

paparella De Catarrho

1562

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4728/A/2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4728/A/2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4728/A/2

151

Gen. 77 F.V.M.C.
1665 10/7

a3298

Philippi Trinitatis M.

4728(2)
/A

Mongianini 1783.

7A (21) 19042
SEBASTIANI

PAPARELLAE

A' MONTE SANCTO,

Libri Duo de Catarrho.

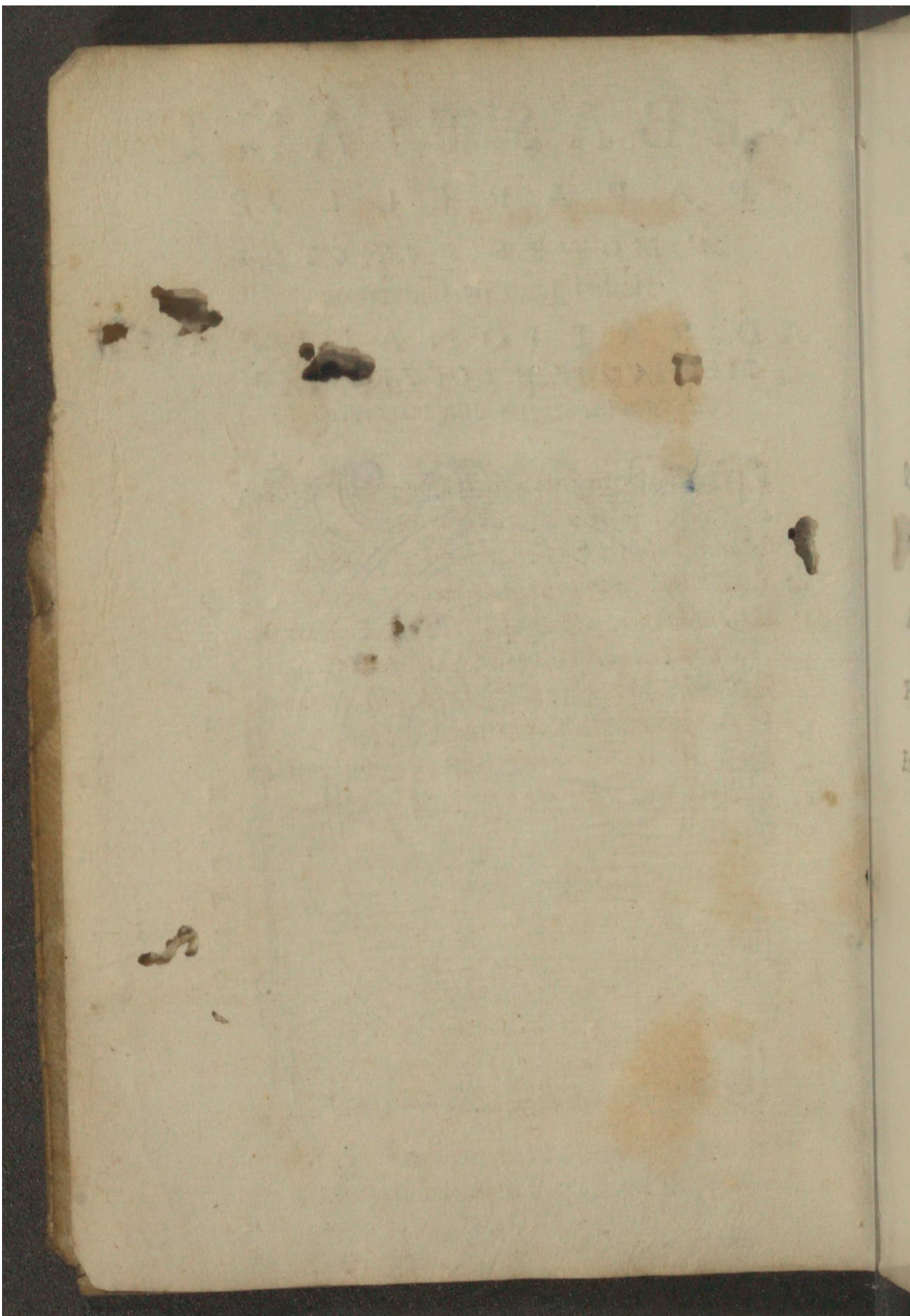
AD RATIONALIUM

MEDICORUM DOCTRINAM

editi, & nunc magna diligentia recogniti

PAPIAE apud Hieronymum Bartolum
Ad in stātiā Io. Bap. Turlini bibliopolæ 1562.

AD LECTOREM.

Qui ratioe cupis, methodo' ue fugare catarrhū
Accipe solerti dogmata scripta manu.
Nanq; Sebastianus diuino munere pandit
Abdita; cimmerijs, quæ latuere, locis.
Exiguum quamuis sit opus, tamen oīa narrat
Omnia rimatur, non benè nota prius.
Primus defluxus causas, methodūq; secūdus
Dat liber; ut facili iam medeare uia.
En cape, nanq; nocet curā differre malorum:
Reddere, & hæc sanum lectio sola potest.

TYPOGRAPHVS AD
LECTOREM.

EN Tibi lector Augustini paparellæ præ-
stantissimus libellus de catarrho, quem ad
cōmunē medicinæ lectionis studioſorū omniū
gratiā. Pro sub prelo nuper excudendum
curauimus. meliori, etiam qua potuit lima re-
purgatum, additis insuper ī margine plerisq;
galeni locis, non ut aliquid derrogetur auctori,
qui sibi æternam memoriā & clarā nominis
perpetuitatem summis laboribus comparauit.
sed ut quamprimum serena fronte & cute cā-
didiorē reuerteretur ad probos & eruditos
Iuuenes, quibus noster omnis labor & indu-
stria semper parata est. uale amice lector &
operam nostram boni consule.

SANCTISSIMO DOMINO
NOSTRO PAULO QUAR-
TO PONT. MAX.
Sebastianus Paparella S.P.D.

Q VVM Apud Camertes Beatif-
sime Pacer publicæ salutis gratia
commorarer, quo tēpore ineuirabili quo-
dam fato Destillationes per vniuersam Ita-
liam, præsertim verò per hanc & Illustrē,
& Egregiam Vrbem, ad easdem natura
pronam, grassabantur. Factum est, vt hu-
ius causas primùm admiratus, coeperim
ea diligentius expendere, quæ ab alijs, hac
de re, conscripta sunt. In quibus cum non
pauca à veritatis luce deuia perspicerem;
nonnulla verò haud parum necessaria præ-
termissa, nec ordine quæq; suo disposita.
Hominum salutē consulens, ac re ipsa co-
actus succisuius horis libellos pbreues istos
de catarrho conscripsi. Est enim hæc tra-
ctatio omnium quidem vtilissima: nam
affecto capite, reliquæ humani corporis
partes absq; molestia non sunt. siquidem
hanc non refugit vniuersa thoracis regio

* iii non

non membrorum naturalium compago,
non sensus, motusq; instrumenta, nō aliæ
demum interiores, exterioresq; particulæ.
quicunq; igitur capiti prouidet, reliquis
etiam partibus prospicit. Verūm vt reli-
quas tractationes hæc utilitate præcedit:
sic certe mihi præ cæteris negotium hoc
difficilius fuit: tum quia arduas quæstio-
nes, hoc opere mihi tractandas proposui,
(ita profecto ipsa exigente materia,) tum
quod publico medendi muneri addictus
sim; à quo tantum molestor, vt vix liceat
respirare. Sed cum supremam operi manū
imposuisssem, cogitaremq;, cui opus ipsū
dedicarem, cuius numine, vt tutissimo cly-
peo, cōtra detractores, Zoilosq;, id ipsum
tueri possem. opere pretium me facturum
arbitratus sum, si tuæ Beatitudini conse-
crarem. Primum, exemplo monitus Hye-
ronimi Acoromboni Phisici absolutissi-
mi. Qui cum postremus de Catarrho cō-
scripsisset opus, sub Pauli Tertij Pont.
Max. nomine in lucem dedit. Putaui opti-
mum esse, si hic meus eiusdem argumen-
ti libellus Tibi eius nominis Quarto tu-
tissime, & felicissimè dicaretur. Mox
autem cum omnes bonarum literarū stu-
diosos tuam Beat. & amare, & fouere, mi-
hi, compertum sit: nō dubitavi, quin hos
meos

meos labores, qualescunq; sint, hilari fronte sit susceptura. Verum & si me iure deterrere potuisset; rerum orbis publicarum regimen, & administratio: ne te maximis, difficilimisq; rebus occupatum intemptius adirem. Tamen propter tuam omnibus perspectam facilitatem, & ~~vera~~ plurimarum studium, atq; scientiam in eam opinionem adductus sum; ut existimem nihil te eorum, quæ ad rerum cognitionem pertinent, intemptivum, aut importunum ducere. Interim verò Summe Pontifex te etiam, atq; etiam rogare, & orare non desinam, ut sic meas tractationes legas; ut qui scias tuum à me iudicium, ob singularem doctrinam, quæ in te est, magis desiderari; quàm laborum, studijq; mei laudem inde quæri: tunc nanq; vigiliarum mearum humeriu fructum me recepisse credam, cum illas, à te non omnino improbari, sentiemus. Quod si (ut spero, & opto,) consequar. Alia deinceps dare conabimur, quæ propediem edere paramus. Interim felix & diu vive Beatissime Pater ad universæ Reipublicæ Cristianæ ferè collapsæ reparationem.

INDEX CAPITVM

LIBRI PRIM I.

PRAEFATIO.

- Quid sit Catarahus Cap. Primum
 De differentijs catarrhi: cap. 2.
 Causa & concausæ fluxionis, vtq; spõte
 materia deorsum feratur. cap. 3.
 Fluens materia vt ad inferiores partes
 expellatur. cap. 4.
 Descendens materia quomodo deorsum
 trahatur. cap. 5.
 Locus à quo incipit motus in destillationibus. cap. 6.
 Spatium per quod fluxio defertur. cap. 7.
 Terminus ad quẽ tendit fluxio. cap. 8.
 Quæ nam sit materia, quæ à capite
 destillat. cap. 9.
 Euidentes fluxionũ causæ, q̃ sint. cap. 10.
 Frigidæ p̃incipiẽtes causæ catarrhi cap. 11
 Calidæ p̃catartice fluxionũ causæ. ca. 12
 Vt externa humiditas destillationem generet. cap. 13.
 Catarrhos à siccitate non fieri. cap. 14.
 Res non naturales fluxionũ causas esse. cap. 15.
 Intrinsecas capitis intemperies catarrhos facere. cap. 16.

I N D E X

Quomodo à frigida intemperie destillatio nes fiant.	cap. 17.
Qua ratione intemperies calida catarrhū generet.	cap. 18.
Vt cerebri humida intemperies destillatio nem procreet.	cap. 19.
A' sicca intemperie fluxiones per se non feri.	cap. 20.
Quæ intemperies magis apta sit ad factio nem catarrhi.	cap. 21.
Quod principalium partium inæqualis tē peries, & mala cōformatio catarrhi inter næ causæ sunt.	cap. 22.
Calidi Catarrhi causæ.	cap. 23.
Frigidi destillatio quæ sit, & quæ eius causæ.	cap. 24.
Fætidī catarrhi causæ.	cap. 25.
Mordacis fluxionis causæ.	cap. 26.
Quid sit catarrhus crassus, viscidus, tenuis, ac mediocris horumq; omnium causæ.	cap. 27.
De principijs Colorum.	cap. 28.
De Opacitate.	cap. 29.
De Diaphano.	cap. 30.
De Lumine.	cap. 31.
Quomodo generetur color.	cap. 32.
De extremarum specierum coloris pro ductione.	cap. 33.
Cur bilis flauo, & pallido infecta sit colo re.	

I N D E X

re.	cap. 34.
Cur pituita sit alba.	cap. 35.
Sanguis cur sit purpureus, rubeusq;	ca. 36
Bilis atra cur nigra.	cap. 37.
Multi pauciq; catarrhi causæ.	cap. 38.
Quamobrem destillatio sit magna, celeris & crebra.	cap. 39.
Causæ fluxionis parvæ, raræ, ac tardæ.	cap. 40.
Quæ sit catarrhi intēpestiui causa.	cap. 41.
Catarrhi subito ruentis causæ.	cap. 42.
Continuarum, & intermittentium destil- lationum causæ.	cap. 43.
Brevium, diuturnarumq; fluxionū causæ	cap. 44.
Cur aliquis catarrhus magis die, quàm noctu affligat, & econtrario.	cap. 45.
Singula anni tempora catarrhum genera- re.	cap. 46.
Vt à cœlestibus corporibus fiant fluxio- nes.	cap. 47
Cur non semper catarrhus p̄ easdem vias fluat,	cap. 48.
Per essentiam, consensumq; catarrhi gene- ratio.	cap. 49.
Quæ causæ catarrhi cum plectoria, & ca- chochymia.	cap. 50.
Febrium, quæ cum destillatione sunt ca- usæ.	cap. 51.
Quid	

I N D E X

Quid catarrhus cum tusſi & huius cauſæ.
cap. 52.

Difficilis reſpirationis cauſæ. cap. 53

Quid ſit vox, & quæ illius inſtrumenta,
quidq; vox rauca, & eius cauſæ. cap. 54

In fluxionibus capitis dolorum cauſæ.
cap. 55.

Deſtillatio nis uniuerſalium temporum
cauſæ. cap. 56.

Futuri catarrhi ſigna prognostica. cap. 57

Signa mortem, vel ſalutem prædicentia.
cap. 58.

Prognostica lōgi, & brevis catarrhi. ca. 59

Signa demonſtratiua procatarrhicarum, &
antecedentium cauſarum. cap. 60.

Signa demonſtratiua materie fluentis.
cap. 61.

Singularum differentiarum catarrhi oſtē-
dentia ſigna. cap. 62.

Signa quatuor catarrhi tempora diſtingu-
entia. cap. 63.

Index Capitum Libri Secundi.

Indicationes curatiuæ. Caput Primū
Ratio medendi ſingulis intemperiebus
cerebri ſine mat. cap. 2.

Vt remouenda intemperies frigida imma-
terialis. cap. 3.

I N D E X

- Quomodo calida intemperies absq; materia remoueat. cap. 4.
- Indicationes curatiuæ in mala cerebri intemperie cum materia. cap. 5.
- De Vene sectione in catarrho. cap. 6.
- Concoquentibus, alterantibus, præparantibus ante purgationem vtendum. cap. 7.
- Bilis concoctio, & purgatio. cap. 8.
- Salforum humorum concoctio & eorundem euacuatio. cap. 9.
- Phlebotomiam & frigido conuenire catarrho. cap. 10.
- Frigidi humoris præparatio, purgatioque cap. 11.
- Catarrhi ad fauces & pulmones irruentis particularis curatio. cap. 12.
- Deriuantia, & reuellentia fluxionem ad nares & oculos descendentem. cap. 13.
- Crurium brachiorumq; cauteria, quibus profint destillationibus. cap. 14.
- De capitis cauterio, ac sinapismate in catarrho. cap. 15.
- Calida remanens cerebri intemperies vt remouetur. cap. 16.
- Vt frigida remanens cerebri intemperies propellatur. cap. 17.
- Balnea naturalia arteque cõparata calidis destillationibus proficua. cap. 18.
- Naturalia & artificialia balnea frigido ca-

I N D E X

catarrho congrua.

cap. 19.

Fluxioni per se mitigationem, per accidēs
curationem deberi.

cap. 20.

Quæ fluxionem leniant, mitigantque.

cap.

21.

Fluxionem curantia, statimque remouen-
tia.

cap. 22.

Catarrhi symptomatum curatio.

cap. 23.

De victus ratione in catarrho,

cap. 24.

F I N I S.

LOCORVM ALIQVOT IN-
ter excudendum deprauatorum
emēdatior lectio.

Pagina. 9. linea .11. coadiuuat, p. 16. l. 7.
attractionem. p. 16. l. 24. pulsio p. 17. l. 7. re-
tineantur. p. 17. l. 29. consideres. p. 18. l. 2
attrahunt. p. 18. l. 22. hac. p. 19. l. 19. at-
tractione. p. 21. l. 5. fluxiones. p. 22. l. 7.
proprio p. 24. l. 3. uacui ipsi. p. 25. l. 15. in-
feruntur. p. 29. l. 9. propagines. p. 29. l. 13.
orihopnæa. p. 29. l. 19. conatui. p. 30. l. 1.
parte. p. 30. l. 4. scilicet. p. 31. l. 3. dorsura.
p. 31. l. 24. salsam. p. 33. l. 10. bilioso p. 33.
l. 29. biliosos. p. 34. l. 4. auctoritate. p. 34.
l. 19. affirmat. p. 36. l. 1. hac. p. 36. l. 12.
præincipientes. p. 36. l. 12. animantis p. 37
l. 23. tertio. p. 40. l. 3. destillationum. p. 40.
l. separare. p. 41. l. 22. de mala. p. 42. l. 1.
corpore. p. 42. l. 6. inconcocta. p. 43. l. 3.
causæ. p. 44. l. 14. fluidum. p. 45. l. 5. de-
bilis. p. 47. l. 27. particulam. p. 48. l. 3.
minimum. p. 48. l. 22. crassior. p. 49. l. 2.
procatarcticas. p. 49. l. 4. naturales. p. 53. l.
22. concoctrix. p. 55. l. 11. imbecilitas. p.
58. l. 6. nonum. p. 59. l. 9. humida. p. 60.
l. 1. siccitatem. p. 61. l. 11. ascendentium. p.
61. l. 12. debilitans. p. 61. l. 25. habentes.
p. 63. l. 24. causæ. p. 64. l. 18. insipida. p.

65. l. 6. sed p. 67. l. 18. imminutam. p. 71.
l. 1 corrupta p. 71. l. 9. de. p. 72. l. 8. frigo-
re. p. 72. l. 10. percipitur. p. 73. l. 14. cap.
p. 74. l. 16. potentior. p. 74. l. 26. tenera p.
80. l. 1. ample p. 83. l. 25. posse. p. 84. l. 17.
multitudine. p. 85. l. 4. assistens. p. 85. l. 18.
natura. p. 86. l. 10. dicere p. 87. l. 23 con-
cta. p. 89. l. 27. aliquid. p. 90. l. 5. adusta-
rum. p. 91. l. 11. perspicui. p. 91. l. 12 exi-
lior. p. 93. l. 16. amara. p. 94. l. 10. pali-
dus. p. 94. l. 16. inter p. 94. l. 22. aliquid
p. 95. l. 2. hancq; p. 95. l. 10 huiuscemodi.
p. 95. l. 17. utiq; p. 95. l. 20. sanguinis p.
95. l. 21. sanguinis. p. 95. l. 22. puniceus.
p. 96. l. 8. umbrosum. p. 96. l. 25. habeat.
p. 97. l. 23. splendeat. p. 100. l. 13 absumi p.
104. l. 23. crebre. p. 106. l. 10. causis p. 107
l. 3. noxis. 107. l. 4. ratione. p. 109. l. 17
senile. p. 110. l. 3. cerebri. p. 110. l. 3. tem-
pore. p. 112. l. 19. quam. p. 113. l. consti-
tutio. p. 113. l. 13. adiicit. p. 116. l. 18. destil-
lat p. 120. l. 15. cacochymia. p. 122. l. 20.
citra. p. 124. l. 1. fluxiones. p. 124. l. 4. co-
arctate. p. 125. l. 6. naturam. p. 125. l. 9.
proficiscuntur. p. 125. l. 19. instrumentorū.
p. 125. l. 25. ipsos. p. 127. l. 5. supradicti.
p. 127. l. 16. tussis. p. 128. l. 1. græci. p. 128
l. 27. pulmonis. p. 129. l. 2. affectionibus p.
130. l. 21. efficiendum. p. 132. l. 9. halituo-

sum. p. 134. l. 24. asthma. p. 135. l. 19. cre-
bre p. 139. l. 1. notificantur. p. 140. l. 3. di-
citur. p. 141. l. 3. etiam. p. 143. l. 10. aspe-
ritas. p. 145. l. 3. eiusdem. p. 147. l. 8. scilicet
p. 152. l. 10. uehementer. p. 154. l. 20. po-
stea. p. 158. l. 7. excitantes p. 159. l. 21.
præcipites. p. 160. l. 18. dicuntur. p. 161.
l. 24. maligne. p. 164. l. 3. extinguat. p. 167
l. 10. urinæ. p. 174. l. 21. catarrhi. p. 185.
l. 6. camphora. p. 186. l. 1. experimur. p.
193. l. 15. autem. p. 198. l. 8. potius. p. 200
l. 18. oximelite. p. 200. l. 24. cassia. p. 204
l. 4. obstructionis. p. 204. l. 16. fauces. p.
205. l. 1. phlebotomia. p. 208. l. 14. perfert
p. 210. l. 2. lenito. p. 225. l. 16. nono. p.
238. l. 28. trahamus. p. 247. l. 12 catarrho
p. 286. l. 9. grau. p. 286. l. 13. serm.

SEBASTIANI

PAPARELLAE, DE

CATARRHO.

LIBER PRIMVS.

PRÆFATIO.

DE ILLIVS affectionis curatione tractaturi, quæ à græcis Catarrhus appellatur, ea primum perquiremus, à quibus vniuersa curandi ratio dependet. Sunt autem hæc, eius de quo agendum est, definitio, differentiæ, causæ, ac signa. Cū enim rei essentia cæteras contemplationes præcedat, meritò quid sit id, de quo verba facturi sumus, primum exponendum est: deinceps cum ab eo innumeræ, patentesq; deriuentur differentiæ; alterum tractationis nostræ caput insurget, quod hæc discrimina patefaciet. Est etiam causarum cognitio omnium præstantissima vestiganda: cum ab illis bona medendi pars desumatur, quapropter de causis ca-

A tarrhi

2

catarrhi; & de eiusdem causis singularum
omnium differentiarum tertio loco agen-
dum erit. Verum cum omnis nostra co-
gnitio à sensatis ortum abeat, de signis,
quæ in eius, quod quærimus, noticiam
ducant, postremo erit differendum. Mox
hinc contemplatis, ad catarrhi curationem,
(quod proximo fiet libro) deueniemus.

DE CATARRHO 3
QVID SIT CATARRHVS

Caput Primum.

CATARRHVS Græcis, destillatio
& Fluxio Latinis dicitur, ex eo q̄ ma-
teria fluet, ac destillet. Fluit enim ac destil-
lat materia à cerebro, uel panniculis, aut
partibus caluariam tegentibus; licet ab his
pauca, & rara fluxio percipiatur: multa au-
tem, & frequens, quæ à cerebro, quando hæc
mala eius nominatur affectio; neq; enim fe-
rè unq̄; huiusmodi fluor hominē tentat illæso
cerebro. Cum uerò ipsum offenditur, immo-
dicæ, plurimæq; superfluitates cernuntur ad
nares, uel ad os, uel ad oculos, uel ad ton-
sillas, aliaq; subiecta membra descendere.
Quamobrem & benè ipsum describentes di-
xere. Catarrhus est præternaturalium ma-
terierum à malè affecto cerebro ad unum,
uel ad plura subsistentium membrorum de-
fluxus. Hoc quidē unā cum Galeno sympto-
ma facimus, à mala cerebri intemperie, &
repletionē dependens; quod tum ad exiens
cerebri mutatum, tum ad eiusdem actionem
læsā, immoderatum, inquam, descensum,
& superauctum excretionis motum pertine-
re dicimus. Exit enim à cerebro in ipso deflu-
xu materia, & quantitate, & qualitate, &

A ii multoties

Tertio
De sym-
p. causis
cap. 4.

4 LIBER PRIMVS

multoties tota substantia non naturalis, quæ sanè exire non consueuerat. At pter materie, & excrementi uitium, adest & in ipsa fluxione peccatum, cum fluor superauctum excretionis motum, & inordinatum descensum denotet: neque enim debitum tempus, neque solitum semper locum fluor cadendo seruare conspicitur. Complicatum itaq; symptoma destillationem constituimus ex actione læsa, & exeunte mutato. Quæ uerò per consensum fit destillatio, aut à toto, aut à principali parte, aut quæ ab externa tantum est excitata causa, & ipsam ex actione læsa, & exeunte mutato pariter compositum symptoma dicimus: sed à prædictis his causis, pro cataractica scilicet causa, & communicantibus membris per se proximè proficisci asserimus & non à cerebro nisi ut à compatiēte, & medio influxionis loco: Quanquam huiusmodi fluxio diu perseuerare non potest, quin etiā à cerebro ipso per essentiam malè affecto progrediatur.

De Differentijs Catarrhi.

Caput Secundum.

Catarrhi differentie multifariam describuntur. Et à loco, & à materia, & à defluxu. has singulas ordinatim, recensere conabimur. Locum autem hic sumimus eum, ad

ad quem tendit fluxio, non autem à quo incipit: Nam siue extra, siue intra caluariam fluat, semper est à capite. Quæ igitur à loco differentia sumuntur multæ sunt penès locorum multitudinem fluxionem terminantium. Hæc autem tot numero recensentur; quot partes fluxionē suscipiunt. Quæ enim ad os, & pectus materia destillat à Græcis catarrhus, à Latinis destillatio nominatur: quæ ad nares uenit grauedo hæc latinè; coriza græcè dicitur: Vbi uerò ad fauces, & asperam arteriam deriuat humor, brancon, & arteriacon græcis, Raucedo latinis appellatur; quæ si fluxio gurgulionem inuadat staphilim, id est uuam dicunt. At si in glandulas prorumpat quæ sibi ex aduerso in oris termino utrinque iacent, antiades uocant; si autem in eas quæ ei proximæ sunt, paristmicæ nuncupantur: At ubi laryngis, fauciumq; musculos attingat, anginae species omnes oriuntur: Eadem quoque defluxus ratio est in alias corporis partes: à quibus pro ipsorum uarietate uarias suscipit affectionum nomēclaturas; quas omnes enumerare prætermittimus, cum de illis nunc non tractemus; sed de his duntaxat fluxionibus, quæ ad nares, ad fauces, & ad os decurrunt, quæ communi nomine destillationes nominantur. hæc sanè differentia à loco desumptæ sufficiant. Modo accedamus

Aulcæ
quinta
tertij tra
ctatu pri
mo cap.
10

A iii ad

ad eas, quæ materia desumuntur. Porro prima est
 partitio penes actiuas qualitates: Destillatio
 enim alia calida est, alia frigida, alia ad horum
 extrema neutiquam; decliuis, alia ex his compo-
 sita; ceu cum euenit catarrhum calidum à fri-
 gida cā concitari, huncque; a calida occasione ac-
 cipere. Secūda huic inherens, & coniūcta di-
 uisio est à saporū, & odorū, differētis sumpta.
 Nam quædam catarrhus salsus est, quidam, acutus,
 & quidam fætidus, & amarus, atque; hi calidi
 sunt. Licet amaror calido, & frigido æquè
 inest, frequentius tamen calidum quam; frigidum
 attestatur: Acetosus uerò, insipidus, & ad
 paucam salsedinem, & dulcedinem declinans
 inter frigidos numerantur. Pariitur iterum
 penes materie substantiam, nam alter subtilis
 est, alter crassus, quorum uterque; tum frigi-
 dus, tum calidus esse potest: subtilis biliosus
 est calidus: subtilis aqueus frigidus: Crassus
 autem à frigore condensante frigidus; à calo-
 re humidum resolvente, & adurente calidus.
 Est & alter medius inter tenuitatem, & cras-
 sitiem, qui mediam horum naturam sapit:
 Et inter crassos quædam catarrhos alter est cū lē-
 tore, et uisciditate; alter uerò minimè lētus, est
 etiam inter subtiles quidam acris, seu acidus
 mordax, quidam autem minimè. Recipit
 quoque & apud colores sectionem, nam qui-
 dam albus est, quidam sub pallidus, quidam
 uerò

DE CATARRHO

uerò ruffus aut fuscus. alter niger seu li-
uidus infpicitur. Potest & penès eius
quantitatem sectionem fufcipere: cum qui-
dam catarrhus multus fit, quidam uerò
paucus: Haftenus de propofito fonte. Se-
quuntur modò iuxta defluxum differentiae.
nam quidam magno, celeri, crebroq; fluxu
fluit; quidam paruo, tardo, & raro; et quidam
intempeftiuè; aliqui fubito. cōfertimq; ruunt;
& horum quidam continuus eft, quidam per
interualla faëtus; materia in determinato tē-
pore fub certa quantitate fufficiente ad motū
agregata, qua fluxa quies erit per tantundem
temporis, & huiufmodi omnes contingit lon-
go, breuiq; tempore terminari. Potest &
rurfus partiri penès horas in quibus accidit;
nam quidam noctu magis profluit, quidā autē
die, licet catarrhus ferè omnis magis noctu
agrediatur q; die; Eft & apud anni tempus
alia partitio, nam quidam uere, & autumnō,
quidam æftate, & hyeme concrefcit; quamuis
hyeme ut plurimum crefcat. Eft & commu-
nis catarrhus, qui malum cœli fyduf fequi-
tur: Partitur iterum & fecundū locos per
quos defcendit: Nam aliquis per internas
cerebri uenas, & arterias defcendit, aliquis
per meatus defcendit & capitis riuos, quibus
excrementa naturalia purgantur; Aliquis
uerò extra caluariam per improprias, & nō

A iiii ordinatas

LIBER PRIMVS.

ordinatas à natura vias. Sunt & aliæ etiã
distinctiones, quæ tum fluxui, tum materiei
communes dicuntur. Videlicet quod catarr-
hus aliquis primario cerebri affectu distil-
lat, aliquis secundo, & per aliorum mem-
brorum consensum: Item catarrhi & cum
plenitudine corporis, & cachochymia iuncti
uisuntur: Alij cum febre, multi cum tussi,
& difficili respiratione. Quidam cum rau-
cedine, nonnulli etiam cum dolore ægros ex-
cruciant. Partitur & ultimò catarrhus pe-
nès uniuersales quatuor suarum efficientium
causarum motiones, quatuor eiusdem uni-
uersales constituentes partes. Principium
(inquam) augmentum, statum, & declina-
tionem. Hactenus de differentijs.

Causæ, & concausæ fluxionis, utq; sponte
materia deorsum feratur.

Caput Tertium.

QVONIAM complicatum symptoma ex
defluxu, & exeunte mutato Catarrhum
constituimus; cõueniēs utiq; erit, uniuscuiusq;
harum partium speciatim essentiam expli-
care; ut singulæ iuxta propriam cognoscantur
naturam: & prius à defluxus essentia ex-
planandi exordimur, postea ipsius materiei
fluentis causas dicemus. Fluxus localis qui
dam est motus, & inter motus species recen-
setur

DE CATARRHO 9

setur, est nanq; à supernis corporis partibus ad infernas sedes descensus. Quum igitur inter species motus collocetur, eadem profecto, quæ in alijs localibus motibus ad eorundem naturam agnoscendum considerantur, in hoc quoq; defluxionis motu contem plabimur. Ad absolutam autem omnium, quæ secundum locum mouentur cognitionem, sex perpetuò obseruantur: Mobile, quod mouetur: Principium, quod mobile mouet: Quod motum secunduat, ac mouentem ad mouendū impellit; Præterea unde incipit motus: Spatium per quod defertur: Et Terminus ad quē tendit, ubi motus recipitur, Hæc quidem sex ordinatim nos in ipso defluxu satis clarè perscrutabimur. Igitur ab eo, quod mouetur initio sumpto dicimus, quod Mobile, quod in catarrho ad inferiores mouetur partes, est superabundans, & nocua materia vias cerebri replens, ac malam gignens, seu fouens temperiem; hæc dum deorsum mouetur, & cadit, fluxum facit. Principium autem mobile deorsum mouens triplex est; unum internum, quod est innata ipsius mobilis facultas duo alia externa, Attrahens unum; Expellens alterum. unum quodq; enim quod secundum locum mouetur ut septimo phys. refert Philosophus, aut ab interno mouetur principio, aut ab externo. præter hos nanq; modos

Tex. x.

dos nihil mouetur. quæ uerò ab interno feruntur principio ab innata ui & facultate id consequuntur, ut ignis leuitate sursum, & terra grauitate deorsum. Quæ ab externo principio præternaturam mouentur, duas supremas obtinent differentias. Impulsionis scilicet & Tractionis & si enim plures species tum Pulsionis, tum Tractionis ab Arist. ibidem recensentur. nihilosecius Pulsionis species ad communem Pulsionis rationem omnes ipse redegit; quæ est à se ipso ad aliud, uel ab alio ad aliud aliqd expellere; sic Tractionis species omnes ad communem Tractionis rationem reducit, quæ est ad se ipsum, uel ad aliud aliquid uiolenter trahere. Concludimus igitur quod singulum, quod localiter mouetur, triplici tantum ratione contingit moueri, aut intrinsecè propria uirtute, aut extrinsecè Pulsionis, inquam, aut Tractionis ui. Quum itaq; defluxus localis motus deorsum sit, & ipsum quoque contingit, his tribus tantum motuum differentijs moueri, quod ut clarius innotescat, declaratur, Diximus supra, quod mobile, quod in fluxionis motu, deorsum mouetur. est superflua, & noxia materia, quæ cerebri canales replebat, ac malam eius gignebat, seu fouebat temperiem: istius namq; mobilis medio ostendimus, defluxum trifariam deorsum semper moueri, aut propriæ formæ impulsu

DE CATARRHO 11

impulsu, aut tractionis ui, seu expulsionis uirtute. Primò autem narremus, quomodo mobile istud, remoto prohibente, propriæ formæ impulsu ad subiectas descēdat partes, deinceps qua ui trahatur, & expellatur, explicabimus, Materiæ autem omnes, quæ à cerebro in defluxu cadunt, & si dissimiles diuersæq; in calore, & frigore ut plurimum reperiuntur; in humore consimiles semper existunt: nā humidæ actu perpetuò inspiciuntur; quare à molis prædominio aqueas illas dicemus, & aquæ grauitatem ut propriam formā deorsum illas impellentem per se obtinere asseuerabimus: quum igitur aqueæ illæ sint, & graues utiq; & humidæ semper erunt; unde grauitatis ui deorsum naturaliter ferentur: humidi uerò ratione undiq; fundentur, ac uarijs incertisq; terminis cientur: si modo excrementitiæ cerebri materiæ, quæ in pelui, seu glandula, excrementorum cerebri proprijs receptaculis, siue in alijs eiusdē cerebri riuis, & canalibus à retentrici sunt uirtute detentæ; superabundauerint, ac ultra metam excreuerint, tum multæ superflueq; erunt, & multo superfluoq; humido undiq; dilabentur, ac extra receptacula ferentur, retentricem uirtutem relinquentes; quare extra propriā uasa prolapsæ, secluso continente, innata grauitate deorsum ruunt; sic graue omne sursum uiolenter

lenter retentum, remoto prohibente, statim proprii ponderis impulsu, deorsum descendit. Propria quoq; vi deorsum confluunt, quæ ueluti concreta persistunt in capite, mox fusa, liquataq; sunt, à quauis liquante, fundentē uē causa. Internum autem principium hæc deorsum per se mouens est grauitas eorundem innata forma. multitudo autem, & humiditas, pariter fundentes, liquantesq; causæ. coadiutrices, et concausæ motus dicuntur, quæcunq; uerò inanis spatij peccato ad inferiores cadūt partes, conceptaculi, inquam, ac instrumenti raritate, & laxitate, hæc quidem ipsa à propria propensione deorsum mouentur, ab instrumenti autem, & conceptaculi uitio adiumentum habent, & occasionem deorsum cadendi, prout prohibens remouetur, ac peruij redduntur meatus, quò facilius, liberiusq; motus fiat. Sic quidem excrementitij capitis humores ab interno eorundem impetu per se deorsum feruntur; ab humiditate uerò, copia, fusione, liquefactione, & patefactis meatibus, tanquam à concausis adiuantibus.

Fluens materia, ut ad inferiores partes expellatur.

Caput Quartum.

Quo autem pacto hi expellantur, & quæ nam sunt expellentes causæ, manifestemus

manifestemus : hæc quidem duæ precipuè recē-
sentur : Interior una , expultrix (inquam)
cerebri facultas ; exterior altera , quæ est ,
quæ comprimendi uim habent , qualia sunt
frigida , & adstringentia medicamenta , ex-
trinssecus adhibita , hæc nanq; à capite , con-
stringendo exprimēdūq; humores propellūt :
pari modo externum frigus , siue ambientis
aeris siue borealis uenti , cerebrum compri-
mendo , exprimit illam , quæ in ipso conti-
netur , humiditatem . Hæc utiq; frigida ad-
stringentia extrinssecus applicita comprimen-
do semper expellunt Internè autem expul-
trix cerebri facultas hoc expellendi munere
manifestè pollet ; ipsa nanq; & excrementa ,
et malos humores ppetuò à corpore expellit :
id ipsumq; multoties proprio robore , & for-
titudine operatur , sæpissimè uerò irritata , &
stimulata nocuis excrementorum differētijs ;
(hæc precipuè inter naturales uirtutes à no-
xijs & irritamentis exercetur ,) Nocuæ
autem excrementorum differentiæ , quibus
expultrix irritatur ad expellendum ; sunt
malæ ipsorum qualitates , immoderata quā-
titas , ac tota eorundem praua substantia : hæc
quidem ipsa sunt , quæ mouentem ad agendū
impellunt , & cogunt ; dum enim expultricē
stimulant , ad expellendum eam compellunt .
Excrementa autem apud Galenum præter-
naturam

Tertio
apho.
duodeci-
mo .

Quarto
aph. se-
cundo .
& tertio
de cris.

Tertio .
de sym-
pt. cau-
cap. 2.

naturam efficiuntur, & qualitate, & quantitate, & tota substantia: qualitate nanq; cum eam nec sibi, nec animalis naturæ convenientem seruant, ut quum bilis pallida in æruginosam, uel uitellinam, aut atram permutatur: Quantitate autem, quando proportionem iustam cum alijs non retinent, aut uires grauant, aut uasa, concauitateq; quibus continentur, replent, ac distendunt: Tota uerò substantia præternaturam excrementum fit, cum alienam formam, & naturam corpori inimicam fuerit sortitum: quæ ratione caro putrida, uermes, calculi, tota substantia præternaturam, & obnoxij dicuntur: quando nihil habent, quod probari possit. hæc quidem omnia quàm primùm expultricem offenderint, ad expellendum illico eã stimulant, & hac ratione cerebri expultricem irritantia, mouentem ad mouendum impellere dicuntur, Si igitur in cerebro materiã colligi contingat, quæ aut quantitate, aut qualitate, aut tota substantia nocua & molesta sit; tunc ex huius uicino, & contactu expultrix uirtus necessario concitatur, insurgitq; aduersus eam, & prosequitur, donec à capite ad subiacentes deorsum partes expellat. multoties uerò id operatur, uti diximus, absque alio impulsu & irritamento externo, sed proprio tantum suffulta robore: Sic quidem humores

Quæ ad
mouen-
dum im-
pellunt.

humores à cerebro ad subsistentia mēbra trahuntur: externè à comprimendi uim habentibus ambientis scilicet frigiditate, & abstringentibus extrinsecus applicitis medicamentis: Internè uerò ab expultrici uirtute, modo, propria nixa fortitudine, modo præternaturalium humorum præsentia irritata, & impulsæ, at de his satis. Superest, ut quomodo ui trahantur declaremus.

Descendēs materia quomodo deorsū trahatur
Caput Quintum.

Trahuntur autē à cerebro deorsum humores trifariam à partibus fluxionem suscipientibus. similitudinis (inquam) ratione, caloris ui, nonnunq; etiam & doloris quum uerò fluentes humores in particulis subiectis colliguntur ibidemq; impacti retinentur. prohibita afflatione, corrumpuntur, & putredine adiuncta patientes particulas excalefaciunt, & multoties dolore afficiunt. Ab his itaq; partibus à destillatione malè affectis humores deorsum trahuntur, tum propter substantiæ similitudinem, quæ inter fluentem, & fluxum humorem existit. pariter ob intemperiei locorum familiaritatem, tum etiam propter calorem accensum, atq; excitatum dolorem; si particula fluxione affecta, ultra calorem, dolore etiam infestetur. Sed
quomodo

quomodo simile id q̄ sibi familiare est amat,
appetat, ac tandem trahat, quia manifestū
omnibus est, nulla indiget explanatione: at
de dolore & calore cum illis non sentimus;
qui calorem per se attrahere abnegant; &
dolorem pariter nullatenus trahere asseue-
rant: nam horum utriusq̄, attractionem faciē
est demonstrare: id ipsumq̄; nos, exordium à
calidi ratione sumentes, probare nitimur.

Lib. se-
cūdo de
genera-
tione &
corrup-
tione.
tex. 8.

Calidum enim est (inquit Phylsophus) q̄
congregat homogenea, se gregare uerò quod
inquiunt facere ignem, congregare ea est, quæ
eiusdem sunt generis contingit enim extollere
alienigena. hæc Arist. quibus declarat; quæ-
admodum congregatio calido primò inest. se-
gregatio autem secundo loco; ex eo, quod in-
quit, contingit enim extollere alienigena:
at congregare apud eum, idem est, quod tra-
here, & segregare idem, quod pellere: docet

Tex. 10

namq; ipse .7. physicorum quòd motus omnis
localis ab externo principio, aut congregatio,
aut segregatio est; cum omne aut moueat ad
se, aut maoueatur ad aliud: hoc quidem idem
est, quod tractio, & plusio, ut ibidem ipse
recenset: si congregatio igitur per se primò
igni inest, & segregatio secundo loco; simili
sanè modo, quando hæc synonyma sunt, tra-
ctio per se primò ipsi inest, secundo uerò lo-
co expulsio. Sed præter rationem adest &
sensus,

sensus, qui ardentissimas ignis flāmas aperē
 conspiciat omnia ad se allicere, & congregare,
 quare & rapaces & prædatrices flammæ
 nuncupantur, unde poeta; Tunc ego thura ferā
 rapidis solennia flāmis. Quod autē ex Gale.
 sentētia dicūt, q̄ quæ trabuntur eo trabuntur
 ut retinātur; sed huiusmodi discursus in ca-
 lore non reperitur: talibus nos respondemus,
 quòd hæc contingunt, in trāctione tantum na-
 turali quæ in uiuente, & animante fit; secus
 in uiolenti & præter naturali res se habet;
 & quæ ab igne, & uita carentibus trabuntur
 Nec exemplum de linteo humido satisfacit,
 dum ab igne exiccatur, quòd uapor sursum,
 & non ignem uersus trahatur. quoniam pro-
 pria natura uapor sublimia petit. præterea
 dum ab igne humor absumitur, & siccatur;
 non à calida hæc absumptio & exiccatio pro-
 uenit, sed à sicco; siccum enim humido aduer-
 satur, & id deperit, & corrumpit, dummo-
 do potentius fuerit; & si caliditas aliquid
 efficit, resoluendo, & euaporationem facien-
 do, non per se, sed ut siccitatis assecla id ope-
 ratur. At si notum & non longè petatum ex-
 emplum, quòd calor attrahat, requiras: In-
 spicias flammulam in lychino lucernæ accen-
 sam, quæ perpetuò oleum eius nutrimentum,
 donec seruetur, ad se trahit: sed si medicum
 exemplar magis satisfacit, consideras super-

Lib. qua-
 rto de
 ponto

B calefactos

calcfactos renes in diabetica passione, qui ad humores attrahunt, ut totum exhauriant corpus, ac propriam ipsorum retentricem nimia copia deperdant; à qua urinae profluvium emanat. sed quid multis opus est, cum passim apud omnes legatur, calidum perpetuo humidum trahere, quo sustentetur, & conseruetur? quomodo autem calor fundendo, liquefaciendoque fluxionis causa sit, inferius declarabitur. satis igitur dictum sit de calido. Ad dolorem accedamus, declarantes, qualiter & ipse à medicis attractionis causa dicatur. Dolor autem & si attractricis uirtutis passio. symptomaque sit, nihilominus & ipse tractionis est causa, prout naturalem attractricem uirtutem lædendo concitat: inter concitantia, & impellentia ad motum, & dolor connumeratur. nam quum sua molestia tum spiritus, tum facultates dissoluat, ne penitus prosternat, attractrix facultas huius nocummento excitatur, ad nouum querendum subsidium: Præuidenamque natura doloris tempore, hæc præcipue uirtute nocummento occurrit, & se tutatur: quem idmodum enim humorum copia grauata natura per expultricem se exonerare contendit, pariter dolore affecta, ipsam dissolvente, ac prosternente, ab attractrici auxilium petit, quæ tum sanguinem, tum spiritum ad doloris medellam adducat: Inslar enim expul-

Dolor
ad motū
concitat,
& non p
se moue

tutem lædendo concitat: inter concitantia, & impellentia ad motum, & dolor connumeratur. nam quum sua molestia tum spiritus, tum facultates dissoluat, ne penitus prosternat, attractrix facultas huius nocummento excitatur, ad nouum querendum subsidium: Præuidenamque natura doloris tempore, hæc præcipue uirtute nocummento occurrit, & se tutatur: quem idmodum enim humorum copia grauata natura per expultricem se exonerare contendit, pariter dolore affecta, ipsam dissolvente, ac prosternente, ab attractrici auxilium petit, quæ tum sanguinem, tum spiritum ad doloris medellam adducat: Inslar enim expul-
triciis

tricus, facultas ista in doloribus excitatur, & si non ad eundem finem, illa nanq; ad expellendum, & superflua excernenda, hæc ad attrahendum, & præsidium nanciscendum cõcitatur. Hæc enim uirtus dolore præbensa indifferenter & conueniens, & inconueniens attrahit; & si ex propria natura simile, & salutare deberet attrahere: nonunq; tamen in qualitatibus, & tota substantia eidem dissimile trahit, ut insfrigidi, & corrupti, aeris attractione per inspirationem cernitur. His profectò rationibus asserimus dolorem attrahere; licet alij de hoc aliter senserint, & scripserint. Sed ad rem nostram redeamus; declarantes quomodo inferiores partes fluxione reffectæ, & calore, ac dolore pariter affectæ, humores à cerebro ad seipsas perpetuò attrahant, & ui caloris, & doloris, ac similitudine intemperatarum partium, atque ipsorū humorum fluentium familiaritate: hæc quidem attrahendi uim habentia, ubi ualidiora, quàm quæ trahuntur extiterint, & quæ attrahi debent in congruo reperiantur loco, ubiq; illa semper attrahent aut ad se, aut ad aliud alterum, Ad se attrahent, cum huiusmodi affectæ partes impotentes fuerint, fluxui resistere, & ad alias onus transmittere: ad aliud uerò trahunt, quæcunq; ualidæ existerint fluxionem repellere, ac alijs ipsam tran-

B ii fundere

fundere : utputà si cordis , aut hæpatis , aut alterius potentis membri aucta caliditas capiti excrementis referto communicetur ; ut plurimum non ad ea ipsa membra , quæ fortia ad fluxum non admittenda sunt , sed ad alias imbecilliores illum trahunt ; robur itaq ; & imbecillitas trahentis membri in causa sũt ut aut ad se , aut ad aliud , fiat attractio . Sic utiq ; ostendimus , qualiter subiacentia capiti membra , aliqua ad semetipsa , aliqua ad aliud alterum membrum fluxionem trahant . Hæc dicta sint de mobili , & de eo , quod primum mouet , trahit , ac expellit ; Et de coadiuuante , ac concitante mouentem , trahentem , & expellentem : cæterum hæc satis de propositio capite .

Locus à quo incipit motus in destillationibus.

Caput Sextum.

SEd iam à quo incipit fluxio declarandum . Id autem in catarrho caput est , intrinsecæ , & extrinsecæ partes eius omnes , sed præcipuè peruiæ , eius internæ uiæ , & lani , ac ampli eiusdem interiores meatus . Abijs utiq ; mobile , quod mouetur , sui deorsum matus initium capit . Cerebrum nanq ; tum frigidæ temperiei ratione , tum structuræ , situsq ; causa plusquàm reliqua cuncta mēbra fluxioni obnoxium existit . Primo autem suæ frigidæ ,
&

& humidæ intemperatæ naturæ ratione , pituitam multam gignit , ut potè appositam ad fluendum materiam. Sui deinceps situs causa, unà cum frigida , & humida temperie multū commodum , & efficax redditur ad fluxiones gignendas . Cum enim in superiori corporis parte sit situatum ad id , ut ad caminum uapores recto tramite ascendunt : & quia humidum , & laxum est facile figuntur , & retinentur : & quia frigidum condensantur ; & per stillas deorsum erumpunt , & fluxum faciunt : Iuxta huius doctrinam secundo de natura animalium capitulo septimo scripsit philosophus. Fluxiones etiam ob eam rem ex capite oriuntur in his corporibus , quibus cerebrum frigidius est , quàm temperamentum modicum postulet , cum enim alimentum per uenas sursum respirat. ubi excrementum ob eius loci uim refrigeratum est , fluxiones pituitæ , sanieiq; mouet ; quod simile generationi imbrium euenire intelligendum est. quo ad magnum conferre cum paruolice , cum enim ex terra uapor exhalat , efferturq; in sublime à uapore ubi supernum aerē subierit frigidū , consistit denuo in aquam propter refrigerationem , atq; in terram defluit. Hactenus philosophus . Sux quoq; amplæ structuræ , & compositionis causa ; quæ pluribus magnisq; anfractibus prædita est , idoneum cerebrum

fit ad plurimam continendam materiam, tam
ibidem genitam, quàm aliunde transmissam:
quæ ubi molesto pondere contentricè grauare
aut expultricem nocua afficere qualitate cœ-
perit, illinc abire, & ad inferiores descendere
sedes cogitur, aut ab expultrice trusa, aut
propria impulsa pondere. ob has itaq; tres
rationes structuræ scilicet, suus, & tempe-
riei cerebrum super omnia alia membra pro-
ductuum fluxionis principiū Medici statuere.
Ab ipso nanq; ut à fonte, cunctæ in animatis
corpore fluxiones oriri cernuntur. Et si enim
caput uniuersæ propemodum fluxionis initiū
faciunt, non tamen id in omnibus uniformiter
se habere asseuerant. Nam dum primario af-
fectu, & in intemperie, & in instrumento
malè afficitur, ut tertio de sypto cau. recenset
Galen. duplici tunc ratioe fluxionis principiū
constituitur; Primò fluentis materiæ effecti-
uum principiū existit. Nam suā intemperie
fluxibile, quod natum est fluere, superfluum,
inquam, & nocuam materiam per se gignit;
mox genitam, & ob sui copiam, & qualita-
tem infestam, deorsum extrudit. Hinc altera
ratione principium nominatur, unde scilicet
motus fluxionis benè exorditur. Secus profe-
ctò res se habet in destillationibus à procatar-
cticis excitatis causis, siue calidæ fundentes,
& liquantes; siue frigidæ comprimentes, &
exprimentes

exprimentes illæ fuerint. In ijs utiq; fluxionibus, non ut factiuium principium: sed ut unde oportune, & commodè fluxionis motus exoritur, cerebrum se habet: ab ipso quidem facile fluidæ materiæ (cum alibi situatū sit) suum deorsum motum initiantur. Hoc idem affirmamus in fluxionibus, quæ per consensū aut à toto, aut ab aliqua principi parte fiunt; præsertim ubi materiæ, & non uapores communicentur: in istis nanq; cerebrum ut principium unde benè, & commodè motus deorsum incipit, se præbet, & neutiquam ut fluentis materiæ constitutiuium principium; quādo aliunde illuc hæ deuenerunt. Non perinde dicimus si uapores tantum communicentur. nam ibidem hi frigiditate cerebri in humores uertuntur, ac inde etiam sui deorsum motus initium sumunt; quare & unde benè incipit fluxus, & ut productiuium fluentis materiæ principium asseri potest. In huiusmodi autem per consensum, aut à procatarticis causis fluxionibus factis, & si cerebrum mala similariū partium intemperie non afficiatur præcipuè circa principium, nam tractu temporis ne utiq; hoc subter fugere potest, quin in hanc labem incidat. nihilominus quatenus instrumentum est, nunquam aufugiet, ut non obstruatur ac repleatur in quocunque fluxionis tempore. Neque enim fluxionem aliquam à

B iiii capite

capite fieri contingit, cerebri riuulis, ac canalibus non prius oppletis. quàm primùm uerò manes, & uacui ipsi extiterint illico fluxus cessat. Hac quidem ratione nos dicimus cerebrum in quocunque defluxu affectum semper esse quatenus instrumentum. Nec refert quòd aliunde repletio uenerit, nam ad hoc quod ægrotet, satis est quod repletum, & obstructum sit. Et hac de causa in eius sanatione nō tantum præseruatione, sed & curatione indigemus; quicquid alij de hoc alias iudicauerint, & scripserint.

Spatium per quod fluxio deferitur.

Caput Septimum.

Reliquum est ut spatium, per quod fluxio ipsa deferitur, & terminus ad quem tendit, declarentur, spatium autem hic intelligimus per quod materia fluens deferitur, hoc siquidem influxione extra caluariam pericranium est: per ipsum enim sicut per inordinatam, ac insolitam regionem materia semper deorsum fluit. Sunt etiam & uenæ caput ambientes, humores sursum portantes, & eosdem deorsum deferentes. In defluxu autē intra caluariam sunt duo canales, qui à prioribus cerebri uentriculis initium ducentes, primò quidem ad peluim, adenemq; mox ad cuneum, & spongoides os perueniunt, per eos enim

enim excrementa ad palatum, & os educuntur. Prædicti autem canales soli ex purgando sufficiunt cerebro, dum animal recte se habet, alimentumq; optimè concoquit. Sumi etiā & alij canales duo, qui ex anterioribus uentriculis ad nares perueniunt; primum tamen ac potissimum facti gratia inspirationis in cerebrum. secundo olfactus, tertio & ex abundanti, superfluum cerebri purgandorum. Hi quidem duo excrementa tantum repurgāt cum supramodum nimis excreuerint. Adest & aliud tertium prælongum, nec usq; adeò rotundum foramen, quod iuxta magnum oculi canton est, per quod nerui oculorum musculis, & superiori maxillæ inseruuntur. & hoc quidē malè affecto cerebro, & superfluis humoribus referto est subsidium, sicuti in lacrymarum profluuio cernimus. Ad hoc quoque subsidij genus (quod est caput à nimis ac noxijs humoribus exonerare) pertinent tum lapidosi aurium ossis angustum anfractibusq; flexuosum foramen, tum reliqua cranei spiracula, per quæ anteriores sensilium neruorū coniugationes extra portantur, atq; ea etiā per quæ iugulares uenæ, & arteriæ introferuntur, Adest & ultimum omnium, quæ in capite sunt maximum illud foramen, quo medulla è cerebro in spinæ fistulam delabatur, Per hoc nanq; & per ceruicis uertebrae foramina

foramina sæpissimè materia ad iuncturas, & inferiores artus defertur. Cerebri autem uenæ, & arteriæ inter canales ac peruios meatus, per quos catarrhus defluit & ipsæ annumerantur. Cum enim aut plurimis, aut noxijs replentur humoribus, ita quòd expultrix earundem uirtus illorum copia, aut praua qualitate, aut utrisq; simul irriteur, tunc aduersus illos insurgit, eosq; sic intrò uasa cōsistentes persequitur, & per interiores suarū tunicarum latas uias ad subiacentes partes tandem detrudit, per eadem scilicet cranei foramina, per quæ uenæ, & arteriæ fuerunt prius craneum ingressæ. Sic quippe duplici uia à cerebro humores ad subiectas deferri partes uisuntur, internè scilicet per iugulariū uenarum, & arteriarum ramulos & surculos; ac externè per foraminulenta cunei, & spongoides ossa, nec non per reliqua cranei foramina superius dicta: Hipp. autem in lib. Secunda de Glandibus recenset quomodo catarrhus p septem uias ad inferas descendit partes, dum
 „ aut. Fluxiones porrò de capite usq; ad secreti-
 „ onem contingunt, per aures secundum natu-
 „ ram, per oculos, per nares: atq; hæ tres sunt
 „ Et aliæ per palatum in guttur, & in gulam,
 „ & alia per uenas in medullam spinalem, &
 „ in sanguinem, quæ omnes septem numero
 „ sunt.

Terminus

Terminus ad quem tendit fluxio.

Caput Octauum.

Restat uerò terminus ad quem destillatio tendit, ac ubi materia suscipitur, declarandus. Hic sarrè multiplex est penes locorum multitudinem fluxionem terminatium. Primus autem in ordine qui destillationi occurrit sunt nares, si per narium meatus destillatio fluxerit; sin magis per palati colatoria destillauerit, est palatum, mox columellæ gingivæ, os, tonsillæ, ac fauces. hæ quidem partes omnes fluxionem undiq; suscipiunt, & à uenis, & à proprijs excretionum ductibus, idq; multo facilius assequuntur, quando cum parte uide decurrit humor coniunctæ sunt; ac præterea ex ipsis quædam rarioris laxiorisq; substantiæ existunt. Post has fluxiones terminat larynx, eiusq; cartilagine, & muscoli epiglottis, aspera arteria, & guli; quoniam in idoneo loco ad recipiendum collocatæ sunt; nam è directò fluentibus subiiciuntur, siue enim humor ex infundibulo, & glandula destillat; siue per iugulares uenas, & arterias deorsum cadat; hæ utiq; promptæ semper sunt ad humores undequaq; cadentes suscipiendos. Venter nantq; præter id quod pronam uiam habet, ob sinu quoq; & concauitatē fluxionis plurimum suscipit: ipsamq; intestina à uentriculo ob uicinitatem sæpissime mutuunt. hinc
alui

28 LIBER PRIMVS

alui fluores, tormina à capitis defluxu
euenire dicuntur, Thorax autem & pulmo
utranq; fluxionis speciem suscipiunt, ac ter-
minant, & quæ per uenas, & arterias, &
quæ per proprios canales deorsum excerni-
târ. Fam nēpè, quæ à proprijs exportatur
canalibus, facillimè excipiunt: quando eo in
loco membra hæc posita sunt, ad quæ suapte
natura humores, qui ex choana, & infundi-
bulo descendunt, per asperæ arteriæ ductum
deferuntur. Quæ autem per carotides arte-
rias, aut per uenas iugulares deorsum ad
partes subiectas destillat, utranq; ipsarum,
& thorax, & pulmo, tum per cauæ uenæ,
tum p magnæ arteriæ ramos suscipiunt. Tho-
rax quidem illas excipit ex ramorum propa-
ginibus & magnæ arteriæ, & cauæ uenæ in-
fra iugulum existentium. undiq; thoracis par-
tes circum ambientium: à capite nanq; per
iugulares uenas, & arterias ad hos ramos
materia continuo itinere deportatur, quæ mox
per circumstantes eorundem ramorum surcu-
los à debilibus thoracis partibus suscipitur,
ibidemq; sedem facit, aut ob loci oportunitatē
aut quod non datur ulterius progredi, Pari
quoq; ratione pulmo utrasq; has fluxiones
recipit, quæ per uenas, & quæ per arterias
à cerebro destillat: illam quidem quæ per ue-
nas decurrit, à cauæ uenæ ramo supra quintā
eius

eius fibram, tanq; substratum recumbente;
 ut potè materia à capite per eiusdem semper
 caue uenae ductus cōtinuato cursu ad pulmo-
 nes decurente. Fluxionem uerò quæ per ar-
 terias à capite fluit, accipit pulmo ex ramo
 magno arteriæ, qui in ipso fulcitur, dum ad
 iugulum, & caput ex læuo cordis uentriculo
 contendit. Per huius nempe magnæ arteriæ
 prupagines materia à capite ad pulmones de-
 fertur, ibidemq; ob loci magnitudinem, &
 quoniam rarioris, laxiorisq; substantiæ exi-
 stunt, plurima colligitur. Hinc postea oriun-
 tur & Dispncea, & Asthma, & Orihopœna,
 & pulsuum inæqualitas tum in una, tum in
 pluribus differentiis. si uerò contingerit quòd
 per internas, & externas iugulares omnes
 præceps deorsum materia ruat; necesse pro-
 fectò est tanto oneri naturam succumbere, ac
 onatui cedere. quare aut illico uita priuabi-
 tur, aut corpus uniuersum, uel altera eius
 pars resoluetur. & de hac destillationis specie,
 quæ per uenas, & arterias defluit tertio aph. Aphor.
 Gal. sermonem habuit, dum inquit. Quod 12.
 uerò scribitur circa finem aphorismi, seniori-
 bus uerò destillationes, quæ subito interimant
 ipse in libro de aquis locis. & aere per hæc
 uerba scripsit. Valde autē senibus destillatio-
 nes propter raritatem, & uenarum colliqua-
 tionem, ita quòd repente intereant, quosdam
 uerò

„ uerò contingit dextra, aut sinistra paria re-
 „ solutos fieri, Per hæc uerba uidetur Hipp.
 „ non quas communi nomine destillationes con-
 „ sueuimus nominare; quæ scilicet ex capite fi-
 „ unt ad pulmones per asperam arteriam, sed
 „ omnes quæ feruntur fluxiones per uenas à
 „ capite ad partes inferiores, quare & cito in-
 „ terimentes bene uidetur adiectum, quoniam
 „ hæc celeriter terminantur, cum aliæ diutius
 perdurent. Huc usque Galen. Quibus aperire
 concludit destillationes, quæ per carotidas ue-
 nas, & arterias fluunt, cæteris omnibus peri-
 culosiores esse. ac perinde celerius terminari
 Hæc quidem duplici nomine perniciem minā-
 tur, primò ob materiei multitudinem, quæ
 & spiritus, & calidū innatū conuulsādo suf-
 focat, & extinguit. Secundò ob hanc eandem
 causam obstructionem facit, unde animanti
 uirtuti aditus ad solita membra auferitur; qua-
 re innato sensu, & motu priuantur, & resol-
 uuntur. Hoc id ipsum etiam annuit Auice-
 2. Primi cap. de Iuditijs compositionis anni dum scri-
 doct. 2. pfit. Et catarrhi tunc multiplicantur, & pro-
 cap. 7. priè in senibus, & descendunt ad membra
 eorum occulta; & quandoq; morte morientur
 subita, idò quòd uicæ spiritus subito oppilan-
 tur. Membrorum uerò artus, & articuli sin-
 guli ob concantatem, & loci commoditatē
 sed præcipuè cum imbecilles sint, fluxionem
 omnem

omnem percoli, & ceruicis uertebras fluentem suscipiunt. Externæ autem corporis partes, ut scapulæ, brachia, dorsum, & lumbi, aliæq; extra caluariam fluentes fluxiones terminant. Concludimus tandem laborantes particulas fluxionem terminare: uel quoniam eã ad se trahunt, uti supra retulimus: uel quia natura, aut morbo imbecilles sunt, ad alterũ impotentes onus transmittere: uel quia sui natura, & loci, situsq; opportunitate fluxioni idoneæ pronæuẽsunt. Hæc de causis, & concausis defluxus, ac de omnibus ad ipsum spectantibus. Nunc ad materiã fluentem, suasq; causas explicandas accedamus.

Quæ nam sit materia, quæ, à capite destillat
Caput Nonum.

ANteaquam reliqua declaremus. primum omnium opere præcium est explicare, quæ nam materia illa sit quæ à capite descendit. supra enim ubi catarrhi differentias à materia descripsimus, eas in duas præcipuè diuisimus partes. calidam scilicet, & frigidã. Frigidam materiam dicimus, tum acidam, tum insipidam pituitam, nec non muccum ipsum. Calidam uerò appellamus bilem, & amaram & acrem, & pituitam pariter falsam. At Quidam inter neotericos uir magnæ, & exquisitæ doctrinæ, solam pituitã catarrhi propriè

priè dicti materiam esse arbitratur: uerùm non uniformem, sed uariam, & multiplicem in caliditate, frigiditate, tenuitate, crassitudine; saporum differentijs ipsam facit, id ipsumq; & ratione, & auctoritate confirmat: Ratione quoniam membrum, quod catarrhū producit, frigidum & humidum est, quare iuxta temperiem, frigida & humida generabit excrementa, quæ catarrhi materiæ fiunt

In Thi-
mao.

Capite
septimo

Hoc idem Platonis auctoritas cōprobat, quæ asserit omnium à capite fluxionum pituitam uel acidam, uel salsam, uel inspidam causam esse. Nec isti sententie Arist. contradicit lib. secundo de part. Anim. ubi solam cerebri frigiditatem catarrhi causam facit, his uerbis.

„ Fluxiones etiam ob eam rem ex capite oriun-
 „ tur in ijs corporibus. quibus cerebrum frigi-
 „ dius est quàm temperamentum modicum po-
 „ stulet: cum enim alimentum per uenas sursū
 „ respirat, ubi excrementum ob eius loci uim
 „ refrigeratum est, fluxiones pituitæ, sanieiq;
 „ mouent, & quæ sequuntur: Is igitur aucto-
 „ ritatibus, & rationibus innixus uir ille, con-
 „ cludit materiam catarrhi propriè accepti pit-
 „ uitam esse, non uniformem, sed multiplicem:
 „ ut retulimus Nos uerò unà cū uniuersa me-
 „ dicorum schola fatemur, pituitam ut plurimū
 „ distillationis materiam esse; non tamen sic
 „ solam catarrhi materiam facimus, ut reliquos
 „ excludamus

excludamus humores sanguinem, scilicet, & utranq; bilem Licet sanguis, & atra bilis raro catarrhos; faciant: Ideò à scriptoribus hac in re prætermittuntur: è contrario bilis flaua se habet, quæ ob sui tenuitatem, & copiam, prompta est, à capite fluere, & catarrhos propriè dictos generare, quorum curationes passim à medicis sub propriè dicti catarrhi titulo describuntur, idcirco ubiq; ab ipsis legitur, biliosum catarrhum à biloso destillante humore proficisci; & per eius purgationem sanari. Quòd uerò à bile flaua propriè dicti catarrhi generentur, experientia omissa, hæc ratio comprobatur. in quacunq; corporis parte calida adurens intemperies fuerit ibidem calidos adurentes cōtingit humores gigni. (Nō solum enim in æpate, uerum etiam in uenis succi fiunt) cum igitur calida adurens intemperies in capite, ac eius uenis fuerit, calidi, biliosi urentes ibidem generabuntur succi; qui à capite cadentes catarrhū producant biliosum. quòd uerò calida adurens capitis intemperies biliosos, & non pituitosos calidos procreet humores, declaremus: peruulgata enī à Philosophis est præpositio, simile à simili semper fieri, tam in efficiēti, quàm in forma, & materia. cum calida autem biliosa cerebri intemperies fuerit, si iuxtà sui naturam, & similitudinem operabitur, perpetuò calidos
C biliosos

Secundo
de natur
fac. & 2
p̄d. tex.
39.

Quarto
metha.
primo
de gen.
& cor

34 LIBER PRIMVS

cap. 7.
lib. 2. de
hum. na-
tura tex,
& com.
10.
cap. 9.
Capite.
53

biliosos succos producet, & neutiquam pituito-
fos. quod uero contingat calidam adurentem
cerebri intemperie catarrhi proprie dicti cau-
sam esse, Galeni, Aetijq; auctoritate proba-
mus. ille nanq; sexto de sanit. tuen. & hic o-
ctauo sermone. cap. de catarrho uniformiter
inquiunt. Quibus uero caput uehementer ca-
lidum, astuansq; est, & ob id assidue a destil-
lationibus uexantur; ijs prestat aestatis tem-
pore rosaceo perungi; hoc id ipsum tertio de-
cimo. Meth. Gal. Repetit, dum ait, plurimu
autem uel frigida intemperies caput uitiat,
uel humida, nec dubium est, quin etiam am-
bae congregiantur; rariores sunt, quae propter
calorem acrem oculis fluxionem immittunt,
in quibus oleo crudo, & rosaceo, & hispano
uti expedit, tum frequenti ex aqua dulci in
balneo lauatione. idem quoq; tertio de sympto.
cau. affirmat, dum catarrhi causas recenset,
dicens. Catarrhi, & Corizae causa est cere-
brum, seu similis pars in intemperiem cali-
dam, uel frigidam uersum, seu instrumen-
talis, quatenus impletum est. Auicetiam Ga-
len. insecutus calidam acuti catarrhi causam
calidam cerebri intemperiem scripsit. Conclu-
dimus tandem ad mentem istorum calida adu-
rentemq; cerebri intemperiem per se calidi-
biliosi catarrhi proprie sumpti causam esse.
Haec quidem intemperies calidos biliosos per
se

se humores gignit, & nequaquàm pituitosos, nisi per accidens fortasse ex Auisen. sententia; dicentis falsam pituitam (quæ sola inter omnes pituitæ species calida existimatur) ex flaue bilis, & insipidæ pituitæ admixtione fieri secundum uerò Gal. nec per se, nec per accidens salita pituita à biliosa proficiscitur intemperie, quum aut ob sui putredinem, aut ob serosæ humiditatis admixtionem illa nascatur. Porro sunt eius uiri fundamenta eruenda, ut nihil amplius reliquum sit, quod dubium faceffat. Et rationi primò dicimus quòd & si cerebrum destillationis principium naturaliter frigidum, & humidum sit, & natura frigida & humida generet excrementa, nihilominus cum præter naturam calidum biliosum factum fuerit; tunc iuxta præternaturalem temperiem calida biliosa producet excrementa, ac minimè pituitosa. Ad Plat. & Arist, auctoritates respondimus, quòd Philosophi de ægritudinibus loquuntur, prout frequenter contingunt, & non secundum eorundem absolutam naturam (quoniam hoc ad medicos pertinet) ægritudines enim secundum membri lapsum plurimum eueniunt; quare & catarrhi penes cerebri lapsum frigidi per sæpe uisuntur. Est enim cerebrum (quia frigidum est) paratum à frigido pati, paratum autem ad aliquem effectum est duplum cause

C ii illius

De viri-
bus cor-
dis, &
lib. 3. fen
5. cap. II

illius affectus. Hæc sanè ratione dixit Auic.
factus à frigore frequentior est, quàm factus
à calore. non mirum igitur si de catarrho mē-
tionem facientes Philosophi secundum mem-
bri naturam pituitosum illum dixerunt.

Euidentes fluxionum causæ quæ sint.

Caput decimum.

Gal. 2. d'
natura
humana
& primo
de diff.
feb. cap.

Cum abundè (nisi fallor) à nobis decla-
ratum sit, quæ illa materia sit, quæ à ca-
pite descendit, optimum est nunc causas tam
procatarcticas, quàm antecedentes ipsius re-
censere. Procatarcticæ enim græcè, præinci-
pantes latinè causæ sunt, uel externè, quæ
extrinsecus adueniunt, nec intra animatis cor-
pus consistunt, ipsum tamen alterandi ac
permutandi uim habent; uel internæ recentes
omnibusq; manifestæ, à quibus abdite ante-
cedentesq; uocatæ causæ fiunt, & originem
trahunt, Inter procatarcticas materiæ fluen-
tis causas (quas medici multas numerant)
primæ quatuor qualitates præcipuè recēsen-
tur, caliditas, scilicet, humiditas, frigiditas,
& siccitas; at caliditas. & frigiditas quoniā
actiuæ omnium efficacissimæ existunt, humidi-
tas uerò, & siccitas quia passiuæ, longè minus
sunt efficaces.

Catarrhi

Catarrhi Frigidæ præincipientes causæ.

Caput Vndecimum.

INter externas, ac euidentes materiæ fluē-
tis causas frigiditas omnium potissima iudi-
catur. ab ipsa igitur, ut à priori in his descri-
bendis exordium capiemus: prius tamen fri-
goris essentiam, & naturam breuiter mani-
festabimus, Frigus enim aiunt philosophi, est
quod congregat tam humogenea, quàm hete-
rogenera, constipatq; omnia, ac unum quodq;
reddit immobile, & torpiferum. contrarium
frigoris calor operatur. Hic nempe ad anima-
lium conseruationem, & generationem aliena
separat, & expellit, homogenea tantum con-
tinens, & congregans, uitam ac spiritum
ipsis impartiens. è contra frigus agit, Nam
indiscretè omnia constipat, & in unum aceruū
cogit, eumq; immobile, ac ueluti mortuum
(ut ita dicam) facit. Ob quā rem rectè dixit
Auic. quod per se inest frigidus, est ut contra-
rietur naturalibus uirtutibus, ipsum nanq;
mortificat, & stupidum reddit sensum, fun-
ctionesq; omnes naturales impedit. Consimile
autem tertia de sympto. cau. Galenus retulit.
Frigus nulli functioni ex usu est, siue enim
humori, siue siccitati iungatur, ubiq; debilius,
& torpiferū est: (& si quid boni in animāte
operatur id per accidens tantum calidum cō-
temperando operatur.) Cum uerò frigida

Prima
fen. 1.
doct. 5.
cap. de
gener.
virtu.

Tertio
colli. cap
21.

C iii hæc,

hæc, seu actu. seu potentia talia sint, extrinsecus nos ambiunt, aut capiti admouentur, siue per se, siue alterius membri consensu, ut puta uentriculi, aut pedum sunt namq; pedes & uentriculus admodum neruosi, ob idq; ipsorum affectio facile capiti communicatur.

Si, inquam, prædicta hæc frigida omnia capiti adiungantur, eiq; tandiu inhæreant, ac tangant, quandiu agere possint, tunc aut ad frigidum caput alterabunt, aut ad intemperie permutabunt frigidiorē: de intemperie inferius sermo habebitur. Si ad frigidum capitis partes, interiores, exterioresq; alterauerint, ac innatam ipsius frigiditatem auxerint, tunc naturales eius uirtutes, ac præcipuè concoctrices debiles, ac sopitas reddet, quare earundē functiones lædentur, & præter solitū excrementa excrescent, quæ ab expultrice inferius de trusa, molesto pondere, & nocua concitata qualitate defluxum faciunt. Altera ab hac ratione frigus destillationem conciliat, frigidi enim natura est cōdensare frigefaciendo & constipare humidum aqueum, & uaporesum. Si modo euenerit, ut ex uniuerso corpore, aut ex uentriculo, seu quauis alia parte uapores in cerebrum congerantur. hi ueluti in cælo pluuia, cerebri superaucta frigiditate in humores uertuntur ad inferioraq; destillant membra. huic additur quod hæc eadē externa frigiditas

frigiditas occultos cutis capitis meatus ita condensat, ut uapores, qui per easdem reseratas uias diffabantur, intus claudantur; & in floris materiam conuertantur, ac fluxum augeant. Tertio autem modo fluxionem excitare potens erit circumambiens frigiditas, cōstringens, ac in unum cogens cerebri meninges, unde humores, qui in cerebri canalibus reperiuntur, deorsum ad imas partes pelluntur. De hac fluxionis specie tertio aphor. Gale. scripsit dum ait. Caput enim prius repletum est in calida, & humida constitutione, frigus autem superueniens, ueluti manus quedam extrinseca, capiens, ac præmens, quandam uti spongiam, cerebrum, exprimit illam, quæ in ipso continetur, humiditatem: & de hac quidem Hipp. sensit, dum scripsit. Catarrhi superabundant flante Settentrione, si auster præcesserit: Quoniam in Australi tempestate ut plurimum contingit, caput impleri, Calida nempe, & humida apta sunt caput replere, quando facillimè omnia subintrant. Simodo frigus plurimis humoribus capiti grauato superueniat, tunc illud comprimit, perinde atq; manus spongiam imbutam aqua, & humores intra cerebri riuulos contentos deorsum extrudit. His igitur tribus modis destillatio, ab externa conciliatur frigiditate. Hæc de externo frigore, ad calorem properamus

C iiii Calide

Aphor.

21

”

”

”

”

”

Calide Procatarctica Fluxionum causæ.

Caput Duodecimum,

Secūdo
de gener
& corr.
tex. 8.

Caliditas primarum qualitatum præstā-
tissima inter destillationū procatarcticas
causas recensetur. hæc quidem ad agendum
omniū efficacissima existit. quare & ipsi pri-
mò mixtorum corporum generationem, pari-
terq; eorundem corruptionē prisci attribuerē
quando tum componere, tum resolvere per se
ei conueniat. Calidi nempe natura est homo-
genea congregare, aliena uerò extollere &
seperare. cum autem per compositionē mixta
cuncta gignantur, pariq; fortuna p̄ eorūdem
dissolutionem corrumpantur, necessario hæc
ambo per se primo calori inerunt. nam si de-
beat fieri mixtio accomoda naturæ cuiuspiam
corporis, necesse est, ut ea inuicem cōponātur
quæ conueniunt naturæ illius corporis; at hoc
caloris proprium est, quod homogenea con-
gregat. simili modo si compositū aliquod cor-
rumpi contingat, necesse est, ut componentes
partes inuicem dissoluantur, & separentur,
aliàs neutiquām corrumpi posset; & hoc etiā
munus calori proprium est, quod aliena sepa-
ret, & dissoluat. à calore ergo mixta compo-
sita generantur, & corrumpuntur, at non
unica ratione hæc contingunt, sed dissimili,
& contraria. Calor nanq; prout congregat, &
componit naturalis, & proprius est; prout
uerò

uerò disgregat, & dissoluit, alienus, & extraneus efficitur; hi quidem duo calores sunt, qui inter se pugnant, & alter ab altero dissoluitur, & iuxta hæc prædicta tertio de sympt. cau. Gal. scripsit. Calor adauctus ualentius alterat, modo tamen non eò incrementi perueniat, quod iam colliquet, tum nanq; ad omnia est inutilis. Si autem externa caliditas nos circumambiens (quæcunq; illa fuerit) aut solis uel lignis ardentis, aut aeris, seu uenti calidioris, aut quæuis alia excalefaciendi uim habentia corpori admota, ut uaporosa calida alimenta, & medicamenta ingesta, ac odorata excalefacientia, qualis est moschus & crocum, & capiti calida cataplasmata iniecta: si, inquam, hæc omnia caput supercalesecerint; tunc aut calidum eius innatum extinguēt, calor enim extimus natiuum intus calorē extinguit & dissipat sicut sol ignem; unde digestiua uis resoluta præcipites humores finit fluere. aut caliditatem extraneam, seu malam intemperiem capiti adiungent: de m̃ ala intemperie inferius dicetur. Si extraneam ei caliditatem adiunxerint, ac præternaturā ipsum excalefecerint, tribus tunc quippe modis hæc destillationem concitabunt. primò quidem nimiam ad caput materiam attrahendo; proprium enī caloris est attrahere, & cōgregare Cum igitur cerebrum excalefactum fuerit, à
toto

roto corpore materiam ad caput attrahet, & congregabit, quare nimia quantitate grauata, & deffessa concoctrix facultas, atq; oppressus quodammodo calor, imbecillior, inualidiorq; fit, ad humoris exuberantiam concoquendā; unde & cruda, & inconoca relinquitur; quæ postea aut ipsius ponderis impetu, deorsum cadit; aut ab expultrice truditur, noua eius qualitate concitata. Altera ab hac ratione aduentitius calor iste destillationem conciliat, congelatos, scilicet humores in cerebro dissoluens ac fluere faciens. Qui n. prius in cerebro, à retentrici uirtute concreti humores detinebantur; mox ui caloris externi fusi, & resoluti, à retentricis potestate destituti, propria grauitate deorsum labuntur. Tertio ac ultimo modo supraucta capitis caliditas fluxū commouet, strictas ac clausas capitis uias reserans & aperiens, calor enim calefaciendo capitis poros rarefacit, per quos liberius humor fluens dilabitur; facilius nempe per laxas & amplas uias, quàm per arctas & angustas humor descendit. hæc omnia externus calor capiti adiunctus operatur. potest & cordis quoq; suprauctus calor & ex ira, & ex febre, capiti communicatus, prædictis his rationibus fluxum parere, angustas, inquam, cerebri uias patefaciens, ac concretos eiusdē liquās humores: qualiter uerò hæc ipsa aucta
cordis

cordis caliditas attrahendo fluxum concitat,
iam supra diximus. Sed inter abditas ïternas
uerius hæ reponuntur causas. hætenus de
externo calore.

Vt Externa Humiditas destillationē generet.
Caput Decimum tertium.

Post frigus, & calorem humiditas sequitur
& siccitas. par alterum primarum quali-
tatum; quæ sunt inuicem contrariæ, sicut ca-
liditas, & frigiditas. Sed prius declaremus
quomodo humiditas defluxionis à capite causa
exterior sit. Compertum est humiditatis uim
in agendo longè inferiorem, & ui frigiditatis,
& ui caliditatis esse. In resistendo tamē supe-
rat uim utriusq; & si enim humiditatis, sicci-
tatisq; uis in agendo debilis infirmaq; sit;
nihilominus humidum per se siccum humectat
& siccitas per se humidum exiccat: quoniam
potentius omne contrarium in contrariū agit.
Proprium quidem humidi est disfluere, & pro
prio termino non contineri. quàm obrem &
humidi naturalis actio, quæ per alterationem
fit, est liquefcere, & diffundere: liquata nāq;
diffusa, & madefacta omnia difficulter pro-
prio termino terminantur, alieno autem facile
Extrinsecus autem humida circumambientia,
& corpus afficientia, qualis aer humidior,
lotiones, natationesq; in aquis dulcibus cor-
pus

pus diffundent, & humidius, quàm par sit, illud efficient. Consimili quoq; ratione, & quæ corpori adiunguntur; ut cibi, potiones, uncti-
ones, fomenta, & quouis alio modo admota humectantia medicamenta. Hæc omnia cor-
pus, quod cum iusta temperie cum sicco per-
sistit, liquefacient, diffundent, & plus iusto
humectabunt. Si autem Vuida hæc capiti in-
iecta fuerint, ac ei diutius inhaeserint; tunc
prius suo madore concretos capitis humores
diffundent & angustas pariter eiusdem uias
latas, & amplas facient; per quas liquati.
fusiq; humores liberius destillabunt: mox hæc
ipsa Vuida capiti applicita fluidiū, madidūq;
ipsum reddent. ac humore plurimoreplebunt.
Cum enim cerebri substantia naturaliter hu-
mida sit; ideò ab humidi natura plurimum
patitur: quoniam in habentibus symbolum fa-
cilius est transitus. quare primo de compo-
sitione medicamentorum secundū locos, de ipso
„ cerebro sermonē faciens Gal. inquit. Frigidæ
„ enim particulæ frigidis, calidæ uerò calidis
„ passionibus facilimè occupantur: eadē ratione
„ dicimus, quòd humidæ partes humidis affe-
„ ctionibus celerimè afficiuntur. & propter hoc
etiam decimotertio methodi ipse dixit. Multū
Cap. 22 circa me-
dium nempe frigidā intemperies caput uitiat, uel
etiam humida, nec dubium est, quin etiam
ambæ congregantur. Igitur ex naturæ simili-
tudine

rudine à rei humidæ contactu cerebrum humida diserasia multum afficitur, & plus æquo, humore repletur: unde & retentrix eius uirtus (quæ sicco uiget, & consistit) humido laxata, infirma, & debelis fit; qua quidem debilitata, humor superabundans, qui ab ipsa detinebatur; cum proprio termino non consistat; sed undiq; diffuat, retentricis potestatem prorsus deferens, gravitate propria (quâdo humiditas hæc ferè semper frigori sit iuncta) deorsum ad subiacentes partes trahitur & fluxum facit. Hac eadem humoris copia cerebrietiam concoctrix faculas obruitur, & languida fit: quare cruditates excrescunt; quæ defluxum augent, & conseruant. Sed satis de humido.

Catarrhos à siccitate non fieri.

Caput Quartum decimum.

IAm uerò agamus de siccitate, quæ minimā omnium in agendo uim habet maximam omnium in resistendo: id quod experimento facile comprehenditur: si nam q; siccam rem quāpiam, ut lignum, marmor, pumicem humidis rebus appropinquabis, utiq; humiditas longe citius afficit lignum, aut pumicem, quàm ipsa ab eorum siccitate patiatur: Facilius tamen humidum illud arefcet, quàm siccum uertatur in aqueum. ideòq; siccum definiunt esse illud quod

quod terminatur termino proprio, difficulter
autem alieno definitur termino. Proprium
itaq; sicci est terminari, & definiri. hoc qui-
dem resistere, & repugnare uerius dicitur,
quàm agere. Nihilominus & agere quoq; di-
citur, qualecunq; id fuerit, quando in resistē-
tia ipsa, actio semper reperiatur. Agit utiq;
siccum, & si eius actio infirma sit, & imbe-
cillis: Atamen cum multum praeualuerit
humido, ipsum perpetuò absument, & exiccabit
Contrarium enim omne in contrarium agit,
si deuietum prorsus non fuerit; exiccare itaq;
arescere, & exhaurire siccitatis actiones di-
centur. Quando exiccata, arefacta, ex hausta
proprio termino definiantur, nec facile alieno
terminentur. Quum autem ea, quæ nos ex-
trinsecus ambiendo circundant, aut quæ cor-
pori adhibentur exiccandi uim habuerint, si-
ccas procreauerint affectiones, tunc fluxio-
num causæ salubres erunt, & minimæ præin-
cipientes illarum effectrices. Nam cum cere-
brum cunctarum fluxionum initium exinan-
tum, & exhaustum fuerit, nihil profectò humo-
ris continebit, quod excludere ualeat. Simili
ratione si materiæ fluentes aridæ, & siccæ fu-
erint, tunc proprio persistent termino, nec no-
uum amplius quærent. Sicci itaq; actio, quæ
constringere, & sistere habet, fluxui repu-
gnat, & contrariatur, quàmobrem in eius
præsidio

presidio, & medela perpetuò recipitur.
 Quare de ipso perbellè Gal. ait. Siccū omnes
 corporis superfluitates consumit, & robur
 adiicit ipsis instrumentis. ex eo quod adstrin-
 git, & in unum cogit densando substantiam.
 Et aliàs milies dixit, quod siccitas ad nixum
 & robur conducit, & eius excessus dura, &
 friabilia facit, & non liquida & fluida. Vnde
 his rationibus motus in Hipp. siccae constitu-
 tionis morbos recensentem inuebitur, dum ait
 Inficcitatibus autem tabitudines, lyppitudi-
 nes, articulorum dolores, stillicidia urinæ,
 & difficultates intestinorum. ibi in commen-
 to Gal. contra Hipp. inquit. quod satis indi-
 stinctum de his sermonem facit. Postea inse-
 quitur enarrans, quemadmodum nec tabitu-
 dines, nec articulorum dolores, qui ex fluxi-
 onibus sunt nullo modo in immodicis siccita-
 tibus eueniant, Quod autem aliqui expressè
 Hipp. sententiam afferant. Clarè attestantē
 in siccis temporum constitutionibus destilla-
 tiones fieri, dum inquit. si uerò Autumnus
 fuerit Aquilonius & siccus his, qui naturā
 habent humidiores, & mulieribus confert.
 Reliquis uerò erunt, lyppitudines siccae, &
 febres acutæ, & grauedines. Dicimus ulti-
 mam hanc particulam, qua maxime uiri qui-
 dam clarissimi, ac de re medica optime meri-
 ti, innituntur, esse certè quidem deprauatā:

id

Tertio
aphorif-
mo 17.Tertio
de sym-
pt. cau.
cap. 3.
prope
finem
Aphor.,
16.

„

„

„

lib. tertio
Aphor.,
14.

48 LIBER PRIMVS

probl.
12.

id quod ex Gal. Commentario primum declaratur, qui febrium rationes declarans, ne minimum grauedinis uerbum fecit. Deinde ex Aristot. qui libro primo problem. hanc Hipp. sententiam enarrans, nullam grauedinis facit mentionem, sed febrium tantum, & melancholiae. quocirca nihil certius est quam librarij errore quodam coriZæ, pro polycroni repositum esse. quod ab una in aliam dictionem facilis sit lapsus. Hanc præterea lectionem Celsus euidentissimè comprobatur, qui hanc Hipp. partem ita est interpretatus: & febres partim acutæ, partim longæ: grauedinis autem haud meminit. Quod uerò longæ febres accidunt, ut sunt quartanæ; fit propterea quod attractibilis, ex qua hæ nascuntur, bifariam in hac constitutione generetur: primum quod flaua bilis superassetur, secundo quod sanguis crassescat. Hinc est quod Hipp. in libello de aere, aquis, & locis dicit. Et sanguinis pariter eadem ratione tenuissima pars exiccatur, crassiorque remanet. Cum itaque bilis in ea constitutione pars humidissima exiccetur: remaneatque acerrima & crassissima, nihil mirum ex acerrima eius parte acutas, ex crassissima longas fieri febres. Ex istis patet potius præsidium, atque medelam fluxionum siccitatem esse, quam concitantem, promouentemque destillationum causam quicquid alij celeberrimi uiri dixerint.

Res

Res non Naturales uocatas fluxionum
causas esse.

Caput Quintumdecimum

ANnumerantur & inter procataticas, & euidentes catarrhi causas, quatuor, ipsæ conseruatrices causæ, aliàs res non naturales nuncupatæ: scilicet quæ intra ore, alijs⁷ ue meatibus in corpore assumuntur; aut foris tantum adhibentur; aut tum intrò, tum foris accedunt; aut nec intrò, neq; foris adueniunt. Omnia quæ intrò corpus assumuntur, si naturam cerebri intemperiem alterare, ac naturales eiusdē uirtutes debilitare possunt, præincipientes destillationum causæ sunt, ueluti sunt crapulæ, æbrietates, uina potentia immoderatiùs ingesta, cibus crudus; qui inuentrem permanet, nec excernitur; & omnia ad caput euaporantia, ut cæpæ, allia, sinapis, eruca; & concoctu difficilia; ut carnes omnes annosæ, & duræ; caseus uetus, lacticiuia, & quæ ex his parantur, Oleum, & fructus omnes oleosi, & iuglandes, auellanae, & oliuæ; ex odoribus uerò odorata excalescentia, qualis est moschus, crocum, & similia. Hæc quidem omnia naturalem cerebri intemperiem, eiusq; naturales uirtutes afficientia, destillationes commouent. Quæ foris adhibentur ut uenæ sectio, capitis tegumentū, & eius persusiones, & linimenta, quibus

D plerunq;

plerunq; mulieres ad capillos tingendos, & crissandos utuntur, aut caput alterando, aut eiusdem poros constipando catarrhos produ-
cunt; capitis quoq; sordities porositates con-
stringendo catarrhos facit, quamobrem errāt
qui interdum non lauant caput, quoniam ex
sorditie pori obturantur, & uapores nō pur-
gati incrassantur, qui in aquam uersi deorsum
fluunt, Sectio autem uenæ si modum excesserit
aut ab ipsa quis statim frigori, aut calori, seu
labori sese incommode exposuerit, ad catar-
rhos disponit dissoluendo corporis meatus,
passibiliaq; redendo membra, tum à calido,
tum à frigido. nec ad catarrhum tantum in-
tempestiua sanguinis missio promouet, sed ad
orthopnæa, & apoplexiam, & alia multa ue-
renda, quæ nono methodi recenset Gal. Capi-
tis quoq; tegmenta incongrua, si immodica
fuerint, caput frigesceere permittunt: si mul-
ta excalescunt, & texturam aperiunt, &
sic catarrhos utroq; modo promouent. Quæ
intrò forisq; accedunt; ut aer, uentus, radij
solis, & lunæ, qui intrò inspirando trahun-
tur, foris sua qualitate afficiunt, & alterant;
& aqua, cuius usus, ut in corpore, ita extra
citraq; corpus multus est. hæc profectò omnia
quacunque qualitate affecta fuerint, eadem
caput afficiunt; si importunè diutius in hæ-
serint. Aer uerò ambiens, & corporis, &
capitis

DE CATARRHO 51

capitis temperiem commutat, uel calidior ī-
pendiō, uel frigidior, uel humidior eua dens
idq; longè efficacius operatur, si tenuior quā
par sit, exiiterit: hic enim ob eius facilē pene-
trationem undiq; cerebri substantiam circun-
fundit, quare ipsum impensius lædit, & ad
quancunque alterat qualitatem; nebulæ autē
ac caligines sua humida, ac tenui substantia p
capitis meatus undiq; penetrantes, catarrhos
potenter concitant: Venti quidem omnes tum
cāliidi, tum frigidi uiolenter caput percutien-
tes, excitandis catarrhis primas obtinent par-
tes. Quæ nec intrò, neque foris adueniunt,
tripartitò diuiduntur; in Animi, & Corpo-
ris, & Vtriusque communes affectus: Animi
passiones cerebri intemperiem, & innatas
uirtutes afficientes sunt; diuturna studia, con-
tinuæ magnatum auscultationes, difficilia, ac
grauia negotia, fortes cogitationes, & per-
turbationes; sicuti ira, mæror, & cura.
Corporis uerò affectus eiusdem cerebri tem-
peraturam, & facultates permutantes; sunt,
repletio, excretionum supressiones, intempe-
rata uenus. & quies, & exercitatio immo-
derata, ac nimius luctus, & clamor. utriusq;
tum animi, tum corporis communes affectus
cerebrum afficientes sunt, somnus, & uigiliæ
superfluæ: somnus quidem diurnus non assue-
tis caput replendo, ac humectando catarrhū

D i i concitat

52 LIBER PRIMVS

concitat: regio, locus, ars, & exercitium, si hæc (inquàm) frigida, & humida extiterint ad catarrhum excitandum plurimū prævalent. Hæc profectò omnia ut externæ, ac præcedentes effectrices causæ uariè, ac diuersè naturales cerebri uirtutes afficientes uarios, ac diuersos etiam catarrhos promouent. Sexus autem, & ætas inter internas potius, quam externas recensentur causas. Sed hætenus de externis, ac euidentibus causis, ad abditas ac internas properamus.

*Intrinsæcas capitis intemperies
catarrhos facere.*

Caput sextumdecimum.

INternæ autem destillationis causæ, sunt malæ totius capitis intemperies: si enim picrocraneum intemperatum, maleq; affectū fuerit catarrhos quidem faciet, licet leues, & paucos, non enim multis abundat excrementis; Verum proxima illi cutis, etsimulta excrementa generet, cum tamen porosa sit, facile quidē à medicamentis discutitur, quibus obuia est. Si uerò partes interiores afficiantur, multas destillationes generant, nec contemnendas ægritudines producant. Harum itaq; partiū intemperies, tum simplices, tum compositæ, nativas earundem uirtutes inficientes, catarrbi sunt causæ, Afficitur nanq; caput, & naturali

turali, & præternaturali qualitatū omniū,
tam simplicium, quā compositarum intem-
perie, quæ innatas eius uirtutes alterat, &
infirmitat. Huiusmodi profecto intemperies,
siue primario affectu fuerint, siue alterius
membri consensu, siue à natiuitate contractæ,
siue ex tempore acquisitæ, siue puræ imma-
teriales, siue cum materiei præsentia, natura-
les semper cerebri uirtutes, uitiant, & de-
bilitant; à quibus catarrhi immediatè per se
effluunt; Materiales tamen malæ cerebri in-
temperies sunt ipsis immaterialibus fortiores,
nam præter id quod maiores catarrhos effici-
ant, alias quam plures etiam ægri-
tudinē parturiunt. Internæ itaq; materierum de-
stillantium proximæ causæ sunt naturalium cere-
bri uirtutum debilitates à mala eiusdem tem-
peratura productæ, A' frigidiori nanq; ha-
bitudine, concoctrix: Ab humidiori reten-
trix: A' calidiori expultrix ut plurimum ui-
riatur: licet immoderata quælibet discrasia
uirtutes omnes deiiciat: nam concoctrix fa-
cultas & si à calore perficiatur, nihilominus
ab excellenti intemperato calido corrumpitur

Quomodo à frigida intemperie
destillationes fiant.

Caput Septimumdecimum.

in ipso fluxus Idem ferè Auer. tertio col. scripsit Consimili profectò ratione tertio de symptomatum causis Gal. efferebat, talem fore habitudinem concoëtriciis cerebri ad catarrhū, qualem esse habitudinem concoëtriciis uentriculi ad diarrhœam: nam sicut per uentriculi inconcoëtionem fit diarrhœa, sic per cerebri inconcoëtionem fit destillatio. Concludimus deniq; ex horum omnium sententia, quòd frigida cerebri intemperies, & eius concoëtriciis facultatis imbecillitas pituitosa plurima gignūt excrementa, & ex inconcoëctione, & ex uaporum congelatorum aggregatione, quæ cum deorsum iruduntur; frigidas pariunt fluxiones, tum acidas. tum insipidas, tum alijs frigidis differentijs præditas, de quibus infra. Hæc quidem omnia uebementius accidunt in frigido atque humido cerebri temperamento. in quo non solum concoëtrix à frigore læditur; sed ab humido etiam ignaua, & hebes redditur. Verùm præter huius ignauiam, & debilitatem retentrix quoque facultas ab humido plurimum uitiatur. Retentrix enim uirtus ut sicco multum innititur, ita humore multum offenditur. Humidum quidem (inquit Gal.) licet ad auctionem, & nutritionem accommodatum sit, ad alias tamen functiones ualde contrarium reperitur. His igitur uirtutibus infirmis existentibus, ac multo humore capite

D iiii repleto

Tertio
de sym-
pt. cau.
cap. 3.

56 LIBER PRIMVS

repleto magnum admodum fieri defluxum nec
 cessarium est. frigida quoque, & sicca cere-
 bri intemperatura hæc ipsa operari conspicitur
 sicut in frigidis & siccis senibus est uidere. qui
 destillationibus, graue dinibusq; quàm plu-
 rimum uexantur: hæc enim intem peries am-
 babus qualitatibus concoctrici uirtuti ex op-
 posito aduersatur: concoctrix nempe facultas
 calido, humidoq; consistit quare à frigida, &
 sicca intemperie ut à contrario facile permu-
 tatur, & imminuitur. Hinc ex deprauata
 concoctione excrementa multa necessario ge-
 nerantur; & ex uaporum etiam congerie in
 humidum resoluta, ex quibus deinceps frigide
 emanant fluxiones. Hæc de fluxu à causa in-
 terna frigida dicta sufficiant ad calidam acce-
 damus.

Qua ratione intemperies calida
 catarrhum generet.

Caput Octauumdecimum.

Calida Cerebri intemperies secundum sui
 similitudinem operans calidos per se hu-
 mores generat, & tenues, & acres, & a-
 maros: qui ubi cerebri uias oppleuerint ex-
 pultricibus facultatibus infesti fiunt, à quibus
 facile deorsum expelluntur: quoniam tenues,
 acres, amariq; sunt. quanto enim humor te-
 nuior est, tanto ut educatur aptior est, ma-
 gisq;

gisq; expultrici obsequitur, sine impedimento angustos cerebri anfractus pertransiens; & quò acrior, amariorq; extiterit, eò expultrici molestior redditur ac ideò magis fortiter expellitur: generantur enim & in calidiori æpate frequentius biliosi hi succi; qui per cauæ uenæ surculos ad iugulum, & caput tendentes sursum ad cerebri substantiam repunt ipsamq; undique bilioso madore persundunt; quorum mordaci qualitate expultrix cõcitata deorsum illos rursus expellit, & fluxum facit. Sic quippe calida cerebri, & æpatis intemperies biliosos procreans humores destillationes per se conciliat. Altero ab hoc prædicto modo calida capitis intemperies defluxum concitat, materiam à toto ad caput multam attrahens, quæ postea & proprii ponderis impulsu, & cerebri expultricis ui deorsum truditur & fluxum parit. Præest namq; caput ori (refert Hipp.) sicut medica cucurbita, unde & tenuēs humores, & eorum omnium quæ ingeruntur superfluitates atrahit, Cum uerò præternaturam excalescētum fuerit, tunc id accensi calorē ui fortius obtinebit. Si autem, & cum calida mala intemperie dolor etiā cōplicabitur, multo quidem uehemētius attractionem faciet cum duplicatæ attractionis causæ aderunt, & dolor & calor. Dolor enim inquit Galen.) Perpetuò trahit sicut & calor,

Ad Demetrium regem

Secūdo

de diff.
feb. cap.
11 & 13.
meth. cap
5

Et hac de causa scripsit Auicen. Et quando
soda accidit, cum catarrho addit in eo cum at-
tractione. hec de cerebri calida intemperie, su-
pereſt humidam exponere.

*Vt cerebri humida intemperies
deſtilationem generet.*

Caput nouumdecimum.

Humida autem cerebri intemperies catar-
rhum efficit ſuo madore humores ad au-
gens, ac capitis uias per quas ille facile dilabi
poſſint aperiens; nam tametſi humiditatis uis
in agendo debilis ſit, nihilominus ſuo contra-
rio debite appoſita, dummodo ualidior extite-
rit, perpetuo agendo operabitur. Humidum
enim per ſe ſemper humectat, & humoribus
incrementum addit: quoniam, ſimile ubiq; ſu-
um ſimile fouet, & adauget. Cum itaq; im-
moderata humida capitis intemperies affuerit
tunc plurimos humores procreabit, ac ultra
modum etiam uias dilatabit, per quas facilli-
me adauctus humor percurrat. De hac quide
intemperie ſexto aphor. ſermonẽ faciens Gal.
dixit Eos igitur, qui ſunt humidiores, ſiue ſe-
cundum cerebrum tantum, ſiue corpus uni-
uerſum, non contingit ſalubrem uitam omnis
experiem noxæ traducere. Verum continuo
deſtilationibus ex parua occaſione capiuntur.
& ſi ſuperfluitas eius ad inferiora per pala-
tum

Aphor.
2,

tum descendit, partes subiectæ offendentur
 fauces, guttur, aspera arteria, pulmo, gula,
 uentriculus, tusses itaq; ipsis fieri, & difficiles
 anhelitus, anginas, cruditates, & uentris pro-
 fluua est necessarium. Nonnunquam uero &
 difficultates intestinorum, quando quod desti-
 llat falsum quodammodo fuerit. Hæc Galen. si
 uero humidum cum calido coniunctum fuerit,
 ita quod hmida, & calida sit cerebri intempe-
 ries, tunc multo magis fluxioni obnoxia red-
 ditur: Nam humidi ratione, ultra quod ex-
 crementa eius gratia multa generentur, per-
 uia eius uia nimium ad fluxum efficientur.
 Iis eisdem molestijs calidi causa caput grau-
 bitur: Nam præter quod attrahendo calidum
 plurimū caput impleat, rarefaciendo quoque
 amplas, ac latas uias ad descensum parat. Sic
 igitur calida ac humida cerebri intemperie la-
 borantes duabus inuicem fuentibus causis ad
 catarrhum gignendum afficiuntur. Sed de his
 satis.

A' sicca intemperie fluxiones p se non fieri.

Caput Vigesium.

DE sicca autem cerebri intemperatura nō est
 quod amplius dicamus; cū nullas, seu pa-
 ucas admodum superfluitates habeat, ex qui-
 bus fluxio fieri possit. Iam enim supra dixi-
 mus, quod siccum destillationis medela, & præ-
 sidium est nullaatenus excitans causa, Multi
 uero

CO LIBER PRIMVS

uero in ultimo senio siccitatē destillationis causam faciunt: Nos autem & in illa ætate, sicut in reliquis uerius frigidum, quam siccum causam destillationis censemus. Potest tamen cutis capitis sicca intemperies eiusdem poros recludens, quibus halituoſi, & fumoſi excernuntur uapores per accidens destillationis causa esse: cerdri enim fumoſæ, & uaporoſæ excretiones omnes, statim quòd occlusas cutis capitis uias offendunt, in humores uertuntur, qui per caluariam extra cadentes molestos defluxus per insolitas producant uias: & hæc quidem cutanea sicca intemperies frequenter in senio est destillationis occasio, uerum & ut patet & hoc per accidens existit, non per se destillationis causa: Sed hæc de sicca intemperie dicta sufficiant.

Quæ intemperies magis apta sit
ad catarrhifactionem.

Caput Vigessimum primum.

SI quis uerò curiosius quærat, quænam harum intemperierum ad catarrhum faciendum efficacior sit, calida an frigida. seu humida, aut sicca. de humida breuiter respondeamus, minimè ambigendū esse, quòd sicca præualeat; quando illa per se destillationem efficiat; hæc autem ipsius sanatio, & curatio existit. De calida uerò & frigida, simul cum doctissimis

DE CATARRHO 61

Elisimis uiris dicimus, quod si nocumentum per
essentiam sit in cerebro, & non per consensum
aliunde sibi communicatum, tunc intemperies
frigida longè efficacior existit; quoniam cere-
bri uirtutes magis prostermit. Quod si ab æ-
pate, uel à uentriculo, uel ab utero communi-
cetur cerebro nocumentum, ex transmissione
humorum, uel uaporum, calida distemperan-
tia habet in hoc maiorem uim, ut pote potior
causa commotionis, excitationis humorum, &
uaporum ad caput assendentium. Frigidum
itaque uirtutem debilitans maxima destilati-
onis causa asseritur: calor uero materiā pluri-
mā capiti suggerens, & ipse quoque præcipua
destillationis nominatur causa. De connata
autem intemperie sermonem faciens Auice-
querit, quænam innatarum intemperierum
calida an frigida ad catarrhum procliuior sit
hisque uerbis hanc quæstionem soluit. & habē-
tes complexionem calidam uehementius sunt
preparati ad recipiendum causas extrinsecas
facientes coryzam, quæ habentes complexio-
nes frigidas & humidas: & habentes com-
plexiones calidas, in se ipsis plus sunt securi
ne accidat eis ex causis corporeis, quæ habentes
complexiones frigidas.

Quinta
fen. tertij
cap. 2.

„
„
„
„
„
„
„

Quod

Quod principalium partium inæqualis
temperies, & mala conformatio,
catarrhi intrinsecæ cause sunt.

Cap. XXII.

AT ultra cerebri, & eius menynгарum in-
tēperies inter internas destillationis cau-
sas mala corporis conformatio, & inæqualis
principum partium temperies annumeratur
ut putā æpatis, cordis, seu uteri calida intē-
peries simul cum cerebri frigidityte coniūcta.
Harum itaq; partium dissimilis intemperies
præcipua destillationis causa assignatur; Nā
uapores ob subiectarum partium calorem cō-
tinuato fluxu ad caput feruntur. unde eius fri-
gidityte densantur & fluxum faciunt: & hac
de causa tertio de loc. aff. dicebat Gal, eos
maxime plenitudini capitis esse subiectos, qui
calidi æpatis sunt. Ventriculi quoque imbe-
cillitas inter has recensetur causas, ex eo quod
tarde, & diminutè concoquit, & plurimam
pituitam generat, cuius uapores perpetuò ad
caput ascendunt per uias latas, Indecens au-
tem corporis conformatio sicuti est capitis par-
uitas cum magnitudine, aut mediocritate subi-
acentium partium & ipsa destillationibus oc-
casionem præbet: Nam uapores ad caput e-
leuati ob eius paruitatem introcluduntur, &
frigore

frigore cerebri innato in crassantur, & deor-
 sum cadunt. Quod uerò laxis, & latis sutu-
 ris craneum consistit, ijs quæ ab externis exci-
 tantur causis fluxionibus expositum est; è cō-
 trario se habet, quòd firmioris, ac densioris
 futuræ est craneum; quando ijs defluxibus.
 quæ ab internis fiunt uaporibus est obnoxium
 Inter internas quoq; effectrices catarrhi cau-
 sas, flatus qui intra cerebri riuulos includitur
 ab Hipp. recensetur in lib. de Flatibus, dum
 ait. Cum igitur uenæ circa caput aere reple-
 tæ sunt; primum quidem caput ipsum propter
 flatus inclusos aggrauatur, deinde conuolui-
 tur spiritus cum sanguine propter angustiam
 uiarum, tenuissimum autem ipsius sanguinis
 per uenas excluditur, atq; id ipsum tenuis-
 simum liquidum, cum coacervatur per alios
 meatus fluit, & ubi tandem cumulatim pro-
 grediens constitit, ibi constituitur & mor-
 bus. Si itaq; ad oculos peruenerit &c. Ste-
 phanus autem Atheniensis tres omnis ad ca-
 put influxionis causas facit plenitudinem sci-
 licet, febrim, & capitis infirmitatem: inquit
 enim quoniam tres sunt cause fluxionum, quæ
 ad caput feruntur; multitudo in toto corpore
 contenta; febris calidior, succos in uapores
 dissoluens, & exhalationes ad caput mit-
 tens; capitis imbecillitas, siue in primo ortu
 genita siue postea ex aliquo errore aduenerit
 acquisititiaq;

64 LIBER PRIMVS

acquistitiaq; sit. has easdem nos ad inferiores partes defluxus internas causas dicimus nam quam primum fluor horum occasione caput attigerit, ut deorsum iterum descendat, necesse est. Verum satis de his, iudicio meo, differuimus, nunc ad explicandas causas singularum differentiarum accedendum.

Calidi catarrhi causa.

Caput Vigesium tertium.

Calidum catarrhum dicimus, ubi calida destillat materia, frigidum uero ubi frigida; pariter tenuem, crassum, & uiscidum nominamus catarrhum, ubi tenuis, crassa, & uiscida materia fluit. Calida autem, & frigida destillans materia, præterquam quod tactu tales appareant, gustu quoque multis saporum differentijs apprehenduntur. Nam acris, amara, & multa salsedine prædita materia, calidæ omnes ualde sentiuntur: Acida uero inpidisia, & modica salsedine, & dulcedine affecta frigida iudicatur. Harum itaque singularum materierum fluentium causas explicare, & primo calidarum, aggrediamur. Calidæ, acris, seu amaræ fluentis materie efficiens causa est calida mala cerebri intemperies, si per se à male affecto cerebro materia fluxerit: si secundario, & alterius membri consensu, ut putà iecinoris hoc contigerit, ipsius

DE CATARRHO 65

ipsius calida mala discrasia in causa existimatur. Iam supra ostendimus quomodo biliosa calida intemperies, biliosos per se calidos humores producit, & nequaquam pituitosos. At uerò biliosorum succorum materialis causa est sanguis ipse præternaturam calidus: se acres, ex calidiori, tenuioriꝫ sanguinis portione: Amari uerò ex crassioriꝫ, terrestrioriꝫ eius parte nascuntur, Fit nanq; acutus sapor à calido sicco subtili parum humidi aquet continentis. è contrario amarus oritur à calido sicco admodum terrestri nec imus inficias amarum, & à calido, & à frigido æquè generari; quando terrestris sicca amari complexio, ut à calido resolvente, & adurente gignitur; ita à frigido constipante, & astringente fit; qui tamen in animante corpore amaror reperitur, longè frequentius à calore, q̃; à frigore producitur, si uerò defluens materia salita pituita extiterit, huius efficiens causa secundum Gal, sententiam minime intemperies erit, sed putridus, & feruidus calor insipidã pituitam adurens, ac ipsam soluens, seu serosus salitus humor eidem admixtus pituitæ. Salsa itaq; pituita apud ipsum efficitur, cum calidi & humidi humores in capite, aut quauis alia parte supercreuerint, & præternaturam excalescant seu putrescant; tunc ratione excalesfactionis, & putredinis ebullitio quædã

Auer
lib. 5.
colli cap.
27.

E in

in humiditatibus fit ; unde adustiores , terre-
strioresq; aliquæ earum partes redduntur :
quæ postea uniuersæ immixtæ substantiæ, sal-
suginem eidem toti impartuntur; sic enim cõ-
tingit pituitam salsam fieri . Salsi itaq; humo-
res certa salsedine præditi , & acuti, unà cum
amaris ab efficientibus, materialibusq; calidis
causis semper efficiuntur, & calidarum fluxio-
num materiæ fiunt , à quibus calidi denomi-
nantur catarrhi : Qui quidem omnes, & salsi
& acuti, & amari succi , modo primariò, &
(ut aiunt) per essentiam in capite consistunt
(dum essentialiter ibidem à mala cerebri in-
temperie , & proportionata eorundem mate-
ria geniti fuerint) modo secundariò , æpatis
scilicet consensu ibidem collecti cernuntur, nam
dum humores isti ab æpate (succorum omniũ
prima origine) ui proprii caloris , & mate-
riei habitudine fuerint orti , tunc hi per cauã
uenam , per diaphragma, & medias thoracis
regiones , per sublime semper ad claues , &
iugula tendunt, ad caput tandem , & cerebrũ
pertingunt , ubi calidi defluxus materiæ effi-
ciuntur ; nec quidem humores solum ,
sed & fumi, & uapores quàm pluri-
mi eadem ferè cum humoribus
natura præditi ab æpate
cerebro transmittuntur
& cõmunicantur.

Frigidi

Frigida destillatio quæ sit, & quæ illius causæ
Caput Vigessimumquartum.

FRigidus autem catarrhus nominatur, cum frigida destillat materia; hæc quidem præter tactum gustu quoque multis saporū differentijs percipitur. Nam acidi, & insipidi succi (ut diximus) & pauca dulcedine, & saljedine affecti huiusmodi omnes frigidi existimantur. Horum itaq; fluentium frigidorum succorum causas explicare contendimus. Frigidam enim cerebri intemperiem (cum concoquentes uirtutes ipsa debilitet) acidæ, insipidæ, ac modicè dulcis pituitæ per se constituentem causam esse prædicamus. Aciditatis uerò causam facimus, aut diminutum generatricis facultatis calorem, diminutè, & imperfectè siccum terreum cum humido aqueo in humoris generatione commiscentem: aut eiusdem geniti succi imminus tam cōnatam caliditatem impotentem temperatam sicci cum humido mixtionem in propria seruare substantia. Acidus nanq; sapor à calore fit diminuto, idest, qui non plenè concoxit, & commiscuit, humidum aqueum cum terrestri sicco: uel qui propterea diminutus est, quod ex mixto illo corpore exhalauit pars calida purior, seu mitior. hac certè de causa flaua bilis acida euadit: dum enim feruescit, proprius calor exhalat, quare acescit, & in atram conuertitur

E ii bilem

68 LIBER PRIMVS

bilem . Pituita uerò acida fit à frigida intemperie , & concoctricis facultatis imbecillitate diminutè concoquentis , & imperfectè humidū aqueum cum sicco terrestri permiscentis . De hac quidem acidæ pituitæ specie tertio apho.

Aphorif.

12

Gal. sermonem habuit , dum dixit . quæ enim à forti fit frigiditate acida euadit , quæ à caliditate replent caput . salsa ; sicuti & quæ à pauca fit frigiditate , uel paucam habet dulcedinem , uel nullam manifestam qualitatem : Fortis enim & multa cerebri frigiditas (inquit Gal.) concoctrices debilitans uirtutes : debiliter , & imperfectè alimentum concoquentes , acidam producit pituitam , interdū & actū frigidam , sicut huiusmodi ab ægrotantibus descendere multoties precipitur , quæ factricem causam ualde frigidā ostendit . Parua uerò ac imbecillis cerebri frigiditas , parū extra naturam ad frigidam intemperiem alterat , unde cerebri concoctrices in eodem ferè robore seruantur ; quæ naturalem procreant pituitam , tum insipidam , tum modica dulcedine præditam . Salsa autem pituita (addit ipse) à caliditate caput replere proficiscitur ; hæc quidem ubi in capitis humoribus accensa fuerit , caput uberiori succorum copia replet , ac ipsos adurit , & salitos facit : & si maximè adurens fuerit , maximè salsos , & calidos faciet : si modicè , modicè quoq; calidos , & salsos

sos reddet: Modica enim dulcedine. seu salse-
 dine affecta pituita frigida existimatur, quo-
 niam frigida à tota substantia existit, & fri-
 gus in ipsa secundum naturam præualet, nec
 patitur à paruo conuinci calore, Quòd uero
 Gal dicit. pituitam dulcem. aut saporis ex-
 pertem, à pauca fieri frigiditate, intelligit
 naturalem, uel parum naturam excedentem
 respectu inquam acidæ, quæ à ualidiori, &
 quod præternaturam est, efficitur frigore,
 Acidi itaq; insipidi, & pauca dulcedine, &
 salsedine præditi humores frigidi sunt à frigi-
 dis geniti causis: quæ uerò destillans materia
 non ad aliquid horum extermorum ad calidū,
 & frigidum notabiliter declinat, ex his extre-
 mis composita est, idcirco nihil in præsentia
 refert ipsorum causas recensere, cum ex di-
 ctis sit manifesta. Cuncta autem hæc prædicta
 fere semper contingunt, quòd ut plurimum
 calida à calidis, & frigida à frigidis & mixta
 à mixtis, proficiantur causis; Attamen e-
 uenit aliquando ut calidi catarrhi à causa pro-
 creantur frigida, & è contra frigidi à calida:
 cum nanq; caput calidis humoribus refertum
 fuerit, frigus uerò superueniens, humores ī
 cerebro residentes constringens, perinde, atq;
 manus spongiam imbutam aqua, earundem
 calidum defluxum in partes subiectas promo-
 uet. Si autem contingat, quòd non calidis, sed

E iii frigidis,

frigidis, & congelatis humoribus cerebrum repletum sit, & capite aperto quis se se statim ambienti calido, aut soli ardenti exposuerit, tunc calor ambiens, & solis ardor concretos cerebri humores dissoluens, frigidam parit destillationem, procreanti causæ prorsus dissimilem. huiusmodi nempe complicati catarrhi statim terminantur, & ferè semper à procatarcticis excitantur causis. Neque enim rationi consonum est, ut permanens frigida cerebri intemperies calidos producat humores; Nec è contra calida frigidos. in his enim à mala cerebri intemperie factis catarrhis, necessario semper & materia defluens, & capitis intemperies inuicem simulantur, & eandem seruant discrasiam: Et hi ut plurimum longæui & diutini sunt: contra breui finiuntur, qui dissimilem habent discrasiam, & à procatarcticis facti sunt causis. Multoties quoque catarrhi diuersam à suis principijs intemperie obtinentes producuntur; ut sunt qui fiunt ab aliquius principis partis consensu, nam hi in longum tempus extenduntur.

Indies enim cerminus diutissime

tum acre, tum salsam materiam

æpatis consortio à mala

frigida cerebri intemperie

destillare. at

de his hæc teneus.

Fœtidi

DE CATARRHO 71

Fœtidi catarrhi causæ.

Cap. XXV.

Fœtida uerò destillatio à corrupta. & putrida
 prouenit materia ac putridum calorem
 ostendit, putrescunt quidem in cerebro, sicut
 & in quauis alia corporis parte humores, cū
 non satis ob conculcatam multitudinem difflari
 possint; tum ob alias etiam putredinis causas
 ex ipsa namq; putrida cōgerie materia fluens
 fœtidum producit catarrhum: q̄ uerò in ce-
 rebro putrescāt humores nono di usu partiū
 declaret Gal. dicens Vnde postea in cerebro
 collecta excrementa putrescunt tandem, ac sic
 acriora simul, & calidiora reddita, inflama-
 tiones, erisipelata, herpetas, carbunculos,
 febres, innumerabilem q̄; aliorum morborum
 turbam exuscitant, quare magnam semper
 curā natura adibuit, ut excernerētur supflua.

”
”
”
”
”
”
”

Mordaces fluxionis causæ.

Cap. XXVI.

Rigidi, & calidi succi mordaces existunt,
 hinc destillatio acrix, & mordax utrāq;
 qualitatem potest participare. Mordacitas
 enim (scribit Gal.) à tactu propriè & non à
 gustu sentitur tribusq; saporibus communis
 dicitur, acido, amaro, & acri: uerūm acido
 ut frigido, simulatq; subtili; amaro uerò, &
 acri ut calidis. communis nempè passio & ca-

Quarto
 de simpr.
 med.
 faul. 16

E iiii lidi

Eodē ci-
tato lib.

lidi, & frigidi immoderatus. aucti est mordi-
cario Frigidum enim diuellendo, mollemq;
substantiam in arctum contrahendo, ac bre-
uiter continuitatem per diuulsionem soluendo,
molestum, & mordax est: calidum uerò mor-
dax efficitur dissolvens, liquans, distrahensq;
substantiam. quare non eadem utriusq; quali-
tas est, tum ijs quæ frigora mordicant, tum
ijs quæ calore: In illis enim protinus & cō-
tractionis, condensationisq; sensus precipitur
in ijs fusionis, & dissolutionis, quin nec par
est utriusq; affectus celeritas. Verum in refri-
gerantibus quodammodo tardior est mordacitas
at in excalefacientibus celerrimè penetrat.

Quarto
d' simpli.
med. fa-
cul. 18

Hæc quidem à calido effecta mordicatio, si for-
tius intendatur, exulcerat, & excoriationem
facit quamobrè de ipso acri ita Gal. loquitur
Acres enim sapes primū exacte esse ca-
lidos dicimus, deinde exedentes, urentes,
crustam molientes, & colliquantes, si uel ipsi
cuti imponantur. Amborum itaq; istorū mor-
daciū fluentium humorum causas constituui-
mus: frigidorum, frigidam congelantem in-
temperiem, calidorum calidam

adurentem, in capite si per

essentiā; in hepate. &

uentriculo, si per

horū confesum

destillatio

fuerit

Quid

Quid sit catarrhus, crassus, viscidus tenuis
ac mediocris, horumq;
omnium causæ.

Cap. XXVII.

MOdò ad tenuem, crassum, mediocrem,
& viscidum, aliasq;, catarrhi particu-
lares differentias exponendas accedimus.
priusq; quidnam horum singulum sit, doce-
bimus: mox eorundem explicabimus cau-
sas. Quæ enim celeriter in tenuia comminu-
untur (quarto de simpl. medicamentorum
facultatibus refert Gal.) tenuiù appellantur
partium, quæ uerò id perpeti nequeunt, cras-
sarum. postea exemplificat, dicens, tenuiorù
itaq; partium aer est, crassiorum terra, me-
dium eorum tenet aqua, tenue quidem est (in-
quit Gal.) quod celeriter ob eius minimam
resistentiam, in tenuia dissoluitur, ac faciliè,
(ut ita dicam,) alieno terminatur termino;
ueluti sunt aer, & aqua; quæ ob materie
raritatem modicè resistunt, quare facillimè
partitionem ad minima suscipiunt, ac cito a-
lieno finiuntur termino. Sed quoniam aer ex
propria natura magis hoc assequitur, quàm
aqua; ideo tenuior existimatur. Aer nanq;
ad sensum rarior aqua existit, magisq; fun-
ditur, & fluit; proinde aerem aqua rariore,
tenuioremq; dicunt, tenue igitur apud Gal.
erit, quod celerrimè sectionem, terminatio-
nemq;

ap. 2.

74 LIBER PRIMVS

nemq; recipit. huius uerò per se causa humidum est, quod ob propriæ materiei raritatem pauca resistentiæ existit, & facile alieno perfinitur termino: quanto igitur res humidior fuerit, tanto quidem tenuior dicitur esse, & sectioni, comminutioniq; promptior ac paratior tenuitatis itaq; prima, ac p se immediata causa humiditas asseritur; quæ sicuti cum calore, & frigore indifferenter coniungitur; ita & tenuitas cum his utriq; æquè sociatur: humidam itaq; cerebri intemperiem tenuium fluxionum p se primo causam dicimus. Crassū autem contrario modo sese habet, nam difficulter in minima partiur: est quidem crassū multæ resistentiæ, quoniam concretum, unitumq; existit; uirtus enim unita potentior est se ipsa dispersa, quare fortius dissoluenti resistit: Crassiorum autem partium Gal. terram nuncupat, quod summè sicca sit: siccitati nanque suapte natura conuenit, ut constipet, ac denset corpus illud, in quo primo ac per se inest: maximè enim densa, & constipata est terra; hæc quidem constipatio à Philosophis crassities quoq; nominatur: quàmobrè rectè, & densa, & crassa nuncupatur terra: pariter & atrabilis, cum terea sit, crassa, & densa à medicis dicitur, Huius uerò densitatis, ac crassitiei prima causa siccitas est: Dēstas itaq; omnis, & crassities exiccatione quadam efficitur

eitur, sicuti contra liquefactio, & tenuitas p
 humectationē producitur sicca itaque capitis
 intemperiei, primò competit crassescere, &
 constipare, mox hoc id ipsum munus, & ca-
 lida, & frigida æquè conuenit. Calor nempè
 fluidum humidum adurens, & in uaporem
 resoluens, densiorem, & crassiorem materiā
 reddit; frigidum uerò hoc etiam efficit, humi-
 dum aqueum condensans, & in unum cogens
 partesq; terrestriores simul congregans. hac
 enim ratione secundo prædictionum dicebat
 Gal. Quinetiam sincerus humor crassior red-
 ditur; pituitosus nempè propter frigiditatem,
 quasi concretus, biliosus uerò propter caloris
 exuperantium euaporatus, & tanquam as-
 satus: hæ enim duæ causæ contrariæ crassitu-
 dinis sunt, calidum admodum, ac frigidum:
 calidum enim euaporat, & frigidum adstrin-
 git. hucusq; Gal. Quibus aperte ostendit,
 quemadmodum præter siccitatem, tum calor
 tum frigus crassitiem faciunt. Crassior igitur
 materia defluens, si à frigore fuerit, frigida:
 si à calido, calida nominatur fluxio. Hæc
 autem humorum crassities non uniformis re-
 peritur; nam aliqua est cum lentore, & te-
 nacitate: alia uerò, minime lenta, & tenax
 tenax autem, & uiscidus humor, ultra cras-
 sitiem, tenacitatem, & duritiem quandam
 obtinet: unde extensionem recipit, nec absin-
 ditur

Cap. 7.

 „
 „
 „
 „

76 LIBER PRIMVS

ditur, dum extenditur. duplici quidem ratione expulsionem contumax est uiscidus humor, crassitie scilicet, & uisciditate: crassitie, per uios obturans meatus, per quos egredi debet uisciditate, uasorum parietibus tenaciter inherens, unde ulterius progredi negatur. fit namq; uiscidus humor ex glutinosus, & uiscidis cibis ingestis, & ab infirmo ac imbecilli calore non plenè concoquente, ac permiscente humidum aqueum cum sicco terrestri. ab humido itaque aqueo uiscida pituita extensionem, duritiem uerò, & resistantiam à terrestri recipit sicco. tripartito itaq; in corpore, sicuti in terra, succi gignuntur crassi, scilicet, tenues, & glutinosi. qui uerò inter hos medijs existunt, mediam quoq; horum naturam redolent,

De Principijs Colorum.

Cap. XXVIII

HActenus de subtili, crassa, & glutinosa fluentis humoris substantia; superest coloratorum humorum fluentium causas exponere; ruffi scilicet, albi, subpallidi, liuidi, fusci, ac nigri. Neque enim colorum causas in uniuersum explicabimus, ne nimis in longum protrahatur oratio: sed breues, ac ipsas claras illorum tantum rationes afferemus; ut primorum simplicium corporum coloratorum natales

natales, quibus ferè cuncta in animantibus colorantur, omnibus innotescant. Sanguis uerò pituita, flaua, & atra bilis, & si simplicia fluidaq; corpora sint, terminata tamen, & per mixta re uera corpora sunt; quando ex primis quatuor constant elementis, ac terræ commixtione terminationem quandam consequantur: horum autem unusquisq; peculiarem colorem habet. Sanguis rubeum, Pituita album, Bilis flauum, melancolia atrum retinet, & conseruant. quemadmodum à principio ex tali, & tanto lumine, & tali, & tãta perspicuorum, & opacorum corporum ad se inuicem cõmixtione illos suscepisse creduntur. Sunt itaque colorati corporis omnis tria constituentia principia. Lumen scilicet, Perspicuitas, & Opacitas: Quæ tria nimirum ad omnes colorum concurrunt species faciendas. Lumen enim ut actus in coloris formationem se habet: Perspicuum ut potentia: Opacitas ut per accidens principium; necessarium tamen, sine quo quicquam colorari non potest. Sicut enim priuatio materiei affecla per accidens ad formæ productionem se habet, ita & opacitas diaphaneitatis comes, per accidens ad coloris formationem se gerit. Ex lumine igitur diaphano, & opaco colorata corpora omnia uti à proprijs figurantur principijs. Hæc nempe coloris principia aperit autor de coloribus

78 LIBER PRIMVS

„ ribus nos docuit , dum inquit Ad ueritatem
 „ autem certasq; similitudines deprehendēdas
 „ oportet habere cognitās , ac perspektas , pro-
 „ creationes , & colorum ipsorum natales . At-
 „ qui horum causam optimitatem dicimus , lucē
 „ solis , lucem ignis , aerem præterea , & aquā
 „ nam hæc plus aut minus contēperata omnes
 (ut ita dicam) colores perficiunt : hæc ille.
 subticuit autem autor iste opacum , tanquam
 quid necessarium , aeris , & aquæ diaphane-
 itatem concomitans . Auer. autem secundo
 de anima tria hæc ipsa apertè explicat , dum
 „ dicit Coloris uniuersalis causa est lux , & cō-
 „ spicuitas , unā cū terrestri opaco , Sed ad horū
 „ claram notitiam quid opacum ; & perspicuū
 „ Iumenq; sit prius exponemus .

Text.cō
67

De Opacitate .

Cap. XXIX.

Secūdo .
de ani
ma text.
com 70.
71.

O Pacitas priuatiuè lumini opponitur , ut
 enim lumen diaphanum ubiq; illuminat
 & collustrat , ita opacitas eundem obumbrat,
 & obtenebrat . Fit autem deficiente lumine
 (ut autor de coloribus refert) . Ipsa quidem
 luminis priuationem duobus insequitur mo-
 dis ; aut simpliciter eius absentiam , & carē-
 tiam , ut dum in peruio , ac interminato dia-
 phano lumen obit aut aliunde abit : aut inter-
 medij defectu , corporis inquam densioris , ac
 solidioris

solidioris, lumen eijcientis, ac repellentis.
 Nos autem opacitatem hic intelligimus ob-
 scuritatem, & tenebrositatem, quæ luminis
 priuationem insequitur ob densioris corporis
 partium crassitiem lumen non admittentis,
 sed repellentis. Hæc quidem obscuritas lu-
 minis est priuatio. at non simpliciter, nam
 præter luminis priuationem, corporis affe-
 ctionem etiam dicit: quæ luci aduenienti re-
 pugnat, & refragatur, Et si enim ad uariâ
 coloris formationem cooperatur, non propte-
 rea ut per se principium, neque ut forma,
 neque ut materia, sed per accidens tantum.
 Non ut forma, quoniam opacitas uerior pri-
 uatio, quàm forma dicitur. Nullus nempe in
 ea actus cernitur, per quem forma dici possit
 id quod apprehensionis modus ostendit. ideo
 enim obscuritas uisu apprehenditur, quoniâ
 uisum non mouet, non autem quia sui specie
 uisum afficiat: neque ut materia, quia con-
 trarium contrarium destruit, non recipit.
 Opacitas enim lumini opposita est, quare ipsi
 potius tollit, quàm recipiat: ac eadem causa
 non licet dicere quòd colorem recipiat, quâ-
 do ei æquè, ac lumini aduersetur. Præterea
 sermo est de principijs, color principiatum,
 & non principium est: sequitur igitur ut per
 accidens tantum coloris formandi principium
 sit, pro quanto diaphano accidit: at ipsum
 uario

uario modo, aut ampe, scilicet aut exigue,
aut intensius, aut remissius in luminis rece-
ptione concomitatur. Neque enim diaphanum
lumen unquam reciperet, nisi ei opacum as-
sisteret, quod illo priuaret, si illum nanque
teneret, neutiquam ipsum assumeret, ex eo
quippe sumit, quod priuatum est. Hoc autem
ab opaci affinitate diaphanum assequitur.
Quod uero sine opaco est diaphanum, aut cla-
rum, & lucidum inuenitur, ut ignis, & splen-
dientia sydera: aut colore formatum, sicut
terminata cuncta perspicua. ab opaco igitur
terrestri, ut à non colorato; sed apto colora-
ri, atq; aduentanti luci locum datur, color
fit, & proficiscitur.

De Diaphano.

Cap. XXX

Secundo de anima
68, lib. de sen &
sensili, Alexan.
1. de ani-
ma capi-
te quæ
sunt per

Diaphanum grecè, perspicuum latinè. &
transparens corpus, dicitur luminis,
colorisq; susceptiuum. Natura enim quædã
corporibus omnibus, & sublunaribus, & cœ-
lestibus communis inuenitur perspicuitas di-
cta, per quam perspicua dicuntur corpora:
quæ natura non uniformiter omnibus inesse
percipitur quorundam enim horum perspicui-
tati lumen, colorue comes existit, quorun-
dam opacitas cū propensione ad lumen, colo-
resq; omnes recipiendos. Ignis enim & cœ-
lestia

lestia sydera præter id quod sunt perspicua, se sensibi
 luminosa etiam cernuntur, Hæc maxime ab lia, &
 Alex. perspicua dicuntur, quoniam omnia quæ per
 collustrant, & cæteris in causa sunt, ut ap- accidens
 parere possunt, mixta autem & composita,
 corpora colorata appellantur perspicua; nam
 cum perspicuitate indutum semper colorem
 habent. Aer uerò aqua, & terra, comite
 opacitate perspicua & ipsa sunt, cum natu-
 rali potentia ad lumen, coloresq; omnes su-
 scipiendos. hæc profectò perspicuitas ubique
 in mixtis corporibus colorum receptaculum
 nominatur, cum aptanata sit colores suscipe-
 re; & de hac quidem, & de opacitate pari-
 ter dicimus, quod non omnibus his corpori-
 bus æqualiter inest; sed quibusdam magis,
 quibusdam minus. Aeri enim maxima inesse
 perspicuitas cernitur, & minima opacitas.
 Aquæ uerò minor perspicuitas, & maior
 opacitas. Terræ autem minima omnium per-
 spicuitatis natura inest, & illa in superficie
 tantū at opacitas summ' opere inesse digno-
 scitur, quæ autem multum perspicua corpora
 existunt cum modica opacitate luminosis cor-
 poribus propinqua sunt, & ab eis facillimè
 illustrantur, & albescunt. quæ uerò contra
 multum opaca sunt, & parum conspicua à
 lucidis corporibus longinqua existunt, &
 difficulter illuminantur, & nigrorem natu-
 F raliter

Alexā . raliter induunt . Item aiunt corpus esse per-
lib. 1. q̄st spicuum , aut per se totum , aut in extremo . si
natur ca per se totum transparet , dicitur perspicuum
p̄te 2. interminatum . sicut aqua . & aer : si in extre-

mo tantum apparet , uocatur perspicuū ter-
minatum , sicut mixtum , & compositum omne
corpus . Interminatum perspicuum est , quod
per se totum , & in se toto tanquam propriam
formam lumen recipit , quod ob sui raritatē
continere non ualet : nam si retinere posset ;
semper splendidum esset , & clarum . non igitur
ut substantialem actum ei praeberentem esse
illud recipit , sed ut assistentem formam ; qua
ipsum conspicuum redditur uisibile . Propria
etiam natura interminatum perspicuum ab-
scolor est (inquit Philosophus) nam cū alio-
rum colorum sit susceptiuum , & ministrato-
rium nullum ipsorum passiuē recipit , & si
aliqui in peruiio diaphano cernuntur colores ,
non ueri , sed instabiles sunt , & qui alij propē

Alexā . alij longē appareant . Terminatum autē per-
1. de ani spicuum est compositum corpus , solidum , ac
ma capi densum certis ac firmis coloribus praeditum .
te citato haec enim perspicuitas ubique colore formata
conspicitur . haec quippe ratione dicit Ale-
xander Perspicuitas uerò quae in solidis , &
duris corporibus reperta est intraneum , atque
immixtum colorem habet . Idcirco nequaquam
accidit , ut nonnunquam colorem habeant , nō-
nunquam

nunquam colore careat . sicut perspicuis quæ
interminabilia sunt , euenire solet , ut interdū
lumen habeant , interdum non habeant . Cæ-
terum eorum quæ hoc pacto perspicua sunt ,
alia plus , alia minus perspicua esse anima-
uertimus : quod ex quantitate mixtionis eius
corporis accidit , quod unum minime omnium
perspicuum est , id autem est terra , quæ eo-
rum quibus immiscetur perspicuitati impedi-
mento est . hæc Alexan. ista uerò perspicui-
tas quæ in solidis corporibus inuenitur , cum
in naturali potentia sit ad colores omnes su-
scipiendos , eorundem subiectum , & materia-
le principium dicitur . Neque ueram mate-
riam facimus , sed secundum proportionem ,
& analogiam tantum : sicut enim in reliquo-
rum accidentium generatione suum subiectū ,
& materiale principium secundum similitu-
dinem datur , ita & in coloris productione ,
ut enim quippiam . sit alicui formæ subiectum .
non satis est , esse substantiam ; uerū necesse
est habere talem potentiam ad illam formam
sumendam , ut putā in casu nostro , subiectum
coloris est colorabile : atquæ hæc facultas po-
se , scilicet , colorari à peripateticis nomina-
tur perspicuitas , & hæc colorum subiectum
et materia dicitur . quod quidem et Alex. cō-
firmat . dum ait . Cum enim corpus omne co-
lorem suscipere natum sit , plus minusq; eius

Eodem
libro , &
capite .

F ii naturæ

84 LIBER PRIMVS

naturæ particeps est, quam perspicuitatem appellamus. hæc enim continens materia colorum est. Necessarium est enim ubi color adfuerit, susceptricem quoque coloris materiã esse. Cum uerò hæc adeò manifesta sint, ut non indigeant longiori declaratione, de istis nihil aliud disputabimus,

De Lumine.

Cap. XXXI,

Eodem
cirato lo
co.

Lucem autem fieri dicit Alexander per habitum earum rerum, quæ illustrare possunt ad ea quæ collustrari nata sunt: hæc autem à lumine multi distinguunt; dicentes lucem lucidi corporis per se affectionem esse, quæ circumcirca ipsum resulget: lumen uerò lucis imaginem, ac similitudinem esse, extra scilicet diffusam, & propagatam. Nos autem hæc confundimus, cum re idem sint, ne uocū multitudinem lectorem confundamus. Dicimus igitur lumen duobus considerari modis, uno modo secundum quod defluit, & emicat à luminoso corpore, ut putà à sole, aut ab igne: sic quippe luminoso corporis nominatur affectio, siue perfectio. Alio modo in lucida sui natura simpliciter consideratur, prout illuminat, coloratq; perspicua corpora omnia, & sic actus, & color perspicui appellatur: actus interminati diaphani: color uerò terminati

nati perspicui. Lumen .n. dum peruium, & interminatum diaphanum undiq; collustrat, illius forma, & actus nominatur, qui ab illo separabilis est, & sicut assistens ipsum perficit, luminosum, & uisile reddens. Interminato autem & finito diaphano secus profectò lumen operatur, dum illi commiscetur & temperatur; ipsum nanq; inseparabiliter perficit: suoq; lumine proprium format calorem. Vnde & terminati diaphani color dicitur. Coloris enim forma à luminis forma in perspicuo opaco immersa proficiscitur. Dum enī diaphano opacitati iuncto commiscetur, imperfectitur, & in deteriore permutatur formam quæ color dicitur. Et si enim lux colori naturam formamq; elargiatur, non propterea idem cum colore existit coloris enī natura, alia est à uatura luminis, & licet originē formamq; habeat à lumine, degenerat tamen à luminis specie, in speciem lumine inferiorē & imperfectiorem, Quoniam igitur tria hæc coloris principia in mixtis cunctis corporibus reperiuntur, idcirco uniuersaliter mixta corpora omnia ab interiori colorari censentur quòd uerò colorum principia compositis cunctis corporibus insint, inde liquidò patet, quod omnia mixta ex quatuor composita sunt elementis; quorum de numero ignis est luminosus, aer uerò aqua, & terra, perspicua si-

F iii mul

Secūdo
d'anima
text. cō.
69. & 70

mul & opaca, licet secundum magis, & minus huiusmodi dicantur. cum itaq; quatuor elementa coloris principia in se metipsis includentia, mixtis corporibus communiter insint; meritò igitur hæc ipsa mixta corpora ab interiori colorari, & proprii coloris causas in se ipsis retinere dicuntur, Nunc istis ut fundamentis declaratis, quomodo fiat color exponamus.

Quomodo Color generetur,

Cap. XXXII.

FAs non est diciere colorem simpliciter, ut à subiecto sciunctus est, effici, & formari: quoniam compositum, & non forma, neque accidens apud peripateticos generatur, Color enim (inquit Alex.) è numero illorum entium existit, quæ in alijs natasunt esse, quæ minime fiunt, sed à subiecto fluere dicuntur. A' perspicuo itaq; subiecto lucido contemperato corpori color emicat, & emanat, sicut & reliqua accidentia omnia à suis subiectis emanare uisuntur. Terminata autem perspicua ipsa sunt, quæ actu colorata fiunt; nam cum lucidum corpus terminato diaphano opacitati iuncto commiscetur, suo lumine naturaliter illud perficit, & colorat. sic utiq; terminatum diaphanum colore ornatur, & actu coloratum fieri dicitur, quòd autem termina-
ta

ta corpora colorata sint; ex luminis, & diaphani temperie mutua id assequuntur. quod uerò proprios, & certos colores retineant à terra id habent. hæc nanq; fluidis permixta elementis firmitatem, & constantiam eis impartitur; eiusq; uirtute mixta corpora colorem retinent, & conseruant, id quod alia elementa præstare non possunt; cum fluxibilia & interminata proprio termino. sint. Est igitur terra in causa sua constantia, quod terminata corpora certum sibi retineant colorem, & quoniam exteriores terræ partes sui crassitudine, & opacitate internis obstant partibus; obumbrant enim illas, neque lumen ad eas peneirare sinunt; hinc euenit, quod colores in profundo mixti corporis clausi uideri prohibentur. Et si enim terminata, & solida corpora per totum ex lucido, diaphano, & opaco sint permixta, & undiq; æqualiter, & in imo, & in superficie colores ex ijs principiis formantur: nihilominus nullibi bi actu cernuntur, nisi in superficie, & corporis termino. cuncta quidem solida corpora à uisu per suas extermitates aspiciuntur, quæ uerò in imo colorata sunt, nunquam uisuntur, nisi p crassarum partium. medijs illuminationem prohibentium, remotionem, ac ideo potentia uisibilia dicuntur. Aristoteles autem uisiliū colorum finitionem tradens, hos solummodo,

Lib. de
sensu &
sensi.

F iiii qui

88 LIBER PRIMVS

qui in corporis extremo sunt constituti, definit
quando hi, soli sunt, qui actu uisuntur, ac
ideò bene dixit Color est extermitas perspicui
„ in corpore terminato. Terminati perspicui
„ extremitatem hic uisilem colorē Philosophus
nuncupat, pro eo quòd in corporis extremo
aspectui accommodato ille locatus est. Sola qdē
perspicuitas, quæ in terminati corporis ter-
mino consistit, colorem recipit, qui actu sem-
per uisilis est medio illuminato existēte. Nul-
lum enim prohibens obstaculum adest, dum
medium est illuminatum, quin uideri possit.

Primo Quamobrem & benè exposuit Alex. idcirco
d' anima inest inhæretq; superficiei color, in qua omnis
capi. que apparentia colorum est. sola quippè corporis
sunt per extremitas apparens, & manifesta est. Itidē
se sensibi quoque color idem est, quod apparet, & ma-
lia. nifestum est. qua parte enim uisiles colores

„ sunt, eadem coloratum quidpiam esse dici-
„ mus, in extremo autem, & superficiei uisiles
„ sunt, quo fit, ut color terminabilis perspicui,
„ qua perspicuum est, terminus iure dicatur.

„ Hactenus ipse. Perspicuitas itaque, quæ in
determinati corporis superficiei reperitur, dū
lumini miscetur, perficitur, & colore forma-
tur. Huiusmodi nempe perfectio, & actus,
& terminus & extremitas à Philosopho &
Alexandro nominatur. Idem profectò ac si
dixisset. Color est forma perspicui in extremo
terminati

DE CATARRHO 89

terminati corporis. & hæc res ipsa est, quæ interminatum diaphanum actu mouet, & uisum immutat. Qui uerò in profundo absconditus est color, secundum actum mouere diaphanum non potest, nec uisum immutare cū crassities, & densitas terrestrium partium lumen non admitentiū, id prohibeat Sic utiq; color ut actu & diaphani, & uisus est motus à Philosopho definitur.

De extremarū specierū coloris productione.

Cap. XXXIII

Hic quidē color prima sui diuisione in duas primas species partitur album (inquamy & nigrum: & hæc extremæ, & contrariæ species colorum dicuntur, quibus affines sunt flauum & fuscum; flauum; scilicet albo, & fuscum nigro, Album nanq; in colorum genere se habet ut habitus; nigrum ut priuatio. ideo cum lumen sit forma coloris, à quo scilicet corporis natura per degenerationem quandam descendit, in albo est plurimum luminis pertinetq; album ad lumen. In nigro exiguum luminis est, plurimumq; opaci, pertinetq; nigrum ad tenebras. Nequæ dicendum in nigro colore nihil luminis inesse, quoniam uerū non est: nam in nigro aliquid luminis adesse summa est necessitas: siquidem color non esset sine lumine enim color non fit, nec contingit aliquid

Decimo
metha.
text. 7.2
Phyf.
tex. 15.

aliquid colorari: id quod infectores lanarum maximè ostendunt, dum ex glasto tincturam conficere student, ij nunquam illam absoluunt nisi glasti infusioni oportune commiscuerint fecum adustrarum cinerem, quam magistrā uocant. hæc enim lumine pollet; quod tincturæ iustè impartiens, illam perficit, & colorat. Intelligimus igitur nigredinem in mixtis fieri, non per omnimodam luminis absentiā, sed propter exiguam illius quantitatem: in illis enim mixtis, quæ nigra sunt, minimum inter omnes colores luminis esse censetur: sicut è contra in albis mixtis plurimū luminis inter reliquos colores iure esse perhibetur, Fit itaque albus color cū summa multaq; lux intenso perspicuo, exigua, & debili opacitati iuncto commiscetur. Per claræ enim lucis commistionem cum summo perspicuo terminato remissam opacitatem tenenti exoritur albedo è contrario color ater fit cum modica, & imbecillis lux remisso diaphano multæ, ac intense opacitati, iuncto commiscetur. Per exigui itaq; & debilis lucis commistionem, cum terminato remisso diaphano multam, ac illam intensam opacitatem undiq; habenti nigredo nascitur. hac profectò ratione dixit Auer. aer igni commistus claro colorem efficit album: densus autè & turbidus ignis terræ commistus atrum nimirum producit colorem. Diaphaneitatis

Lib. de
sensu &
sensi.

phaneitatis itaq; natura multipliciter, & uariè cum terrestri opacitate coniuncta, ac diuersimodè à lumine illustrata, & colorata diuersitatis formationis coloris in albore, & nigrore, & in reliquis medijs coloribus omnibus causa existit: Cuncta hæc omnia coloris formationis discrimina. *Alexan.* descripsit, dum ait. Enim uerò color in omni perspicuo fit lucis cuiuspiam aduentu: huiusmodi autem se habet ignis, siue extrinsecus sit siue immixtus differentia uerò plus minus ue perspicui exilior, haberior' ue mixtio eius, quod collustrare natum est, discrimina colorum efficit. album enim & luminosum apparet, ubi purius perspicuum, & plus lucis est: minus autem & remissius est id quod ad nigrum declinat; hætenus enim ibi perspicuum esse dignoscitur. illud idem inferius repetit dñ inquit. atq; hæc profecto natura perspicuis terminabilibus insita, atq; immixta alijs exuberantius, alijs exilius colorum generationis & descriminis causa existimanda est. Hæc igitur tria, lux, diaphanum, & terrestre opacum, omnium tū extremorum, tum mediorum principia colorū constituiumus; quando ex horum inuicem compositione æque medijs, sicut extremi formantur: Et ex uaria horum proportionē, & mixtura uarietas in his omnibus innascitur, & si enim ex primis, & simplicibus coloribus inuicem

Pri. de
anima
cap. quæ
sunt per
se sensibi
lia, & q̄
per acci
dens.

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

,,

uicem temperatis, & secundum proportionē mixtis medijs gignantur colores: atq; ex eorūdem etiam mediorum sibi inuicē permixtorū temperamento medijs quoq; alij fiunt; prima tamen omniū mixtura ex his simplicibus principijs oritur Sed hæc alias declaranda dimittimus, & ad quatuor humorum colores explicandos properamus. Flauum, inquam, album, rubeum, & nigrum.

Cur bilis .flauo, uel pallido infecta sit colore
Cap. XXXIII.

Flauum igitur superius, albo propinquum facimus ex Philosophi mente in lib. de sensu & sensili, cap. de sapore; qui flauum sub albo, & fuscum sub nigro comprehendit. Est etenim flauus color sub albus splendore luciditateq; quadam præditus. efficiturq; huiusmodi à luminoso corpore sub obscurū perspicuum illustrante, ac splendorem illi imparti-

Cap. 2. *tienti hoc quidem Alex. annuit, in quæstio-*
num naturalium lib. primo, ubi inquit; ignē
sua natura album esse, sed flauum uideri, mix-
 Cap. 1. *tione fumi nigri existentis. Author uerò de*
coloribus hoc id ipsum clarius explicat, dum
causam refert, ob quam lixiuium fit flauum.
ait enim quocirca etiam lixiuium efficitur
flauum flammeo, & nigro aquam colorante
cinis nanque, qui aquæ iniectus, lixiuium fa-

cit

eit, pulvis est, in quē materia usta redigitur
 hic pallido colore, ex flammeo nigroq; con-
 temperato præditus est, cum enim reliquie
 exustæ materiæ cinis sit, hac utriusq; coloris
 mixtura coloratus inspicitur: à flamma namq;
 suscipit flammeum, quem flauum resurgentē,
 ac coruscantem nuncupant: à rei combustæ
 fumo, nigrum arripit colorem; ex his utrisq;
 temperatis connatus pallidus eius color gene-
 ratur. hic postea aquæ iniectus, sue originis
 uestigium seruans. flauo illam ornat colore.
 huius itaq; lixiuij exemplo apertè author hic
 insinuauit, non diuersa ab Alexandri senten-
 tia, ignem & solem flauos nominasse. Sed de
 hoc alias. ad bilis modo colorem explicandum
 ueniamus. flauo nempe colore tenuis, & am-
 ra bilis colorata inspicitur: nam luminosus
 ignis in perspicua & modice opaca eius sub-
 stantia prædominans, flauo ipsam afficit colo-
 re. iccirco & benè de ea Galenus. scripsit quod
 enim ueluti igneū in bile splendet, ipsam red-
 dit flauiozem. flauam igitur bilem facimus, ob
 ignis colorem, qui cum flauus sit, & multus
 ibidem uigeat, flauo illam colore adornat. hæc
 quide m flaua bilis aliquando ruffa aliquando
 pallida apparet. ruffus enim, & pallidus co-
 lor ad flauum proximè accedunt; in hoc quidē
 differentes, quòd flauus ad splendidum, ruffus
 uerò & palidus ad album uergunt: sed longè
 magis

magis pallidus quàm ruffus ad album tendit. Ruffa namq; & pallida efficitur flaua bilis ex albicantis humoris admixtione. qualis est serosa humiditas: hæc enim flauo admixta humor splendorem remittit: & penes huius re-

Cap. 4. missionem, modo ruffum, modum palidum illum reddit, quare & recte octauo de Hipp. & Platonis decretis scripsit Gal. iste sanè humor flauus, omnino colore est, atq; interdum multa admixta serosa humiditate ruffus, ac pallidus euadit,

Cur Pituita alba sit.

Cap. XXXV.

Pituita autem alba efficitur clari luminis præsentia illustrata: aqueus namq; pituitæ humor cum diaphanus ualde sit, & modice opacus: ab omni claro, & perlucido innati calidi lumine (in sui productione) illustratur, & albescit. Plato uerò albam pituitam facit,

Inter pituita alba sit secundum platonem In thimæo. quia in eius generatione multæ parvæ ampullæ in ea continentur, quæ omnes speciem quandam exhibent, quæ talis color uisui conspicuus redditur: de ea siquidem in hunc modum scribit; Quum uerò ex recenti & tenera carne aliquid cum aere eliquescit uentumq; intus concipit, ab humiditate corripitur, ampullæ quædam inde existunt, quæ cum ob paruitatem singulæ uisum effugiant, uniuersæ molem quandam

dam exhibent uidendam, coloremq; ex spumæ
 generatione album habent; hanq; omnem te-
 nerioris carnis eliquationem spiritu inflatam
 album phlegma esse dicimus. nec multo post,
 item de ipso ita scribit. Album sanè phlegma
 ob ampullarum spiritum intus inclusum, in-
 festum admodum est, foras uerò expirans ad
 cutim, mitius quidem euadit, uarijs tamē cor-
 pus albis maculis, & uutiliginibus inficit, ali-
 osq; buluscemodi morbos parit, hactenus Pla-
 to. qui propter paruorum ampullarum multi-
 tudinem spiritum intus inclusum habentem,
 pituitam albam constituit. Alij autem citò ab
 hoc munere se expedientes aiunt; quòd cum
 aquæ, & aeri per se albus attribuatür co-
 lor; Pituita uerò aquea cum sit, & aquæ ele-
 mentum præseferat, alba uitiq; ipsa natura-
 liter erit sicuti & aqua; nam ut substantiā,
 ita etiam colorem ab ipsa mutuauit. sed ad san-
 guinis ruborem declarandum properamus.

Sanguinit cur sit purpuræ, rubeusq;

Cap. XXXVI.

Purpureus color, phœniceus, & rubeus, &
 si inuicem differant secundum magis inten-
 sum, & remissum; siue penès obscurum, übro-
 sum clarū, & apertum: omnes tamen pro uno
 rubeo colore in præsentī capimus, quoniam
 has particulatim differentias perquirere non
 intendimus

intendimus: Innascitur nanq; purpureus color à multo, intensoq; lumine terminato perspicuo permixto summam obscuritatem patiēti cum enim copiosum, & intensum lumen obscuro perspicuo, comtemperetur, rubicundum statim colorem uisui representat, hoc quidem author de coloribus confirmat, & per nigrum & ombrosū, diaphanum opaco immersum intelligens, dum inquit: Quamobrem niger & umbrosus mixtus lumini, puniceum, nam nigrum mixtum lumini, tum quod à sole, tum quod ab igne emicat, conspiciamus semper esse puniceū: & nigra ignita omnia mutari in puniceum: etenim fumosæ flammæ, & carbones quando sunt accensi, cernuntur colorem habere puniceū. Ex intensiori itaq; lumine terminato perspicuo, opacitatem in profundo habēti, permixto, rubeum fieri corpus asserimus. Rubeus autē sanguis efficitur à uiuido innato animantis calido: qui cum lucidus & splendidus sit, crassam, & opacam eius substantiam simul perficit, & rubro colore adornat. quod uerò innatus calor splendidus, & luminosus sit, cum ab igne esse habeat, non est, quod amplius comprobetur. Quod autem sanguinis substantia opaca, & quodammodo densa sit, fibræ, quibus undiq; eius substantia est referta, ostendunt. fibrarum enim natura terrena est, & consequenter densa, & tenebricosa,

Secundo
de par.
anlm.

tenebricosa, unde & sanguinis essentia tenebrifica, & densa redditur: quamobrem damarum, ceruarumq; sanguis, dicebat Philosophus, cum fibris careat, dilutior, aquosiorq; existit. quod autem fibrarum praesentia, ueluti concreta sanguinis substantia sit, ostendit Philosophus, dum ait; at uerò quandiu in corpore continetur, humidus est, propter calorem animalibus inditum, remoto autem calore statim concrescit, & densatur non à calore siccessente (addit ipse,) sed à frigore, iure igitur opaca, & quodammodo densa sanguinis substantia dicetur, & quoniam supra asseruimus quemadmodum à multo, & intenso lumine terminato perspicuo obscuritatem in imo patienti, contemperato uerè rubeus, & puniceus resultabat color. iccirco iuxta praedicta cōcludimus; quod sanguinis substantia rubro formatur colore, à ualido & intenso con nato lumine proprio subiecto, opacitatē multam habenti, commixto, & temperato. Quod quidem lumen si fortius intendatur, ac luminosius splendat. Rubeum cum flauo colorem sanguis permutat, sicuti in sinistro cordis uentriculo sanguinem est uidere, flauo colore praeditum, à luminoso igne, ibidem plurimum uigente, elaboratum. hoc profectò auctor de coloribus annuit, dum dixit: copiosum autē lumen, & primo nigro temperatum, puniceū

G qui

Libro 6.
de Plac.
Hippo.
& Plato.
cap. 8.

„ qui cum floridus est, ac corruscans inflam-
 „ meum colorem mutatur, est etenim flammeus
 „ color ualde flauus, qui refulget, & corruscat
 „ ut flamma; corruscans uerò ac refulgens nihil
 „ aliud est, nisi luminis quædam collectio &
 „ densitas: species uerò auri emergit, quū fla-
 „ uum, & solare benè condensatum enitescit:
 „ hætenus prædictus auctor hoc id ipsum. (de
 „ flauo scilicet sanguinis colore) primo de cri-
 „ sibus Gal. intendit, dum ait: quoniam &
 „ sanguinis color nonnumquam flauior existit,
 „ nonnumquam rubicundior apparet, undè &
 „ sanguinem ipsum aliquando flauum, aliquā-
 „ do rubrum dicunt nunquam uerò sanguis ma-
 „ ximè flauus eundè habet cum bile ad summū
 „ etiam flauescente, colorem, sed est illa quidè
 „ flauior, sanguis uerò rubicundior, nam qui
 „ apprimè flauus est sanguis, medius est, inter
 „ bilem, ac exquisitum sanguinem, in ijs, qui
 „ secundum naturam se habuerint, sed satis de
 „ sanguinis rubore, ad melancholiæ nigredinē
 „ explicandam accedamus.

Bilis atra cur nigra.

Cap. XXXVII.

Nigrum autem colorem progredi superius
 diximus ab exiguo, & imbecilli lumine
 commixto terminato perspicuo, opacitatem
 in profundo, & undique multam habenti:

modicum

DE CATARRHO 99

modicum enim lumen modicam emittit lucem, quare obscuro corpori iunctum, non nisi atrum, & obscurum producet colorem. rectè quidem Auer. dixit, densum ac turbidum ignem terræ commixtum, atrum creare colorem. Melancholia uerò quum crassior, terrestriorq; cæteris sit humoribus, ex propria natura illis opacior, & obscurior erit. cum enim exigua admodum ei luminis copia iniecta fuerit siue multa; sed crassa, & turbida & ut inquit Auer.) non nisi atrum sibi colorem asciscere potest. nigrum itaq; colorem melancholia naturaliter habet à confuso, & exiguo lumine. & à crassa pariter, & opaca connata substantia. Atra uerò bilis per adustionem genita, adustionis ut huiusmodi colorem sortitur & obtinet. quamobrem multi aiunt, quod aqua, & aqueus uapor dum siccescunt, uel ui ignis, uel etiam sensim ui sicci alterantis, & exiccantis in nigrum uertuntur colorem: hinc fumus lignorum humidorum ater est, carbonesq; atrisunt, fumo s. illo crassiori, & aqueo intincti. hoc nempe modo author de coloribus de nigro scripsit: nigrum autem colorem fieri contingit, cum aer & aqua ab igne comburuntur; quare & omnia ambusta nigrescunt, uelut ligna & carbones igne extincto: quin & fumus, qui ex latere prodit. ubi humidum. quod lateri inerat, excernitur, & G ii comburitur

- comburitur. Nigrum quidem colorem effici
 hic author docet, dum humidum ab igne adu-
 ritur: infra autem non solum ab igne, sed à
 quouis altero exiccatione id fieri asseuerat. Nos
 uerò, qui per luminis in opaco extinctionem,
 nigrum generari colorem diximus, non mul-
 tum ab ipso discrepantes, unà cum medicis as-
 serimus, & à calido, & à frigido atrum hunc
 creari colorem. innatum namq; lumen (ut
 experimento omnibus manifestum est) tum
 à calido, tum à frigido imminuitur, & extin-
 guitur, consimiliter & humor ab his utrisque
 aequaliter absummi contingit. siue igitur per
 luminis extinctionem, siue per humoris exic-
 cationem nigrum fieri contingat, hæc utiq; due
 nigredinis contrariæ causæ rectè semper à Me-
 dicis recensentur; calor, inquam, & algor,
 cap. 12. secundo enim prædictionum, & primo de cri-
 & Auer sibus inquit Gal. siquidem nigredo aut ob ue-
 4. col. hementem accidit frigiditatem, qua ratione
 cap. 22. sanguis quoque nigrescit, congestis globulis:
 „ & quicquid extinguitur, in plenum nigrescit:
 „ aut propter exuberantem calorem, etenim san-
 „ guis rursus trahit nigrorem, si crematur,
 „ quemadmodum alia omnia corpora, & qui diu-
 „ tius in oleo diuersantur æstiuo nigri redduntur
 hæc de melancholicæ colore dicta sufficiant. Ex
 iam dictis clarè patet, quæ nam sint rufi,
 pallidi, fuci, ac liuidi coloris causæ: quos
 omnes

omnes inter d. stil. ātis materiei colores supra recensuimus. Ruffi namq; & pallidi, quoniā albo affines sunt colori, eadem, quæ albi, & illorum causæ dicendæ sunt; sed tanto infirmiores, quanto ab ipso cadunt. Idem de fusco, & liuido tradendum; qui cum nigro colori sint propinqui, eadem ferè ipsorum causæ explicandæ erunt, quæ superius de nigro explicatæ fuere; eo tamen imminutæ & remissæ, quò ab ipso discendunt. hoc id ipsum de uiri colore quarto colliget Auerrois asserit, dum dicit; uiriditas principium est nigredinis, ob hoc causæ, quæ faciunt nigredinem, eadem sunt, cum causis, quæ uiriditatem operantur excepto, quia in uiridi sunt debiliores. sed de colorum causis satis superq; dictum sit.

Multi, pauciq; cattarrhi causæ.

Cap. XXXVIII.

AD Multi pauciq; cattarrhi causas exponēdas ueniamus. Multi autē cattarrhi causa est multitudo primo, ac exuberantia humorum in cerebro, aut à procatarctica potēti generata causa, in corpore repleto præcipuè, ac multis succis referto, aut à magna uehemētīq; cerebri, seu alterius principis membri cōmunicantis, & de mandantis discrasia creata in eodē plecthorico corpore. Contra parui, modiciq; cattarrhi, causa est modica, exiguaq; ma-

G i i i teria

teria in cerebri meatibus existens; aut à debili præincipienti causa effecta, in moderato scilicet corpore; aut à parua. nec nimis sæua malla cerebri, siue alterius mādantis nobilis mēbri intemperie genita; in eodem, inquam' temperato corpore. Haftenus de singularum differentiarum catarrhi causis penes materiei partitionem excerptis. superest, ut reliquarū catarrhi distinctiōum penes de fluxum causas exhibeamus. Et prius à magni, celeris, crebriq; defluxus causis enarrandis exordiemur. Mox parui, tardi, & rari causas dicemus. Quamobrem destillatio aliquando sit Magna Celeris, & Crebra.

Cap. XXXIX.

Quarto
d'aphori
smo 2.

SVpra ostensum fuit, capitis superfluitates Strisariam deorsum semper descendere, proprii scilicet ponderis impulsu, tractionis ui, ac expultricis, uirtute. at longē frequentius humores à capite expelluntur, quàm ut trahantur, aut proprio pondere cadant: expultricis enim cerebri facultatis munus est excrementa singula pro uiribus pellere, siue fuerint nutrimenti reliquiae, siue superflua inutilia, siue per inconcoctionem quomodocunq; ibidē collecta. Idq; maximè expultrix ipsa molitur dum ab Eorundem nocua irritatur præsentiā, aliquando uerò absq; irritamento id propria uirtute operatur, cum ualida, & fortis extiterit

terit : ualida nempe , & potens facultas , & si inutilium materierum collectio moderata sit , innato tamen robore multoties magnas illarum excitat excretiones : si uero ingens excrementorum congeries fuerit , & malis qualitatibus affecta , quibus expultrix cerebri uis plurimum molestetur , immoderatos utiq; defluxus semper parturiet , & magnos , & celeres , & crebros , per omnesq; subsidij rationes illam extrudere nitetur ; præcipue si potens uirtus ipsa constiterit , porro in excessibus auxiliij rationes in uniuersum tres sunt , magnitudo , uidelicet . celeritas , & crebritas : harum etenim natura aliquando una tantum , aliquando duabus , aliquando tribus omnibus simul utitur , penes uaria irritamēta ac multiplicem eius necessitatem . Magna autem excretio dicitur , ubi ampla materie copia excernitur : celer uero quæ in modico , breuiq; tempore illico fluit : at crebra appellatur fluxio , quæ ab una ad aliam fluxionem breue quietis tempus habet : uel quæ modico interposito tempore alteram excitat fluxionē : Hæ nanq; tres presidij differentiæ excretionum cerebri excessibus opitulantur harū autē presidij rationum , uti diximus , modo una , modo altera , modo omnes simul expultrici cerebri facultati subseruiunt : quum enim nimia , ac nocua humorum copia cerebri uirtus

Gale. primo de
causis
pul capi
te 3 .

G iiii grauata

grauata fuerit, & cum hoc ipsa ualida & firma constiterit : tunc excretionum magnitudine se exonerare contendit, humores plurimos expellens : si uerò cum harum excretionum magnitudine non subleuetur, tunc celeritate nouum præsidium querit, celerrimas earum purgationes moliens. si autem nec magnitudine, nec celeritate etiam exoneraretur, sed adhuc opprimitur, ac irritatur ; ultimū crebritate subsidium tentat, crebriores earundem deiectiones faciens : Neq; enim ubi expulsiua facultas magnitudine se plenè exonerat, celeritatem asciscit ; neq; crebritatem, ubi ab ambabus auxilium consequitur : alterius enim illarum semper deffectus corrigitur altera, magnitudinis celeritate, celeritatis crebritate. He autem celeres, magnæ, crebreq; fluxiones sunt, quas nos planè auctas nuncupamus : quamuis paruam, raram, & tardā; de quibus mox dicturi sumus, ab auctæ fluxionis ambitu non excludimus : nam & si istæ parue, scilicet, raræ, ac tardæ, respectu magnæ, celeris, & cerebræ dicuntur ; nihilosecius solitarum excretionum naturalium ratione, & hæ auctæ, præternaturalesq; sūt sed ad has manifestandas properamus.

Causæ

Causæ fluxionis parvæ, tardæ, ac raræ.

Cap. XL.

Parva fluxio nominatur, ubi pauca materia excernitur, siue uirtutis, siue materiei uitio contigerit. tarda uerò defluxio est, quæ multo, longoq; tempore finit fluxum, motumq; suum. Rara uerò destillatio dicitur, quæ longum quietis tempus habet, anteaquàm altera exoriat. hæ quidem omnes præternaturales sunt, & excretionibus naturalibus superadditæ. Itaq; parvæ fluxionis causa & ad uirtutem, & ad materiam referenda est: uirtus enim in causa existit, dum infirma, imbecillisq; est, impotens ad multas excernendas purgationes: quare exiguam, ac modicam tantum detrudens, paruum efficit defluxum: si uerò materia causa fuerit, tum sola materiei paucitas, nulla mala qualitate infesta, huius causa dicetur; nam pauca ipsa existens, parumq; expultricem stimulans, quantumcunq; uirtus sit potens, non nisi modica excernetur materia, pauci, defluxus immediate causa. Raræ autem, ac tarde destillationis causæ, & frigiditas, & uirius, & materia esse constituuntur: frigiditas prout materiam immobilem, ac torpidam reddit. uirtus nanq; prout infirma, imbecillisq; est; sic quidem non nisi interposita mora, longoq; conamine materiam expellere potest: tarda tamē
fluxio

fluxio magis quàm rara infirmiore uirtutē demonstrat. Materia autem tardæ, ac raræ fluxionis causa dicitur, tum ratione propriæ substantiæ, nam crassa, uiscidaq; existens expulsionis contumax est: tum qualitatibus ratione, quoniam nulla mordaci, aut acuta prædita est qualitate; qua expultrix irritetur uirtus, ac commoueatur ad ipsam propellendam hæc satis dicta sint, de parue, raræ, & tardæ fluxionum causis.

Quæ sit catarrhi intempestiui causa.

Cap. XL I.

INtempestiuum autem fluxum nominamus & qui consuetum præuenit tempus, & qui post debitam. & consuetam horam accedit. illius autem qui debitum tempus anteuerit; causa est, materiei copia malis qualitatibus affecta, uehementius expultricem stimulans; quæ celeriter absq; mora nullam procrastinationem faciens, ad eam propellendam insurgit & debitum fluxionis tempus anticipat. Intempestiui uerò defluxus, qui post consuetum tempus moram interponit, causa est, paucitas, & inopia materiei, nulla mala prædita qualitate; qua expulsiua uirtus irritari possit & insurgere ad ipsam propellendam: quæ quādiu parca, & inops fuerit, impotens expultricem excitare, tandiu utiq; defluxum retardabit

dabit : si quidem necesse est , expultricem irritari , si suo munere fungi debeat (hæc enim maximè inter naturales uirtutes à noxijs , & irritamentis exercetur) optima igitur ratione fit , ut tanto tempore tardet expulsio , quanto , inquam , irritatio morabitur .

Catarrhi subito ruentis causæ .

Cap. XLII,

DEfluxus , qui subito confertimq; ruit , causa est , aut retentrix uirtus ipsa , aut proprium excretionum instrumentum , peluis , uidelicet , & glandula ; per quæ excrementa pedetentim excernuntur . Retentrix enim facultas , huius causa dicitur , dum propter exuberantem humorum copiam , aut ob prauam aliquam eorundem discrasiam labefactari contingat . tunc enim præcipites (nulla ui retinente) deorsum propria grauedine succi trahuntur . Idem etiam euenit in proprii instrumenti resolutione , peluis , scilicet , & glandulæ ; his nempe quauis occasione resolutis , illicco humores proprio impetu deorsum feruntur , nam remoto continente , ut statim ruant , necessum est .

Continuarum , & intermittentium destillationum causæ .

Cap. XLIII.

Continuum autem destillationem dicimus quidquem assidue destillat ; nec unquam usq;

usq; ad iudicium & solutionem desinit. Inter-
mittens uerò appellatur fluxio; quæ secundū
tempus fluit, & fluere desinit, & solum per
interualla est molesta. Continuae quidem de-
stillationis, quæ nunquā desinit, donec om-
nino ad finem suum peruenerit, causa est ma-
teria multa stabilis, & pertinax; cuius paucae
duntaxat portiones educuntur, nec tota ūquā
excernitur. nisi finito morbo, multoque in-
terposito tempore: huic etiam morbosa subest
dispositio, quæ nouum semper regignit humo-
rem; aut aliande suscepit, & nouæ recentiq;
fluxioni perpetuò materiam præparat: sicq;
continuata materia, continuus fluxus produ-
citur. Intermittentis uerò destillationis, quæ
per interualla tantum destillat, causa est ma-
teria pauca fluida, cito terminabilis; hæc qui-
dem ubi tota ab expulsiua pellatur uirute.
intermissionis causa fit: nam tunc natura per
aliquod temporis spatium quiescit; mox iterū
noua coaceruatur materia, aut mala cerebri
dispositione; aut quacunque alia de causa;
quæ post quā abundè creuit, huius copia ex-
pulsrix cerebri irritatur facultas; quæ denuo
uniuersam illam detrudit, & catarrhi inter-
pollationem efficit. huiusmodi uerò cum quiete
mixta fluxio, intermittens nuncupatur destil-
latio: totius itaq; in unum humoris excretio,
intermissionis uera est causa; cū per tantū-
dem

dem temporis, quod noua regeneratur materia, natura quietem habeat: morbosa uero, quæ huic subest dispositio, & certis temporibus excrementa aceruat, non primò. & per se, sed cumulatorum excrementorum interuentu, interpollationis causa censenda est.

Breuium, diuturnarumq; floxionum causæ.

Cap. XLIIII.

Longi, diuturniq; catarrhi dicuntur, qui longo diuturnoq; tempore finiuntur. horum uero causæ uariæ existunt, iuxta eorundem uarietatem. aliæ profectò sunt frigidi diutini catarrhi causæ; aliæ sunt calidi. Frigidi autem longi catarrhi causæ: duæ præcipuæ constituuntur, uirtus, inquam, & materia: uirtus enim diuturni efficitur catarrhi causa, prout infirma, imbecillisq; existit. uti in corpore senile, & in longa frigida ægritudine euenit. & hoc quidem, si salubris & non læthalis morbus fuerit: debilis nanque, & infirma uirtus naturaliter, & catarrhum, & quā unq; ægritudinem ad salutem terminandam protrahit; quoniam non suppetunt uires ut celerius eam deuincant, sic quippe expultricis unā cum concoctrice cerebri facultatis imbecillitas frigidi extensi, ac salutaris catarrhi causa constituitur. Materia uero longi, ac diuturni frigidi catarrhi causa efficitur; ex eo quod

110 LIBER PRIMVS

quòd multa, crassa, ac uiscida intra meatus cerebri ipsa reperiatur; unà etiam cum frigida cerebri intemperie, & tempore, & loco frigido, ac reliquis procatarteticis causis, tum intemperiem, tum materiam fouentibus frigida enim crassa, & uiscida excrementa dissolutioni nimirum resistunt; & maxime si multa fuerint, ac conseruantes habuerint causas: quamobrem ut longo protrahantur tempore, necessarium est. è contrario in omnibus res se habet. in breui, ac cito sanatur frigido catarrho. Calidi uerò diurni catarrhi causas sunt calidæ, tum cerebri, tum hepatis malæ intemperaturæ, quæ longiori tempore partes has obsederint: diutina enim calida cerebri intemperies, quæ primario affectu calidi catarrhi materiam gignit; non nisi longo tempore cum altius radices iecerit, auferri potest; hæc quidem diutina calidi humoris generatione, diutinum calidum protrahit catarrhum. pariter longæua calida hepatis intemperies, quæ secundariò, ac cerebri interuentu, calidum catarrhum producit, calido, inquam, uapore, & humore capiti communicato, diurni calidi catarrhi causa constituitur: quando & ipsa eadem ratione, (quòd ualidiores scilicet radices egerit) difficulter solubilis sit: hæc enī hepatis intemperies longa & diutina calidorū humorū, & uaporum generatione,

DE CATARRHO III

ratione, longè etiam, & diutiniè calidum conseruat catarrhum. quum ijs utiq; omnibus lōgæuis intemperaturis, imbecilles semper naturales reperiuntur uirtutes: quæ cum impotentes sint breuī fixas intemperies soluere, necessario illas protrahunt: præsertim si futuræ salubres sint. è contrario cuncta hæc, se habent, in breui, ac de facili terminatura calida fluxione. quoniam & uirtus potens, & ualida existit, & cerebri, & principium partium communicatum intemperaturæ recentes sunt, nec nimis intensæ, & ualidæ, cum exiguæ, ac modicæ materie præsentia, & cum nullis seu paucis externis fouentibus, & conseruantibus causis: quæ omnia breuem, & citò sanaturum catarrhum ostendunt.

Cur aliquis Catarrhus magis die q̃; noctu affligat, & è conuerso.

Cap. XLV.

QUOD uerò catarrhus quis in die, magis quàm noctu inuale scat, humor, qui destillationem efficit in causa est, ut putà bilis ipsa, quæ die plus q̃; nocte præualet, & mouetur. Hæc enim cum plurima in capite abundauerit, & catarrhum promouerit, die plus q̃; noctu uberius effluit. quando tunc temporis multum promoueatur, & excrescat. Rationabile utiq; est ut eo tempore copiosior humor fluat

fluat, quo & pluribus ipse fuerit, & plurimo
cietur motu. Sed præter id etiam adest, quod
diei calore cerebri meatus per quos excremen-
ta purgantur, magis peruij, & aperti reddū-
tur, quare procliuius succi descendunt, & ma-
iorem parturiunt fluxum.

Quod noctū autem magis quā die excreseat
catarrhus causa est frigidus, & humidus hu-
mor destillans, qui noctis frigiditate, & hu-
miditate, superauctus huberius nimirū nocte
q̄ die commouetur. Sed præter superauctum
humorem adest noctis frigiditas, quæ exter-
nam corporis superficiem densando cutis me-
atus constringit, undē uaporosæ excretiones,
quæ non nisi rare facta cute disflari possunt, in-
trocluduntur, & incrassantur, & materiam
catarrhi adaugent, quare abundantius fluere
contingit, & hæc quidem quā sæpissimè cau-
sa existit, quod tam calidi, q̄, frigidi catarrhi
noctū, quā die magis inualescant, quoniam
multo plus officit noctis frigiditas densando,
& poros obstruendo; quā diei caliditas di-
ssoluendo, & peruias uias reddendo.

Singula anni tempora catarrhum generare.

Cap. XLVI.

Quæ anni quatuor tempora sequuntur de-
stillationes causas habent, ipsorū qua-
tuor temporum naturas, ut efficæes exter-
nas

nas præincipientes causas. Hyemalis .n. cō-
 stitutio, cum frigida, & humida naturaliter
 sit caput frigesaciens, & humectans frigidas
 destillationes potenter conciliat. Huic con-
 iungitur, quod caput, & cerebrum pariter
 frigida, & humida sunt: undè facile à consi-
 milibus alterantibus causis ad frigidam & hu-
 midam trahuntur intemperiem. à qua frigida
 emanant materiae frigidarum fluxionum pro-
 ximæ, & immediatae causæ. Frigus .n. (re-
 fert Gal.) cutim constipat, & humores di-
 geri prohibet. Humiditas autem non modo
 remouet à corpore quicquam, sed etiam adi-
 cit. Hyemalis quidem humiditas aquea est,
 quæ corpora circumambiens undiq; madefa-
 cit, ac frigidis humoribus incrementum addit.
 Frigus uerò naturales concoctiones debilitans
 frigidorum crudorum humorum generationi
 magnam præbet occasionem. Id ipsumq; ex-
 ternos cutis meatus adstringens introrsum
 succos compellit, & fluere deorsum facit. his
 quidem modis hyemalis cōstitutio destillatio-
 nes excitat. quamobrem benè scripsit Hippo-
 crates. Si uerò hyems frigida sit, homines ca-
 pita humida, ac pituitosa habere par est, &
 uentres ipsorum frequenter exturbari pituita
 à capite influente,

Ver autem & si salubre temperatnuiq;
 sit, & salubres temperatosq; ex propria na-

H tura

De Mor-
 bis vulg.
 cōm. 2.

De acre,
 aquis, &
 locis

Fen. 2.
prin lib.
doctri 2
capite 6.

tura prægignat humores, nihilominus, & fluxionis est causa: nam ipsum (ut Auic. scribit) cum æqualitate sua quam nominauimus, declinat, parumper ad caliditatē subtilē cœlestē, quæ quidem caliditas humores, qui quieti erant, currere, ac fluere facit cum impotens sit ipsos dissoluere. Humores itaq; qui hyberno tempore coaceruati sunt, & quodammodo concreti in cerebro persistunt ueris calore funduntur, & fluxum faciunt, tum calidum, tum frigidum iuxta currentis humoris naturā. Hac profectō ratione multi asseuerarunt catarrhum humorum multitudine productum, uerno tempore uigere, nam q̄ hyeme multiplicati fuerunt humores, & immobiles ui frigoris persistebant, ueris tempore superueniente commouentur, & hūberiorem parturiunt fluxum.

Aestas etiam suo calore destillationē efficit, primo ultra modum calidiores humores, & in capite, & in uniuerso corpore adaugens: hi enim superaucti, quoniam tenuēs sunt, facile labuntur, & fluxum faciūt feruidi quidem succi dum in capite, aut per se, aut alterius membri consensu supercreuerint, ut deorsum descendant, expultrice (inquam) concitata, necessum est. Secundo loco aestas destillationem procreat, capitis uias rarefaciens, ac eiusdem pariter uirtutes sua caliditate

caliditate resoluens, & debilitans: quibus debilibus factis, excrementa multa gignuntur, quæ per meatus peruios ab ea factos facilius labuntur, ac fluxum agunt.

Porro Autumnus, & suas pariter procreat destillationes, nam cum frigidus simul, & inæqualis existat; eadem nempe die aliquando calorem, aliquando frigus continet; in prima & ultima diei parte frigus, media uerò die calorem. Prius enim sua inæqualitate caput afficit, mox diei calore ad catarrhū illud disponit. Hic quippe calor capitis meatus aperiens, peruiam frigori ad intima ingredienti uiam reddit, quod cerebri substantiam attingens eam refrigerat, quæ frigida futuræ fluxionis materiā subministrat. Alia præterea ratione Autumnus catarrhum concitat. sua enim subita ad frigiditatem commutatio eos, qui hætenus disflabantur, & per sudores euacuabantur humores, ad cerebri interiora detrudit, & in catarrhi materiam uertit Ita sanè Autumnus suas conciliat fluxiones.

Vt à Cælestibus corporibus fiant fluxiones.

Cap. XLVII.

Sed præter quatuor anni tempora humida etiam cœli constitutio cum maleficis stellis, ac capiti infestis communis destillationis, quæ

H ii ubique

ubiq; gentium uagatur causa inuenitur. Saturnus enim & mars in anni reuolutione in aqueo signo constituti. & iuncti præterquàm quòd & uentorum, & pluuiarum multarū sunt occasio: uniuersalis quoq; destillationis (quæ communiter & omnes afficit) maxima dicuntur causa. Saturnus enim caput pituita replet. Mars. autem suo excedenti calore illā dissoluit, & fluere facit: sicuti superiore Anno. M. D. L. IIII. his prauis syderibus in signo Piscis constitutis, euenit. Tunc enim temporis, ut recens adest memoria, molestæ & graues destillationes omnes ferè Italiæ partes infestarunt. Quæ nisi Veneris benignitas anni domina adfuisset, longè admodū grauiiores, & molestiores illæ fuissent. Huius ergo solius syderis gratia ubiq; ferè incolumes extiterunt.

Cur non semper catarrhus per
easdem uias fluat.

Cap. XLVIII.

Quòd uerò catarrhus quis per solitas, & proprias uias, & quidā per insolitas ac improprias descendat; aliquis uerò per uenas, & arterias deffluat. materiei tum copia tum situs, nec non uasorum habitudines in causa sunt: Materiei quidem locus, & situs in causa est, quòd per easdem fluidæ materiæ de portantur

deportantur partes, per quas consistunt, & locantur, ut putà si in uis ductuum, per quas cerebri recrementa purgantur, aut intro uenas & arterias materiæ persistunt, per eosdē pariter locos & situs hæc naturaliter deferuntur. si uerò adeo excreuerit, & abundauerit materia, ut soli i meatus minime ei satisfaciat, tunc undique spargitur, & undelibet fluit per improprias scilicet & inordinatas à natura uias. Vasorum autem habitudines materierum ad intra uasa fluentium causæ asseruntur cum præter eorundem raritatem, & colliquationem introgreditur materia, quæ extra persistebat, & per ipsorum internos riuos descendit. si contra densæ. fortisq; texturæ uasa extiterint, & materia extra resideat, tunc extra uasa undecunq; defluet. Quæ uerò à capitis uertice extrinsecè materia distillat, si in uenis existet, per easdem fluet, si extra undiq; per pericraneum, & insolitas uias descendet. Hactenus catarrhi causis penes fluxum & motum consideratis, superest nonnullas illarum distinctionum causas percurrere, quæ tum fluxui, tum materiæ communes dicuntur, & prius ab illorum defluxuum causis exordimur, qui tum primario à cerebro, tum per aliorum membrorum consensum genita dicuntur.

Per essentiam, consensumq̃:

Catarrhi generatio.

Cap. XLIX

„ Primarium à cerebro genitum defluxum
 „ nuncupat Galenus, qui per se primo à ma-
 „ le affecto cerebro, & in similaribus, & in dis-
 „ similaribus partibus prouenit: quamobrem
 „ & tertio de sympt. cau. ipse scripsit. Graue-
 „ dinis, destillationisq̃; causa est cerebrum, ut
 „ pars quidem similis uel à frigore, uel à so-
 „ lis ardore ad intemperiem reductum, ut in-
 „ strumentum uerò quatenus à plenitudine in-
 „ festatur. Itaq̃; cerebri mala intēperies, & eius-
 „ dem cerebri meatus plurima repleti materia
 „ ob hanc ipsam intemperiem primarij à cere-
 „ bro geniti defluxus, uerè ac per se immediatæ
 „ sunt causæ. Secundarij uerò, & qui per alio-
 „ rum membrorum consensum fiunt defluxus,
 „ sunt qui non ab essentiali cerebri nocumento,
 „ sed aliunde sibi communicato nascuntur. Hi
 „ nanq̃; defluxus, & si à materiei copia cere-
 „ bri receptacula replent, statim descendant, &
 „ procreantur, attamen materia ibidem coacer-
 „ uata non ui propriæ cerebri intēperiei aggre-
 „ gata est, (quanuis eius frigiditatis præsentia
 „ multa etiam sit genita) sed ab inferioribus
 „ membris longè petita, & accersita fuit, uen-
 „ triculi scilicet, aut hæpatis, aut uteri, aut cu-
 „ iusuis potentis membri discrasia. Præcip uū
 „ quidem

quidem membrum excitans in uiris catarrhū
uentriculus existimatur: in mulieribus autē
uterus: in utrisq; autem hæpar. Nam ab ipso
humores ad caput transmissi catarrhos faciūt

AE par. n. primū humores per uenā canā
expurgans, quæ ad iugulum tendens ipsos
apoplecticis uocatis uenis interioribus, &
exterioribus communicat, quæ postremo eosdē
ad caput iraducunt. Hinc illi sua qualitate ex
pultricem irritantes, & copia retentricem
grauantes catarrhos producūt & per partes
intrinsicas cerebri & per extrinsicas conflu-
entes. Eæ autem omnes fluxiones contumaces
diuturnæ, & periculosæ sunt. Neq; enī ali-
ter quæ per partes extrinsicas fiunt fluxiones
perniciosæ inueniuntur, nisi ab hæpate per
istas uias in caput humores transmittantur,
& à capite per illas easdem defluant. Hæc
dixisse sufficiant de præsentī differentia, nunc
exponimus quid sit catarrhus cum plenitudi-
ne, uel plectoria

Quæ causæ catarrhi cum plectoria,
& cachochymia.

Cap. L,

Corporis autem plenitudinem dicimus,
aut puri /ynceri q; sanguinis, aut omnium
equaliter humorum redundantiam, tum in
uasis, tum in totius corporis habitudine: haud

H iiii igitur

igitur in duo iustè diffecant genera, unum cū humores omnes seruata qualitatis mediocritate supra iustam, & naturæ congruentem mensuram accumulatur. & crescunt, de quo tertio decimo meth. scripsit Gal. quando æqualiter inter se succi adacti sunt; id & plenitudinem, & pletoriam, seu succorum redundantiam uocant. Alterum uerò genus dicimus cum syncerus; & purus sanguis ultra debitam proportionem reliquos in uenis humores exuperet. hoc quidem Gal. in libello de plenitudine innuit, dum ait. potest igitur sanguis in pletoricis affectibus uehementer præcellere aliorum humorum nullus, nam si illorum aliquis plurimum auctus fuerit, cachymia, & non plenitudo nominatur. idem confirmat libro 2. de comp. med. sec. loc. dū inquit. Plenitudo fit, quatuor humoribus proportionem auctis, aut solo sanguine, Si uerò aut syncerus sanguis, aut succi omnes ita æqualiter aucti sint, ut lata uasorum spatia distendant, tunc plenitudo, aut multitudo ad uasa nuncupatur. hancq; contra Iulianum Galenus scribens duplicem facit, unam in quo uasa plus humoris habent, quam habere debent: aliam quæ non solum naturalem mensuram excedit, sed præterea intro uasa non recipitur. ubi autem humorum redundantia tanta est, ut uires grauare possit, tunc multitudo
ad

ad vires appellatur. huic quidem accidit. & multa mediocrisq. sit. pro virium robore. & imbecillitate: incipereq. potest cum bonitate humorum, non tamen diu potest cum illa permanere, quando quidem omnino necesse est, humores qui regi à viribus nequeunt, putrescere, & corrumpi. ipsam autem viriū plenitudinem duobus apud Gal. modis corrupti contingit; aut exigue & diminute; aut ample, & complete: si diminute, & parū, ita, ut sanguis eo, quod ipsum vitiat, euacuato ad suam naturam redigi queat, tunc adhuc plenitudinis nomen seruat. uerū si magnam & ultra modum euerfionem patiatur, sic, ut non possit iterum ex naturæ concoctione ad primam humoris reddere bonitatem, hanc simpliciter corruptionem nominat Galen. Cachochymiam autem humorum affectionem iuniorum nuncupant, tum quantitate, tum qualitate cōmuniter in omni corporis parte obnoctā. hanc quidem modo ex prauis, & vitiosis succis, nodo ex putredine, & corruptela fieri tertio de temperamentis scribit. Gal. Non immerito igitur ex horum redundantia humorum cochochymiam fieri inquiunt, nam quā primum hi ultra solitam proportionem excreuerint illico, praua se induunt qualitate, unde & quantitate & qualitate obnoxij radduntur. quamobrem tertio decimo meth. dicebat Gal.

Capite 3

Gal. ubi uel flaua bili, uel nigra, uel pituita,
 uel serosis humoribus refertum est corpus, ca-
 chochymiam nominant. hoc idem in libello de
 Plenitudine repetit dum scribit. Si sola palli-
 da bilis, quam & flauam nuncupant, aliquā-
 do superauerit, ut in regio morbo laboranti-
 bus, non adhuc plenitudo, uel plethorica di-
 spositio, sed cachochymia huiusmodi affectus
 est: hoc pacto in atra bile, & pituita dicendū
 Hanc ipsam multi in duas etiam diffecant par-
 tes, in mitiorem scilicet & deteriore, Mitior
 cum pituita, aut utraq; bilis, seu serosus hu-
 mor immodicè accumulati sunt, seu cum in san-
 guine non sua iusta naturaliq; proportionē, &
 concordia tenentur. Ceterior cum prænomi-
 nati hi succi à conuenienti, & propria consi-
 tutione in uitium prolapsi sunt: quod aut sub-
 stantiæ eorum, aut intemperiei corruptio quæ-
 dam est, atq; horum utrumq; rursum, aut cū
 putredine, aut circa putredinem contingit.

Februm. quæ cum destillatione sunt, causæ.

Cap. LI.

Modo ad febrium catarrhi causas explicā-
 das accedamus, Hæ nanq; tum in capite
 tum in subiacentibus partibus possunt consiste-
 re. in capite quidem febrium catarrhi causæ li-
 cuntur inesse, prout ipsius catarrhi materie
 multæ, & superuacua in capite consistunt,
 ibidemq;

ibidemq; constipatae, coaceruatæq; sunt. quæ
 cum non satis ob multitudinem diffuari possint
 putredine concepta, putridarum febrium cau-
 sæ fiunt. & de his quidem excrementis febrē
 accendentibus nono de usu partium Gal. locu-
 tus fuit, dum excrementorum cerebri nocu-
 menta recensuit dicens, Alterum uero scilicet
 detrimentum quod collecta hæc excrementa
 tandem computrescunt, eoq; modo, acriora
 simul & calidiora reddita, inflammationes,
 herysipellata, hærpeticas, carbunculos, febres
 innumerabilemq; aliorum morborum turbā
 exusciant. ne quid igitur eiusmodi accideret
 & maximè in partibus principibus natura
 magnam curam adhibuit, ut superflua excer-
 nerentur. In subiacentibus uero partibus febres
 in catarrhis excitantur, tum in uasis, tum
 extra uasa: in uasis dum ad intra canales
 materia fluit, hæc enim sui copia, seu lentore
 aut crassitiæ facillimè angustos uasorum ob-
 struit meatus; quæ postea obstructio innati ca-
 lidi euentationem, & transpirationem pro-
 hibens, putridam accendit febrem. extra au-
 tem uasa febris à destillatione gignitur, pro-
 pterea quod defluentes humores ibidē extra
 uasa multi colliguntur; qui quoniam in loco
 incongruo, & affecto impacti continentur, &
 proprio calore destituti ex quacūque occasione
 corrumpuntur, & putredine adiuncta, calo-
 rem

rem intendunt, putridamq; accedunt febrem
Sed præcipuè biliosæ fluxionè febrem partu-
riunt. eò quòd & intra, & extra uasa statim
putrescant cohabitatae. Hæc quidem satis de
causis febrium catarrhos insequentium.

Quid catarrhus cum tussi & huius causa.

Cap. LII.

Cum generatim singulas catarrhi differēti-
as persequamur, alios cum tussi nonnullos autem
cum difficili respiratione dicebamus, quæ cum decla-
randa supersint, cogimur omnino illius causas recē-
sere, Verum quia hæc recte cognosci non possunt nisi
prius quod ipsa sit tussis, & quod duplex declarēus
propterea ab ipsa exordium summemus. Tus-
sis igitur est motus instrumentorum anhelitus
à uirtute animali motrice, qua natura inten-
dit expellere, quod in tracheia arteria lædit
uel in propinquis membris. est enim (inquit
Gal.) in quacumque animali particula facultas
quæ quæ molestat, aut quæ præternaturam in ipsa est col-
lectam, expellit. Sed propter naturalis expultricis
facultatis excernētes motus, tres maxime re-
cēseēt tussis, inquam; sternutatio, & uomitus: quibus
natura obnoxium (omnibusque) omne ualide perudit
& si enim animal nec sternuere, nec uomere, nec
tussire unquam; didicerit, nihil hominibus cum morbosa
causa aut nares, aut uentriculi hostium, aut respi-
rationis meatus obsederit, prius eam uel sternu-
tamento, uel uomitione, uel tussi reijcere aggredi-
tur

tur. Huiusmodi profectò motus naturæ opera
 existūt, inter symptomata tamē, & deprauatos
 motus numerātur, ob causas naturā ipsā, ut sic
 moueatur, cogētes. Deprauati nāq; motus ònes
 in triplici cōsistūt differentia, aut enim ab affe-
 ctibus, qui præternaturā sunt, tantū oriūtur, na-
 tura ad horū productionē nihil operante, sicuti
 est palpitatio, & cōuulsio; aut à morbo simul,
 & natura profisciscūtur ut tremor. & motus
 torpidi ònes, quia à ægra causātur uirtute. Ter-
 tio deprauati efficiūtur motus (ut eodē lib. de
 sympt. cau. recē et Gal.) à natura ipsa nō sim-
 pliciter, sed stimulatā, & coactā à causa præ-
 ternaturā, quales sunt tussis, sternutatio, &
 uomitus. Tussis igitur de qua præsens est ser-
 mo, deprauatus ē motus, & facultatis morricis
 uolūtariæ symptomata. licet infra Gal. inter na-
 turalis quoq; facultatis symptomata illā repo-
 nere uideat, dū à simplici spiritaliū instrumē-
 torū intēperie tantū excitatur. Hanc autē tussim
 quā uoluntariæ facultatis symptomata faciūt,
 ita Gal. describit. Tussis est uehemens asperæ
 pulmonis arteriæ efflatio, qua spiritus celeriter „
 foras erūpens, īpetu suo extrahit, exploditq; „
 excrementa meatus ipsis obstruentia, cumq; .i. „
 aggressu pellere, quod offēdit nō ualet, bis terq; „
 id tētare nō grauatur, donec uoti cōpos fiat. „
 Expellūtur autē facile, quorū nec nimis aquosa „
 nec glutinosa essētia fuerit: aquosa nāq; propter „
 tenuitatem

Circa finem.

„ tenuitatem potius à spiritu deferuntur, quam
 „ ultra deferantur; glutinosa pertinaciter arteriæ adherent. Particulæ autem motum istum
 „ efficientes ex Gal. doctrina interiores intercostales muscoli maximè sunt; inquit enim ipse lib. secundo de motu musculorum. qui intus ad costas muscoli sunt, efflationis opifices dicuntur. idem repetit lib. quarto de locis aff.
 „ dum ait. sanæ expirationem faciunt uniuersi
 „ thoracem contrabentes muscoli: exufflationem
 „ quæ uehemens exspiratio est, intercostales
 „ maxime: strepentem exufflationem, qui in faucibus sunt, hæc ille. Faucium itaq; & intercostales thoracis muscoli, exufflandi, crepitamq; exufflationem emittendi, quæ tussis dicitur, potestatem habent. Cum enim uias spirituum lædi (quibus præsumt) hi præsentiant tunc tenduntur, & pulmonis bronchios, ac asperam arteriam uehementer comprimunt, & spiritum extra cum impetu, & crepitu ad noxia excutienda celeriter propellunt: Hæc quidem strepens, & simultanea spiritus expulsio tussis nominatur. huic nempe suffragantur quatuor laryngis muscoli; qui secundam eius cartilaginem tertiæ copulant: hi quidem in tussi contrahuntur, & summum laryngis ostium aperiunt, & exeunti spiritui patentem faciunt uiam; subsidium quoque eidem præstant septum transversum, exteriores intercostales

costales, & qui ad thoracem perueniunt ex scapulis. & collo musculi: hi omnes pectus dilatando ad aeris inspirationem operantur, qui efflutionis, & tussis materia fit. Musculi autem superadiecti, quos tussim facere declarauimus, ut ipsum efficiant, dupliciter concitantur, Vno modo cum in propria alterantur substantia, altero modo cum uix spirituum, tracheia scilicet ipsa, & pulmonis bronchi læduntur. si namq; eorundem substantia inæquali intemperie, siue calida, siue frigida afficiatur exigua, & aridam procreat tussim, quæ inter naturalis facultatis symptomata numeratur: quoniam ab expultrici naturali musculorum facultate genita est. thoracis namq; musculi, & intercostales interiores inæquali intemperie laborantes, molestiam patiuntur; quare eorundem expultrix uis irritatur, & ad illam insurgit expellendam per asperas pulmonis arterias. dum uerò id quod contristat per pulmonis bronchos extrudere contendit, propriam ipsorum musculorum substantiam contrahit & concutit, ad quam contractionem, & concussionem asperæ quoq; pulmonis arteriæ ob mutuam cognationem eodem ferè contractionis, & concussionis motu trahuntur; unde spiritus agitantur & foras erumpunt, & parum ac siccam efficiunt tussim, siue leuem quendam tussendi impetum (inquit Galen.)

Libro 6.
d' morb.
vulg. &
quarto
aphor.
aphorif.
54-
Primum
genus
tissis.

Alterum

quem

tussis ge-
nus.

Tussis q̄
ē passio
asperæ
arteriæ ,
& bron-
chiorum
pulvis
Tussis q̄
interco-

quem greci cerchnos uocant. Alter uerò
modus, quo thoracis, & intercostales mus-
culi, ad tussim moliendam irritantur, est cū
uiæ spirituum tracheia scilicet ipsa, & pul-
monis bronchi afficiuntur, ac obstruuntur.
Tunc enim uehementer muscoli se se pulmoni
inijciunt, ac ipsum uiolenter constringunt, quo
scilicet multum simul & celerem efflatum mo-
ueant, ut suo impetu obstruentia, lædentiaq;
omnia propellant. Prædicti enim muscoli hoc
ipso compressionis motu à motrici uoluntaria
facultate ornati fuere, propter spiritus uiarū
salutem, & tutelam. ipsis nanq; præsumt, &
suis motibus à contingentibus malis pro posse
eas tutantur. Et si enim efflatio hæc, & tus-
sis per se primo à prædictis excitetur muscu-
lis nihilominus non proprie illorum dicuntur
affectiones, cum non ipsorummet gratia mo-
uentur, sed aspere arteriæ, & bronchiorū
pulmonis causa, suos constrictionis motus ex-
ercent. non immeritò igitur tussis, quæ uolū-
tariæ motricis facultatis symptoma est, pul-
monis ac asperæ arteriæ nominatur affectio,
quando ob horum nocumentum explodendum
hi motus præcipuè aguntur. Quæ uerò pro-
pter intercostalium musculorum, ac faucium
inæqualem intemperiem excitatur tussis (quā
intra expultricis naturalis symptomata re-
censuimus) ipsorummet efficientium partiū
propria

propria nominatur affectio. quando ipsæ eadē affectæ partes ob suas remouendas aspectio- nes hunc tussis efficiant motum. sed ad harum causas explicandas ueniamus. Duo tussium genera fecimus, unum ad naturalem; alterū ad animalem pertinere facultatem diximus. Licet Auic. unum duntaxat tussis genus constituat, quam enim ab expultrici naturali uirtute fieri diximus. ipse ab illa solum exordiri, mox à uoluntaria motrici perfici asserit, dum ait. Tussis est ex motibus, quibus expellit natura nocumentum à pulmone, & ex membris ei coadiuuantibus & communicantibus, & completur cum dilatatione pectoris, & contractione eius, & motu uelaminis. Nos autē unā cum Gal. duo illa obseruamus genera, & dicimus quod causa tussis, quæ ad naturalem expultricem uirtutem pertinet, est mala intercostalium musculorum, & faucium absq; materia intemperies, tam calida, quàm frigida tam humida, quam sicca, sed ut humida inter omnes minus efficax reperitur, ita sicca omnium efficacissima existit lenes partes exasperando. Inæquales igitur istarum partiū intemperies, aut solæ, aut inuicem coniuncte, dummodo sine materie præsentia fuerint perpetuò hanc tussis speciem generant. Si uerò cum materie copia intemperies iungatur, tunc materierum causa uia spirituum offen-

staliū
mosculo
rum est
passio.

”

”

”

”

I duntur

duntur, aut compressione, aut quocunque alio modo quare altera malignior producitur tussis species, quæ ad uoluntariam motricem spectat facultatem. hæc quidem tussis à nocumēto spirituum uias lædente semper excitatur. quamobrem uoluntaria thoracis musculorum expultrix ad illud propulsandum, & tussim hanc faciendam necessariò compellitur. Mala utiq; proprij respirationis organi affectio, tracheiæ, inquam, & asperæ pulmonis arteriæ. in similaribus, & in organicis partibus uera & propria huius generis tussis excitatrix causa existit. omne .n. impedimentum, quod spirituum cursum in asperæ arteriæ, & pulmonis bronchiorum meatibus retardat, siue id materia à capite destillans sit, siue inter ædē dum, & bibendum casu dilapsa, siue ibidem collecta, aut aliunde transmissa, qualiscunq; huiusmodi fuerit, uoluntariam semper constricticem thoracis facultatem ad constringendū & hunc tussis motum afficiendum cogit, & compellit. idq; longè fortius molitur (inquit Auic.) dum consistit; & firmum offensaculum permanet, quam dum mouetur, & per latus tracheiæ uias discurrit. Pariter affectio omnis, quæ tum tracheiæ, tum bronchiorum pulmonis similes afficit partes, aut alterādo seu diuidendo, uel pungendo, aut uellicando & exasperando, aut quocunq; alio modo permutando

lib. 3 fen
o. tract
. cap. 1.

mutando siue primario affectu siue, secunda-
rio, siue immediatè, siue mediatè, quomodo-
cunque illam malè affecerint, perpetuò expul-
tricem thoracis musculorum fecultatē ad tuf-
sim istam prègignendam concitabit. Extrinse-
cus autem tussim excitant, quæcunq, membra
pectoris alterant, & respirationis organa of-
fendunt; qualia sunt nix pota, aqua gelida,
frigidus inspiratus aer, & quæ frigida pectori
imponuntur; item nimium excalescientia, &
exiccantia, sicut fumus, puluis, & calx. sa-
por præterea acutus, aut acetosus tussim mo-
uent, quam acetum, acrida, & austera omnia
præstant. Constat apud Authores lapillos in
animæ canalibus ex uiscosa materia progene-
ratos, qui asperrima tussis uexatione eiekti
sunt. Paulus inter sanguinis reiectiones cal-
culum quendam expuisse uidit. Infantes præ-
terea cum à uermibus uexantur, tussunt in-
cessanter, Diligentiores in eodem spiritus tra-
mite animalia gigni tradidere, quæ cum mo-
uentur tussim faciunt. Tussis præterea alia
sicca est, alia humorem continet, alia recens,
alia uetusta. sed de his aliàs.

Difficilis Respirationis causæ.

Cap. LIII.

Nunc agendum de ea catarrhi differentia,
quæ cum difficili respiratione coniungitur.

I ii sed

sed prius declarabimus quid respiratio sit, ut quæ dicemus faciliora sint. Igitur respiratio est thoracis, pulmonisq; per dilatationem, & constrictionem motus, quem facultas efficit animalis, quo caloris natiui mediocritas conseruetur. Thoracis enim distensio frigidum inspirans aerem, innatum calidum modicè frigefaciendo, & uentilādo cōseruat. idē quoq; operatur thoracis cōstrictio halitosū ac fumosū sanguinis excrementum excernens. Fauilla

De 'vfu
respirati
onis.
Eodem
libro.

De cau-
sis respi-
ratiouis.

enim & fumus, & fuligo, (inquit Gal.) & omnis huiusmodi ustæ materiæ superfluitas nihilominus quàm aqua ignem extinguere cōsuevit. Itaq; (addit ipse) ex uentilatione principij caloris insiti, & ex moderata refrigeratione, & ex eius quod in ipso ueluti fumosum est in totum defluxione, unum coaceruatur caput, & summa, conseruatio uidelicet caloris naturalis. Huius profectò nobilissime functionis tres recensentur causæ, materia scilicet, efficiens & finis. Materia est aer, qui per os & nares trahitur, bifariam partitus, cuius altera quidem, & minor pars ad cerebrum per nares suggeritur; altera uerò maior per asperam arteriam ad pulmonem dilabitur. efficiens est facultas uoluntaria, ac instrumenta ei deseruiencia, sicuti est septum transversum, thorax, & eius, & abdominis muscoli, ac nerui istis omnibus motum impartientes

tientes. Aspera uerò arteria subseruit, ut respirationis uia, sicut & pulmo, ut materiei attractæ receptaculum, cuius dilatationem, & constrictionem septum transversum & thorax gubernant. finis uerò cuius gratia hæc omnia aguntur, est ut innati caloris symetria & commensuratio seruetur. Voluntas itaq; (subdit Gal.) similis equiti existit, qui habet narum motu equos ipsos impellit. Habent autem sunt nerui similes, quemadmodum equi musculi. Aer est ipsa res, quæ ad finem consequendum infertur, & effertur, finis uerò est calidi innati temperies, & uita. hæc quidem temperie semper conseruatur. Cum igitur innatus animæ calor nimio languet ardore; illico uoluntaria motrix facultas, ad opem illi præstandam, frigidum, inquam, aerem attrahendo, intemperiemq; corrigendo commouetur, id ipsumq; & diaphragmatis, & thoracis ope assequitur. diaphragmatis, si modica instet necessitas; thoracis, si uehementior urgeat. diaphragma namq; frigidi aeris attractionem molitur, dum se deorsum trahit sicq; consequentia quadam pulmones secum adducit, & distendit; qui leues, atq; rari facile ducuntur, quocunq; uelis. Thorax autem hoc idem operatur, dum uel intercostaliū musculorum se distendit, & attolit, qua distensione, primum quidem, & maximè succingen-

De cau-
sis respi-
ratoris.

tem membranam ei subiectam dilatat, ac eleuat; per hanc uerò & pulmones, qui molles & laxi sunt, paratos quemlibet motum insequi, etiam distendit, & dilatat. hi utiq; distēsi & dilatati facillè frigido aere, per asperam arteriam illabente, implentur; qui innatum refrigerat, ac temperat calidum, postquam autem diaphragma ad naturalem situm se receperit, atq; thorax, sua ipsius gravitate sese contraxerit; unà etiam pulmones contrahuntur, & comprimuntur: qua compressione, quicquid in illis fuliginosum humidumq; reperitur, per expirationem excluditur. atq; hac ipsa etiam expiratione innatus quoq; temperatur calor. Hæc quidem uoluntariæ facultatis inspirandi ac expirandi functio facilis semper, & salubris seruabitur; quatenus eiusdem præenarratæ causæ omnes, salubriter se habebunt; cum uerò aliquæ harum, aut omnes insalubres factæ fuerint. tunc illico innaturalis, ac difficilis respiratio redditur. Difficilis autem ac innaturalis respirationis, quæ citra febrem existit, tres apud græcos differentię numerantur. Dyspnœa scilicet, esthma & orthopnœa. quæ omnes sub densæ & crebræ respirationis genere continentur: nam prout se intendit læsio aliu d, & aliud nomen nanciscitur. Densus enim & creber spiritus dū modicè sic angit, neq; ægrum ex toto strangulat,

Celsus

lib. 4.

lat. Dyspnœa appellatur cum uerò intenditur
 & uebementior fit, ut spirare æger sine sono,
 & hanelatione non possit, Asthma uocatur.
 cum accidit id quoq; , ne nisi recta ceruice spi-
 ritus trahatur, Oribopnœa dicitur, quæ qui-
 dem omnes indifferenter à Galeno Dyspnœæ
 etiam tanquam communi & generali nomine
 nuncupantur. Harum ergo difficilium respi-
 rationum, quæ citra febrem crebrum ac den-
 sum spiritum in sequuntur, causam à destillati
 capite exortam nunc dicere intendimus, Re-
 liquas omnes cum innumeræ sint, alibi de-
 clarandas, seruamus. Cum itaq; duo genera
 respirationum sint nempe facilis, ac difficilis;
 habeatq; utraq; istarum duas proprias par-
 tes, inspirationem, uidelicet, & expirationem:
 fit ut in totum quatuor sint respirationis par-
 tes. Nos autem hic difficilis tantum inspira-
 tionis, & expirationis, cerebræ, inquam, ac
 densæ causam inuenire studemus, præsertim
 quæ à destillatione euenit, quando ad nostrum
 hæc spectat propositum, Crebri igitur inspi-
 rati, & expirati spiritus potissima causa est
 asperæ arteriæ. & pulmonis bronchiorum
 (qui pe ruij esse debent) angustia, & con-
 strictio: nã cum satis hi dilatori ob angustantē
 materiam nequeant, ususq; urgeat, id quod
 deest, crebris, ac densis dilatationibus sup-
 pletur. quoties enim ex destillatione lenta,

cap. 4.

Gal. lib

3. de di.

fi. respira

tione

cap. 5.

De cau

sis respi

rationis

I iiii aut

aut crassa, aut multa pituitosa materia in as-
 pera arteria, ac pulmonum bröchijs cumula-
 tur, ita ut eorundem obstruat meatus, ac spi-
 ritus uias obsepiat, tunc densus semper ac cre-
 ber redditur spiritus. Quoniam cor natiui ca-
 loris principium debita, ac solita refrigeratio-
 ne, & mundificatione priuatum ob spirituum
 uias impeditas, utriq; urgenti necessitati, qui-
 bus angitur, crebra inspiratione, & expira-
 tione satisfacere contendit. quando nec magni-
 tudine, nec uelocitate uoti compos esse possit.
 occlusæ enim & adstrictæ spirituum uia cum
 atoli, & dilatari à materia coartante probi-
 beantur, magnæ respirationi incommoda sunt
 Pari fortuna cum liberum non habeant spatiũ
 per quod uelociter distendi possint, celeri re-
 spirationi incongruæ existunt: at crebritati,
 quæ duro innititur instrumẽto minime nocuæ
 sunt. Cum igitur repurgandi, & uentilandi
 instanti necessitati cor nec magnitudine, nec
 celeritate satisfacere ualeat, crebritate id as-
 sequi conatur. neque enim in his corrigendis
 affectibus, alij sunt opitulantes modi: hæc
 quidem res ipsa est, quæ perpetuò defectus
 supplet, ac corrigit. Quamobrem benè dixit
 Gal. una omnino causa est crebritatis omnium
 actionum defectus; qui earum accidit singulis.
 asperæ itaq; arteriæ, ac pulmonis bronchiorũ
 angustia, & obstructio, eorundem solitam, ac
 debitam

Lib. pri
 mo de
 causis
 pul.

primò d'
 causis
 pulmonum

debitam dilatationem prohibentes, crebræ inspirationis & expirationis causæ dicuntur : huicq; ipsi angustiae, cum iuxta materiei multitudinem, & intendi, & remitti contingat; penes suæ intensiōis & remissionis uarias differentias, uariæ quoque densæ, ac crebræ respirationis species fiunt. Quòd modo inspiratio, modo expiratio crebrior ac difficilior reddatur; neccessitas, seu defectus maior, & minor, aut refrigerandi, aut expurgandi in causa est, id quod in inspiratione euenit, cum larynx, & aspera colli arteria, uel lenta, uel crassa, uel multa repletur materia; unde inspirato aeri aditus occluditur. in expiratione uerò hoc prouenit, cum pulmonis bronchij, ac intimæ eius fistulæ, & cauernæ oppletæ fuerint, quare & uia pariter fumoso egredienti spiritui clauduntur: hoc id ipsum etiam quod contractionis scilicet usus, usu distentionis præpolleat, operatur magna materiei copia intra thoracis spatium congesta, pulmonum bronchios constringens. & meatus fuliginoso exeunti uapori adimens. Quòd uerò quis in densa respiratione non perpetuò tusseat, cum uia spirituum offensæ sint, sicuti perpetuò spirant difficulter; causa est, quoniam tussis, quæ motricis facultatis uoluntariæ symptoma existit, cum magna semper & celeri efflatione perficitur, quæ peruias, & non occlusas uias exposcit;

exposcit; & quæ motricis robur insequitur,
& non imbecillitatem, ut crebra, & frequēs
respiratio.

Quid sit uox, & quæ illius instrumenta, qdq;
uox rauca sit, & eius causæ,

Cap. LIIII.

Secundo
d' anima
cap. de
sono.

16. de
usu par
tium.
cap. 3.

Nunc explicandum quid sit catarrhus cum
raucedine: atq; ut res hæc cōmodius fieri
possit, quid uox sit, eiusq; naturalia instru-
menta enucleabimus, alioquin quid sit rauce-
do omnino ignorabimus. Itaq; uox (ut inquit
Philosophus (est respirati aeris ad uocalem
arteriam resonans percussio, ab anima ī pul-
monis cordisque partibus existente, facta.
Neque enim omnis animalis sonus uox est,
sed oportet animatum esse uerberans, & cū
imaginatione aliqua. Sgnificatiuus enim qui-
dam sonus est uox, & non respirati aeris si-
cut tussis. Gal. ab eadem anima in cerebro, &
non in corde sedem habente uocem proficisci
affirmat: dū ait. Vox est principalissima om-
nium actionum animæ, cum cogitationū mē-
tis nuncia sit: quare oportuit eam fieri per
instrumenta, quæ nervos à cerebro assumerēt
ab ea igitur potissimum nerui à cerebro longè
à suo principio protenduntur. Tria utiq; ad
uocem formandam necessario expetuntur, ef-
ficiens quod est ipsa anima, cuius passiones p
eam

eam notificentur. Materia sine qua uox effici non potest, & instrumenta per quæ perficitur & absoluitur. Anima quidem conceptus suos & passiones explicare intendens, mediante efflatione, & uocalibus instrumentis uocem gignit. De uocis autem materia sic scribit Gal. lib. 6. de usu part. dum ait. Quo loco maxime admirabilis est naturæ providentia, nam cū nobis uocem inesse satius esset, fieri autem omnino eam sine aere non posset, quicquid superuacaneum alioquin, atq; inutile erat expirandum, id in uocis materiam conuertit. Quarto uerò de locis affectis particularius id explicans dicit. propria quippè uocis materia generatim quidem loquendo est expiration; secundum speciem autem, atq; propriam differentiam exufflatio, quæ quidem est, cum affatim spiritus foras effertur intercostalibus musculis ad hanc actionem concurrentibus. Flatū itaq; & exufflationem ubiq; Gal. uocis materiam facit. Vocis autem instrumenta in duplici sunt differentia, quædam enim longinqua, & communia dicuntur; quædam propinqua, & propria: longinqua, & communia uocis instrumenta sunt expirationis, ac efflationis organa; ueluti thorax, pulmo, septum transversum intercostales interiores musculi. Propinqua uerò sunt aspera arteria, larynx, hanc aperientes, claudentesq; musculi, eiusdemq; interior

interior subcingens membrana, epiglottis, recurrentes nerui; sed inter hæc omnia laryngis lingula efficacissimum dicitur. hæc quidem omnia uocis organa duplici nomine dicuntur, & quia sonora propria substantia sunt, & quia artificiosè, & concinnè ad uocem formandam articulata sunt. Anima quidem uocis primum efficiens, siue in capite, siue in thorace existat. propinqua semper ei adsunt uocalia instrumenta: in cerebro recurrentes nerui in thorace aspera arteria. Quoties igitur per uocem suos promere conceptus uoluerit, prius per musculos semper aerem in thorace contentum sursum per asperam arteriam cum impetu pellere contendit ad laryngis lingulam & rimulam, ut putà congruum, ac appositum uocis instrumentum, ibidemq; sonus passionum animi significatiuus effingitur. quando ad hunc ipsum affectum fuerit ab ipsa præmotus. hunc autem sonum uocem omnes appellat. Septimo autem de usu partium perbellè docet Gal. modum quo animal uocem efformat, dum ait ut autem uocem edat animal, indiget omnino ea spiritus motione, quæ ab infernis repente simul erumpat, nam si leniter, & molliter spiritus efferatur, expiratio fit sine sono; si uerò repenitè simul, ac uehementer spiritus effundatur, tunc uox uerè efficitur, indiget præterea transitu angustiore, qui in larynge est:

nam

de formatione,
uocis animalis,
in Gal.

nam si amplius omnino totus fuerit relaxatis
 iam primis duabus cartilaginibus, & à sese
 distantibus, aperta atiam tertia, haud quaquam
 fieri uox poterit. non tamen simpliciter angu-
 stiore transitu indiget, sed qui paulatim ex
 amplo ad strictius tendat, paulatimque rursus
 ex strictiore emplificetur. id quod modulan-
 tur, Laryngis aperientes claudentesque mus-
 culi, & recurrentes nervi; sed praecipue (in-
 quit Gal.) hoc efficit laryngis lingula, à græcis
 glottida dicta: hæc quidem linguae alicuius
 fistulae similis est, quæ eius foramina ad sonum
 formandum dearticulat. Pariter hæc instar
 illius, laryngis hostium conformat ad uocem
 edendam. Melius autem esse (addit ipse) non
 assimilare corpus hoc fistularum linguis, sed
 eas huic potius: quando quidem (ut arbitror)
 natura, & prior tempore sit, & in operibus
 sapiens magis quam ars; quare si corpus hoc
 naturæ est opus, illud autem quod in fistulis
 est artis inuentum: nimirum hoc ad illius imi-
 tationem affectum erit ab aliquo sapiente uiro
 qui naturæ opera, & cognoscere, & imitari
 potuit, Cæterum quod absque lingula inutilis
 sit fistula, ipsa per se res indicat, pariter quod
 larynx ad uocem edendam inutilis absque lingua
 existit: cum ostensum sit uocem formari non
 posse, nisi transitus gutturis arctetur, occur-
 susque exeuntis spiritus uehementior, repen-
 tinusque

„ tinusq; sit in loco angusto. Hanc eandem Gal
 Lib. 3. doct. Auic. insecutus dixit. Vocis factor est
 fen. 10. lacertus, qui est apud epiglottim, cum men-
 tract. 2. suratione apertionis, & expulsionem aeris egre-
 „ dientis, & percussione eius, & instrumentū
 „ eius est epiglotis, & corpus simile lingue fi-
 „ stulæ. & est instrumentum primum in ueri-
 „ tate. & reliqua instrumenta sunt emittentia,
 „ & adiuuantia: & emittens materiam eius est
 „ uelamen & lacerti pectoris, & deferens ma-
 „ teriam eius est pulmo, & materia eius est
 „ aer, qui inundat apud epiglottim. Quum igitur
 „ res ita se habeat (inquit Auic) tunc nocu-
 „ mentum accidit uoci. aut ex causis efficien-
 „ tibus, aut propter causam mittentem mate-
 „ riam: & eius quidem nocumentum est, aut
 „ destructio, aut diminutio, aut alteratio pro-
 „ pter raucedinem, aut acuitatem, aut graui-
 „ tatem, aut asperitatem, aut tremorem, aut
 „ aliud alterum. Nos. uerò in præsentī rauced-
 „ dinis tantum causas explicabimus, quæ ad
 „ nostram hanc spectant tractationem, reliqua
 „ aliàs tractanda dimittimus. Rauca. n. uox,
 „ quæ obusa, & obscura etiam dicitur, uoca-
 „ lium instrumentorum, & facultatis uocem
 „ edentis symptoma est. in raucedine quidem
 „ uox à proprio & connato sono est permutata
 „ hæc profectò à mala instrumentorum tempe-
 „ rie, & præsertim ab humida, ut per se cau-
 „ sa

sa proficiscitur: Humida .n. organorum uocis
 intemperies eorundem soliditatem, & firmitatem
 adimens, siue cum calido⁹ siue cum frigido iuncta,
 siue cum materiei præsentia, siue absq; fuerit,
 uocem semper impedit, & obtundit; & præcipue
 si quatuor proprios laryngis musculos, qui secundam,
 cum tertia cartilagine connectunt, affecerit;
 nam uocis organum relaxans, uocem obscurat.
 Eorundem quoq; asperitas inæqualiter aeris
 illisionem recipiens uocem scindit, & frangit,
 ac raucam & obtusam illam facit, capitis uerò
 ad guttur & asperam arteriam destillatio
 membranam guttur subcingentem madefaciens,
 & frequēs & maxima causa raucedinis est.
 De ea enim sexto de san. tuen. sic Gal. scribit. Ergo is larynx
 ab ijs, quæ à capite decidunt madefactus principio
 quidem raucam uocem facit, procedente autem
 tempore paruam, si uerò longius etiam procedit
 malum, totam adimit, quippe cum larynge
 arteria quoq. ipsa unà humectatur. hoc idem
 primo de comp. medi. secundū loc. repetit, dum ait.
 cum sanè uehementius, & difficilius uocis
 instrumenta humiditate irrigantur uox aboletur,
 cū moderatius humescunt rauca efficitur.
 Hæc ipsa doctrinā. Auic. imitatus dixit mala
 intemperies cū materia, & propterea ex catarrho
 humectate, accidunt epiglotti

Lib. 3.
 fen. 10.
 tract. 2.

rauvedinem

raucedinem facit: & infra animaduertit,
 quod raucedo quæ prouenit ab humido, à pa-
 uco prouenit humido, & cum multiplicatur
 parumper tremit, et si multiplicatur pluri-
 mum destruitur. Humiditas itaq; madescentes
 et relaxans uocem iuxta sui copiam modo strā
 gulat, modo obscurat, quamobrem inquiunt
 fistulam ex ligno confectam in plenilunio inci-
 so, propter multum humorem, quem à ple-
 nilunio retinet, nunquam fore benè sonoram.
 Ex procatarctiis causis raucedinem facien-
 tibus sunt cantus, luctus, et clamor humores
 ad guttur, et asperam arteriam attrahentes.
 Luporum autem uisus inter causas uocem ob-
 scurantes recensentur; quoniam noxijs toruo-
 rum oculorum radijs aerem inficiunt qui in-
 spiratus uocalia afficit instrumenta, & ad
 uocem promendam inutilia reddit, hinc rectè
 dixit Poeta. Vox quoque Mærin. Iam fugit
 ipsa. Lupi Merin uidere Priores. Sed de
 his hætenus,

Influxionibus capitis dolorum causæ:

Cap. LV,

Superest, ut dolorum, qui cum destillatione
 fiunt, causas manifestemus. Sed quoniam
 capitis dolores, qui unà cum catarrhis iungū-
 tur, modò ab eadem, qua catarrhi fiunt, pro-
 ficiscuntur causa, modo aliunde proueniunt.

Idcirco

observat. de ligni
 colligendi in consp.
 a. d. d. fistulis

Idcirco conueniens iudicamus, summam prius doloris ad Gal. mentem causas percurrere; deinceps capitis doloris iuxta eiu'dem doctrinam rationes reddere; mox illius qui ab eadem destillationis pendet materia, modum exponere. duodecimo .n. metho. med. ipsius doloris simpliciter causas recensens Gal. ait. Nunc confessum hoc principium sumentes; necesse esse, ut affectus qui dolorem excitet, uel diuisio sit, uel alteratio non sensim, sed confertim & uiolenter facta. hoc autem supposito, declarat deinde, quæ nam sint alterantia, & dirimentia ista, quæ dolorem pariunt & inquit, quod ex alterantibus quæ dolorem gignant; sunt uehementer calefacientia, & refrigerantia. substantiæ autem continuitatem soluentia tripartita reperiuntur; nam uel ruptio, uel contusio, uel erosio in causa existit. At ruptio ex distentione quadam, contusio ex grauante aliquo, erosio ex mordente provenit qualitate. Ergo cum nihil extrinsecus sit quod uel distendat, uel grauet, uel erodat sed ex se ipso horum aliquod corpus sentiat; neminem latere potest, distentionem ab aliqua interna substantia, quæ multitudine sua corpus se continens, distendat; aut immodica siccitate provenire. Contusionem quoniam aliquod corpus extrinsecus occurfarit, quod uel durum, uel magnum, uel graue uel simul am-

Septi. de
Hip. &
Plat. de-
cretis idē
libro de
trem. &
13. me-
tho cap.
6

1.2.3.

R bo

bo extiterit. Erosionem uerò ex succo aliquo, cui mordens natura insit. Vbi igitur uehemēs dolor urget, scrutandum nobis est, an succus plurimus, an spiritus, cui non sit exitus, an grauis moles, an mordens humor, an siccus affectus subfit. Ad hæc sicuti inter initia diximus, an aliquid, quod ualenter excalfaciat, uel refrigeret, quorum rursum causæ uel in spiritu, uel in humoribus, uel in solidis ipsis sunt statuendæ. Quicquid enim eorum uehementer excalfactum, refrigeratum^{us} uel fit, quando quod uicinum est, tangit, graue illi molestumq; redditur. has quidem omnes cursim duodecimo methodi doloris causas recensuit Galen. Sed modo ad capitis doloris causas explicandas ueniamus; breuiterq; ex Gal. mente dicimus, quod capitis doloris causæ internæ (siue primario, siue secundo alterius membri consensu caput, doleat) sunt humores, uaporesq; tum quantitate, tum qualitate peccantes; & ipsius cerebri, aut suarum membranarum inæqualis, & mala intemperies calida, & frigida, nec non flatulenti, & tenues spiritus ipsi; qui exitum querentes impetum faciunt, & simul membrum distendunt, ac unitatem soluunt, & dolorem excitant. exactiorem autem capitis sensum minime inter eius doloris causas recensemus; cum aptitudinem & propensionem quandam

quandam tantum ad dolorem dicat, & nequaquam illum excitat humorum autē copia citra obstructionem (inquit Gal.) caput grauat, cum obstructione uerò si quidem ea moderata fuerit, moderatè dolorifica fit, sinfortis, uehementer affligit: quòd si mordacem etiam habeat qualitatem humoris copia, hac quoq; parte dolorem augebit, uellicando, & si licet, & pungendo. hoc idem secunda sen libri primi affirmat Auic. dum ait; humores mali dolorem efficiunt, aut propter ipsorum qualitatem, sicut cum mordicationem faciunt, aut sua multitudine, sicut cum extenduntur, aut propterea quòd utraq; coniunguntur, Flatulenti uerò spiritus dolorem faciunt propter extensionem. Mala autem cerebri, & suarum membranarum intemperies dolorem causans est frigida & calida intemperatura uolenter, & atrox facta. hæc utiq; perpetuò tristem, & malam cerebro & suis membranis sensationem infert. Ex ijs autem commixtus affectus, ut inflammatio, quæ & intemperie, & continui solutione constat, & ipsa etiam caput dolore nimirū excruciat. Has uerò singulas doloris species Gal. primo ad glauc. enumerans ait. Porro qui cum grauitate dolores capitis fiunt, multitudinem indicant. qui autem cum mordicatione uaporis humoris uel acritudinem. cum pulsu uerò in-

R ii inflammationem

lib. 2. de
composi.
medica.
secundū
loca.
cap. 2.

doctrina.
2. cap. 25

diff. doloris a
q. 5 de sumis

„ inflammationem. at cum tensione si quidem sine
 „ gravitate ac pulsu, spiritus flatulenti, & cru-
 „ di multitudinem. si uerò cum pulsu, inflam-
 „ mationem corporis membranosi. at si adsit
 „ grauitas, multitudo intra membranas conten-
 „ ta significatur, sed si humor intus purefit,
 „ ardentior reddiur, & febrem excitat, qua-
 „ lem phlegmon ortus. Quum igitur omnia di-
 „ stinxeris (addit ipse) causam ex qua horum
 „ singula fiunt, considerare oportebit; ueluti si
 „ uaporis copia, atq; humoris in cerebro con-
 „ tineatur: aduertere oportet, nunquid ob ma-
 „ gnitudinem februm humores diffusi, ac ueluti
 „ efferuescentes ad caput asscenderint, aut pro-
 „ pter eius partis imbecillitatem, aut ob totius
 „ corporis plenitudinem quòd uerò ad naturam
 „ affectarum particularum pertinet (subdit
 „ Gal.) interdum quidem extra caluariam af-
 „ fectio fit, aliquando intra: & interdum qui-
 „ dem omnes externas, aut internas partes in-
 „ festat: interdum autem non omnes, sed unā
 „ tantum speciem corporis, arteriam nempe,
 „ aut uenam, aut neruum, aut membranam,
 „ aut cutim, aut ipsum deniq; cerebrum, at qui-
 „ bus intra caluariam est dispositio, ijs ad ocu-
 „ lorum usq; radices, ipse dolor extenditur: q̃
 „ nimirum à cerebro, & ab utraq; membrana,
 „ nec non à uasis, quæ in ipsis sunt, ueluti ger-
 „ mina quædam illuc deducantur. Sed & eorū
 „ quibus

quibus dimidia capitis pars dolore infestatur „
 Vocantur autem ij hemicranici y alij extra „
 caluariam, alij in capitis intimis partibus do „
 lorem percipiunt. at de his satis.

Ad capitis dolorem, qui ab eadem, qua de-
 fluxus fluit, causa pendet, declarandum ac-
 cedamus: & dicimus quòd acris, & mordax
 humor pungendo, ac stimulando simul morda-
 cem dolorem creant, & expultricem ad de-
 fluxum excitant. Pariter exuberans humorũ
 copia in cerebri riuulis obstructionem faciens
 eiusdem membranas grauans, & distendens
 expulsiuam ad fluxum stimulat, & malum ac
 noxium efficit sensum. Inæqualis autem cere-
 bri intemperies, tum calida, tum frigida, si
 uebementes admodum fuerint, & ipsæ dolo-
 rem faciunt. Abnegantes uerò cerebrum, &
 sensu, & dolore affici posse; uel hac sola tan-
 tum ratione conuincuntur. Quoniam medici
 principibus facultatibus cerebrum præditum
 ubique asseuerant. si namq; animali facultate
 cerebri substantia ornata sit, & tactrici simi-
 liter facultate consequenter ornata erit: quãdo
 hæc animalibus cunctis facultatibus peruia
 semper reperiatur: hæc .n. ex Gal. etiã sen-
 tentia animatarum uirtutum omnium radix
 & fons existit: id quod clarè primo de ele-
 mentis manifestat, dum ait; Quòd si neq; do- „
 lor, neq; uoluptas omnino inest impatibilibus „

Secũdo
 de anima
 tex. 21.
 7. & 8.
 de Plac.
 Hipp. &
 Plat. &
 Aui. pri.
 sē primi
 lib. doct.
 6. cap. 5.
 Gal. 7 lib.
 de oculis
 cap. 1.

R iii elementis

„ elementis, neque memoria, neque recordatio
 „ neque phantasia; radix enim quædam & ue-
 „ luti fons horum omnium est sensus, quod si ni-
 „ bil horum, neq; ulla alia operationum anima-
 „ liam, quare neq; anima. hæc Gal. ex ijs sanè
 concludimus, quod si cerebri medullaris sub-
 stantia principibus facultatibus prædita sit,
 ex consequenti etiam & sensu & motu præ-
 dita erit. Idcirco primo de Plac. Hipp. &
 Plac. benè infert Gal. Ex quibus omnibus re-
 cte dictum esse constat, cerebrum tum sensuū
 omnium, tum incitatorij motus in animalibus
 originem esse: quod apertè ex neruorum sub-
 stantiæ explicatione manifestat. Nerui enim
 (inquit ipse) ex medullari substantia à cere-
 bri seu nucæ substantia excerpta, pariterq; à
 duabus membranis ab eiusdem cerebri; aut
 nucæ membranis assumptis compositi sunt:
 primo enim processu tenui, secundo autem
 crassiori membrana inuoluuntur: quas mem-
 branis si quando iuxtà singulos nervos ade-
 meris, nulla pars offendetur, in qua nervus
 demissus fuerit. cum uidelicet mēbranæ ipsæ
 tegmina tantum sint & cerebri, & spinalis
 medullæ; sensus autem & motus uis in me-
 dulla, quam comprehendunt, existat. quod si
 nerui partem medullarem secueris, statim
 membrum in quod nervus deferrebatur sensus
 motusq; omnino expers reddetur, hæc quidē
 omnia

omnia septimo de Placuis Hipp. & Plat. docet Gal. Quod uero non ita uiuo, & acuto polleat sensu, sicuti & nerui, tenuitas & raritas eius substantie in causa est, quæ ad nobiliores ualde, & perfectiores ordinatur operationes; & non ad sensum & motum tantum, quemadmodum neruorum essentia dura, ac densa fuit constituta, sed præter innumeras Gal. & aliorum auctoritates, adest clara, & aperta sententia in libro de sacro morbo Hipp. dicentis; Porro expedit homines noscere, quod ex nulla alia nobis parte uoluptates contingunt & letitiæ, & risus & lusus quam ex cerebro itemque; mœrores & anxietates tristitiæque; ac eiulatus, & querelæ. & hoc sapimus maxime, ac intelligimus, & uidemus, & audimus; & cognoscimus turpia, & honesta; mala, & bona; iucunda, & iniucunda; partim consuetudine discernentes, partim uilitate percipientes. horum itaque omnium cerebrum causam esse Hipp. affirmat. Sed nimirum præter intentum protracta fuit de catarrhi causis oratio: quamobrem ipsis finem imponimus. & ad eius uniuersalia tempora cognoscenda accedimus.

Destillationis uniuersalium temporum causæ.

Cap. LVI.

Catarrhi autem uniuersalia tempora, quæ aliàs causarum uniuersales motiones Gal.

K iiii ad

ad Trasylbulum nuncupauit; quatuor esse medici esseuerant, principium, augmentum, statum, & declinationem. hæc quidem tempora causarum morbi motiones dicuntur; propterea quòd dum uariè, ac diuersè morborum causæ mouentur, uarias, ac diuersas morborum differentias constituunt; quæ ætates, & tempora nuncupantur. cum enim morborum causæ agere incipiunt, principium eorum fit, cū uehementis illæ uim suam exercent, incrementum constituitur, status autem aduenit, cum eundem tenorem seruant: declinatio uero sequitur, quando earundem uis minuitur, & frangitur. Vbi igitur effectrices catarrhi causæ uirtuti prædominantes, destillationem præmouere inceperint, tenues acres, aut aquosos succos uniformiter generantes, quæ fluere prorsus intercepti, aut moderatè fluentes, insalubris destillationis principium circumscribunt: cum uerò eius causæ fortius intenduntur, tunc acriores, copiosioresq; procreantur humores & defluxus copia augebit; etsi quæ alia adsunt lethalia symptomata excrescunt, quæ catarrhi incrementum definiunt. cum autem ad summum insalubris catarrhi causæ uenerint, continuatoq; tenore huiusmodi persisterint, aquei tunc, & acres uberrimè humores defluunt, extremam cruditatem, ac innaturalitatē præseferens; quæ si adeò auctæ fuerint, ut uires

res undiq; superent, tunc ægrū in summo mor-
 bi uigore interimunt: neq; naturaliter refert Gal.
 quis perire potest, nisi natura uicta sit, mor-
 busq; ea superior euadat: sicut è contra, neq;
 seruare aliquis poterit, nisi natura morbum
 prostrauerit. atq; hæc sanè leibaliū de stilla-
 tionum tempora sunt, penes accidentia, & cru-
 ditatis signa descripta: per quæ in uitæ discrimi-
 ne ægri consistunt. Si autem morbus na-
 turæ præualere non possit, sed potius è cōtra-
 rio ipse ab illa euincatur, & subiungatur; tunc
 quatuor destillationis tempora procreantur;
 quæ ex quatuor uarijs salutaribus concoctio-
 nis signis circumscribuntur. Vbi n. prænar-
 ratæ effectrices catarrhi causæ agere ceperūt,
 fluxibiles crudos humores procreando, sed po-
 tea ui naturæ prædominantis concoquendo,
 & alterando retrogredi illæ coguntur, & hu-
 mores pariter ad bonum disponuntur; hæc e-
 nim salutaris destillationis principium faciunt
 Gal. uerò summa cruditate destillationis prī-
 cipium claudit: inquit n. in libello de totius
 morbi temporibus; Qui netiam humorū, qui
 è cerebro per palatum, & nares desluunt, ini-
 tium quidem est, cum aquei, tennesq; item co-
 iosi, & acres apparent: nam extremam hæc
 cruditatem significant: hucusq; Gal. qui ex-
 tina cruditate destillationis principium de-
 finos autem eius doctrinam in primo libro
 de

de totius
 morbi
 temporib.
 cap. 5.

„
 „
 „
 „
 „

154 LIBER PRIMVS

de crisibus insecuti, ubi salubrium morborum initium debilibus, ac diminutis concoctionis notis determinat, asserimus, salubris destillationis initium fore, dum paucus, ac modice acris humor fluet, subobscura quadam concoctionis nota alteratus. & hoc bene quidem, nam dum natura malæ cerebri intemperiei resistit, ei reluctans, in eius pariter materiā agit, alterando, & concoquendo illam: sed quoniam maxima adest repugnantia, difficilimè id assequitur; hinc prouenit, quod non nisi modica, & exigua adest eius impressio in materia tunc temporis excerpta. quod uerò ibi Gal. scribat, extremam cruditatem principium esse. dicimus illud asserere, uel in lethaliibus, & uehementioribus destillationibus uel quia modice hæc inter se differunt, cruditas, inquam, & exigua concoctio: perpetuo enim infirma, & imbecillis concoctio prope cruditatem existit. cum postea effectrices catarrhi causæ subigi, & manifestè diminui ceperint, tunc natura fortius uim suam exercet & impressionem, ac alterationem euidentem in materia facit, proindè excrementa, quæ tunc excernuntur, manifestam concoctionis ostendentia, morbi incrementum significat cum autem eadem catarrhi causæ in eodemnore, & statu imminutæ, ac repressæ seuerant, tunc natura maximam aggre^{ur} pugna

pugnam, & superare prorsus intendit; quare materiam undique uicit, ac perfectè concoquit, unde excrementa, nulla noxia qualitate affecta, reijciuntur: quæ perfici uictoriam, & salutaris catarrhi statum esse apertè ostendunt. In declinatione tandem, omnino minuitur, euanesceq; destillatio, cum calor natiuus malam cerebri intemperiem absolutissimè uicerit, eiusq; ledentem materiam penitus confecerit. sed hæcenus de catarrhi temporibus reliquum est, ut ad specierum catarrhi signa manifestanda properemus.

Futuri catarrhi signa prognostica.

Cap. LVII

EQuidem destillationis signa bipartita sunt. Nam quædam prognostica, quædam demonstratiua dicuntur. de prognosticis prius dicemus, quædam euentus ea sint; deinceps quænam ad bonum, & malum prognostica appellentur. Quæ .n. futuram destillationem præsagiunt signa, sunt ipsius tum antecedentes, tum procatartice causæ. neq; .n. incongruū putamus, idem sub diuerso respectu & causam & signum nuncupari posse, dum uerò in animante causat, seu causare aliquid potens est, nominatur: dum autem aliquid eorum, quæ in corpore fiunt, ostendit, aut ostendere potest signi nomine donamus. Procatartice autem

&

Causæ
cū appa-
rēt, suos
represen-
tant effe-
ctus.

Aph. 12

Cap. 7.

& antecedentes retrodictæ causæ omnes, cum
tales cognitæ fuerint, quòd naturaliter aptæ
natæ sint destillationem parere, quamprimū
aderunt, statim ipsis agnoscentibus futuram
prænuuntiant destillationem. Externæ itaq;
præincipientes causæ destillationem, ac graue
dinem magnopere præagientes erunt ambi-
entis nos aeris frigida, & humida, & subita
ac inconstantes intemperies; nec non austrina
& pluuiosa temporum constitutiones de, qui-
bus .3. aphor. Hipp. sermonem habuit dum
scripsit. Si uerò hyems australis, & pluuiosa
fuerit, uer autem siccum, & aquilonium, se-
nioribus destillationes accidunt cito interimē-
tes: hoc idem in libro de aere, locis, & aqua
repetit, Si hyems austrina fiat, & pluuiosa,
& clemens; uer autem boreale, & siccum
& tempestosum: Pituitosis dysenterias fieri
uerisimile est, & mulieribus, pituita de cere-
bro defluente propter naturæ humiditatem,
ualde autem senibus defluxiones propter ra-
ritatem, ac eliquationem uenarum, adeo ut
aliqui quidem de repente pereant; aliqui uerò
semifiderati, aut dextra, aut sinistra parte
fiunt. Ab his utiq; locis Auic. sumpsit, quòd
secunda sen primi libri scripsit. Quum hyems
multarum fuerit aquarum, catarrhi tunc mul-
tiplicabuntur, & proprie in senibus, & de-
scendent in mēbra eorum occulta, & qādoq;
morte

morte moriētur subita, idēd q̄ uia spiritus su-
 bitō ex multitudine obstruuntur. Vniuersaliter
 tādem austrinæ, pluuiosæ. & incōstantes tē-
 porum constitutiones, præserim si post au-
 strum boreas spirauerit, catarrhos maximē
 futuros demonstrant, cum illæ ipsæ sint, quæ
 maximē illos promouent, ac concitant. hoc id
 ipsum Auic. cap. proprio de coryza, & Fē 5. lip.
 catarrho affirmat, de ipsorum præsagijs uer- 3. trac. i.
 ba faciens. catarrhi quidem, & aggritudines cap. ii.
 catarrhi multiplicantur cum flat uentus sep-
 tentrionalis, & propriē post austrinum, & „
 multiplicantur etiam in hyeme, & propriē „
 cum fuerit æstas post ipsam septentrionalis, „
 pauca pluuiæ, & Autumnus austrinus plu- „
 uiosus, & quandoq; etiam multiplicantur in „
 regionibus meridionalibus propter repletionē „
 caput. hanc quidem sententiam ab Hipp. Aph. 12
 tertio aphor. habuit: dum dixit. Si uerō æstas & 13.
 sicca fuerit, & aquilonia, Autumnus uerō & 13.
 pluuiosus & australis, dolores capitis ad hye Ter. aph.
 mem fiunt, & tusses, raucedines, atq; gra- 16. 17.
 uedines, quibusdam autem & tabes. Quod 20. & 23
 uerō frigida, & humida, ac inæqualis cœli aph. 2. in
 intemperatura futurum prædicant catarrhū, lib. de a-
 ultra multas Hipp. & Gal. authoritates, adest ere locis
 quod ipsius effectrices causæ assenerantur, ui & aqua.
 supra enarrauimus: quare ex hoc quod il-
 lud efficere, maximē ualent, ipsum futurum
 clare

clarè prænuntiant. pari profectò ratione, &
 de alijs procatarcticis causis, de quibus supra
 nos egimus; quas Gal. & euidentes, & re-
 centes, & multoties morborum occasiones nū-
 cupat, asserimus: quòd hæ omnes futuram
 præfagiunt destillationem: prout destillatio-
 nis ipsius excitatens causæ cognitæ fuerint.
 sed hætenus de pro catarcticis præfagiētibus
 causis. superest ut declaremus, quemadmo-
 dum antecedentes causæ futurum prædicant
 catarrhum. Antecedentes autem causæ uen-
 turam destillationem nuntiantes, potissimè
 sunt frigida, & humida ipsius cerebri intem-
 peries, de quibus supra abunde diximus: pa-
 riter eiusdem infirmæ, ac debiles concoctrices
 uirtutes. Hæ nempe cum destillationem pa-
 rere promptæ sint, illicò cum adsunt, quàm
 primum ipsam futuram fere præmostrāt. hac
 enī ratione Gal. secūdo tecgni & sexto apher.
 scripsit: quòd frigida, seu humida cerebri in-
 temperie præditi minima ex causa grauedini-
 bus, ac destillationibus capiuntur. ob quam
 rem etiam tertio aphorismorum Hipp. inter
 seniorum affectus destillationem cōmemorans
 dixit. Senibus accidunt difficultates spirandi,
 destillationes tussim afferentes, articulorum
 dolores, apoplexiæ, uertigines, oculorum,
 & narium humiditates, & quæ sequuntur.
 Senectus enim cum frigida & humida cerebri
 discrasia

discrasi laborat, ut facillè destillatione tentatur
 ita facillè quoq; illam uenturam denuntiat. ca-
 lida enim cerebri intemperies qua ratione,
 defluxus materiam ad caput attrahit, eadem
 illam futuram prædicit. sed multo, inquam,
 id efficacius præfagient. calidiores tum
 hepatis, tum cordis temperaturæ uapores
 & humores ad caput multos excitantes.
 Indecens autem corporis conformatio, sicuti
 est capitis paruitas in corpore iustè compo-
 sito secundū naturam, pariter inæqualis prin-
 cipium partium intemperies, ut putā cerebri
 frigida, & subiacentium principalium calida
 intemperatura futuræ destillationis indicia
 faciunt; ui enim caloris inferiorum præcipuum
 partium uapores plurimi ad caput eleuantur
 ubi eius frigiditate incrassantur, qui mox de-
 orsum stillatim cadunt. Idem euentus in ca-
 pite paruo, nam uapores ad ipsum delati, ob
 loci paruitatem detenti coarctantur, & innato
 cerebri frigore densantur, unde præcipies ad
 inferiora ruunt. hæc nanq; corporum constitu-
 tiones, ut ad catarrhum disponunt, ita ad eius
 præcognitionem nos ducunt. Latorum autem
 pororum, ac raræ texturæ corpora præcipuè
 secundum caput uenturi catarrhi testimonia
 fiunt. facillè enim hæc corpora ab externis læ-
 duntur causis, tum calidis, tum frigidis; unde
 calore liquefcunt materiæ, frigore autem cō-
 primuntur

Cōmē 4. Quod autem Hippocrates in secunda cōmentatione sexti epydimiarum scripsit: Lienis uitij laborātes minus capitis grauedinibus tētantur: Huius uerò causam, & ruffus, & Sabinus dicunt: (ut refert Gal. in com.) quia sanguis per graue dinem repurgatur: propterea enim putant nihil in lienem descendere: at satius fuerit (inquit ipse) ad communem rationem, & non ad priuatam hæc uerba redigere, perrarum. n. est, in omni corpore duo aliqua membra æqualiter esse debilia: nam in plurimis unum planè eiusmodi esse depræbēditur, in quod superuacua corporis omnia feruntur: unum autem si hæc præoccupauerit, reliqua membra in sanitate permanent: Hoc uerò commune cum sit, & uniuersale, proprium eorum, quæ nunc dicuntur, aliquis adiiciat: in quibus quidem pituitosa humiditas, aut tenuis, & aquosa colligitur, quales profectò, & illi sunt. qui capitis grauedine uexantur: istis haud ita sæpe præter naturam tumores in liene procreari, qui ex crassis, melancholicisq; humoribus constant: hucusq; Gal. à quo Auic. arripuit: quod capite de catarrho, & coryza scripsit de hac sententia dicens inquit Hipp. pluribus eorum quibus accidunt catarrhi splen. non accidit: Gal. ait, quoniam plurimum qui ægritudinem habet in mēbro uno, tunc

tunc alia membra habet incolumia. dico autē
 fortasse, quoniam paratus catarrhis subtiliores
 habet humores: & ille cuius humores incra-
 ssantur, non preparatur catarrhis multum.
 sed de his satis.

Signa salutem, uel mortem prædicentia.

Cap. LVIII.

Prius uerò salubria, & lethalia destillationis prognostica signa declarabimus. mox quæ ipsam breui, aut longo tempore terminaturam ostendunt, exponemus. Hæc autem tū ex destillationis natura, eiusq; causis, ac uarijs eiusdem excretionum differentijs excerpta sunt, tum ex corporis constitutione, uiriumq; robore, ac infirmitate. Destillationis uerò natura salutem & mortem prædicit; si enim parua, benignaq; ipsa fuerit, ita quod facile feratur, & sine labore suis iuuatur præsidijs salutem pollicetur. Si autem magna, maligna, & difficulter feratur, periculosa existit, & mortem minatur. Hæc quidem naturæ uires, & artis præsidia superat. Eodem ferè modo & destillationum causæ hoc id ipsum ostendūt leues siquidem benignæq; effectrices causæ, salutare illam pronunciant. Vehementes autē aut malignæ, uel insanabilem, uel mortalem. Idem testantur destillationis excrementa, nam si facile propteq; emitūtur & bonis qualitati-

L bus

Lib. 4.
de gra-
uedine.

Gal. 7 de
vfu par-
tium.

bus prædita uisuntur, salutem præfagiunt. si uerò laboriosè excernantur, & malis qualitatibus affecta, ac plurimum à naturali statu euariauerint, mortem, uel incurabilem illam denunciant. suffocatiui catarrhi præsentaneam mortem indicant. Celsus etiam refert quod si in nares ex capite destillat humor, leue est, si in fauces peius, si uerò in pulmonem pessimum est, at ualde pestiferum est quod pulmonem exulcerauit, aut asperam arteriam, aut ipsius caput potissimum, si ad eius cartilagineam substantiam peruenerit. Proba autem corporis cōstitutio bona omnia sperare iubet, improba autem difficultatem, & malum minatur. nam in corporibus pessimè affectis, & imbecillis, aut lethales, aut qui nullo modo, uel ægrè admodū curentur, morbi nascuntur. Validæ etiam, & infirmæ corporis uires, hoc idem testantur. Nā tunc mors expectatur, cum in graui affectu uires debiles subsint. Salus autē speratur, si ualidæ existant. difficilis uerò affectus, si æquale est pugnantium robur. sed ad longæ breuisq; destillationis signa declaranda accedamus,

Prognostica longi, & breuis catarrhi.

Cap. LIX.

AB Eisdem autem fontibus, à quibus salutaria, & lethalia destillationis signa assumpsimus, & longitudinis, & breuitatis quoq;

quoq; eiusdem signa assumemus, ut putà à destillationis natura eiusq; causis, uarijsq; eiusdem excrementorum differentijs, nec non à corporis constitutione, ac facultatum robore, ac imbecillitate. Pauca .n. ac placida destillatio, & quæ facillimè fertur, & absq; labore suis iuuatur remedijs celerrimè soluitur. Multa autem ac uehemens, & quæ difficulter toleratur & curatur, pro finis diuersitate ad salutem, scilicet, uel ad mortem, & breuem & longam esse contingit: breuis utiq; fit si ad perniciem tendit: longa autem euadit, si saluti terminabitur. quamobrem rectè asseuerant quod quæ interimunt destillationes, quanto maiores extiterint, tanto sanè promptius finiuntur, tantò uerò tardius quantò minores.

Contrarium in salutaribus euenit: nam quæ mitiores erunt, eò celerius absoluentur; quæ uerò fortiores tardius ac difficilius. Paruæ nanq;, & benignæ destillationum effectrices causæ celerem, fidam, & omni modo perfectam solutionem promittunt. Magnæ autem & malignæ pro illarum excessu, uel mortale uel incurabilem. si mors enim præuenerit breuis admodum erit catarrhus. si salus subsequetur longus & extensus fiet. Huius profectò generis sunt catarrhi, qui nunquàm abigi possunt, quales sunt senum destillationes, quæ nec perimunt, nec curantur unq;, sed ad mortem

L ii usq;

usq; eos concomitantur. Pariter fluxiones, quæ ad crura, & articulos ferri consueuerunt, hominē non deserunt, nec tamen axtingunt. Huiusmodi omnes diuturnæ sunt, nam à fortibus causis, quæ altius, radices iecerint progrediuntur, & patientis corporis uirtus ualida conseruatur, unde æqualis semper pugna existit, inter causas has, & naturæ, remediorumq; uires, nec planè uinci, nec uincere ualent. A' crassis quoq; uiscidis, & multis succis longi nascuntur catarrhi; ad quas quidem causas temperatura ægri, sexus, ætas, uitæ conditio, cæli status, anni tempus, & cætera huiusmodi, quæ scilicet uel tales humores gignunt, uel ostendunt, quæ eos procreant, rediguntur. Quæ autem excernuntur excretionēs, & ipsæ breuem longunmq; demonstrant catarrhum. breuem nanq; declarant concocta & quæ facile prompteq; expurgantur. Diutinum uerò quæ crassa uiscida, seu tenuia inconcocta excernuntur. quæ uerò cum strepitu, & tussi molestā regeruntur, cum difficultatem ostendat, molestia hæc longitudinis est testimonium. at uires ualide salutaribus, debiles uerò lethali bus celerritatem addunt. Contraq; ualidæ lethales producunt, & imbecilles saluatares protrahunt. Sæpe incurrentes catarrhū à periculo non sunt omnino tuti, sed uarijs obnoxij egritudinibus. hætenus de his nunc ad demonstratiua

demostratiua catarrhi signa explicanda accedamus.

Signa demonstratiua antecedentium, & procatarcticarum causarum.

Cap. LX.

Demostratiua signa fluxionem actu ostendunt multiplicia sunt quædam enim defluxus causas demonstrant, quædam materias fluentes, aliquæ eorundem differentias, quædam uerò uias per quas defluunt, & terminos ad quos tendunt, & terminantur. Quæ causas indicant, aliquæ procatarcticas, antecedentes aliquæ ostendunt. procatarctica quidem causæ, ultra quod se ipsas manifestant, nam quæ primum apparent, suos illicò representant effectus. Adest tamen ipsarum maximum inditium, multitudo, scilicet, tum temporis destillationum grassantium; ubi enim multi una destillatione homines corripuntur, eadem tempestate, in id conferenda causa est (ait Hipp.) Secundo quod sit communissimum, quo'ue maxime uideatur natura humana ipsum .s. aerem. sed hæc missas faciamus quoniam particulatim ab assidentibus, ægrotantibus externæ narrantur causæ. Signa uerò antecedentes destillationis causas indicantia sunt uenarum, & uiarum cerebri obstructionis, ac plenitudinis notæ, nec non ipsius cerebri, tam simplicis, quàm compositæ malæ intem-

L iii periei

periei signa; calidioris scilicet, frigidioris, ac humidioris, & compositæ similiter calidæ, uidelicet, & humidæ, frigida & humidæ, ac frigida & sicca. De quibus secundo artis medicinalis abundè Gal. agit. At naturalium cerebri facultatum imbecillitatis inditium, & præcipuè concoctricis est sensuum perturbatio & caput, quod à quacunque leui occasione offenditur. Vbi uerò destillatio ex cerebri indigestione non fuerit, tum sensus liquidiores apparent, tum caput lædentibus causis fortius resistit. Venarum autem, & arteriarum capitis obstructio ex earundem tumore, & tensione dignoscitur, atq; ex pulsus plenitudine, & febre ex prohibita transpiratione accensa, nec non ex capitis pondere & grauitate, & difficili inspiratione, & respiratione narium, seu difficili narium disflatione. siquidem magna obstructio extiterit ex signis prædictis auctis deprehenditur: adiuncta mentis tarditate, sensuumq; hebetudine, & ad motum pigritia. Viarum autem capitis plenitudo (quam alteram catarrhi antecedentem causam facimus) sui ipsius pondere, & grauedine percipitur. hac quidem plenitudine animales uirtutes, & internæ, & externæ æqualiter offenduntur, hinc alices, oscitationes, & segnities ad motum, & turbulenta eueniunt somnia: quoniam cerebrum multum grauat.

Signa

Materiei fluentis demonstratiua signa sunt excrementa ipsa actu cadentia. hæc enim dum actu fluunt, actu quoq; defluxum ostendunt. Sed præter effluentia excrementa. Urina etiam huius generis dicitur, quod cadere à capite humores demonstrat. Et si hæc Gal. fortasse non affirmet, cum asseueret Urinam supra capitis affectum uim indicatricem minimè habere. Isti tamē inquiunt, quod si in urina circulo granulorum, & bullæ circumstant in uasè reumatismos ad inferiora delabi significant. Et si huiusmodi circulus crassus fuerit nimiam capitis plenitudinem, & dolorem indicant. Si uerò nullo inquietante tremulus apparuerit pituitæ, & aliorum humorum defluxum à capite per collum posterioresq; partes, ad inferiora denotat, bullæ autem, quæ in urinae corona circumsistunt, & à capite, & à renibus proficiscuntur; quæ à renibus ueniunt, ut plurimum obscuriores & crassiores cernuntur; quæ à capite magis albæ, & tenues, ac lucidæ apparent. hæc quidem & eiusdem dolorem, & fluxionem æqualiter nuntiāt. Quæ uerò fluere intercipiuntur materiæ, aut ob lentorem, & crassitiem; aut propter obstructionem, & in concoctionem, propensionem, ad fluxum dignoscuntur.

Prim. de
crisibus.
cap. 7.
quarto
aphor.
aoh. 77.

septimo
aph. 34.

Singularum differentiarum catarrhi,
signa demonstratiua.

Cap. LXII.

Signa uerò cadentis materiei differentias demonstrantia, multa sunt. penès uarias ipsius differentias. sed quoniam inter omnes, quæ est secundum actiuas qualitates superius primam fecimus, idcirco huius signa primo tradentur. Quæ enim calore. & frigore inuicem separantur fluentes materię multas & uarias habent cognitionis notas. nam pallor, albedo, liuiditas, lentor, insipiditas, & acciditas, si fluidæ materię comites erunt ipsam frigidā nunciant. Ruffus uerò & subruffus color, ac nigredo adusta, & acuties urens, atq; exulcerās, & multa dulcedo, salsedo, & amaror calidam testificantur materiam. Quod si ætas, & complexio, & tēpus anni, regio, ars, ratio uictus, alteri istorum calori, seu frigori iungantur, eò magis illas declarabunt. Urina quoq; hoc ipsum ostendit, nam si tenuis, & ruffa ipsa inspiciatur cum eiusdem coloris circulo desuper granuloso calidam utiq; testatur materiam. Si uerò tenuis, & palida cū granuloso circulo, uel loco circuli spuma alba per granula diuisa adsit, frigidum ostendit humorem. Paulus autē frigidi, & calidi catarrhi describens notas ait. qui igitur ex aestu grauedinem, uel destillationem concipiunt, his particulae incalescunt, acris tenuisq; humor destillat

Lib. 3.

cap. 28.

llat, tum per nares, tum per os, tum facies rubescit, & nasus. Qui ex frigore, ijs caput undiq; & frons distenditur, Meatusq; qui in ossibus sunt, quæ eshmoida nominantur, clauduntur, ne uox deorsum per nares transmeet; pituita educitur, nunc cruda, & liquida, nunc uiridis. quibusdam & febris superuenit, quæ ob æstum laborantes nihil iuuat, frigore præssis etiam concoctionem efficit. Crassities uerò sola frigidi catarrhi minimè est nota, sicut neq; subtilitas calidi. res enim tum à calore, tum à frigore crassescunt. Pariter tenuitas, & cum calida reperitur bili, & cum aquea frigida pituita. Tenuitas autem & crassities & si tactu, & uisu agnoscantur, his quoque deprehenduntur notis. Tenuis enim cognoscitur ex eo dum expuitur, quod labilis sit, & fluens; at è diuerso crassa in globum uertitur, & in se permanens non fluit. Si quid uerò in medio crassum, & in circumiacentibus partibus tenue fuerit, tunc iudica destillationem omnino esse tenuem, cū hæ partes ad crassitiem nondum deuenerint. Ex uelocitate quoq; fluxus alterum distinguēs inditium sumitur. Nam si uelociter fluat, & præsertim ad partes distantes, ut puta ad pulmonis uias angustas, subito suffocans; subtilis existit, si uerò tardè, crassa iudicatur: hæc multoties ob eius crassitiem uix euelli potest quæ uerò inter crassitiem & tenuitatem media

dia reperitur, mediam horum naturam sapit. Cæteræ autem materie differentie facile cognoscuntur, nam quæ coloribus inter se distat uisu discernuntur, & qui saporibus gustu; odoratu quidem, quæ odore diuersæ sunt. Acutus quoq; mordacius, & corrosius à non tali ab ipso effectu facile secernitur. Multa autem & pauca catarrhi quantitas, præter multas & paucas catarrhi excretiones, magna etiam & parua capitis grauedineprehenditur. Signa autem complicati catarrhi ex calida excitante causa, & frigida stillante materia, seu è contra ex frigida causa, & calida fluente materia sunt complicata signa; calidam quidem concitantem causam ostendentia, & quædam frigidam fluentem materiam declarantia; aut è contrario frigidam promouentem causam significantia; & calidam aliqua attestantia materiam. Destillationum autem differentie, quæ circa solum fluxum considerantur, sensu ipso ex sensibilibus ipsius motus differentiis facile innotescunt. Nocturnus autem, & diurnus, similiter æstiuus, & hyemalis, & aliarum constitutionum temporis, ipsi se demonstrant. Pariter & cum febre & cum dolore, & cum plenitudine, & cacochymia iuncti catarrhi ex notissimis his affectibus clarè omnibus patent. Quæ autem per consensum est destillatio, si à toto fuerit cognoscitur

tur, quoniam totius nocumentum adest, utputa febris, aut aliqua alia uniuersalis affectio in cuius paroxysmis catarrhus augetur, & ipsis imminutis, imminuitur, & ablati auferitur: & si à particula aliqua particulatim causatur, illius similiter nocumentum prius aderit, & illo aucto augetur catarrhus, & diminuto diminuitur. quæ nanq; primario affectu in capite destillatio existit, ex continuitate, & perennitate, nec non ex eius magnitudine, & uehementia cognoscitur, uel quia nullæ adsunt particularium membrorum ægri tudines, à quibus pendere illum suspicari possumus. At destillationes, quæ fiunt per externas cerebri partes, his notis discernuntur, quoniam si per pericraneum fluat, defluxio leuis erit, & modica. cutis præterea tum uniuersi capitis, tum frontis, & dolore, & grauedine, & extensione afficietur; quod si per uenas fluxerit, facies tumida erit, quinetiam & oculi, atq; uenæ, quæ in collo, & facie, fronteq; latebant, adeò intumescunt, ut manifestè uideantur. porrò quæ per internas capitis partes materia defluit, ex mox dicendis cognoscetur. Viæ enim per quas emanant cerebri defluxus suis etiam agnoscuntur inditijs, quæ enim ad nares, aures, oculos, palatum & os materie deportantur, liquidò patet, qd per proprios uniuscuiusq; harum partiū ductus

Etus, & canales he deportantur. Quæ enim
 ad uentriculum per œsophagum materia duci-
 tur, aut quæ ad thoracem per asperam defer-
 tur arteriam, hæc quidem tussi, & difficili
 anhelitu, illa uerò primo gustu in descensu
 presentitur, postquàm uerò descendit, & nau-
 sea, & propensione ad uomitum dignoscitur.
 Si à stomacho ad intestina humor delabitur, tū
 fluxu, tum uentris torsione præter alia sym-
 ptomata notificatur. Quæ enim per ceruicis
 uertebrae foramina ad artus, & iuncturas
 materia transmittitur, aut quæ per internas
 iugulares uenas, & arterias ad pulmones du-
 citur, proprijs cognoscuntur notis. Hæ quippè
 fluxiones, & periodicæ sunt, & noctu pluri-
 mum inualescunt, at qui ad artus, & iunctu-
 ras per uertebrae foramina descendit hu-
 mor, earundem partium mala affectione, do-
 lore, & motus priuatione deprehenditur. quæ
 autem ad pulmones per internas, & uenas,
 & arterias portatur fluxio, fit manifesta ex
 aucta tussi, spirandiq; difficultate, ac multa
 innaturaliq; screatione, nullo altero sensibili
 defluxu percepto; tunc clarum profectò indi-
 tium est, materiam per interna uasa ad tho-
 racem descendere. Orthopnœa nanq;, siue spi-
 ratio recta distinguens utiq; signum est, an per
 interiores arterias, an per uenas materia fluat
 Si enim per uenas destillat nulla, seu pauca,
 admodum

admodum in ipso defluxu spirandi difficultas presentitur. si uero per arterias defluat, tunc parua, densa; respiratio, ac ueluti suffocatio quædam fit, ob obturationem, & coartationem in uis spirituum, & respirationis organis à materia decurrente factam: quæ quidem materia si tenuis, & acris fuerit, sua tenuitate & acredine uenarum orificia multoties aperit si salsa corrodeute salsedine tunicas erodit: si crassa et flatulenta suo impetu uenarum tunicas rumpit, & sputum sanguinis facit, mox phthisim, & tabem. Destillans enim materia, quæ staphylim, idest, uiam parit, & quæ antiades pariter, & quæ paristhmia facit per internas faucium uenas ad has gignendas decurrit, & non per solita palati foramina.

Quæ uero in ceruicis auriumq; glandulas materia descendit ad parotidas, & strumas faciendas, & per extrinsecas ad fauces uenas, & per insolitas inordinatasq; cerebri uias illucusq; decurrit. quæ autem ad uniuersum corpus materia defluit tum per uenas, tum per nucham, neruos, & inde super musculos, & iuncturas spargitur, ex effectibus quos producit, cognoscitur. si enim tenuis, & calida sit materia corpus excalescit, attenuat, & imbecille reddit, & multoties putrida febre afficit. si crassa extiterit, et laxæ sint iuncturæ uniuersales articulorum dolores molitur: et si

ad

Sex. de
tuenda
senit.

Sermo
ne. 8.
cap. 53.

ad aliquod membrum plus fluxerit dolorem,
et tumorem, & plerunq; illius membri con-
tractionem operabitur: hi quidem affectus hu-
iuscemodi fluentem materiam attestantur. Sed
ad particulas fluxionem suscipientes dignosce-
das accedamus: ex ijs enim multæ sunt, quæ
sensui patent, sicut sunt tonsillæ, fauces, gur-
gulio, nares, oculi, & aures. De quibus Gal.
& Aetius ita scripsere. manifestum est et gur-
gulionem, et tonsillas affici, quin et parulides
et glandulæ, et dentium erosiones, ulceratio-
nesq; & putredines oris et serosas ex capite
in ipsam os destillationes sequuntur. Interiores
autem particulæ ut gula, uentriculus, intesti-
na, pulmo, aspera arteria, et eius extremum
hæc sanè cuncta cum fluxionē suscipiant, & ma-
lè afficiantur suis deprehenduntur notis. quæ
cum in proprijs singulorum affectuum descri-
buntur capitulis, superfluum hic eadem ipsa
recensere putamus.

Signa quatuor catorrhi tempora distinguentia.

Cap. LXIII.

Sunt deinceps signa salutaris, & lethalis ca-
tarrhi tempora declarantia, breviter decla-
randa. cum enim tenues, crudi & acres succi
excerni incipiunt; seu cum omnino intercepta
est eis fluxio, cum immensa capitis gravitate,
& lethali symptomatum uestigia apparent,
insalubris

insalubris destillationis hæc principium circum-
scribunt; cum uerò hæc ipsa, & in cruditate,
& in pernicie augeantur, incrementum osten-
dunt; quando ad summum uigorem uenerint,
& ægotantium uires ab his uictæ, prostrateq;
fuerint status, & exitij terminus manifestatur.
Declinationis tempore mortales destillationes
carent, quoniam tunc temporis nō contingit æ-
grum mori. Salutaris autem destillationis prin-
cipium demonstrant salubrium symptomatum
inditia omnia, & tenues, crudiq; succi non di-
fficultè excreti, seu modica, & præexigua tā-
tū concoctione affecti: quādo autem incrassari
ac digeri cœperint, ac liberius excernuntur, &
salutaria alia signa clarius innotescunt hæc
quidem augmentū definiunt. Status uerò, ma-
nifestatur, cum crassi, & concocti secundum na-
turam excernuntur humores, & reliqua salu-
taria signa perspicua adfuerint. quum
uerò apertè minuitur, & euane-
scit destillatio declinationem
declarat. Sed actenus
de signis, & desti-
llationū causis
ōnibus.

LIBRI PRIMI FINIS

SEBASTIANI

P A P A R E L L Æ

LIBER SECVNDVS

de Catarrhi Curatione .

POSTQVAM Superiori libro, ea illa omnia declarauimus, quæ ad distillationis contemplationem pertinebant; Reliquum est, vt de curatione mentionē faciamus, cuius causa præsens labor susceptus est. In qua declaranda, rationes ipsas indicationesq; contemplabimur, quibus innixi multas à nemine (quod sciamus) declaratas, opiniones ingessimus, reliqua demum firmis rationibus comprobauimus, suo quæq; ordine collocantes. Vbi uerò res dubia uidebatur excellentissimos in re medica viros, Hippocratem, Galenum, Auicennam, Aliosq; conuocauimus, hæc est nostræ tractationis ratio Sed ne pluribus lectorem detineamus, iam iam ad rei declarationem festinamus.

M

178 LIBER SECVNDVS
INDICATIONES
CVRATIVAE

Caput Primum.

Tertio
Desym-
pt. caus.

QVONIAM Principium curationis
et à morbo, et ab eius causis maximè ha-
betur; scire oportet destillationem malè affe-
cti cerebri symptoma esse. mala. n. cerebri af-
fectio, et in intemperie, et in meatibus, et in
cavitatibus eius morbus est. materia uerò, tum
qualitate, tum quantitate obnoxia, et morbi
et symptomatis à Gal. causa asseritur, hæc
nanq; sua qualitate factam intemperiem fouet
et si facta nondum est, facit. sui uerò copia
obstructionem parit, et repletionem. defluxū
uerò moliur, dum deorsum cadit. Prima igitur
indicatio secundum methodum curatiuam
exigit, ut per contrarium tollatur illud, quod
est præternaturam. Cum autem in destillatio-
ne, et defluxus, et intemperies, et meatuum
repletio, nocua materia præternaturam sint;
hæc quippe omnia per sua contraria erunt tol-
lenda. defluxus per ea, quæ sistunt, et aliò
diuertunt: intemperies per ea, quæ ad me-
liorem formam permutant: meatuum reple-
tio per ea, quæ multitudinem euacuant: no-
sua uerò materia, et per alterantia, pariterq;
euacuantia.

euacuantia. Procatarrctica autem causæ, et si ab eis nulla sumatur indicatio curatiua; nihilominus et ipsæ cum symptoma adaugent, et fouent, si remotæ non fuerint, per sua contraria remouentur. Verum ab aliquo prædictorum in curatione exordiendum est; quando hæc eadem ipsa sunt, quæ nos ad agendum mouent sed à defluxu hoc cõsequi minimè possumus, cum symptoma sit: neq; enim ab ipso curationem, sed lenitionem tantum molimur: hoc nempe non, nisi per suarum causarum ablationem, ritè aufertur. superest ergo ut ab intemperie, aut à repletionem, et noxia materia curationem aggrediamur: quoniam hæc ipsa sunt, quæ fluxum faciunt. in omnibus namq; in quibus causæ facientes adhuc adsunt, ab ipsis curatio inchoanda est, dummodò affectus alter non urgeat, et periculum minetur, sed quia multoties euenit; præsertim, si ab externis causis destillatio excitetur; ut intemperies cerebri absq; materia sit, nec cum repletionem. Et multa iungatur materia; destillationem tamen, et ipsa parit, materiam gignens, ac genitam sine ulla mora confestim excernens: ut etiam euenit in malis temperiebus pericra nei, partiumq; circumiacentium, quæ ut plurimum, uel cum modica existunt materia, uel cum nulla. ab hac itaq; intemperie in præsentem curationis exordium faciemus: Gal. doctrinã

Septimo
methodi

Setxo de

M ii infecuti

tuenda
sanit

Lib 4..
cap. de
destil.

insecuti, qui à mala capitis intemperie, utpo-
tè malorum omnium fonte, catarrhi sanatio-
nem auspicari docet. hæc quidem absq; mate-
ria intemperies paucissimis, et leuissimis cu-
ratur præsijs, et citò terminatur. Sed, si
negligetur, (addit Celsus) longa esse consuevit
De hac igitur breuiter expediti; ad alteram,
repletioni, ac multæ materiæ coniunctam;
lōgioribus, ac ualidioribus auxilijs accōgamur

Ratio medendi singulis intemperiebus cerebri
sine materia.

Caput Secundum.

HÆC Autem à procatarctiis causis
facta intemperies, dum recens est, absq;
materia (uti diximus) seu cū modica semper
reperitur. quare si uniuersum corpus salubre,
et mundum fuerit; tutò nulla præmissa eua-
cuatione, alterari, et permutari poterit. Sic
quippe Gal. sexto de tuenda sanitate destilla-
tionis calidæ curationem aggreditur, dum ait
Quibus igitur ex calida intemperie caput ma-
lè habet; hos frequenter balneo dulcis aquæ
fouere expedit. quò et calidos uapores, qui in
capite sunt, euocemus; et totum capitis tem-
peramentum melius reddamus: hoc ibidem
inferius repetit. Quibus uero caput uehemen-
ter calidum æstuansq; est; atq; ob id assidue
destillationibus uexatur: ijs præstat æstatis
tempore

tempore rosaceo perungi, quod ex rosas in oleum omphacinum salis expertis, iniectis componitur. Consimili quoque modo in frigida destillatione progreditur Paulus. Quod, si frigida intemperies caput afficiat, & morbus contumax sit; modico utendum cibo est, caput calefacientibus, ac tenuibus oleis, nardino scilicet, rutaceo, & similibus perungendum erit: irinum autem non solum illintur, sed naribus instillatur. Auic. eadem incedit uia. sed frigida est sollicitudo, cum incipit commotio, & sternutatio, in calefaciendo caput, & uaporando ipsum panno calefacto usque; quod sentiat calorem iam peruenisse ad cerebrum & conseruando caput secundum illam dispositionem. Rhasis etiam ad Almanforem id ipsum innuit; dum scribit. cum caput alicuius in egressione baleni detectum fuerit, aut post exercitium, aut post aliud, fueritque aer frigidus, & uentus septentrionalis; & accidit inde naribus, & palato pruritus, & commotio, & sternutatio; pannus tunc calefaciendus est, & capiti superponendus, in quo tandiu moretur, donec aeger calorem in capitis profunditatem sentiat penetrasse. Adsunt & istorum, & Gal. etiam aliae auctoritates, praesertim in de compositioni. med. secundum loca; quae nos admonent proficuum esse leuia aliqua localia applicare, capite non admodum exquisitè purgato. secus

Lib. 3.
cap. de
graue.

Capite
de catarrho.

M i i i profectio

182 LIBER SECVNDVS

profectò res se haberet, si cum materie copiam iuncta capitis intemperies foret, & uniuersum corpus immundum, ac repletum extiterit; ut mox de ipsa infra dicetur. sed narremus, quæ sint illa, & qua ratione, & uia possint applicari, & temperaturam omnem in melius mutare.

Ut Remouenda intemperies
frigida immaterialis.

Caput tertium.

Frigidæ igitur capitis intemperaturæ calida apponimus tegmenta, tum lanea, tum lineæ indifferenter, hæcque actu calida pluries repetuntur. humidæ uerò sicca, & fortiter exiccantia. quoniam longè difficilior humidum arefcit, quam frigidum calefiat. frigidæ autem, & humidæ semper ferè ita iunctæ reperiuntur, calida, & sicca tegmina adhibentur. hæc qui prope sicca reddimus, calidis & siccis fouendo suffitibus. sicuti quibusdam leuibus aromatis; ut si mastiche, aut thure suffumigarentur, aut modico cinnamomi, aut maceris aut consimili aliquo. hæcque tandiu actu calida apponenda sunt; quandiu (inquit Auic.) æger sentiat calorem iam peruenisse ad cerebrum, & regimus caput secundum hunc ordinem uno, uel altero die, iuxta temporum consistentiam, & affectus naturam, Frigidior namque, & humidior affectus in frigida cœli

cæli constitutione potentiora calida, & sicca
 remedia, ac illa perseueranter exposcit. con-
 trarius uerò mitiora, & contrario modo. sunt
 qui ponunt (& est uulgare) linum super-
 calefactum, & siccatum, ut exiccetur ipsum
 caput. sacculi etiam ex milio, & sale calidi
 apponuntur, ut in interiora calor penetret.
 sunt, qui faciunt ex tenui serico tegmina pul-
 ueribus quibusdam siccioribus imbuta; uelu-
 ti antho, gariophyllis, nuce moschata, agal-
 lecho, seu ligno aloes, mastiche, & rosis; &
 capiti adiungunt. In eundem usum suffimenta
 quoq; adhibemus; quæ ex consimilibus caput
 calefacientibus, & exiccantibus parantur,
 ueluti ex styrace, thure, mastiche, thymo,
 byssopo, melanthio, & huius generis alijs.
 Unguenta insuper nardina, & reliqua odo-
 rata excalefacientia, odore iuuant, nam ce-
 rebrum roborant. pulueres etiam, capiti ap-
 positi, maximum præstant auxilium, qualis
 inter omnes est puluis ille AuenZoar. qui
 quidem hoc conficitur modo. Recip. cinamo-
 mi electi, maceris, gariophyllorum singulo-
 rum unc. s. fiat tenuissimus puluis, qui ubi e-
 ius caliditas timeatur, lauetur rosacea, &
 exiccetur, Postremò uerò coronali capitis fu-
 turæ applicetur.

M iiii Quomodo

Quomodo calida intemperies absq;
materia remoueat. *Cap. IIII.*

Lib. 3.
cap. 11

Tertio-
decimo
methodi
cap. 22.

VBi autem sit mala temperies calida; ad-
monet Auic. ut sis sollicitus in refrige-
rando caput aliquibus uirtute frigidis. Veluti
est in dulcis aquæ balneum quotidianus iei-
no stomacho in aurora ingressus. Nec non
capitis, & extremitatum & suminis, & ani
et testiculorum, et quæ in eorum ambitu sunt
ex uiolaceo iniunctio, et embrochæ admini-
stratio, factæ ex hordeo, papauere, uiolis,
et chamæmilla. Gal. etiam eandem hanc in-
temperiem frigidis iniunctionibus, et aquæ
dulcis balneo curat; dum inquit. Atq; ali-
quando cerebrum ipsum fluxionem transmit-
tit, debetq; huius intemperies totius capitis
» epithematis corrigi. in calidis enim haud ex-
» pedit ijs, quæ ex thapsia, et sinapi fiunt me-
» dicamentis uti. immo contrarijs omnino, oleo
» crudo, et hispano, et rosaceo. tum frequenti
» ex aqua dulci in balneo lauatione. de oleorū
» autē illinitionibus unum animaduertit Auic.
» et inquit. oleum uerò in quantum potes, fac,
» nè tangat caput; nisi inueneris excusationem
» ita, ut indigeas in frigidatione fixa, aut cale-
» factione fixa, et sit post euacuationem. Nos
autem in his discrasijs caput ablui iubemus;
aut lixiuio minimè forti; in quo quinta, aut
sexta

sexta pars aquæ rosatæ admista fuerit; aut rosarum decoctione tantummodo; ita, quod nihil præter rosas in leui lixiuio apponimus.

Aliqui et rosis addunt pugillum mirtilorum chamæmille, corticum papaueris, uiolarum et florum nymphææ. suffumigium ex caphura et aqua rosata, seu ex santalis, et rosis mirummodum prædicto catarrho confert. multi frigidos pulueres componunt ex rosis, myrtis, uiolis, et balaustijs. alij etiam, his addunt flores nymphææ, cortices papaueris; et santalos, tum albos, tum rubeos, ex eisdem quoque pulueribus sacculos componimus, et capiti admouemus. hæc omnia administranda sunt, ubi sola mala complexio adest, et corpus uniuersum mundum existit. sed, quia rarò euenit, abundante catarrho caput esse mundum; ideò rarò contingit, ut non oporteat, aliquantis per mundare caput. quod fiet saltè inedia et pilulis leuioribus quibusdam exhibitis. de inedia in posterum dicetur. Pilulæ autem leuiiores sunt de hiera, mastichinæ, de assaie-reth, et aliquando de tribus, sed his fortiores sunt elephanginæ, de hiera cum agarico, agaricus præparatus, et huius generis multa. his enim caput purgamus, et postea si opus fuerit localia apponimus. Vbi uerò tempus anni esset calidum, et corpus totum superfluè fuerit excalesactum: tunc hora somni post leuem cenam

nam : saluberrimè experimus casiam cum agarico commistam exhibere : ut putà casiae unc. i. agarici trochis. drach. i. aut minus, penes necessitatem. simplex, et pura casia præter id quòd caput non attingat; in catarrhis damnatur à multis. eò quòd plurimum humectat: eam tamen Rainaldus de Villa nova in quocunque catarrho, ac in omni tempore & ætate miris laudibus extollit. Cochiae & aureæ pilulæ in huiuscemodi leuibus affectibus pariter cul pantur, propterea quòd uehementes nimirum sint.

Indicationes curatiuæ in mala cerebri
intemperie cum materia.

Caput Quintum.

AD Capitis intemperiem cum multæ & nocuæ materiei præsentia curandam properamus : quæ fuit altera ex primis intentionibus inuentis executioni mandanda. hæc uerò innaturalis intemperies; siue per essentiam ex internis principijs, siue consortij lege, aut humoris, aut alterius membri talis existat; si cum multæ & nocuæ materiei præsentia iuncta fuerit, à materiei euacuatione suæ sanationis initium semper sumit; tanquàm à re urgente, & periculum minante, & tanquàm à causa sine qua intemperies ipsa commodè sanari minimè potest. nunquàm enim rectè
intemperies

intemperies sanabitur, fouente, inquàm, causa præsente. nec obstat, quòd inuicem causæ sint, & mutuò se foueant. nam longè maiora nocumenta materia portendit, quàm intemperies. hæc quidem sua intemperie, & concoctricis imbecillitate, nocuam tantum materiam gignit. illa uerò sui qualitate intemperie fouet: sui quantitate instrumentalem in uia, & meatibus morbum facit: suo uerò defluxu plurimorum affectuum occasio efficitur, rectè quidem in intemperiei cum materia sanatione à materiei curatione exordimur: ut à re, quæ magis urget, & quæ intemperiei sanandæ plurimum confert. huic enim dum occurrimus, & meatuum, & cavitatum cerebri repletioni pariter occurrimus: quando & horum repletio ab eadem procreatur materia. hanc igitur euincere tentantes duabus superius inuentis intentionibus, repletioni, inquàm, & nocuæ materiæ simul satisfacimus, Sed curationem aggredientes, dicamus: quòd mala capitis intemperies cum materia ferè unquàm euadit quin calida, aut frigida ipsa sit. & si contingat catarrhum complicatum fore, aut ex causa materiei fluenti opposita, aut ex oppositis materiæbus, calidis, inquàm, & frigidis, à contrarijs fontibus manantibus; nihilominus ferè semper, uti diximus, lædens cerebri intemperies, aut calida, aut frigida existit. quòd uerò

uerò in actiuis his temperata reperiatur, & in humiditate tantum excedens, rarò admodum accidit, sed à calida intemperie cum materia in præfenti libet curationem exordiri.

Dicimus itaq;, quod ubi hæc calida capitis discrasia, cum immundo, & oppleto corpore coniuncta sit: prius uniuersum corpus, mox caput ipsum uenit euacuandum & mundandum, totius nempe euacuatio particularem

Lib. 2.
& 4. de
comp.
med. &
13. me-
thodi'

ubiq; præcedit apud Gal. neq; enim rectè caput euacuari potest: pleno existente toto corpore. hac profectò ratione prima tertij cap. de canonibus uniuersalibus curationis capitis dixit Auic. Et si fuerint humores alij, considerabimus tunc, si est cum communitate corporis totius, euacuabimus corpus totum: deinde intendemus ad caput solummodò: & administrabimus euacuantia, quæ sunt ei propria. ad hoc tamen non penitus erimus ausi nisi post corporis totius euacuationem. & totum illud faciemus, si sciuerimus materiam in ipso esse concoctam. Omnes deniq; conueniunt ut primò uniuersum corpus euacuetur, deinceps caput, mox localia tum discutientia, tum

Quarto
de cõp.
ued.
Tertio-
decimo
methodi

roborantia applicetur medicamenta. Imminet nanq; periculum (immundo existente corpore & capite non purgato) nè à calidioribus medicamentis applicitis maior fiat attractio, ac uberior reddatur fluxio, meminisse uerò in omnibus

omnibus, quæ membratim docentur, communium præceptorum; oportet, (refert Gal.) quorum unum id est, digerentia medicamina, ubi redundantia in toto corpore subest, si particulis quibusdam applicentur, implere potius, quàm uacuare. In primis itaq; corporis totius redundantia euacuandæ incumbemus: postea quæ capiti inest, purgabimus: ultimò localia applicabimus.

cap. 95.
artis me
dicæ.

De Venæ sectione in catarrho.

Cap. VI.

Vniuersum autem corpus multifariam euacuatur, & à multitudine immune efficitur: & balneis, & exercitio, & frictionibus sed his tribus præcipuè, Phlebotomia, uidelicet, Inedia, & Pharmacia. De inedia inferius agam, nunc de alijs duobus pertractandum. De Phlebotomia itaq; & Pharmacia iuniores primò ambigunt, si par inest utriusq; necessitas à quo prius sit exordienda curatio. secundo an ratione ipsius catarrhi consentiente uirtute, ætate, & reliquis coindicantibus sit secanda uena. Ad primum aiunt, qd quādo utroq; euacuationis genere indigemus, ab eo exordium ducere lubet, sine quo alterum tutò exequi non ualemus: quamobrem à locis affectis, alteri harum euacuationum magis pronis indicationes sumentes primò distinguunt

an

190 LIBER SECVNDVS

an crudi, & uitiosi succi in primis uenis citra
 hæpar existunt, idest, in meseraicis, quæ uen-
 triculum, intestina, & splenem circundant.
 tunc longè salubrius fore prædicat hos noxios
 humores propè uias ductuum existentes, ob
 loci opportunitatem per aluū purgante phar-
 maco educere, q̄; secta uena per incongruas,
 inconuenientesq; regiones per hæpatis sub-
 stantiam illos trahere. sectio .n. uenæ uitio-
 sum humorem in iecoris cauo, & mesenterio
 existentem. ad uenas quæ ultra hæpar sunt,
 ui exinanitionis trahit: quare & partes sanas
 inficit, & obstructionem maiorem reddit.
 iustè quidem in humorū uacuatione circa has
 partes residentium uenæ sectioni purgationē
 præmittunt: ut potè sine qua neq; ipsa uenæ
 sectio, nec cæterarum ulla feliciore euadet. Hæc
 quidem ipsa est humorum cruditas de qua 13
 meth. scribit Gal. quod uenæ sectionem pro-
 hibet. Si autem crudi & uitiosi succi in uenis
 ultra hæpar extiterint, tunc ex Gal. doctrina
 primo sanguinis missione minuendi sunt: Mox
 pharmaco soluente purgandi. Imminuta .n.
 plenitudine, qui redundant prauī, & noxiū
 humores expeditiūs postea à medicamento
 purgante trahuntur: sed parca sanguinis mis-
 sio in cruditate humorum commendatur, cum
 uires in hac constitutione parum firmæ repe-
 riantur, quæ sanguinis missionem limitant:
 eapropter

De curā.
 ratione
 per san-
 guinis
 miss.

capropter Gal, non semel, & uniuersè, sed sensim, & partitè emittendum esse docet. Hoc quidem Actuarius comprobat, dum scribit: quod si quando contraria in eodem concurrunt, & quædam eius administrationem suadeant & alia deborientur, quæ nam præpolleant inspectandum, atq; illis opemferentia admodum, ita tamen ut ne debortantia quidem negligantur: sed illis quoq; in quantitate aliquid est indulgendum, ac securitatis gratia gratificandum: nam in ualidioribus, & magnis auxilijs, aliquid de euacuatione remittitur, securitas ægro conciliatur. Sed fusius de his alibi. Nos igitur in catarrhi curatione, quoniam prauis & noxijs succi nimirum supra hæpar, in uenis scilicet cerebri præstunt, à sanguinis missione exordium capiemus: tum quia omnino uniuersalior est: tum quoniam pars affecta uenæ secundæ commoda, opportunaq; est ex uasorum consensu tum quia hoc unico præsidio tres simul curatiuas intentiones adimplemus, euacuationis, scilicet reuulsionis, & alterationis: per hanc enim omnes humores corporis euacuantur, & si qua mala qualitas adest simul diffлатur. Humores quoq; à nobilioribus ad ignobilia trahuntur per conuenientes, & congruas regiones. Ad alterum autem quæ situm de uena secunda in catarrhi curatione Mesue, & ex recentiorib.

Lib. 3
cap. 1.

multi

192 LIBER SECVNDVS

multi eum insecuti, dicunt Venas in catarrho
tribus solummodo rationib. secandas esse, si
fluxio sit feruens, pari modo in corpore cali-
diori, in quo oculorum candidum rubescat cū
grauedine capitis; aut si materia ad oculos
præcipitetur, uel fauces, uel pulmones, aut
latera, ita ut collectionem de facili augurari
uideatur; uel si huic affectui febris accedat
molestior, & tussis quoq; infestissima, uel la-
teris compunctio. Ex recentioribus alij Gal.
imitantes rationabiliter asserunt, in quocunq;
catarrho etiam frigido, ubi uirius admittat,
& ætas consensiat uenam tundendam esse, sed
de hoc infra. In præsentī uerò cū ijs sentimus
qui in prænarratis calidæ destillationis casi-
bus fidenter sanguinis missionem imperant,
si uires, & anni tempus permittunt. Vbi ani-
maduertendum non omnium uirium imbecil-
tatem prohibere sectionem uenæ; sed quæ ab
inanitione, & resolutione tantum est debilis.
Nam quæ ob grauitatem, & oppræssionem
imbecillis est uirtus illam uerius expostulat,
quàm interdicat. Harum uerò utriusq; disci-
mina, pulsus, præter alias notas, ostendit: nā
cum æqualiter semper languidè pulsauerit:
tunc uirium exinanitionem, & dissolutionem
indicat: ubi uerò dissimiles differentesq; pul-
sationes se habuerint, ita quòd nunc languidè
feriat, pulset ue; nunc uehementer; hæ utiq;
onus

onus & suffocationem ostendunt. Hæc autem uenæ sectio molienda est pro intentionum diuersitate, licet semper caput sit inspiciendum si nanq; intentio maxima sit ad caput, cephalica, Si æqualis ad caput, & ad totum corpus media secanda nenit. si magis ad uniuersum corpus, utputà si fuerit corporis ingens repletio, tunc scienda est basilica, & postea cephalica. Nos autem libentius ut plurimum prius lenito uentre mediam cubiti uenam scindimus, quoniam ex superioribus æquè. ac inferioribus uacuat. hæc nanq; totius corporis repletionem, aufert, & materiam à capite partim euacuat, partim retrahit. quantitas autē mittendi sanguinis, sit, ut ætas, & uirtus tolerant, & morbi magnitudo permittit,

Concoquentibus, alterantibus, & præparantibus ante purgationem utendum.

Cap. VII.

Cum euacuatum fuerit corpus, & materia imminuta per uenæ sectionem purgationi pro ratione materiæ peccantis intendendum est: sed quia commodè materia purgari non potest, nisi prius fuerit concocta: ideo eius concoctioni prius erit incumbendum. Nihil autē refert concoctionis, & præparationis terminos hic nos confundere, quoniam medici ijs eisdem ut plurimum abutuntur, cum harū utra-

N q;

*quid præpara-
tio.*

quid Concoctio

q̄; eidem ferè fini subseruiat. præparatio nāq;
pro crassorum succorum attenuatone, & ui-
scidorum incisioe, ac tenuium incrassatione,
necnon pro uasorum apertione, ubiq; usurpa-
tur: hæc quidem aperit, incidit, attenuat, &
absstergit semper, & substantiæ ineptitudinē
omnem remouet, & ad commodam disponit
expulsionem. Concoctio autem (quicquid de
ipsa recentiores scripserint) est calidi innati,
& concoctricis uirtutis in noxium humorem
alteratio, ut à nocuis qualitatibus ipsum euin-
cat, & à bonis separet succis, ac habilem ex-
pulsionem reddat: quòd uerò eiusdem substantia
in concoctione adæquetur, ut refert Auicena
non est à ratione dissonum. cum igitur hæ om-
nes indifferenter & preparationes, & conco-
ctiones & alterationes in nocuis humoribus
semper desiderantur ad commodam, & pronā
eorundem expulsionem, nihil mirum si ijs abu-
ti medici parui fecerint, Digerere uerò pro cō-
coquere ualde nimis abutimur: digeruntur e-
nim tumores, cum materia contenta in ambi-
entem discutitur, concoquuntur autem ad sup-
purationem, & boni à malo segregationem:
dicimus enim alimentum in uentriculo prius
concoqui, deinde corpus digeri, id est, distribui.
Prius, itaq; humores sunt cōcoquendi, & præ-
parandi, mox salubriter purgandi et educen-
di. Si uerò quis curiosè in staret quod materia

in

in ipso defluxu plusquam oportet, excernitur
 & prona est excerni, quare nulla externa in-
 diget præparatione ad opus istud moliendum
 cum per se idonea sit, ac perpetuo expellatur.
 Ad hæc dicimus, quod crudæ, & nocuæ ma-
 teriei caput replenti, & sub antecedenti de-
 fluxus causa præexistenti concoctio per se pri-
 mò debetur (ut commodè, ac salubriter ex-
 cernatur, & à defluxu vindicetur) & nulla
 tenuis materiæ actu fluenti, nisi prout ipsa
 obnoxia, & molesta est in ipso defluxu, & pro-
 ut partem aliquam sua cruditate afficit, tunc
 nocumento cadentis materiæ succurrendū ue-
 nit, & ipsa pariter in membro delapsa materia
 iuxta sui, et membri naturam concoquenda est
 & hoc fartasse Gal. 6. de san. tuen. innuit, dū
 contra antiquiores medicos scribens inquit.
 Caput uelut omnium malorum fontem primò
 sanandum, mox recipientibus partibus succu-
 rendum, secundum affectus, & loci naturam.
 Sed iam tempus est declarare instrumenta cō-
 coquentia, & purgantia.

Bilis Concoctio & Purgatio.

Cap. VIII

Materiæ uerò calidæ concoctionem, &
 præparationem faciunt, medicamenta
 frigida, & humida. Si nanq; materia destil-
 lans calida, acris, & tenuis sit, & sui tenui-

N ii tate

196 LIBER SECVNDVS

tate in membra penetret, & in ipsis imbiba-
 tur. ut uix extrahi possit: hæc frigidis, &
 humidis ablumentibus, & abstergentibus per-
 petuò corrigitur humida nēpe frigida abluēdi
 & abstergendi uim habentia in penitioribus
 locis imbibitam materiam extrahunt, & ab-
 stergunt - hæc quidem frigida abstergentia &
 non incrassantia esse oportet, nam abstersione
 & extractione indigemus, non autem incras-
 satione. Huiusmodi quidē erunt Ptisana, quæ
 quidem abstergendi uim habet, abluendi, &
 refrigerandi, item potus aquæ hordei, &
 aqua mulsa bēe diluta, ut sint octo partes aque
 & una mellis, uel ponatur sacharum loco mel-
 lis. Maiorum quoq; seminum decoctū in aqua
 ut putā peponum, cucurbitarum, cucumer-
 um, & citrulorum, in hunc eundem usum
 commendatur. Si uerò materia destillans suo
 acri calore ferueat, mordeat, & exulceret
 hæc frigidis, & humidis incrassantibus, &
 oblinientibus temperatur, & preparatur.
 Frigida enim incrassantia, & oblinientia,
 siue emplasticam uim habentia bilis feruorem
 temperant, enim acrimoniam obtundunt, te-
 nuitatemq; eius pariter incrassant, & ad æ-
 qualitatem redigunt. talia profectò inter sy-
 rupos sunt, ille qui est ex nimphæa, uiolaceus
 de portulaca, de papauere; qui si superflua
 aderunt uigiliæ, sicut adesse consueuerunt,
 bile

bile dominante, præ cæteris est eligendus, nã
 preter hoc quòd incrassat, feruorem, & acce-
 dinem reprimit, somnum quoq; conciliat. Sy-
 rупus iuiubinus, & myrtinus plurimum ua-
 lent, quoniam calorem refrigerant, humorem
 crassant, fluxum sistunt, & sputum faciliè red-
 dūt. si autem hepatis inflammatio aderit, se-
 rapium ex rosarum infuso, & indiuiia cõmen-
 dantur, cum aquis uiolarum, endiuia, nim-
 phææ, rosarum, cucurbitæ, portulacæ, seu cū
 eorundem decoctis, & consimilium rerum, fri-
 gidarum, ut acetosæ lactucæ, cichorij, plantagi-
 nis, & reliquorum eiusmodi. hæc quippe om-
 nia bilis tenuitatem, accrimoniam, & feruo-
 rem alterant, moderant; moderandoq; inna-
 tum calorem temperant: qui mox eiusdem cõ-
 coctionem, & separationem molitur. ultra nã-
 q; supradicta uitia habet nocuus iste humor,
 quòd sanguini, & reliquis bonis humoribus est
 commistus; quare ut salubriter expellatur, se-
 gregationem à bonis exposcit, id quod conco-
 ctione per calidum innatum consequitur. Ho-
 ram autem idoneam sumendi existimamus, aut
 in diei diluculo, aut per tres, aut quatuor ho-
 ras à leui cœna post completam in uentriculo
 ciborum concoctionem. neq; enim cum illis su-
 mus, qui statim post cœnam exhibent, & cū
 ingestis cibis illos permiscet: quoniam Hipp. Text. 22
 tertio de ratione uictus in morb. acut. uentri-

N iii culo

culo ieiunio, & non cibis referto; hos propi-
nādos monet. primò dum de mulsa sermonem
facit, & ait; mulsa tamen post ptisanæ sorbi-
tionem epota, ualde replet, inflat, & hipochō-
driorum uisceribus est inutilis. sed si, ante sor-
bitiones bibatur; non ut superepota lædit, sed
iuuat. hoc id ipsum de oxymelite loquens, cla-
rius repetit. exiguum autem potius huius no-
cte quidem, & ieiunio ante sorbitionem dare
Text. 35 expedit: quanquam etiam à sorbitione, modò
longum intersit tempus, nihil uetet bibere. q̄
autem de mulsa, & oxymelite refert Hipp.
illud idem nos & de serapijs asseueramus,
quando eiusdem fere rationis existant. sed de
his satis. At præter hæc uictus præcipuè ra-
tione catarrhi materia concoquitur, & electua-
rijs, & ijs quæ in ore retinentur. quamobrè
Quinta rectè dicebat Auic. in curatione catarrhi, æ-
tertij tra- quatio autem essentiae eius est sicut admini-
stratio electuariorum, & receptio diatragac-
ci. I. ca. antæ, aut granorum cytonij in ore, ut permi-
13. sceatur crassitudo eorum subtili, quod descen-
dit, & incrassetur ea, & fiat uiscosum, & nō
descendat ad profundum, & fiat cum ea facile
sputum. Mesue Auic. insequutus, idem asser-
uit, dum inquit, calidæ, & acutæ materiæ
maturatio per refrigerantia, & inspissantia
perficitur; inspissantia autem necessaria sunt,
ut subtile acutum, quod descendit ad guttur
incrassetur

incrassetur, & non descendat ad profundum, imò facilius adunatum excreetur. & ex hcc facientibus est diatragacantha, & electuarium eius, & mucilago psyllij & semina citoniorū, & aqua iuiubarum, & sebesten, & syrupus eorum, eclegma ipsorum, & eclegma de papauere. haftenus de tenuis, & acutæ materiei fluentis præparatione. His igitur & similibus remedijs materia expulsionī parata, medicamentis bilem purgantibus uenit educenda; ut putā cassia fistulari, manna, rhabarbero, syrupo ex multiplici infusione rosarum. multi commendat decoctum fructuum à Rhasi descriptum nono ad Almanforem, cap. de catarrho Alij exhibent electuarium de sebesten, tum lenitiuum, tum solutiuum.

Auic. autem inquit, decoctio uerò myrobalanorum, & prunorum, & fumiterre, & syrupus de fructibus, & syrupus uiolaceus, & decoctum cassiæ fistulæ, & quæ sunt istis similia, facta fortia scammonio, & reliquis secundum dispositionem corporis, aut uacuitatem ipsius à febre, aut essentiam eius in ea, secundum dispositionem ætatis, & uirtutis, & horum similium sunt conuenientia humoribus cholericis subtilibus, Vbi autem pilulas optaremus; commendantur pilulæ sine quibus, specierum hieræ, sed in hoc genere omnibus alijs uehementiores pilulæ aureæ sunt. Sic

N iiii quippe

Pri. tertij
cap. 29.

200 LIBER SECVNDVS

quippe calidi catarrhitenuis bilosa purgatur materia.

Salsorum humorum concoctio, & eorundem euacuatio.

Cap. I X.

SI autem materia, quæ destillauerit, salsa fuerit, hæc etiam, anteaquam educatur, præparanda est prius, sed quoniam, & tenuem, & crassam ipsam contingit esse: ideò si tenuis, & salsa fuerit, tunc frigidis incrassantibus syrupis uenit concoquenda, quales erunt syrupi de portulaca, de nymphæa, de soncho, de endiuiâ, de acetositate citri, nec non rhodomel cum aqua sacchari nymphææ, portulacæ endiuiæ, cucurbitæ, lactucæ, seminum maiorum frigidorum, & huius generis talium. si uerò crassa, uiscida materia fuerit, tunc incidentibus, & attenuantibus, ac detergentibus est concoquenda, ut puta acetoso simplici, oxymelite simplici, syrupo de betonica, bisantino, de duabus, seu tribus radicibus cum aceto; cum aquis, seu decoctis betonice, cichorii, sampsoci, saluie, mellissophylli, & consimilium. His concoctis, ac expulsionis paratis; tenuis, & salsa materia educitur syrupo ex rosarum multarum infusionum, cassiæ, electuario rosarum mesue, & succi rosarum, alijs salsam pituitam à capite aducentibus. Crassa autem
autem

autem pariterq; salsa materia euacuabitur ele-
 ctuario de daetilis, catapotijs de fumaria simi-
 liter & aggregatiuis. de his autem sermonem
 faciens Auic. inquit, solutio uero, quæ eua-
 cuant. caput cum communitate corporis, sunt
 pilulæ de hieris & pilulæ cochie, & destecha-
 de : & iste quidem conuenientiores sunt humo-
 ribus adustis, in quibus dominatur bilis, & in
 quibus cum hoc est crassities, imò sunt sicut
 communicantes biliosis, & pituitosis. sed de
 his hætenus. Commodum autem tempus horum
 exhibendorum à multis reputatur hora somni,
 à parca & tenui cæna per duas horas : nec
 medicaminum cum cibis missionem pertimes-
 cunt : quoniam & Hipp. & Gal. pluries hæc
 utiliter commisceri docuerint. Rabi autem
 Moise, Damasc. & Auic. particularius hanc
 rem considerantes dixere, & catapotia, &
 reliqua medicamenta purgantia post cænam
 adhibenda esse, cum intentio fuerit caput pur-
 gandi. & rationem afferunt, quoniam medi-
 camenti uirtus simul cum uaporibus à cibo ele-
 uatis ad cerebrum conuehit, ibidemq; faciliter
 uasa ingrediens huberius ac potentius illa ex-
 purgat. horum autem sententias, & Aetius
 & Paulus affirmarunt. tertio nanq; sermone,
 cap. 23. Aetius aloem post cænam exhiberi
 iubet. Paulus autem lib. 1. cap. 43. & aloem
 & epibimum, & terebinthinam fidenter à
 cæna

Prima
 tertij cap
 29

Secundo
 de regi-
 mine ac.
 morb.
 tex. 4. 13
 meth. ca.
 15. & 14
 meth. ca.
 17. Aui.
 pri. tertij
 cap. 29.
 & 6. f. 3
 cap. de
 curatiōi.
 linguæ.

cæna commendat sumenda. Nos autem libenter hos insequimur, præcipuè cum longus usus & uerà experientia certiores nos fecerint; eadem hora hæc semper proficua administrata fore, et plus inuamenti perpetuò, quàm detrimeni attulisse, Sed, si timor adsit, nè ob crebras egestionis tota nos ducatur in somnis, et æger ex somni amissione multum lædatur; tutius tunc erit hæc ipsa summo mane exhibere. Sed denuò quærent alij, an post assumptum pharmacum sit dormiendum. ad quòd breuiter dicimus, quòd medicamenta in duplici existunt differentia. Aliqua, quæ faciliè in actum reducuntur à natura, ut liquidiora, et lenientia; qualia sunt cassia, et manna, et huiusmodi: super his non est dormiendum, nisi parum fortasse à principio. Aliqua sunt, quæ difficulter à natura in actum reducuntur, ut sunt omnia dura, et solida, ac fortiter soluentia: post quorum assumptionem dormire aliquàtis per permittimus; ut per retractionem calidi innati ad intra facilius in actum reducantur. Postquàm operari cæperint; à somno omnino est abstinendum. dicente Hipp. Quum uolueris magis ducere helleborum, moue corpus. cum uerò sistere somnum facito, et non moueto. sed de his satis.

Quarto
aphor.

14

Phlebotomiam

quando nò nunc
clanula medicam.
post leuem somnū

Post quorū assump.
medicamentorū, sic
dormiendū est
q̄ non.

Phlebotomiam, et frigido conuenire catarrho.
Cap. X.

VBI Verò frigida sit cerebri intemperies, cum multæ, et noxiæ materiei præsentia ita quod plenitudinis signa existant; & si non plenitudinis, saltem adsint signa obstructionis uiarum. lenito prius uentre, ut in catarrho calido, deinceps minuetur materia sectione uenæ. stante uirtutis robore, & ætate florida & hoc est de mente Gal. & aliorum eum insequentium. quarto. n. methodi scribit ipse; si uerò ualens aliquis morbus unà cum uirium robore affligat, uel si redundantis sanguinis concursus non adsit; nemo est, qui non sanguinem detrahat; qui utiq; in artis operibus fuerit exercitatus, & octauo eiusdem methodi libro obstructionis tantum causa in diaria febre uenam secandam iubet, & si plenitudinis signa non adsint; dummodò ætas, & uirium robur permittant. præstat enim (inquit ipse) uitiosi succi maiori parte emissæ ad detergendas obstructiones accedere. cum alioqui metus sit; si obstructionibus liberandis, priusquàm uacuaueris, studeas, ne ipsas magis impingas. hac eadem profectò ratione magnitudinis, inquam, causa, & obstructionis gratia, in frigido catarrho nos uenam secamus; uirtute, & ætate consentiente. Si nanq; uenam sectam ratione obstructionis partium minus principa-
lium

lium Gal. commendat; eò magis nos, si in cerebro principi membro obstructio extiterit, illam commendabimus. Signa autem obstructionis uenarum, & uiarum cerebri; superius ubi de signis locuti fuimus, descripta sunt. Magnum autem catarrhum dicimus; quem magnæ discrasis, ac multæ, copiosæq; excitant materiae, et qui pariter magna uerendaq; symptomata gignit. Si enim frigidaë pituitæ destillatio ex cerebro per ceruicem in humerum, hincq; in latus illabitur; qui deinde, aliis in musculos costis interiectos, et in interiora penetrans, grauem difficilemq; pleuritidem excitat: hanc profectò eiusdem lateris interior uena secta iuuat. eadem lege pituitosa destillatio in fauces, uel in pulmones irruens: si suffocationis periculum infert, phlebotomia è discrimine eripit. consimili quoq; subsidij genere frigidam destillationem cum febre, et capitis dolore iunctam, curamus. quoniam principes membrum tribus malis affectibus afficitur, febre scilicet, dolore, et destillatione. frigidaë igitur cuiuscunq; destillationis curationem, dùm modo uirtus, et ætas consentiant, uenæ sectione securè aggredimur, si repletionis, aut obstructionis signa extiterint aut febris, seu capitis dolor affuerit, siue ad nobile aliquod membrum fluxio præcipitetur, unde mala uereamur symptomata. Quod uerò frigidis his capitis affectibus

affectibus phlebotomia conferat. Auic. auctoritate prima tertij, capite de canonibus universalibus curationis capitis; comprobatur dū ait. Quū materiā euacuare uoluerimus cōtemplemur tunc, si significatio ostendit sanguinem cum ipsa abundante esse, aut in sanguine nō est diminutio. quaecunq; sit materia, incipiemus à phlebotomia cephalicæ, & uenarum capitis; sicut frontis, & nasi, et uenarum partis auris. & si res est magna: minuimus guidegi, idest, uena, quæ est in uno latere colli, & non declinamus nisi, ad minutionem: & si alij etiam dominantur humores, tamen ab ea incipimus quoniam phlebotomia est communis humorum euacuatio. his quidem uerbis admonet Auic. ut. cum caput quibuscunq; malis humoribus affectum euacuare uoluerimus: à sectione uenæ curationem aggrediamur, dummodò in toto sanguinis imminutionis signa non adsint: nam tunc non staret uirtus. hoc id ipsum quinta tertij, tract. primo de curatione catarrhi ipse affirmat dum in omni catarrho, tam calido, q; frigido phlebotomandi canones describit. cum ait, & fiat solutio uentris & incipiat ab extractione sanguinis, deinde à fluxu uentris post ipsam: dum est necessitas super ambo simul: & raro quidem acceleratur ad phlebotomiam, & propriè in principio: nisi propter multitudinem, quæ non toleratur, & catarrhus

rhus, in quo conuenientiùs est non phlebotoma-
 re, est ille, qui euacuatur à tussi. Si autem
 tussis est parui sputi: necessaria est parua phle-
 botomia. & cum inuenitur cum catarrho pun-
 ctio in mammillis: significatur, quòd materia
 declinat ad latus, festina ergo cum phleboto-
 mia. hæc omnia indifferenter, & de calido,
 & de frigido catarrho Auic. protulit, cum de
 utrisq; æqualiter uniuersalem sermonem ha-
 beat, materie i itaq; multitudo, & tussis, ac
 punctio in mamillis uenæ sectionem in qucūq;
 catarrho apud Auic. indicant. nec obstat quod
 ibidem infra dum frigidi catarrhi materiam
 purgare docet, phlebotomiam prætermittat,
 & purgantia pharmaca solum memorat, dum
 dicit. materie i autem diminutio est cum admi-
 nistratione mundificationis corporis: in calida
 quidem cum sanguinis missione, & solutione
 uentris educente humores calidos, & clyste-
 ribus trahentibus materiam ad inferiora, In
 frigida quidem cum medicinis soluentibus phle-
 gma, quæ sunt ex eis, quæ bibuntur, & qui-
 bus fiunt clysteres. ibidem nanq; specialiter fri-
 gidi catarrhi materiam purgare docet qui cõ-
 muniter, frequentes, & senibus & exanguibus
 ob ætatis, & frigida nature cognationem
 accidere solet: quibus haud expedit, cum se-
 nes sint, & imbecilles uenam secare, sed
 pharmaco soluente tantum purgare conuenit:

Idem

Idem de frigido diuturno c. tarrho, in qua uq;
 etate contingit, tradere credimus, qui ob ui-
 rium pariter infirmitatem ex longeva intem-
 perie contractam minimè uenæ sectionem ad-
 mittit, sed purgatione præcipuè curatur.

Super est ut arguentium obiecta, pblebotomiã
 in frigido catarrho prohibentia. dissoluamus.
 ij nempe primò dicunt, quòd in frigido catar-
 rho ideò sanguinis missio non conuenit, quia ex
 tali sanguinis missione magis, & magis debile
 & imbecille redditur caput, & plurimum fri-
 gefit, & maxime, quia caput est de se factum
 a catarrho frigido imbecille, & debile. Ad
 hæc respondimus, dicentes quòd indicatio mit-
 tendi sanguinem modò à materia peccante,
 modo à morbi magnitudine sumitur. In magno
 itaq; frigido catarrho & in quouis alio magno
 frigido morbo, indicatio scindendæ uenæ, non
 à frigida morbi materia, sed ab eius magni-
 tudine capitur, & hæc est Gal, doctrina ter-
 tiodecimo methodi in curatione leithargi. Alio
 modo ad obiectum respondimus, & ex eiusdè
 præceptis quarto de tuen. sani declaramus,
 qualiter frigido morbo ex frigido humore san-
 guinis missio non conuenit. ponit enim Gal. ibi
 uulgatam methodum mittendi sanguinem, non
 solum de humore frigido pituitoso, sed melan-
 holicò, et bilioso, et dicit, quod si huiusmodi
 umores fuerint maximè distantes à natura
 sanguinis

208 LIBER SECVNDVS

sanguinis, et penitus alieni: non debet mitti sanguis. Et sic de catarrho frigido dicendum, quod ubi humores pituitosi penitus distant à natura sanguinis, et sunt in extremo frigiditatis: tunc non secamus uenam, nam ex eius sectione incommoda, superius enarrata, sequuntur. Sed, si non penitus distant à natura sanguinis, et sint aliquo modo sanguini misti, aut saltem (ut refert Auic.) non sit sanguinis imminutio in toto: tunc crit mittendus sanguis quia unà cum sanguine euacuatur pituita, ob cuius euacuationem æger parte oneris leuatur. et quod reliquum est: natura facilius perfret, idq; citius minoriq; negotio uincere potest, et detrimentum nullum ueremur, at inquiunt: potest esse, ut in catarrho frigido humores sint penitus distantes: quia uidemus puram pituitam à capite, et per secessum expurgari multoties: ergo uidetur, tunc non conuenire. dicendum, quod stante uirtutis robore impossibile est, ut humores pituitosi sint penitus alieni à natura sanguinis, quia cum hoc non staret uirtus fortis, quæ consistit in calido, et non in frigido. Ad illud autem, quod dicitur, quod pura pituita excernitur: dicimus, pituitam illam esse excrementum, et non materiam facientem catarrhum: quod excrementum à capite etiam sano expurgatur, non modò ab infirmo. Sed adhuc replicant potest

test esse, quod caput ipsum habeat huiusmodi humores ita alienos à sanguine, et reliquum corporis abundet bono sanguine. Ad obiectum istud respondimus, quod hoc est impossibile, quum sanguis, qui elaboratur in capite, dependeat ab illo, qui in reliquo corporis existit. præterea saltem essent uirtutes debiles prouenientes à cerebro, ut sensitiuæ, aut uoluntariæ motiuæ. Concludimus tandem, quod in frigido magno catarrho semper competit missio sanguinis, dummodò uirtus consistat. idest dummodò humores frigidi non sint penitus alieni à sanguine. aut in sanguine diminutio non fit, ut ait Auic. et de his satis.

Quibus autem ob ætatem, aut uirium infirmitatem uenæ sectio interdicitur; his soluenti pharmacho materiam minuere permittitur, ubi ingens materie copia extiterit, ex Auicennæ autoritate, dum ait: Si nanq; materia fuerit multa ualde, et ueremur dum ipsa concoquentibus pharmacis calefit, nè augeatur eius quantitas, & pariat extensionē dolorosam et apostema; illic. n. oportet, ut incipiamus, et euacuemus ex ea aliquid, deinde residuum decoqui incipiat. hanc quidem minuendi intentionem: in his, quibus uenæ sectio non competit, leuioribus catapotijs quibusdam explemus, ut putà catapotijs de hiera simplici, de assabaiet. de hiera cum agarico, et similibus.

O Frigidi

Prima
tertij. ca.
29.

210 LIBER SECVNDVS
Frigidi humoris præparatio, purgatioq;
Cap. XI.

L Enitio igitur uentre, et misso sanguine,
aut pharmaco soluente imminuta materia
sequitur concoctio, quæ diuersimodè in crassa,
et tenui perficitur materia. si nanque fluens
materia tenuis aquosa, et cruda fuerit, mo-
deratis calefacientibus, et exiccantibus, est
concoquenda, quæ caput semper respiciant.
qualia erunt mel rosaceum, miua cotoneorum
cum speciebus, syrupus de corticibus citri, de
betonica. de duabus radicibus sine aceto; cum
suis aquis, saluiæ .s. betonicæ, menthæ, roris-
marini, et huius generis, neq; n. calidioribus
attenuantibus opus est, cum materia ex se te-
nuis, et fluida sit, ex his nanq; tenuitas inten-
deretur, et fluxibilior, et per consequens ma-
gis nocua redderetur materia, moderata itaq;
calida cum modica astrictione, et incrassatione
pro crudæ tenuisq; materiei concoctione com-
mendantur. ijs nempe materia calefit, et in-
crassatur, et minus fluida, ac rebellior effici-
tur. de his quidem sermonem faciens Auic.
inquit rectius autem, quod inuenitur in con-
coctionem humorum manifestè cruditatis, est,
ut sit curatio, et emplastratio cum medicinis
æqualis calefactionis Concocta uero, et præ-
parata materia; purgabitur myrobolanis che-
bulis, agarico præparato, pilulis alefanginis
de

de hiera cum agarico, et sine quibus nicolai. his enim solidis medicinis maximè utimur in capitis affectibus. nam ex eo, quòd in uentriculo multum morantur, huberiùs à capite educunt. Vndè, et aliqui unam ex omnibus magnam componunt, ex Auic. doct. prima tertij, cap. 29. dum ait: solutina uerò facilia ad purgandum caput, sunt pilulæ assaieret. ex quibus sumitur pilula magna: ut paruum pondus operationem efficiat, sufficientem cum mora: et non noceat propter paruitatē suam iteratio, et dormiatur super ipsam, nè destruant motus et uigiliæ eius operationem.

Si autem destillans materia crassa, et uiscida fuerit. calidioribus tenuantibus, et incidentibus medicaminibus uenit præparanda. sicuti sunt syrupi de stœchade simplex, et compositus, syrupus de betonica, de tribus, aut quinq; radicibus cum aceto, oxymel simplex, et compositum, et huiusmodi fortiter incidentia, et attenuantia; unà cum decoctis stœchadis, saluie betonicæ, calaminthæ, pulegij, sampsuchi, hyssoppi, et roris marini. ubi animaduertendum, ut ab imbecillioribus exordiamur, gradatim ad fortiora ascendendo. ualētissima nāq; attenuantia statim ab initio applicita multoties morbi uires excitant, et illum maiorem reddunt. Sic quippe seriatim crassam, et uiscidā destillantem materiam concoquimus. quam

O ii postea

212 LIBER SECVNDVS

Primo
tertij. ca.
29.

postea euacuabimus, medicinis ipsam educen-
tibus : ut puta pilulis cochijs, de agarico, pilu-
lis de sarcocolla, electuario diaphenicone, hiera
mista cum colocynthide, et similibus. Auic.
autem capite pluries allegato, inquit. quod si
uoluntas adest, ut iuuamentum fiat in extra-
ctione humorum phlegmaticorum; inuetur
pulpa colocynthidis, et gingibire, et turpeto,
et stœchade. sed de horum euacuatione hæte-
nus. Ligni autem guaiaci decoctum, ut frigida
destillationi, non multum proficuum, ita cali-
da maximè noxium. longa multorum expe-
rientia nos docuit. In ijs uerò destillationibus
quæ per hepatis consensum fiunt, et quæ cum
lue gallica affinitatem habent; quis fortasse
ipsum feliciter expertum fuisse, testari poterit

Catarrhi ad fauces, et pulmones irruentis
particularis curatio.

Cap. XII.

POST quàm corpus uniuersum, & caput in-
simul per phlebotomiam, & pharmaciam
euacuauerimus : super est, ut ad particulares
eiusdem euacuationes, quæ per os, & nares
fiunt, & ad reliqua deriuationū, ac reuulsio-
num, genera ueniamus. hæc quidem, & a ca-
pite ipso, & à membris capiti coniunctis mo-
liuntur. Sed non per membra læsa, sed per
alia, quæ sunt pariter capiti annexa si nanq;
ad

ad nares, & oculos catarrhus destillauerit, minimè caput purgijs, aut sternutatorijs utemur. similiter, si ad palatum, aut asperam arteriam fluxerit, minimè gargarismatibus, aut masticatorijs euacuabimus quemadmodum, si ad uniuersum ruerit corpus, nec frictionibus nec uinculis illum reuellemus. pari ratione de quocunque alio particulari membro malè affecto ex Galeni doctrina asserimus: quòd ne utiquàm sit per illud euacuandum: sed aut per membrum propinquum ipsi membro læso, si deriuationem: aut per remotissimum si maius reuulsionem cupimus. hoc profecto intendit Auic. minimè per membrum læsum esse attrahendum, dum catarrhi reuulsionem ad partem oppositam docet, cum ait. *Attractio uero eius ad partem aliam, est sicut cum eo, cum quo opponitur catarrhus descendenti ad guttur, cum facientibus sternutationem, & omnibus quæ mordicant nares, & sicut cum eo, cum quo opponitur catarrhus calido currenti ad inferiora, ex administratione uetosæ super nucham & similiter inclinatione capitis super embrochas factas ex odoriferis attrahentibus materiam ad partem nasi.*

Vbi igitur ad fauces, asperam arteriam, & pulmones, catarrhus fluxerit, uniuersalibus factis euacuationibus, & sola à capite deriuandi intentione remanente: si calida & acris

O iii fluxio

Tertio
decimo
methodi

Quinta,
fen. .3.
tract. I.
cap. II.

fluxio extiterit, utiliter sanguis à fronte, & è naribus mittitur; hoc quippe potissimum est in calidi catarrhi curatione: & maximè cum nares fuerint solitæ esse apertæ, & sint sup-
 presse. Et ratio potest esse ex Gal. octauo de usu partium. ubi habet, quod primus uentri-
 culus cerebri, inter alias utilitates, quas ha-
 bet, hanc possidet, quod ibidem cerebri super-
 fluitates colliguntur, & cum ipso primo uen-
 triculo coniunguntur nares, & etiam colato-
 rium, per quæ ille superfluitates congestæ cõ-
 modè expurgantur. Ad hanc eandem deriuã-
 di intentionem, uenæ etiam sub lingua incidi
 solent: & fuit hoc Dioclis: & secantur præ-
 cipuè, cum fauces, & guttur ex calida destil-
 latione inflammantur, Scinduntur quoq; quan-
 do in cerebri menyngis est inflammatio. nam
 istæ uenæ conueniunt cum uenis membranarũ
 cerebri. sed ultra has sanguinis missiones, ca-
 put purgijs quoq; tenuis hæc, & acris mate-
 ria purgatur. qualia sunt betæ succus, butiro
 commistus, hordei decoctum, aqua uiolacea.
 hæc ieiuno semper uentriculo naribus attra-
 huntur. & si ualidiora ipsa optauerimus:
 addimus, & saccharum, & mannam, & ro-
 sarum succum, iuxtà maiorem, aut minorem
 educendi necessitatem.

Si autem destillans materia ad has easdem
 partes frigida extiterit; siue tenuis, siue cras-
 sa

sa ipsa fuerit : neutiquàm supradictas capitis
 uenas , ut in calido fecimus catarrho , incidere
 audemus . uerendo , nè ex tali sanguinis mis-
 sione . caput ex frigido catarrho factum debile,
 magis debile , & imbecille reddamus , sed ca-
 put purgijs , & sternutamentis ipsum expur-
 gare nitemur , Caput purgia itaq; , salubriter
 caput purgantia ; componuntur ex herbarum
 succis betæ scilicet , cyclaminis , brasicæ , sam-
 psuci . foliorum inulæ , & anagallidis cæruleû
 florem habentis . simul cum acrium medicamē
 torum speciebus permistis , piperis (inquam)
 pyrethri , nitri , nasturcij , melanthij , castorei
 bellebori albi , & consimilium . Nos uerò sic
 ipsa paramus i Recip. aquæ mellis , unc. ij car
 peforum , melanthij , piperis albi , singulorû,
 drac. 5. multoties addimus uini albi aromoti-
 ci , unc. i. tritis his ; quæ opus est , commisceā
 tur . & naribus infundantur . sufficit unâ uicē
 semunciam succorum infudisse . Admonendi
 sunt , qui sumunt ; ut os aqua impleant , ne sci-
 licet è naribus per meatus in os perfluant succi
 caputq; in posturiora reclinandum , Rhasis ,
 & Serapio nares infundunt , & illiniunt aqua
 maioranæ , in qua helleborum album madue-
 rit . Auic. uerò admonet , nè hæc fortia statim
 à principio admoueamus . Idem quoq; nos do-
 cet Gal. secundo de comp. med. secun. loc. dum
 scribit Quippe ualentissima non statim ab ini-

„ tio admouere conuenit, sed ab imbecillioribus
 „ auspicari. quinetiam ipsa ualida medicamenta
 „ dum lenium mixtura mitescunt, mediocria red-
 „ duntur. Atq; idcirco ego lacte muliebri recēti
 „ læuigans ipsorum quædam, & aqua. Sæpe
 „ etiam melanthio usus sum ad nares illiniendas
 „ quandoq; acri aceto pridie macerans, postero
 „ uero die. aceto iterum læuigans, & naribus
 „ infundens. quandoque uerò cum oleo ueteri
 „ idem melanthium contero, & eodem modo u-
 „ tor. ita etiam Archigenes eo usus est, ad na-
 „ rium obstructa foramina. Id uerò, quòd aceto
 „ paratur; ad arquatos adhibebat Crito. hæte-
 „ us Gal. sternutamenta etiam, & ipsa è spe-
 „ ciebus prædictorum acrium medicamentorum
 „ conficiuntur; & harundine, seu calamo nari-
 „ bus insufflantur, admonendi sunt, qui sumunt
 „ ut sursum rapiant: hæc quidem sic conficere
 „ consueuimus. Recip, maioranæ, nigellæ, ga-
 „ riophyllorum, ana scrup ij piperis albi, Zin-
 „ giberis, nasturcij, ana scrup. i. diligenter tri-
 „ tis singulis, & commistis fiat sternutamentũ,
 „ Vbi autem quis acribus istis usus fuerit: de-
 „ bet postea per nares attrahere ea, quæ leniūt
 „ et refrigerant, sicut aquam hordei, uiolarum
 „ & similia. his singulis nunc commemoratis
 „ capupurgiis non est utendum, nisi postquam
 „ corpus uniuersum, aut uenæ sectione, aut
 „ purgatorio medicamento, euacuatum fuerit.

Deriuantia

Deriuantia, & Reuellentia fluxionem ad na-
res, & oculos descendentem.

Cap. XIII.

Cum autē catarrhus ē faucibus, & guttu
re declinauerit, & ad nares, & oculos
proruperit: si calida sit influxio, admonent
multi, ut spinæ, & occipiti cucurbitulæ cum
scarificatione admoueantur. Gal. autem simul
cum Medicis antiquis, in calida ad oculos,
fluxione temporum arterias secare iubet: ac
illas quoque in transversum discindere. sic
quidem in libro de sectione uenæ scribit: con-
sueuerunt etiam Medici interdum secare arte-
rias, quæ in temporibus sunt, infestantibus
oculos fluxionibus, tum calidis, tum spirituo-
sis. decimo autem tertio methodi in consimili-
bus affectibus illas prorsus abscindere docet,
dum inquit. est & quando calidus sanguis, ac
uaporum plenus, ad caput ascendit, ac maxi-
mè in arterijs redundat. Cui uitio saluberri-
mum est remedium, ut eæ incidantur arteriæ,
quæ circa caput, & calidiores apparent, &
maiores exhibent pulsum, quæcunq; uerò, &
paruæ, & prope cutem resident; harum & si
partem aliquam excideris, ueluti facere in ua-
ricibus crurium solemus; aptius erit. quod si
inter nudandum appareat tibi uas magnum,
aut magnum exhibere pulsum; tutius fuerit,
uinculo id prius excipere, mox quod in medio
est

est præscindere. hæc, & plura scribit Gal.
 Verum, quia idonei artifices ad munus hoc
 agendum non suppetunt, &, quia (ut addit
 ipse) arteriarum uulnera, ægrè suppressi
 possunt: ob id Medici ipsas incidere metuunt.
 hoc idem quarta primi Auic. comprobatur, dū
 „ ait. Ex arterijs uerò, quæ sunt in capite, est
 „ arteria temporis, quæ quandoque phlebotomatur,
 „ & quandoq; inciditur, & quandoque
 „ extrahitur, & quandoque cauterizatur: &
 „ hoc fit propterea, quod acuti, & subtiles rheumatismi
 „ constringantur, qui ad oculos descendunt.
 „ in earum tamen phlebotomia semper
 „ existit timor: & cum hoc tardatur consolidatio.
 „ Sed præter arteriarum incisiones, & cucurbitularum
 „ applicationem: apophlegmatismis, & gargarismatibus ab oculis,
 „ & naribus, materiam reuellimus. Ex mundificatiuis
 „ autem, quæ capiti sunt propria (inquit Auic.)
 „ sunt gargarismata, in quibus omnibus almuri
 „ fit administratum; quod si humores fuerint
 „ cholericici puri; non utaris in ipsorum mundificatione
 „ gargarismate, timendo descensum ipsorum
 „ ad pectus. hac profectò ratione, & mansa,
 „ & gargarizata, in hac destillatione Medici
 „ pertimescunt. sed si aliquid horum iuuans est,
 „ (subdit ipse) tunc oxymel de seminibus
 „ cum endiuiâ laudatur gargarizare, & oxymel
 „ scylliticum, & syrupus uiolaceus cum
 „ aqua

aqua hordei, lupuli, & prunorum, & quæ huius cursu currunt. hæc igitur prudenter ad ministranda sunt, nè caput nimium exagitantia plus obsint. quàm profint. Id ipsum, & de apophlegmatissimis dicimus; quòd lenia, & mitia solummodò in hac acri cõmendantur destillatione. satis itaq; fuerit, ceram cum mastiche, seu passulas cū thure, mandere, aut per se cortice radicum capparis, aut iunipri grana, & huius generis reliqua.

Si autem, quæ ad has partes destillat materia, frigida sit, siue tenuis aquosa, siue crassa & uiscida extiterit; nulla occipitiij sacrificatio ne facta, aut arteriarum temporum incisione fluxum intercipimus: sed apophlegmatismis, & gargarismatibus solummodò ipsum à capite expurgamus, & à partibus illis diuertimus. Paulus etenim, & Oribasius inquit. humores, qui in capite sunt, sputis euacuamus, quod, si leuiter facere uoluerimus, piper cum mastiche temperabimus, si acrius uacuare libet, pyrethrum, aut herbam pediculariam mandi præcipientur. Item anemones utriusq; radix mansa, pituitam prouocat, capparisq; radicis cortex, atq; huiusmodi remedia ferosum excrementū uacuant. Crassam uerò, lentamq; pituitam. sinapi cum oxymelite gargarizatum, aut sapa, in qua origanū, aut hysoppum sit incoctum. Ego uerò saponem, sinapi

Libro 1.

cap. 46.

Libro 1.

cap. 21.

220 LIBER SECVNDVS

sinapi, cum oxymelite admisceo. at, si cerebrum mucopurgari desideret, acris cum remedijs, quorum nonnulla etiam sternutamenta mouent, euacuabimus, hucusq; Paulus. nos autē mastichem, bacces lauri, & iuniperi, mandere saepe iubemus, quæ quoniam aromaticæ, & gratæ uentriculo sunt; nimirum iuuant. multoties mansiles componimus pastillos, qui habent radicem pyrethri. Zingiberis, ana drach. ij, piperis albi, drac. i. mastiches, ceræ, ana unc. 5. trita misceantur & fiant mansiles pastilli. & cum usus postulat, unus præbeatur. mandendus. Utendum autem apophlegmatismis matutino tempore, & tum potissimum, cum reliquis excrementis corpus iam uacuum sit. post illorum usum aqua calida os abluendum erit, aut mellicrate, Gargarismata quoq; nos componimus: ubi crassa, & lenta sit materia destillans, ex simplici oxymelite, seu ex composito, aut ex scyllitico simul permistis cum aqua mellis, aut hyssopi aut betonicae. Gal. præceptum obseruantes, ut à leui oribus exordiamur. nam à potentioribus si statim auspicamur caput offēditur. Vbi autem hæc parum proficiat; ualidiora sic formamus. Recip. pulegij, origani, calaminthæ, sin. M. s. radicem pyrethri, caparis, utriusq; drach. ij. coquantur in aqua fontana iustæ quantitatis, tantisper, dum tertia pars

Secūdo
de comp
med.

pars absumatur. deinde colo transfundantur
& iuri decocti adijciantur unc. iij. oxymelitis:
& omnibus commistis fiat gargarissima.

Ab hac nempe reuulsionis, & deriuationis
intentione, non desistentes: ad reliqua eorun-
dem genera progrediamur. quæ scilicet per
frictiones, ligaturas, pedum ablutiones, cu-
curbitulas, clysteres, mestrurorum, ac hemor-
rhyoidum apertiones, administrantur, ac tan-
dem, quæ per synapismata fiunt, & cauteria
Corporis nanq; frictio (ait Auic.) ex eis est Lib. 3.
quæ materiã ad inferiora trabunt. hanq; mo- trac. .5.
dò à supernis, modò ab infernis exordimur cap. 11.
partibus; penes uariam intentionem, aut
deriuandi magis, aut reuellendi Si enim in-
tentio reuellendi potior fuerit. infernè à cru-
ribus eas inchoabimus sub genibus, per crura
usque ad malleolos descendendo. postea à na-
tibus usq; ad genua, demum à spatulis ad na-
tes, & ultimò per brachia usque ad paruam
manum. Si uerò deriuandi præualuerit inten-
tio; tunc à supernis illas inchoabimus à nu-
cha, & occipite, collo; spatulis, brachijs,
& manibus: ad inferna descendentes mēbra,
ad coxas (inquam) genua, crura, & talos.
intq; pro modo corporis, & consistentia fri-
ctiones factæ, aut fortes, aut debiles. etenim Libro 4.
addit Celsus. quòd uehementer inferiores par- capite d^r
tes perfricandæ sunt. Leuior frictio adhiben- destill.
da

222 LIBER SECVNDVS

da est thoraci, leuior capiti. huic conforme dixit Auic. & motus membrorum inferiorum est ualde proficiuus ad catarrhos, propter attractionem materierum ad inferiora. & alibi huic proposito subscripsit, & quandoq; purgatur caput leui exercitio sicut frictione & compressione manibus facta ita, ut etiam petitiio capitis sit huius generis. Quidam etiam impiè reuellunt: dum, uel barbam, uel capillos euellunt. seu, dum in uerticæ capitis magnam capillorum partem manu uehementer uellicant: donec crepitu cutis ab osse recedat. Vincula autem arctiora (ait Gal.) ijs, quæ ad contrarium reuocant, remedijs annumeranda sunt. sed Scribonius in de spūto sanguinis contra Gal. de ijs ambigit, quod non conueniant pro reuellenda materia, quoniam per compressionem sanguis propellitur ad superiora, & multò plus repellunt, quàm attrahant. ad hæc dicimus, quod si in extremis partibus, ut putà infra cubitos ad carpum, & brachiale, seu ad crura, præcipuè hæc administrantur: & si aliqua etiam propulsio ibi fiat; nullum sequitur nocumentum. nam maius est commodum, quod ex doloris attractione consequimur ab illatis uinculis: quàm incommodum ex modica illa propulsione. hac eadem quoq; reuulsionis causa, pedes calidiori aqua lauamus, in qua rosmarinus, saluia, betonica,

betonica, & consimilia caput iuuantia, maderint. diueriunt & cucurbitulæ absq; incisione, cum multo igne applicitæ ad nates, coxas, & crura: seu ad collum spatulas, & lumbos: iuxta maiorem, aut reuellendi, aut deriuandi intentionem sicuti & de frictionibus supra retulimus. In mulieribus uerò mensiū euocatio si suppressi fuerint, salubriter à capite diuertit: quemadmodum, & in uiris hemorhoydum uenarum apertio, Clysteres quoq; & glandes subditi, & ipsi è directo à capite reuellunt. quamobrem, & secundo de compo. med. secundum loc. & quinto meth. clysteribus reuellendi causa fœliciter Gal. utitur.

Vnum animaduertendum, quod Auic. admonet: ut in calida materia ab acutis abstineamus clysteribus quoniam hepar calefaciunt. Gal. autem in eadem materia primo ad Glauconem fortibus utitur clysteribus. dicimus, Galenum intelligere de uno uel altero clysteri.

Auic. autem de continuo usu clysterum fortium. In frigida uerò destillatione tutò fortibus utimur clysteribus. qua de re, & Aetius rectè scripsit. Porro fortis clyster diurnas sanat destillationes. ij. nanq; ut plurimum componuntur, ex saluie, & betonica decoctis, maioranæ, stœchadis, cartami, centaurij minoris, polypodij, & similium, quæ capiti conferunt, & à ipso educunt. mox

mel

Octauo
sermo n.
cap. 53.

224 LIBER SECVNDVS

mel rosaceum, sal, & oleum ipsi decocto ad-
dimus: & hieram picram, & hieram Loga-
dij, & diacolocynthidem, & huius generis
alia secundum opportunas occasiones, aut ma-
gis, aut minus educendi. hac eadem profectò
reuellendi causa, glandes formamus cum mel-
le decocto, & speciebus hieræ, aut colocyn-
thidis modico, seu scammonij, aut agarici,
iuxta proprias indicationes. Has quippe oēs
reuulsionū species rectè quoq; administrantur
ubi humores ab inferis ad superas ascenderūt
partes: ut prima tertij benè admonet Auic.
dum ait. Et, si humores fuerint ascendentes à
latere, aut à corpore toto, trahemus ad con-
trarium, Sicut, si fuerit ex inferioribus cor-
poris, aut ex corpore toto, administrabimus
clysteres, & glandes, & ligabimus extrema
& propriè pedes & euacuabimus membra,
ut putà, si fuerit stomachus, cum hiera picra
aut splen, cum eo, quod ei est proprium
& similiter ununquodq; membrum.
Vomitus uerò est ex eis, in quibus nō
fit iuuamētū in curationibus ægri-
tudinū capitis, nisi fiat propter
cōmunitatē materiei in sto-
macho: nā tūc melior mo-
dorū expulsionis eius
est uomitus. hactē
Aui. pri. 3. c. 29.

Crurum

Crurium brachiorumq; cauteria, quibus pro-
sint destillationibus.

Cap. XIII.

HIs omnibus præsijs adhibitis, si catar-
rhus adhuc perseueret, multi ad continuā
moliendam reuulsionem cauteria adhibent, in
brachijs, in musculo epomoiide: si morbus ui-
geat, & instet reuellendi tempus. sin minus
ita, quod morbus inducias præstat: tunc ad
magis longinqua, ut putā infra genua p qua-
tuor digitos in ea parte, in qua scinditur mus-
culus ubi inuenitur concavitas. ibi ergo cau-
teria faciunt, quæ multoties conferunt. quan-
do scilicet cerebrum destillauerit non solum p
essentiam ex frigida intemperie; sed & per
consensum, aut hepatis, aut uteri, aut totius
corporis. Quum .n. caput camini instar se
habeat in corpore aliarum partium respectu
ad quod uaporosæ superfluitates ferè omnes
deferuntur, & maximè, cum ex frigida de-
stillatione debile factum fuerit: tunc facilius
absq; labore illæ recipiuntur. In his quippe
permistis catarrhis ex frigida cerebri intem-
perie, & uaporosis aliunde transmissis humo-
ribus cauteria hæc adhibita rationabiliter cō-
ferunt. quoniam per ea uaporosæ superfluita-
tes; quæ frigidum fouere catarrhum consue-
uerant; salubriter expurgantur. Nec enim
obstat, quod ad caput repant uapores; nam

non de
usu par-
tium

P ut

226 LIBER SECVNDVS

ut sursum, ita etiam ad latus, & inferius, ad brachia scilicet, & crura, diffunduntur, cum humidi, & aerei sint. Et quoniam membra hæc in decliui posita sunt loco, & ex administratis cauterijs debilia facta: idcirco à toto, aut à principi parte ad ea facile labuntur humores. promptè enim semper ad membrum læsum, & decliue, materiæ fluunt. & eo facilius, quo peruium adinueniunt locum, undè commodè excernantur. Et si enim caput ex catarrho, & crura, & brachia, ex cauterio æqualiter debilia existunt; maiorẽ tamẽ de capite, cum princeps, & nobile membrũ sit: quàm de cruribus, & brachijs, natura curam habebit. Quamobrem, nunquam desistet per hæc eadem cauterizata membra caput exonerare: ut potentior super residuũ euadat, ac citius à morbo uendicetur. In his igitur, & per essentiam, & per consensum factis catarrhis, cauteria hæc permittimus. Conueniunt etiam huiusmodi cauteria, cum fluxio à pericraneo, eiusq; uenis per externas, partes emanauerit: quoniam expurgationis locus fluenti materiæ opportunus commodusq; existit: at in simpliciter frigidis cerebri intemperiebus, ubi concoctrix maximè infirmatur: neutiquàm illa laudamus. quando societatem ullam inspiciamus; qua humores, superfluitatesq; illæ utiliter, aut per brachia,

aut

aut per crura expurgari possint. & si aliqua
affinitas aderit. tenuis utique & longinqua
multum illa conspicitur. hæc de crurium,
brachiorumq; cauterijs dicta sufficiant.

De Capitis cauterio, ac sinapismate
in catarrho.

Cap. XV.

SI Verò nec per enarrata cauteria, nec p
aliquod aliud superius descriptū præsidium,
catarrhus minuatur: sed fluere adhuc perse-
uerat, & timor sit, nè indies morbus sæuiat,
ac ægrum interimat: tunc ad sinapismata, &
cranijs suturarum cauteria, ut ad supremum
auxilium, medici confugiunt dicentes, conti-
nuum, ac perennem defluxum; continuam,
& perennem, exposcere deriuationem, & fri-
gidam fortem imtemperiem, calefacientibus
fortibus sanari. Ex recentioribus autē quidā
dubitant, an cauteria, quæ super cranijs sutu-
ris in catarrho fiunt; ei expediant: & cuius
magis; an calido, seu frigido: & cum re ue-
ra conferant; quænam feliciter cōmendantur,
an cum ferro, seu potius cum medicaminibus
facta; ut putā cum sinapismate, & uesticato-
rio. Ad primum, unū cum Gal. teriodecimo
methodi dicunt, in calidis catarrhis minimē
expetere: quum calida hæc calidam adauge-
ant discrasim. In frigidis autem commendan-
tur, postquā alia nequaquam profuerint,

P ii nec

nec morbus terminetur, sed contumax perse-
ueret. Laudantur quoque; cum res urgeat,
& periculum adsit, nè æger suffocetur: aut,
nè materia descendens pectoris uenas, aut
pulmones corrodat. An uerò ferro ignito,
an sinapismate, & uesticatorio id tutius molia-
mur? inquiunt isti, securius id administrari
medicamentis urentibus, & uesticatorijs.
neque enim ex his timent, caput lædi, sicut
ignito ferro. Ab hoc nanq; suspensorium ple-
rumq; offenditur, quod duas cerebri menyn-
ges suspendit, hæc breuiter est istorum sententia

*Subturi optimo
quoad caut.*

Nos autem in hoc quæsito prius quæremus
quinam sit cauteriorum, & sinapismatum u-
sus apud Medicos in catarrho. deinceps, per-
scrutabimur, an horum uterq; æqualiter, &
calido, & frigido conueniat catarrho: siue
unum, magis, quàm alterum: mox ostende-
mus, quòd ferro admotum cauterium, si qui-
dem à peritissimo administretur Chirurgo,
nullum inde periculum imminet. & si quid
nocumenti affert, facile corrigitur.

cauterij
usus in
catarrho

Ad primum, cum uniuerfa Medicorum
Scholæ, dicimus, cauteriorum usum in catar-
rho maximum esse, pro materiei fluentis de-
rivatione, & reuulsione quod ipse curationis
modus ostendit, qui semper in purgatione uer-
satur. id ipsumq; quotidiana medicorum ex-
perientia probatur; qui non nisi pro reuellen-
da,

da, ac deriuanda materia, huiusmodi indies
 utuntur cauterijs, nec imus inficias: caute-
 rium membro admotum, eius frigidam, &
 humidam intemperiem alterandi uim habere,
 sicuti & omnes fatentur. sed non est par ratio
 de cerebro, & alijs partibus. alias n. partes
 actu cauterium ferit, & urit. undè, & bene
 potest ipsas ad contrariam qualitatem alterare
 at in cerebro, cuius intemperiem in catarrho
 permutare intendimus, non idem euenit. nam
 & cranium, & dura, & tenuis meninx,
 mediae semper sunt, & ille ferri candentis
 ictus super pericraneum illico intercipitur.
 undè parum eius alteratio permanet: nec, si
 permanferit; boni quicquam operatur, cum
 prater rationem, & ultra artis mensuram,
 consistat. actio enim igniti cauterij (inquit
 Albucasis, non peruenit, nisi ad membrum,
 quod cauterizatur, pericranei itaq; & cutis
 capitis ustio ex huius doctrina, cerebri intem-
 periem minimè corrigit. Præterea post casum
 escharæ transactis aliquibus diebus cauterij
 locus frigidior, quàm prius erat, fit. nam
 quotidie ulceris præsentia pars illa inficitur,
 & debilior redditur. non igitur alterationis
 causa, sed euacuationis, & reuulsionis, me-
 dici id moluntur, Et, si Auic. in remotione
 causæ efficientis catarrhum, imperat cauteriū
 non ad alterandum, sed ad diuertendum, &

Lib. 1.

cap. 2.

Albuca
sis.

Lib. 1.

cap. 1.

P iii derinandum

deriuandum, præcipuè illud imperare cum credimus.

**sinapif-
mi vsus
in catar.**

Vsus autem sinapismi, & rubificantium in in catarrho efficax est ad alterandum, & diuertendum. alterat quidem frigidam excalefaciens intemperiem, ac humidam exiccans. diuertit uerò ex alto ad superficiem materiã extrahens: Longè tamen efficacior est ad alterandum. quod usu authorum primò ostendimus, postea rubificantis medicaminis ratione comprobabimus. Vbiq; .n. Gal. legimus & sexto de tuen. sani. & tertio decimo meth, & secundo de compo. med. secun. loc. contra medicos inuehi, qui in differenter, & in calida & in frigida intemperie, hoc præsidij genere ad materiam distrahendam utebantur, tanquã peculiari, & usitato tunc temporis remedio se mel tantum obseruauimus, hoc ipso Galenũ abusum fuisse quinto methodi dum nobilis cuiusdam romanæ mulieris capiti, calidam cum sputo sanguinis destillationem patienti, rubificans tale medicamen. ex thapsia, & palumbium stercore confectum, imponi iussit. plus ex more illorum reuulsioni, quàm alterationi indulgens. quicquid tamen sit de particulari casu illo: aliàs ubiq; Gal. exclamat, rubificãtia ista frigidis tantum inieperaturis utiliter adhiberi, & nullatenus calidis. clarè testificans, ut nos suprà diximus, hæc longè efficaciora

efficaciora esse ad alterandum, quam ad educendum, & multo plus incommodi affere calidæ intemperiei applicitum, discrasim augendo, quàm commodi materiam diminuen-
do secundo nanq; de comp. med. secun. loc. inquit ipse: Ego autem in quibus, uel intem-
peries quædam humida, & frigida particulis patientibus inest, ipsa per se, aut propter
frigiditatem eiusmodi humorum oborta; me-
dicamenta, quæ ex sinapi, thapsia, & simi-
libus præparantur, ipsis admoueo: calidis
uerò, & siccis non admoueo. porrò ij, qui ne-
queunt dispositiones cognoscere: ad huiusmodi
medicamina ueluti ad sacram anchoram con-
fugiunt: hoc idem Aetius tertio sermone af-
firmare uidetur, dum ait. sinapismus in diu-
turnis fermè omnibus morbis, postquàm re-
liqua auxilia nihil profuerunt efficacissimus
reperitur. omnes enim resolutæ, ac frigefactæ
partes hoc auxilio gaudent, & præcipuè ca-
put. id ipsum profectò Auic. uult. in curatio-
ne sodæ, quæ ouum [nominatur], cum inquit.

Et scias quòd ouum antiquum temporale
non eradicat; nisi, quod est fortis calefactio-
nis, & resolutionis. Idem in hemicranie cu-
ratione repetit. ægritudo enim cuius tempus
est protractum, frigida est secundum omnem
dispositionem, & indiget resolutione & quod
calefaciat cum fortitudine. concludimus tan-

P iiii dem,

cap. i 81

dem, sinapismis, & reliquis rubificantibus; frequentius, ac felicius rationales medicos uti ad frigidam permutandam intemperie, quam ad nocuam extrahendam materiam Id, quod apertè etiam concluditur, ex rubificantis medicaminis ratione. quæ est (ut ait Auic.) ut

Prima
fen. 2.
lib. tra. I
cap. 4.

calefaciat membrum, cui obuiat fortiter ita, ut ad ipsum uehementi attractione sanguinem attrahat, peruenientem ad eius exteriora, & rubefaciat ipsum, & hoc est sicut sinapis ficus, & calamintha.

Albuca
sis lib. I
cap. 2.

Sed satis dictum sit, de cauterij, & sinapismi, usu in catarrho. super est; ut modum declaremus, quo horum uterq; tum frigido, tum calido catarrho conferat. Recentiores aiunt. (& est ferè praxim exercentium communis sententia) cauterium, ubi alia remedia parum contulerint, ualde efficax esse in catarrho frigido. nam duplici ratione ei conuenit: alterationis scilicet, & distractionis. per calorem nanq; frigida corrigitur intemperies per excitatum ulcus, continenter materia distrahitur à solito cursu. modus uerò distractionis materiei, ut inquiunt, est quod calor innatus cerebri unà cum eiusdem naturalibus facultatibus (per uia facta uia ex ulcere candentis ferri) confestim frigidam aggreditur materiam digerendo, ac in uapores illam uertendo: quo melius per reclusum hostium expurgetur.

purgetur. idq; facilius etiam consequitur, quoniam pars ulcere affecta debilitatur; & ad partem debilem proclivius feruntur humores. Nec humoribus solum (addunt ipsi) peruius est factus locus; sed & uaporibus sursum ad suturas repentibus, tam in capite geniiis, quam aliunde transmissis. ij etenim dum cranij suturas feriunt, & clausos meatus inueniunt; tunc mora contrahunt, & cerebri frigiditate præhensi, incrassantur: qui mox deorsum cadunt, in humores uersi, & catarrhum augent. ijs utiq; ambobus, & digestis humoribus, & uaporibus sursum repentibus; ferri candentis ictus subuenit, idoneum locum utriusq; horum distractioni parans hic nempe est ordo, & modus; quo isti dicunt, cauterium frigido conferre catarrho.

Nos uerò, quoniam ab his discrepamus; dicimus, cauterium nullatenus frigido per se conuenire catarrho; nec alterationis nomine nec reuulsione causa, nec uaporum expurgandorum gratia. præsertim si à cerebro & non à partibus extra caluariam defluxus fuerit. quòd uerò alterationis occasione non competat iam liquidò patet, ex his quæ supr. diximus dum de cautcrij usu sermonem habuimus.

Quòd uerò nec reuulsione causa id expediat ratione probamus. Reuulsio nanque omnis, quàm in qualibet molimur destillatione, humorem

234 LIBER SECVNDVS

morem semper fluentem à proprio cursu diuertit. humor itaq; frigidus deorsum stillans ut sursum retrahatur, aut uiolenter id prouenit; aut ui calidi innati attenuantis, & in uaporem permutantis contingit. sed neutrum horum possibile est consequi. quòd uiolenter expellatur; nemo est, qui dicat; & si diceret. absolum foret quòd autem calidi innati ui digeratur, & in uapores uertatur, & motui sursum habilis reddatur: rationi consonum est; sed res admodum laboriosa, & difficilis iudicatur. ut tunc temporis cerebri natura id perficiat: quo frigida discrasis ui, & diuturnitate morbi imbecillis, & debilis facta est; & ob eius frigiditatem, uapores ad eum delati, statim crassescunt, & deorsum cadunt. Si adeò quippe uiget frigus in diuturno frigido catarrho, ut uapores in humores conuertat; quomodo igitur humores in uapores mutabit. Sed condonemus, non omnes in humores conuertit uapores, sed multos superesse, qui sic, ut halitosi sunt, excerni exposcunt. quòd nec horum tantum expurgandorum gratia, cauterium factum, in hoc catarrho prodest hac solà probatur ratione. quoniam uapores suae substantiae tenuitate per cranij suturas aptè extraferuntur; & per cutis pariter capitis poros accommodatè expurgantur. Praecipuè quum multitudine non se inuicem confundant

fundant : neque enim ibi multi gignuntur vapores ob cerebri auctam frigiditatem . nō igitur horum gratia purgandorum expedit caput ignito ferro urere . Sic quippe contra communem practificantium usum ostendimus . quod cauterium neuliquam frigido per se conuenit catarrho . Contrarium autem de sinapismo asserimus : nam huiusmodi rubificantia medicamina summopere frigidae destillationi opitulantur : ut Galenus , Aetius , Oribasius , & ceteri graeci tradiderunt . ipsa nanq; capiti frigidam patienti fluxionem admota ; non statim , uti ignita cauteria , amouentur ; sed diutius consistere permittimus , donec cutem exulcerent , aut cruento colore suffundant . haec igitur suo acri , & perseveranti calore , intemperiem permutant , & innatum cerebri calidum excitant , ad frigidos digerendos , & dissoluendos humores , quod facilius in balitus conuersi per cranij suturas distrahantur . Et hac quidem de causa , sexto de tuen . sani , & tertio decimo metho , Gal . medicamen . ex iha-psia , & palumbium stercore confectum in frigida commendauit destillatione . at in calida plurimum damnauit , tanquam male discrasis calidae causam fouentem , & morbum adaugentem ; uti clare etiam ex eius usu licet inspicere . Secus profecto res se habet in calido , siue ex frigido & calido commixto catarrho :

nam

236 LIBER SECVNDVS

nam assidue reuulsionis causa, cauterium eis conuenit, & nullo modo sinapismus. hoc quidem in calido capitis defluxu adhibitum iure duplici nomine laudatur. nam calidæ deorsum fluētis materiæ fit sursum reuulsio per excitatum ulcus: & aperitur hostium uaporū multitudini sursum repenti, ac exitum properanti. ij. enim in calidiori capite plurimi semper abundant. modus autem, quo calidos natura reijcit humores post factum cauterium: longè facilius est, quàm quo frigidos expellit. nā præter loci opportunitatem, tum ratione magnitudinis, tum ratione debilitatis, adest ipsius calidi humoris propensio sursum ad expulsionis locum ascendentis. & ultra humoris propensionem, ualidior quoque uiget cerebri calor, ualidius humores ipsos attenuans, & in uapores conuertens, ac reiectioni idoneos faciens. nec obstant, quod in calido capite, uix omnes peruiæ, & apertæ sint. quoniam quantumcunque peruiæ uaporum multitudini euacuandæ minimè satisfaciunt: idcirco cauterium adhibemus. ubi autem illæ satis forent: tunc cauterij nullum esset opus. igniti uerò ferri nocumento, succurimus frigidioribus linimentis, ut putā oleo rosaceo, myrtino, infrigidante Gal. aqua rosacea, & consimilibus. Quod autem antiquorum dictis consona dicamus: Gal. & Hipp, testimonio hæc ipsa comprobamus

comprobamus, nono .n. de usu partium Gal. declarat. quemadmodum non omnis humor, qui à capite destillat, aptus est per capitis suturas excerni, sed calidus, & uaporosus tantum. refert etenim ibidem ipse, quòd excretiones, quæ à capite defluunt, siue ibidè genitæ sint, siue aliundè deportatæ: in duplici reponuntur differentia. quædam enim frigida aquosæ, seu limosæ existunt: ex frigida intemperie & conconctricis imbecillitate genitæ. quædam uerò calidæ, uaporosæ, & fuliginosæ, à calida excitatæ, & productæ discrasi. frigida uerò, siue tenues aquosæ, siue crassæ limosæ extiterint (inquit Gal.) propria natura ad destinata inferius excretionum loca delabuntur, ad nares uidelicet, colatorium, & palatum. Calidæ nanque fuliginosæ, & uaporosæ superius suo impetu naturali ad cranijs scilicet suturas feruntur; tanquàm ad suos quoq; ordinatos excretionis meatus. Quum igitur cerebri excretiones omnes sub hac contineantur distinctione. Et harum singula proprios expurgationis ductus à natura obtineat, calida sursum, & frigida deorsum, clarè patet, quòd ad calidam, & non ad frigidam materiam attinet, per cauteria super cranijs suturas facta, expurgari. hæc enim suo impetu naturali in sublime fertur, ubi calidæ intemperiei ui in balium uertitur, qui

238 LIBER SECVNDVS

qui mox per cauterij ulcus liberius expurgatur. frigida uerò excretio suo nutu, & pondere, deorsum naturaliter ad os, & palatum descendit, & non nisi uiolenter, aut magna cum difficultate, sursum trahitur. hoc quidē est, quod primo aphor. nos docuit Hipp. dum ait. Quæ educenda sunt: eò duci per conferentia loca debent, quò maximè tendit natura. Si nanq; calidæ excretionēs sursum, et frigidæ deorsum, naturaliter per propria expurgationum loca mouentur: eò semper salubriter ducendæ sunt, et non contra ipsorum, et expultricis naturæ motum, illas insalubriter trahere oportet. Craniij enim suturæ, calidarum, colatorium, et palatum frigidarū, expurgationis loci dicuntur. per suos igitur unicuiq; proprios ductus, singula ipsarum salubriter excernetur. his ueris existentibus; cōcludimus utilitatis, & commodi nihil frigido catarrho in capitis uertice cauterium factum præstare.

Ad dices nisi Vertici, saltem Inio cauteria competunt, cum in declini resideat loco, ad quem sponte materia deuenit: huic respondimus, quod illud non est conueniens locus, cum à natura non sit institutus ad munus hoc exercendum: imò potius inconueniens, cum per cerebellum, & nucham noxiam trahamas materiam. adest præterea concoctricis imbecillitas

tas impotens humores inuapores uertere, & illuc usq; transfundere: sed præter hæc omnia adest, quod nullus uasorum consensus inter cerebrum, & inium cōspicitur, per quæ commodè fieri possit huiusmodieductio. Hac utiq; ratione Hippo. authoritati satisfacimus, dum ait, dolenti partem capitis posteriorem, in frōte recta uena incisa prodest. Posteriorem autem capitis partem dolor molestans, si intra caluariam extiterit cerebri menyngis affligit: si extra pericraneum, occipitiū & cervicis musculos & cuius offendit. quæ cūq; autē harū partiū læsa fuerit à uena frōtis secta auxiliū cōsequitur. Vena enim frontis ramulus est maioris rami externæ iugularis secundum colli latus ad caput ascendentis: qui in plures surculos scissus undiq; per capitis partes tum anteriores tum posteriores transfunditur. Nonnulli etiā ex his surculis per cranei foramina ad duram menyngeam pertingunt. per has itaq; rami externæ iugularis propaggines adest affinitas, inter synciput & occiput, unde inuicem salubriter expurgari possint, id quod inter cerebrum & inium non contingit cum nullus ibidem uasorum consensus appareat, per quem commodè euacuare possimus. At dices usus oppositum testatur, quoniam salubriter quotidie administrantur. Respondemus nunq; hæc feliciter experiri, nisi cum fluxio est calida, aut nō prorsus

240 LIBER SECVNDVS

sus frigida fuerit, sed mixta, ut mox de ipsa infra dicetur: siue cum materia à capitis uertice per caluam extrinsecus fluxerit, tunc equidem utilia inuenimus non solum in inio, sed, & uertice quoque facta: quando à loco affecto, atque eidem adherenti, & affini facilis & commoda semper siteductio siue frigida, siue calida materia extiterit. Et quoniam quis Paulum, Celsum, Aetium, & Alexandrum cauterium commendantes nobis obijcere potest, unà cum Auicenna, Mesue, Actuario, & Albucasi quos uniuerſa practican- tiũ schola in hac praxi inſequitur. Has profectò tantorum uirorum authoritates partim inter-

Lib. 6. pretamur, partim refellimus. Paulo igitur
caput 2. Aeginetæ, qui in defluxione ad oculos, pulmonumq; bronchios caput ignito ferro inurere docet; dicimus, aut ex aliorum sententia allocutum esse, aut si ex propria non de frigido simpliciter, sed de calido, siue de frigido, & calido simul mixto defluxu ipsum intellexisse.

Lib. 4. Ad Celsum autem & Aetium, qui & in pa-
caput 2. ralesi, & in frigida cephalea candentibus
Aet. lib. feramentis undique caput exulcerant. Re-
6. ca. 28. spondimus rationem parem non esse, nam
& .50. & in cephalea, & in paralesi caput ut pluri-
mum, & intra & extra caluariam afficitur,
quare ferri candētis ictus, aut ipsam par-
tem laborantem aut ei ualde propinquam sta-
tim

tim attingit, & ferit; quod in destillatione à frigida cerebri intemperie non euenit, uti supra retulimus. At Auicennæ, Mesue, Alexandri, Actuarij, & Albucasis auctoritates, & si semper apud me plurimi momenti existant, hac tamen parte non approbamus, cum nobis uideatur, id parum firmis rationibus admississe. Nec quòd istis contradicamus mirum sit; quia ueritatem, & rerum exquisitas rationes insequimur, atq; propterea ab his uiris doctissimis hac parte licuit discedere. Quòd uerò frigidis simpliciter catarrhis cauteria minime competant; seniorum catarrhi testimonio comprobatur. Qui ex administratis cauterijs deterius indies se habet. Nec enī refert; quòd in frigidis, & præfocatiuis catarrhis, (ut isti arguunt) cauteria adhibita summum multoties auxilium faciunt: quoniam & si hoc aliquando contingat, (prout rei ueritas est) nihilominus non in simpliciter, & absolutè frigidis, sed in complicatis ex calidis & frigidis humoribus id euenit, caput enim (scribit Gal.) partibus corporis omnibus uelut tectum quoddam calidæ domui est superpositum: undè facile excipit omnia, quæ à partibus subiectis sursum conferuntur uapores excrementa, & unà cum uaporibus humores quoq; sæpissimè arripit. Si etenim fortè euenit, ut frigida discrasi, caput laboret, &

℞ spirituosus

Nonod'
usu parti
ū cap. i.

242 LIBER SECVNDVS

spirituosis his calidis uaporibus ac humoribus repleatur; tunc frigida discrasis causa frigidis abundabit humoribus; ratione autem susceptorum uaporum, & humorum calidis. Ex his uerò, calidis, & frigidis humoribus permistis, magni gignuntur catarrhi: qui adeò interdum excrescunt; ut agros suffocent. his utiquæ complicatis, & magnis catarrhis cauteria super cranij suturas adhibita, prodesse comperimus. Idq; præcipuè super coronalem suturam molimur: nam præter reliqua (ait Gal.) tenuissimum, & rarissimum, in eo loco est cranium, & è directo respicit affectionem, unde commodius superflua excernuntur. Quòd uerò ex frigidis, & calidis humoribus complicatis catarrhis, cauteria conueniant: antiquorum cauterizantium auctoritate confirmatur, prima tertij Auic. cap. ultimo primi tractatus. inquit. Ex eo autem, in quo materia humorum diuersæ, quæ sunt in capite, communicant; secundum intentionem cauterizantium est, ut fiat cauterium, ubi perueniunt index, & auricularis; ipsos extendendo ab extremitate nasi; aut, ubi peruenit medietas fili, cuius longitudo est ab aure ad aurem capite prius raso. per diuersas autem materias, quæ sunt in capite; & calidas, & frigidas materias, intelligit Auic. ex mente illorum, sicuti boni interpretantur expositores.

Tertio-
decimo
matbp.
cap. vlti.

Idē fere
Mesue
cap. de
catarr. cu
rat. &
Albuca.
lib. 1.
cap. 2.

rēs . Et quoniam ut plurimum complicati affectus longæui , & diurni sunt , hinc est , quod in diurnis , & longæuis destillationibus cauteria commendantur . & utilia inveniuntur , nam sicut continuus , & perennis est fluxus ; ita continua , & perenni indiget evacuatione . Qui enim perseverans est morbus ; perseveranti quoq; curatur præsidio . hanc autem curationis perseverantiam , multi per quadraginta dies continuant . alij quoq; per annū ulcus cicere , alia' uestimili re , apertum conservant . si enim brevi tempore recludatur ; periculum imminet , ne materia solita fluere ad ulcus illud : nocumentum faciat . De loco autē in quo cauterium administratur ; multi reuulsionis rectitudinem observant . Alij expurgationis commoditatem . Qui uerò hanc uenerantur ; super coronalem suturam id fieri semper iubent . nam suturis omnibus laxior illa existit & magis conspicua . & præter reliqua ; etiam tenuissimum est in eo loco cranium , & rarissimum . Qui enim reuulsionis rectitudinem colunt , & student , ut ad contrarium per rectū fiat reuulsio . ij si ad uentriculum , aut ad pectus , & pulmones materia descendat ; coronali suturæ cauterium imperant . Si uerò à posteriori capitis parte materia fluēs ad spinæ uertebrae , & iuncturas dilabatur ; fluentis materiei rectitudinem seruantes in occipitio

16. methodi.

Q ii super

244 LIBER SECVNDVS

super lambdoidem suturam cauterium faciunt
 Vbi uerò ad oculos materia fluxerit, tunc re-
 tro aures in inio. hoc est posteriori capitis par-
 te, quæ ceruici copulatur, cauterium, aut la-
 queum, ex equinis setis contestum, moliuntur
 hoc ipsum de sinapismi loco asseueramus. quan-
 do una eadem si utriusq; intentio, cerebrum
 (inquam) persanandi. at sinapismus longè
 magis amplum capitis spatium occupat, &
 diuturniorem moram super ipsum desiderat;
 quàm cauterium. hoc .n. illico suum perficit
 opus, & paruum admodum, & angustum
 ulcerat locum.

Ad nocumentum autem (quod aiunt) ignito
 ferro fieri, quòd suspensorium scilicet menyn-
 gum cerebri inde offendatur: dicimus, peritū
 chyrurgum secundum rationem operantem im-
 munes à periculo isto nos facere. debet .n. ipse
 ignitum ferramentum supra suturam ita ponere
 ut cauterij gyrus iustè super suturam existat:
 cuspis uerò, à latere uerti debet. ne dum ferit,
 directò suturam percutiat, sed eius latus, &
 extremum tantum. dummodo .n. ferri candē-
 tis ictus suturam ipsam actu non feriat: nullum
 inde malum ueremur. hoc quidem Albucasis
 confirmat, dum ait, & scitote filij quòd, ex
 secreto curationis per cauterium cum igne, &
 bonitate eius super cauterium cum medicina
 comburente est, quoniam ignis est simplex cu-
 ius

tus actio non peruenit nisi ad membrum quod
 cauterizatur, & non nocet membro alio co-
 iuncto cum eo, nisi superfluat. hac igitur de
 causa dixit Auic. cauterizator præterea sibi
 cauere debet, ne fortitudo cauterizationis i-
 ipsius ad nervos perueniat, nec ad chordas,
 neque ad ligamenta. subtiliter igitur super
 operaberis ita, ut cerebrum non ebulliat, neq;
 ipsius panniculi corrugentur. Nocuum
 uerò, quod ex administrato cauterio uereri
 possumus; est, cum cauterium non educit, nec
 diuertit materiā peccantem. & morbum fa-
 cientem; utputa, si ad oculos per recondita in
 profundo uasa materia fluat; & cauterium,
 aut laqueus, in ea ceruicis parte, quæ occipiti
 est proxima, administretur: hoc quidem mor-
 bum adauget, nam nihil materiei, quæ ad
 oculos tendit, per ipsum retrahitur: cum nul-
 la, sit ibi uiarum affinitas per quam hoc effici
 possit. sed ultra. quod nullum bonum operatur
 malum etiam agit, quod pericraneum infirmat
 cuius infirmitate, & oculus !confortij lege in-
 firmatur. per adnatam enim tunicam, oculus
 pericranio coniungitur. & ex mala eius affe-
 ctione, malè quoq; , & ipse per consensum af-
 ficitur, Sic quippe duplici onere oculus præmi-
 tur, propria scilicet, & aduenticia per cau-
 terium acquisita ægritudine. Hoc idem accidit
 de quocunque alio præter rationem in capite

Q i i i facto

Quarta
fen pri.
cap. 29

246 LIBER SECVNDVS

Quinto
& 13.
metho.
contra
Erasistra
tum

facto, nam quum materia, morbum efficiens per cauterium non aboletur, tunc duplici morbo caput grauatur, solito scilicet, & recenter per cauterium assumpto. ex ipso quidē caput semper læditur, tum præcipue, cum utilitatis nihil molitur. Quibus autē ualida hæc præsidia opem ferunt, & in morbi principio, & in augmento multoties molienda sunt, iuxta opportunas occasiones, nec sunt procrastinanda ut leuiora prius experiamur. nam, qui segniter in principio curant catarrhos (iquit Gal.) à leuioribus incipiendo, longum parant ægris interitum. errata. n. influxionum initio; affectus difficulter sanabiles, uel prorsus incurabiles faciunt. Sed satis, superq; de cauterio & sinapismo, dictum sit.

Calida remanens cerebri intemperies
ut remoueatur.

Cap. XVI.

Materia undiq; & è capite, & è toto expurgata: ad malam capitis intemperiem alterandam, & permutandam, accedamus. hæc enim ex intentionibus, superius inuentis, una fuit. quam, etsi pro parte supra executioni mandauimus, prout scilicet ab externa causa fuit excitata: superest, ut quatenus permanēs est, & materie iuncta ipsam perficiamus. Vbi nanq; hæc calida extiterit, ad frigidum alteranda

randa uenit: (cum alteratio sit eius, quæ prius fuit qualitatis demutatio) sed moderate seper: quum nobile membrum sit cerebrum, & suapte natura frigidum, à frigido aptum pati. Plurimis itaq; medijs frigidius caput reddemus: inunctionibus scilicet, odoramentis, pulueribus, & lotionibus. Sexto. n. de tuen. sani. Gal. calidum caput perungi rosaceo oleo iussit. Auic. autem oleo uiolaceo illud inungere monet, dum ait. & inunctio capitis, & extrimitatum, & suminis, & ani, & testium, & quæ sunt in circuitu eorum cum oleo uiolaceo. Mesue autem addit oleum chamæmelinum, & de papauere, si uigiliæ affuerint. Odoramenta fiunt ex aqua rosata, cāphura, uiolis, rosis, nymphaea, santalis, & similibus, ex eisdem quoq; suffumigia paramus. Adest & Acoramboni nobile suffumigium, quod habet canphuræ, drac. ij. santalorum omnium drac. i. gariophyllorum. drac. ij. puluerizata omnia in phiala ponantur: in qua sint aquæ rosatæ, lib. i. s. aceti rosati, unc. iiij. Pulueres uerò, qui supra cranij suturis sparguntur, ad calidā intemperiem permutādā; ex his eisdem frigidis odoratis conficiuntur. sed ab omnibus commendantur puluis ab Auenzoare superius descriptus, qui in frigido catarrho non lotus, in calido uerò cum aqua rosata sæpius lotus, mox exicatus, debet imponi huic rubeos

Secūdo
metho-
di.

Ca. pro
prio de
cura. ca-
tarrho

℞ iiii aliqui

248 LIBER SECVNDVS

Sexto de
tuēda ua
letudine.

Quinta
fen 3.
cap. 11.

Cap. 53.

aliqui adiungunt corallos, rosas, & santalos. Lotiones autē, & capitis perfusiones, ut plurimum ex aqua dulci administrantur. quibus uerò ex calida intemperie caput malè habet (inquit Gal.) hos frequenter balneo dulcis aquæ fouere expedit: quo, & calidos uapores. qui in capite sunt, euocemus; & totum capitis temperamentum melius reddamus. tertio decimo autem methodi ait. atq; aliquando cerebrum ipsum fluxionem transmittit, debetq; huius intemperies totius capitis ephit ematis corrigi. hoc idem Paulus affirmat, ubi calida præpollet intemperies; balneo utendum est, caput aqua copiosiore calida perfundendum. Auic. id ipsum comprobatur, dum scribit, opposito autem causæ efficientis, calidæ quidem est ut sit sollicitus in refrigerando caput eo, quod est refrigerans, frigidum potentia, sicut introitus balnei dulcis omni mane cum est ieiunus, & effusio aquæ super exirimitates, & embrochæ administratio, factæ ex hordeo, & papauere, & uiolis, & chamæmilla: & effusio fortiter refrigerantium actu super caput hæc, quæ ultimò hic recenset Auic. ex Aetio octauo sermone eum depronpsisse credimus: dum dixit, si uerò ab his nihil leniatur destillatio, præsentissimum auxilium capitis irroratio existit maximè in æstate, & capitis temperatura calidiore. oportet autem in balneis ex alto

to frigida aqua delabente caput subdere; ut uiolentum inde sustineat insultum: euestigiò. n. densitatem dissoluit. animaduersionem tamen habere oportet: an thorax inde facile offendi possit: conuenit enim promptè à capite frigiditatem transumere, ac fortissimas uexationes perferre. Nos autem propter hanc, & superiorem dictam causam, gelida hæc actu capiti fortiter infundere semper uerebimur; nisi in uehementi calido, & acuto catarrho sputum sanguinis sui acredine minante. & hoc in ualido, & uiridi corpore benè composito. tunc fortasse, cum Alex. hæc audebimus. ait etenim ipse lib. ij. suæ paraphrasis. Medela uerò, quorum à capite delabitur acuius humor; consistit in applicatione rerum refrigerantium, & humectantium caput. his n. capiti adhibitis, calor eius sedatur, & detrescit acrimonia. quibus nanq; gelida est capitis intemperies, huiusmodi calore, acrore q; non infestantur. qua de re oleum rosarum per se, uel adiecto aquæ frigidae paululum, quo promptius penetret, capiti agglutinandum. neq; alienum fuerit, hoc malo ita correptos in balneum perducere, ad temperandam uerò capitis intemperiem, gelidam aquam non citra rationem eidem parti superfundito. nec possum non demirari, quod Gal. mirificus, ac summus medicus, inter medelas huius mali nihil frigorificum, nihil item eorū,

Cap. pp
ter acres
humor.
sanguis.
spuentiū
curatio.

quæ

„ quæ humectant recensuit: sed contra omnia fe-
 „ cit. nam intrâ initium, confestim calorificis,
 „ siccisq; usus est, quibus mali causam magis
 „ inflammavit, magisq; exiccavit; pulchrè ni-
 „ mirum excretionem sanguinis, ab erosionē or-
 „ tam, gnarus. hæc, & plura alia contra Gal.
 Alex. Nos pro horum discordia, ueritatis cō-
 ciliandæ gratia. dicimus, quod etsi calida ca-
 lido catarrho Gal. propinat; non absq; ratione
 id operatur theriacen nempe ipse exhibuit cir-
 citer quatuor menses ante confectam, pro de-
 fluxus astrictione, & incrassatione. habet. n.
 id ætatis adhuc prævalantem papaueris suc-
 cum. ideoq; & somniferum est; & fluxiones
 tum siccatur, tum leuiter crassat. Et siquidem ca-
 lida sinapisinata capiti imponi iussit, reuulsioni
 & humorum purgationi magis incubuit, q; in-
 temperiei alterationi. quod in laconicum lan-
 guentem duxerit: falsò ei ascribit. quoniam
 apertis uerbis in lauacrum, & non in laconi-
 cum duci monuit. dum dicit, interpositisq; tri-
 bus horis, in balneum duxi, ac laui Alex. enī
 humorum distractionem, & fluxionis astri-
 ctionem despiciens, ad intemperiem, & malā
 qualitatem tantum intentus, refrigerantia, &
 humectantia solummodo commendat: Galenū
 ne incusat, iustè, an iniustè, probus iudex di-
 iudicabit. Quòd uerò destillatio illius nobilis
 mulieris, quam quinto methodi Gal. describit,
 de qua

de qua uerè hic Alex. intellexit; calida, & acris extiterit: facile est argumentari, ex sanguinis sputo, quod statim circa morbi principium apparuit, nam quod in frigida de stillatione sanguinis sputum accidit; non nisi post longum, & diutinum tempus, id contingere solet. sed ad frigidam cerebri intemperiem permutandam ueniamus.

Vt frigida remanens cerebri intemperies propellatur.

Cap. XVII.

Frigida namque cerebri intemperies, & ipsa plurimis praesidiorum generibus alteratur, & ad calidum permutatur: inunctionibus uidelicet, emplastris, odoramentis. pulueribus, & lotionibus. secundo n. de comp. med. secundo loc. inquit. Gal si frigiditas sit recens; solum rutaceum oleum, si calidum effundatur sincipiti perfecte hominem liberat. si uero uehementiori calore sit opus: inungere euphorbium oleo, & que ex pipere parantur, oportet. inungenda autem est facies, ac tum aures tum nares, praecipue irino amaracino, & nardino unguentis, nec non foliatis, spicatisque uocatis. mox infra eodem lib. addit. Ego autem in quibus, uel intemperies quaedam humida, & frigida particulis patientibus inest, ipsa per se, aut propter frigiditatem eiusmodi humorum oborta, medicamenta, quae ex sinapi, & tapsia, & similibus praeparantur
ipsis

252 LIBER SECVNDVS

- Lib. 3. ipsis admoueo. calidis uerò, & siccis, non ad-
 cap. 28. moueo. Item Paulus si frigida intemperies
 afficiat, & morbus contumax sit. caput calefa-
 cientibus, subtiliātibusq; nardino, rutaceoq;
 debet perungi. irinum uerò non solum illinitur
 Serm. 8. sed etiam naribus instillatur. Aetius autē in-
 cap. 53 quit. his uerò, qui continua, & inueterata de-
 stillatione afficiuntur, caput radere oportet,
 & factis scarificationibus, bituminosa empla-
 stra imponere. Auic. multa recenset, dum
 cap. pro ait. Et iniunctio extremitatum cum oleis ca-
 prio de lidis, sicut est oleum anethinum, chamæme-
 cur. catar linum, de lilio, rutaceum, laurinum. inun-
 gantur eis testiculi, & quæ sequuntur eos, &
 anus, & sumen, & extremitates. Et admi-
 nistrentur super caput, & frontem, linimenta
 ex sinapi, & costlo, & huius generis. & quā-
 doque necessaria est administratio medicinarū
 rubificantium ita. ut in eis recipiantur stercus
 columbinum cum sinapi, & ficus, & menta-
 strum, & gummi rutæ agrestis: & ad ulti-
 mum. capitis calefactio, & ipsius exiccatio
 conferunt. hætenus Auic. Odoramenta fiunt
 ex ambra, moscho, Zibeth, Styrace, xyloaloe
 & similibus. & ex oleis pariter odoratis, quæ
 in delitijs habentur: ut oleum despica, de ci-
 tro, de cinnamomo, de gariophyllis, & hu-
 iusmodi alia. Ad id uerò, quod quinta parti-
 Aph. 28 cula aphor. Hipp. dicit, suffitus aromatum
 muliebria

muliebria ducit: sæpius uerò & ad alia utilis est, nisi capitis faceret grauitatem. dicimus, quod immundo existente corpore, uerè capitis grauitatem inducit, sed mundato, ac purgato & capite præcipuè, nequaquam illud operatur, sed confert, & ad calidum suauius alterat: præsertim si moderatè & opportunè administretur. Pulueres autem cranij suturis inspergendi, ex odoratis aromatibus componuntur, sicuti ex gariophyllis, cinnamomo, maceræ. nucem moschata, mastiche, stæchade sampsuo, betonica, & similibus sacculi præterea, capiti admouendi sunt, qui habent florum chamæmile, meliloti, betonica, stæchadis, foliorum lauri, pulegij, origani, signu. M. s. cinnamomi, gariophyllorum, ana drach. i. maceris, drach. i. s. nucis moschatae. drach. ij. galliæ moschatae, drach. i. conterantur omnia, & trita in sericum demittantur, formeturq; sacculus, qui suturæ coronali imponitur. Lotiones uerò, & capitis perfusiones fiunt ex lixiuio quercino, uel uitis, in quo lauri folia, chamæmila, saluia, maiorana, stæchas, betonica, melilotum, & alia capiti conferentia incoquantur, mox ad illud bene deteggendum odoratis saponibus caput illiniunt nonnulli etiam ad caput expurgandum, & mundandum loco saponi agarico utuntur: multi postea ex uino cretensi ualidissimo, in

qua

Mesue
Cap. de
caput
purgijs
cōferenti
bus sode
frigida.

254 LIBER SECVNDVS

quo thus, & sandaracha effer buerint; ipsum idem denuo ablui imperant. A uic. autē inquit & quandoque est necessarium, ut fiat uaporatio cum sale, & milio & quandoq; fit uaporatio cum aquis calidis in fine, quo possibile est eas tolerare ex calefactione: & administrātur in ea embrochæ maturatiuæ, & resolutiuæ. Quod uerò artificiale balneum, tam humidū, quam siccum, & capitis perfusiones, catarrho expediant; superuacaneum putamus recensere. quoniam & à græcis, & ab arabibus, presidia hæc in catarrhi curatione, et præseruatione ubiq; commendantur. De eius .n. præseruatione loquens A uic. dicit, et ille qui cōsuetus est pati catarrhum, quandoq; prohibet aduentum catarrhi suo subito introitu ad sudandum in balneum ante aduentum catarrhi.

Quinta
fen 3.
cap. 11.

Quod etiam in eius curatione expediat; ex iā dictis in calidæ discrasis remotione liquidò patet. In frigidi nanq; catarrhi curatione, A uic. balneum non imperat, nisi prius concocta materia sit. ait enim, et oportet in hoc catarrho, ut non ingrediatur balneum ante maturationē imò administrentur uaporationes siccae. mox infra idem repetit. et quādo catarrhus est frigidus, non est conueniens introitus balnei ante maturationem. et, si est calidus; propter illud non est multum malum, imò iuuabitur eo. hanc eandem doctrinam Mesue sequutus, dixit

In

In fine autem rei confert introitus balnei, et lauaria eo. sed, quando cum catarrho fuerit febris, aut tussis, ex istorum præceptis balneum non adeat. omnes denique aquæ dulcis balneum, et in calido, et in frigido catarrho, dummodò aliquid non sit, quod obstet, suo debito tempore commendant. quare hic non amplius insistimus,

Balnea naturalia, arteque comparata
calidis destillationibus proficua
Cap. XVIII.

Nunc ad naturalia balnea ad thermas, in-
que, & guccias progrediamur. Et ex more
perquiramus qualiter ab antiquis in catarrhi
curatione hæc approbata fuerint. Gal. sexto
de tuenda ualitudine, in calido catarrho sul-
phureas, bituminosas, & aluminosas aquas om-
nes prorsus damnat. dulces uero sponte natas
non libere commendat. nam inquit, Quibus
igitur ex calida intemperie caput malè habet;
hos frequenti balneo aquæ dulcis fouere expe-
dit. quo, & calidos uapores, qui in capite sunt
euocemus, & totum capitis temperamentum
melius reddamus. Calidarum autem, quæ spo-
ntè nascuntur, noxius ijs usus est. si quidem, quæ
ex his sulphureæ, bituminosæ, ue sunt: eæ
propterea, quod calefaciunt, inimicissimæ ca-
lido naturaliter capiti sunt. Aluminosæ uero,
quoniam angustos meatus claudunt, caput offe-
dunt

256 LIBER SECVNDVS

„ dunt: solis autē ijs spontē natis, quæ dulces
 „ sunt, (si tamen ipsis utendum sit) usi citra no-
 „ xam poterunt postea de his quoq; dubitat di-
 cens, nam quod utile etiam aliquid ipsæ præ-
 starc possint; hoc dicere non perinde tutum est
 quando nec calidæ fortasse forent, si omnis ca-
 lesfacientis medicamentosæ uirtutis essent ex-
 pertes. hæc quidem Gal. Qui malam cerebri
 calidā intemperie sanare intēdens, aquæ dulcis
 balneum commendat, ut naturali aquæ frigore
 & humore, temperiem ad meliorem formam
 perducatur, & habituali balnei caliditate noxios
 euocet uapores. tertio nanq; de tuenda ualetu-
 dine tradit ipse, tepidum balneum, & refrige-
 randi, & humectandi, uim habere. moderatē
 uerò calidum, humectandi, & calesfaciendi &
 ex accidenti per halitum uapores digerendi:
 duras, tensasq; partes, molliendi, flatu diffū-
 dendi, excrementum, putre^{us} ue, si quod intus
 ad cutim hæret, euocandi hæc utiq; commoda
 omnia in calidi catarrhi curatione ex aquæ dul-
 cis solio ipse consequitur. quorum nullū ex ca-
 lidis, & astringentibus thermarum aquis, asse-
 qui potest, nam illarum calore, calida capitis
 adaugetur discrasis, & ipsarum adstrictione
 uapores dissolui prohibentur: quamobrem hæc
 omnes in calidi catarrhi curatiōe iustē damnat
 Sed quoniam ex thermarum aquis, (etsi raræ
 inuentu sunt) aliquæ tamen dulces reperiun-
 tur

tur, quæ, & humectandi, & frigesfaciendi uī
 possident: & innato calore uapores, putre'ue
 oē, dispergendi. has quidem & si ambigere.
 Gal. uideatur, nihilominus admittit, cum ex-
 perientia illas addiscere nos admonet dum ait.
 Satiū autem est, eiusmodi aquas experientia
 discernere, quando etiam raræ inuentu sunt:
 apud nos stadijs ab Vrbe paulo plus centum:
 in Prusia, minus decem. Huic conforme He-
 rōdotus scripsit, in libro de præsijs extrinse-
 cus occurrentibus. Particularium spontē nascē
 tium aquarum facultas, quum multam habeāt
 differentiam: ea ex his, quæ experimento cō-
 probantur, assumenda est: exquisitam. n. de
 his per species traditionem facere non possu-
 mus. quum nec omnibus nos utamur; nec in
 omnibus, quæ de his habetur cognitio, medi-
 camentorum pollicitationibus respondeat. fri-
 gidæ autem; spontē nascentes fluxionibus om-
 nibus competunt affectibus, quæ circa uesicā
 sunt, capitis doloribus, ac ulceribus malignis.
 A Etas autem nostra in hisce regionibus lon-
 ga experientia multa talia balnea adinuenit,
 quæ refrigerandi, & humectandi uim habent
 & calidis diutinis affectibus medentur. Ve-
 luti sunt Veronensia calderiana, & balnea sã
 cti cassiani de fiuncella, & balneum uillæ in
 agro Lucensi, & balneum Reginae dictum, &
 de aquis in comitatu Pisarum. hæc quidem

R ipsa

sexto de
 tuenda
 sanitate

Cap. 5.

258 LIBER SECVNDVS

ipsa in antiquato calido catarrho à medicis cōmendantur, tum pro corporis ablutione in piscina, tum pro eiusdem potione. hæc nanq; potata; simul utranq;, & alterandi, & euacuandi intentionem explent, & calidæ hepatis, renū & uteri discrasi summopere opitulantur, à quibus diuturni calidi catarrhi per consensū ferè semper fiunt. rarò etenim calidum antiquatū uidemus catarrhum: qui non, aut hepatis, aut uteri aut totius consensu talis extiterit. horū igitur sanandorum causa, hæc præcipuè laudantur: & nil melius in eorundem sanatione imperari potest. Quod uero de thermis diximus, id ipsum, & de eorundem naturalibus ducijs asserimus. sicuti benè nos admonet Aetius, dum ait. Cæterum bituminiosis, & sulphurulentis aquis salientibus, caput supponere nō oportet, faciliè enim indè læditur. Quis nāq; ignorat, calida caput intemperie læsum, à calidis bituminiosis aquis perfusum uehemētius lædi? His etenim calidis cerebri affectibus, frigida, & non calida ducia conueniunt. quæ, ubi naturales nō aderunt: arte tales paramus, aut ex aquis frigidorum naturalium balneorum: aut ex stillatis, & potabilibus aquis. Multi. n. ex aqua rosata leni lixiuio commista ducias conficiunt. Alij ex aqua dulci, in qua ignitū ferrum pluries extinctum fuerit: mox huic prædictæ aquæ addunt, cāphuram, rosas uiolas,

Tertio
ferm. ca.
de natur
balneis.

uiolas, & myrtos; & in ea bullire permittunt.
 Aliqui frigidiorē illam facientes, his addūt
 hyoscyamum, papauer album, folia salicum;
 uitium pampinos, & lactucam. sed hæc de
 balneijs, & guccijs, in calidi catarrhi curati-
 one dicta sufficiant.

Naturalia, & artificialia Balnea frigido
 Catarrho congrua.

Cap. XIX.

IN Frigidiori autem catarrho, (sive à prin-
 cipio à causa frigida ipse frigidus fuerit; sive
 ex successu, & morbi lōgitudine talis extiterit)
 postq̃; reliqua auxilia pauci fuerunt momenti
 naturalia calida' ue balnea, salutaria semper
 experimur. ait Aetius. Ex balneis naturali-
 bus, quædam sunt nitrosa, quædā salsa, quædā
 aluminosa, aliqua sulphurenta, aliqua ferr i
 aliqua æris, qualitatem habent: quædam uerò
 ex his composita sunt. horum autem omniū uis
 est siccare. sed quædam cum exicatione egre-
 giè simul calefaciunt, quædam exiccando con-
 stringunt; uelut aluminosa, ex parte uerò etiā
 salsa, & quæ æris qualitatem habent. omnia
 autem sunt commoda humidis, & frigidis præ-
 ter naturam corporibus, & talibus morbis di-
 uturnis hucusq̃; Aetius, hæc eadem præcisè
 de naturali balneo referūt, & Paulus, & Ori-
 basius, ueluti qui ab uno Gal. eandem omnes

Serm. 3
 cap. 156.

R ii doctrinam

260 LIBER SECVNDVS

doctrinam hauserunt. ij. nempè cōcordes asse-
 uerant, quemadmodum calida naturalia bal-
 nea calefaciendo, & exiccando frigidi s, & hu-
 midis intemperaturis maximè conducunt. Vbi
 igitur destillatio frigida, & diuturna fuerit,
 & alia remedia parum profecerint, ad balnea,
 tanq; ad sacram anchoram confugimus. hæc
 quippe, & potata & super caput præcipuè
 instillata, cōmēdantur. tūc .n. salubriter putā-
 tur: quando cū frigida destillatione, aut uētri-
 culus, aut uterus consimili frigida intemperie
 laborauerit: undè destillatio fouetur, & in-
 crementum arripit. super caput uerò effundi-
 tur, cum destillationi maximè incumbimus,
 calefaciendo, exiccando, & adstringendo. de-
 fluxio nanq; omnis in sui sanatione, & exic-
 cantia, & adstringentia perpetuò expetit. &
 præcipuè, si in humido, & laxo membro, quale
 est cerebrum, ipsa fuerit. frigida etiam intem-
 peries, illam efficiens, calorificis maximè cor-
 rigitur. Rationabiliter ergo, Aetius. Paulus
 & Oribasius, nitrosa, ac salsa balnea (ut pote
 quæ calefaciendi, adstringendi, & exiccandi,
 uim possident) capiti, fluxionibus uexato,
 conuenire tradiderunt. hæc etenim frigidam
 malam cerebri intemperiem per se alterant,
 suaq; adstrictione id ipsum roborant; & ma-
 teriam facientem catarrhum calefaciendo par-
 tim discutunt, partim exiccant. suo igitur iure
 hæc

hæc sibi expetunt si prius caput, & uniuersum corpus exactè sit purgatum. sic, ut non remaneat materia, aut pauca ualde, quæ actuali aquæ caliditate resolui possit. (nihil tunc profectò ex aquarum constrictiõe mali ueremur) & tempus anni congruum sit: ita, ut temporis constitutio non nimis humida, frigida, & pluuiosa extiterit. Naturales uerò gucciæ famigeratæ, quæ frigido catarrho conducunt. sunt quæ apud Castrum in romandiola sancta Maria in bagno nuncupatum, reperiuntur; & Petrioli, seu sancti Philippi duccia in comitatu Senarum, & illa de Corseno in agro Lucēsi & plures aliæ, quas recensere superfluum putamus. sed ubi harum naturalium gucciarum penuria aderit, aut ob aliquod impedimentū ipsas adire prohibemur: tunc arte has conficimus; nonnullis in communi aqua, quæ eas formare ualeant concoctis. modus autem has parandi, diuersus est, penes diuersas intentiones, in curationibus habendas. Multi .n. ex solis floribus, herbis, seminibus, ac radicibus illas conficiunt. Alij uerò mineralia his addūt modò unum, aut alterum; modò plura. & hæc ipsa, aut in æquali pondere, & mensura: aut in dissimili, & non eadem: iuxta opportunas occasiones morbo, & eius causis succurendi modus uerò hæc ipsa simul cum aquis pmiscendi & componendi, & ipse uariis est, secundum

R iii uarias

262 LIBER SECVNDVS

uarias opiniones. multi enim aiunt q̄ decem,
 aut duodecim florum, aut seminū, aut herbariū
 pugilli; & uncia una, uel circa, mineraliū qua
 draginta aquarum libras conficiunt Alij ue-
 rò, aliter dicunt, sed quoniam quedam potius
 obseruantia est, quàm certa regula: ideo nō in-
 sistimus. deinceps hæc omnia simul p̄mixta p̄
 duas, uel tres horas, lento igne bullire permi-
 ttunt. & ex hac eadē parata aqua ducias fa-
 ciunt. Ego autem, in frigidioribus capitis affe-
 ctibus, & diutina destillatione: hoc artificiale
 balneum q̄ habui ab amicissimo meo, simulq̄;
 doctissimo uiro fui olim felicissimē expertus.
 Habet florum chamæmilæ, stæchadis, meliloti
 asari, rosarum rubearum, pulegij, polij mon-
 tani, calaminthæ, ana M. xv. foliorum lauri,
 roris marini, saluiæ, menthæ, rutæ, ab sinthij,
 amaraci, ana M. x. sulphuris uiui, lib. iiij. nitri
 lib. iiij. salis communis, lib. xij. colophonice, lib. s.
 mastiches, maceris, ammoniaci. ana unc. iiij.
 misce, & bulliant in aqua quantitatis trium
 foliorum ad consumptionem tertiæ partis, in
 qua ter extinguatur ferrum ignitum ponderis
 librarum quinquaginta: & ex hac aqua colata
 fiat ducia supra coronalem, & sagittalem su-
 turam; semel in die, matutina hora, septem, aut
 decem diebus cōtinuis. Cumq̄; aquam suscepe-
 rit per horam, seu ad minus per dimidiū horæ
 exiccetur caput panno calido absq̄; multa fri-
 ctione

Etione. & exiccato capite; locus commissuræ
inūgatur oleo de spica, seu de gariophyllis: aut
sacculus ex odoratis floribus, & herbis caput
inuantibus, superponatur. Aqua destillatio-
nis foliorum hæderæ, (quæ sic destillata, iterū
quater destilletur) calida ieiuno uentre super
futuras fricata, catarrhum siccatur, & me-
moriam adiuuat. Ad hanc eandem alterandi
intentionem perficiendam, multi conditum ex
floribus stœchadis, aut saluicæ, aut rorismarini
adhibet; & pariter diacorum, diambam, dia-
moschum, mithridatum, & theriacen. In mor-
bis. nanq; frigidis; præstantius est mithridatū.
in demorsis autem à uenenatis; præstantior
est theriaca. hæc q; matutino tempore, p qua-
tuor, aut quinq; horas ante prandium, in boli
formam ad solius drachmæ, uel unius cum di-
midia quantitatem exhibentur: mox haustum
odorati uini super bibant. huiusmodi profectò
antidota semper ieiuno uentriculo sumenda, ac
diut inè ieiunanda præcipimus, nec unq; statim
assumpto cibo illa imperamus: nam præter q
ingestum cibum corrumpant, ipsorum quoque
uires compatiendo franguntur: quare nihil q
intendimus assequimur, neq; cerebri alteratio-
nem, neq; uaporum dissolutionem: imo fortius
illorū copia caput grauat, ex mutua & cibi
& antidoti euaporatione, & agitatione. hoc
quidem Gal. affirmat in lib. de theriaca ad pi-

Lib. pri-
mo de
antidotis
circa pr̄-
cipium,
& Aui-
cena in
antidota-
rio cap.
d' mithr.

R iiii sonem

264 LIBER SECVNDVS

sonem: dum inquit. Cæterum medicamen hoc meo consilio sumes proba fruitus concoctione; nec cibis repletus. Id ipsum Auic, in suo antidotario cõprobat capite de theriaca, dum scribit. Et sit dosis eius integra, pondus drach. i. cum aqua tepida, in ieiuno, Sic igitur discrasim, & morbum curamus, unde defluxus prouenit Et hæc de alterandi intentione dicta sufficiant.

Fluxioni per se lenitionem, per accidens curarationem deberi.

Cap. XX.

SI Verò nec per capitis intemperiei alterationem, nec per euacuationem, & diuersionem catarrhus inhibeatur: sed fluere adhuc perseueret, (quanuis rarò sit, ut per hæc oïa adhibita non sistatur.) Ad ultimã perficiendã intentionem, quæ est fluxus cõstrictio progredimur. neq; .n. cū illis sentimus, qui in catarrho à fluxione, ut à morbi causa curationẽ statim aggrediuntur. nam & si catarrhus, (ut aiunt) expulsio sit ab uno membro ad aliud: nihilominus in absoluta catarrhi contemplatione, defluxio semper ut symptoma cerebri malè affecti consideratur, & nullatenus ut causa; nisi quatenus noua occasio efficitur morbi, membri illius, in quod delabitur. huiusmodi. n. consideratio, per se non ad catarrhum, & eius curationem

tionem: sed ad quod defluxit membrū, & nocu-
mentum intulit, uerius pertinet. Ad rem autē
nostram redeunt; dicimus, q̄ defluxio prout
symptoma est; ex sui natura mitigationem tā-
tum, & nunq̄; curationē postulat. nam ablato
morbo, & suis alijs causis: statim recedit. Si
uerò contumax, & uehemens symptoma fuerit
ita q̄ exacuendi, & intendendi morbum uim
habeat, & uires pariter labefactandi: tunc
morbum protrahit, causæ uicem gerens. &
adeò interdū sēuit, ut ægros interimat. huius-
modi autem symptomata, ob eorum magnitu-
dinem, & morbi, & causæ morbi, rationē su-
beunt, & non mitigationem solum, sed & cura-
tionem, ac illam subitam absq̄; mora exposu-
lant: nā ex quacunq̄ cunctatione ægrum inte-
rimi contingit. Nos igitur primò ipsius deflu-
xus quatenus molestum symptoma est; quod
lenitionem, & correctionem tantum exposcit
curationem trademus. mox illius, qui, aut suf-
focando, aut perniciem aliquam inferendo; &
morbi, & causæ morbi, uim sortitur.

Quæ Fluxionem leniant, mitigantq̄; .

Cap. XXI

Cum itaq; destillatio post tot, tantaq̄; adhi-
bita præsidia pertinax adhuc persistat; ac
ægrum diu, noctuq̄; grauitè excruciet, ac ui-
res

266 LIBER SECVNDVS

Lib. 4. d'
sim. med
fac. ca. 9

res offendet: tunc fluxum istum adstringendi
statim insurgit intentio, ut quietiorem ægrum
reddamus, ac facilius curationem expleamus
Quæ aut fluxum continent; sunt medicamenta
adstringenti facultate prædita. qualia sunt au-
stera, & acerba omnia, & quæcunq; terrea
sunt, & crassarum partium; qualitate uerò, tū
frigida, tum calida. licet solam frigidam Gal.
dixerit his nanq; adstringentibus medicamētis
gargarismata, suffita, & odoramenta, ad fluxū
continendū cōponuntur. Ex eisdē quoq; et glu-
tinantibus cōstat, quæ in ore detinētur, & quæ
deglutiuntur, ac lambuntur, et quoniā laxitas,
et amplitudo uiarum, et raritas partium, ma-
ximè est fluxionis occasio: ideo ijs constringen-
tia gargarismata præcipuè conducunt; uias, ac
partes illas solidiores, et cōpactiores reddēdo
et aditum fluxioni ītercipiēdo, & præcludēdo
Ex gargarismatibus autē, ad calidū catarrhū
cōmendātur, diamoron, diapapauer cū hordei
decocto, lentium, balaustiorū, & rosarū: aqua
plantaginis, rosacea, solani, rubi, huic usui etiā
deseruiūt. lactucæ succus, gutturis, et pectoris
partes tuetur; non. n. finit in guttur materiam
figi, nec ad pectus descendere. Quidam uerò
laudent. Rec. syrupi de papauere diamoronis,
ana unc. ij. aquæ rosatæ, unc. i. s. uini grana-
torum, unc. i. miscepro gargarismate. multa
autē Auic. describit. dum ait, abscisio autem
cursus

cursus fit cū gargarismis laudabilibus frigidis
 congelatiuis, sicut gargarismate, ex aqua frigi-
 da, & aqua rosata, & aqua lentis, & aqua co-
 riādrī, & aqua in qua decocti sunt corvices pa-
 paueris, & aqua granatorum. Ad frigidum
 uerò gargarismata fiunt, ex uino aūstero deco-
 cti myrrhæ, aut olibani, aut sandarachæ, aut
 nucum cupressi, & similia. Ex suffimentis
 autē calidum, sunt hordeum fractum, seu fur-
 fur, aut semen lini torrefactum; & in aceto in-
 fusum, mox accensis carbonibus inspersū. ua-
 por aceti super lapidem molarē ignitum, simi-
 liter cāphuræ suffitus cōmendatur. sed obser-
 uandum, ne horum uapores ad pectus, et pul-
 mones descendāt. quoniā ex siccis his adstrin-
 gentibus mēbra illa multū ledūtur. Ad frigi-
 dū uerò suffita conferētia sunt. quæ ex ladano
 fiunt, ligno aloes, olibāo, sandaracho, gariophyl-
 lis, styrace sicca. de qua ita Gal. scripsit. styrax
 excalescit, emollit, concoquit, Quamobrē tuf-
 sibus, catarrhis, pituitæ destillationibus, rauce-
 dinibus, auxiliatur. Ambra odorata, hoc est
 succinum, odoratum, mirè cerebrū roborat in-
 firmum, siue calidum, siue frigidum, nigellæ
 uerò toste suffimentiū mirabile est. de ipsa nāq;
 sic Gal. ait uidetur etiā tenuiū esse partiū, hoc
 n. noīe catarrhos sanat, in linteo admotū, atq;
 assiduē olfactum. Inter odoramenta, quæ fri-
 gidam inhibent destillationē: hæc pila cōmen-
 datur

octauo
 de simp
 lic. med.
 fac. cap.
 de styra-
 ce.
 Septimo
 & 6. de
 simp.
 med fa-
 cul. ca. di
 melāthio
 & nigel.

268 LIBER SECVNDVS

datur, quæ habet styracis, thuris, sandarachæ ana drach. iij, costi, spicæ, ana drac. ij. succini odorati, drach. i. melanthij, drach. ij, moschi, cāphoræ, ana scrup. s. cū gūmi, et uino pilam conformamus. In causa calida: santalorū omnium, rosarum rubentiū. ana drach. ij. cāphuræ drac. s, rubricæ armemaicæ, drach, vij. cū rosacea, in qua gūmi arabicum maceratum fuerit: in pilam redigamus. Quæ uerò in ore detinentur, & deglutiuntur, ac lambuntur, multiplicia existunt, iuxta multiplicem ipsius fluentis, materie intentionem. Si etenim ad pectus, & pulmones materia fluat: & tenuis, frigidaq; extiterit: exhibendæ sunt, quæ calefaciāt exiccentq; modicę; eaq; omnia, quæ tenues fluxiones coire, ac ut educantur aptio, res faciunt. hæc igitur contrarijs facultatibus composita esse oportet. nam quatenus fluens est materia adstrictione. quatenus uerò fluxa & in pectore contenta, lenitione, & educatione indiget. huius autem generis medicamina sunt, diadragacanthum calidum, & compositio quæ recipit, succi glycyrrhiZæ, dragacanthæ infusæ in sapa, utriusq; unc. ij. misceantur pro pilularum formatiōe. quarum una in ore sæpe contineatur. Est & alia compositio, quæ habet amyli, dragacanthæ, amygdalarum dulcium, ana partes æquales, sacchari, q. suf. fiat confectio in placentibus. ad hanc quoq; intentionem

tionem lambuntur, syrupus myrtinus, & ro-
domel. Si uerò cadens materia tenuis & acris
fuerit, tunc frigida leniētia modica astrictione
prædita commendantur. qualia sunt diatraga-
canthum frigidum; saccharum rosatum uiola-
to commixtū, pilul. bichiechiæ dictæ, syrupus
uiolatus, iuiubinus, de portulaca. multotiesq;
modicum boli armeni his adiungimus, cum eū
continere magis uoluerimus. hac profectò ra-
tione in curatione catarrhi dixit Auic. Et non
oportet, ut in potu detur syrupus de papauere
nisi in principio. ut prohibeat à pectore. cumq;
retinetur, & necessariū est sputū: non est con-
ueniens iste syrupus: imò quæ leniunt, & edu-
cunt At si materia destillans crassior fuerit;
laudantur quæ attenuant, incidunt, & abster-
gūt: ueluti sunt syrapi de glycyrrhiZa, de bys-
sopo, oxymel simplex, & compositum & eclig-
mata, qualia sunt loch de pulmōe uulpis loch
de pinu, sanum & expertum, & consimilia. Si
uerò in pectore materia non contineatur, &
catarrhus perenniter fluat; ne ad ipsum, &
pulmones descendat: illum sistendi sola stat in-
tentio. Ad frigidum autem, (dixit Mesue)
conferunt ibus, & myrrha, & detenta in ore
& deglutita. At spica per se, si in ore conti-
neatur, frigidas suspendit fluxiones. pilulæ iti-
dem frigidum sistentes catarrhum, hæ sunt.
Recip. thuris, drach. i. myrrhæ, croci, spicæ,
styracis

270 LIBER SECVNDVS

styracis, ana drach. s. opij. scrup. i. fiant pilulæ.
quarum una in ore detineatur, nec deglutia-
tur saliuæ. In calida nanq; materia sūmopere
laudatur saccharum rosatum, diadragacanthū
frigidum, cum bolo armeno paratum, diacody-
on, tum in forma liquida, tum in tabellis cō-
fectum, à cœna memorabilis utilitatis est, se-

Primo
de alimē-
tis.

men papaueris sativi albi saccharo obductum,
ad lingulam deuoratū. Sativi papaueris semē
(ait Gal.) cōfert ijs, qui catarrhis fluxu tenui
à capite de fluentibus infestatur: corpori au-
tem nullū cōmemorabile præstat alimētū: in-
hibet tamen, quæ ex pulmone; & thorace, tu-

Gal. no-
no d' sim
med. fac.
de terra
sam.

ssi expuuntur præstātissimū remediū, (ut tra-
dūt) præstat terra lēnia, uel rubrica armeni-
ca. cum uino. habemus (ubi cœtera non conse-
rent) antidotū illud philonium: nono de cōp.
med. sed. loc. quo debemus sic uti. Recip. sac-
chari rosati antiqui, drach. i. s. philonij persici
scrup. ij. misce, & exhibe quādo uadit dormitū.
Sed illud unū, in quo ualde confidimus, & po-
tissimū in quod nunq; cadit deceptio, est illud
diacodyon Gal. scriptū, sexto de cōp. med. secū.
loc. confectū cum sappa. Catarrhum n. retinet
& somnū cōciliat. illæ pilulæ, quæ inscribuntur
de cynoglossa, quæ passim circunferuntur à me-
dicis ubi loco cynoglossæ, arnoglossa poneretur
id est plantago; præstantissime essent. quod ui-
detur esse factū à Gal. octauo de cōp. med. sec.
loc.

loc. & ab Alex. medico, ubi agit, de sputo sanguinis ex catarrho. Nec est, q̄ horum narcoticorum usus, cū res postulet, dānetur; quando, & Alex. & Gal. hæc ipsa in tenui, acri, & difficulter sanabili destillatione, præcipuè cōmēdarunt. ijs itaq; & cōsimilibus medicamentis catarrhum sistere conamur. qui sua molestia & perinacia ægros excruciant.

Gal. 12.
met. A.
lexā. lib.
.2. suæ.
par. ca. 5

Fluxionem curantia statimq; remouentia.

Cap. XXII.

Qui uerò perniciē & suffocationem præsentaneam catarrhus minatur. qualis est quisq; præcipiti cursu, per internas uenas, & arterias à capite ad partes inferiores dilabitur: citò interimens, ab Hipp. & Gal. nūcupatus. hic subitā, & absq; aliqua cunctatiōe curationē expostulat. hunc multi sanare nitētes: tenuissima uictus ratione iniuncta, ægrū in libero, ac frigidiori aere sedentē statuūt pectore elato, paucisq; pānis tecto ut facilius inspirare, & respirare possit. deinceps supradictis adstringentibus, & incrassantibus, curationē perficere feliciter aiūt. Nos uerò, & cū Gal. & Mesue, longè tutius ægros sanabimus dū ultra tenuē uictum uenæ sectone, & cucurbitularū fixione, & clysteribus, & frictionibus & alijs reuulsionū generibus: præcipitē, & suffocantē materiā, diuertere conabimur. Regi-

In lib. de
aqua &
aere, &
loc. & 3.
aph. aph
or. 12.

men

men etenim diuersiū (inquit Mesue) licet dilatet materiā, & multiplicet: tamen conuertit multiplicatā ad partē cōmunem. nō timorosa hæc postea, si non contulerint, nec spes catarrhū continendi ad sit. tunc narcotica constringētia exhibemus. multi autē, nec quid intentatū relinquunt, supra sagittalē, & coronalē suturā continentia cerata applicant, quorū formæ passim apud ōnes leguntur. Nos uerò, ijs spretis ad sinapismata, & cauteria securius confugimus. quoniā lōgē fælicius experiuntur. hæc q; oportune iuxta occasionē semper molēda sūt nec faciendū, sicut dicebat Gal. quod faciunt imperiti nautæ, qui nō præuidentes naufragiū, pmittunt naues frangi, & postmodū consulūt ut qui potest euadere, euadat. præuidere debet futuros morbos medicus, & symptomata, & animaduertat quātū sit possibile. Ideo interdū circa morbi principiū, (ut supra diximus) statim factis euacuationibus, oportet modo sinapismis uti, modo cauterijs; iuxta catarrhi uim & naturā. his quippe, et similibus prædictis præsidijs suffocantiē, et perniciē minatē catarrhū curamus. et à multis incōmodis. ut est sputū sanguinis, et tabes, et infinita mala, quæ ab ipso contingunt; ægrum præcauemus.

Catar. Symptomatum Curatio. Cap. XXIII.

Accidentiū autē correctio, quā medici ferē
omnes ultimā catarrhi curatiuarum intentionum

tionum faciunt: perficitur curatione particularium ægritudinum, quas catarrhus gignit.

Auic. uerò solius gutturis, & pulmonis nocumenta corrigit. dum ait. Antecessio autē est, sicut quo custodiuntur guttur, & pulmo, à nocumento suo, & plurimum eius est cū cibis.

In calido quidem est, cum inunctione pectoris ex oleo uiolaceo, & acceptio aquæ hordei cū uiolis nutritis, uel conditis, & aqua granatorū dulciū; & administratio sorbitionis factæ ex amylo, & farina hordei, & fabarum; & cum lactæ, si non est febris: nocet enim lac si febris adsit; & administratio electuاريorum, & syruporū lenium frigidorum. Et potus aquæ calidæ est iuuatius in catarrhis, maturans eos: & expellit ab eo nocumentum ipsorum, quod uicinatur membris anhelitus, maturando illud, quod descendit, & leniendo. Serapio uerò inquit, cum in faucibus, & palato est asperitas multa, tunc necesse est, ut administremus emplastica, & oblinientia: sicuti sunt pilulæ factæ ex gummi arabico, dragacantha, amylo, & succo glycyrrhizæ, cum mucilagine seminis psyllij, & cytoniorum. In frigido uerò confert (addit Auic.) inunctio pectoris cū oleo chamæmelino, & de ben: & administratio sorbitionum calidarum lenientium sicut triticum mel, & sicut aqua fursuris triticei cum oleo amygdalino, & melle, & sicut panis cum

S rob.

274 LIBER SECVNDVS

Secundo
de med.
compo.
secū.loc.

rob. Et administratio electuariorum lenientium calidorum, & syruporum: & propriè qui facti sunt ex hysopo calidorum. In hac itaq; accidentium correctionis intentione Gal. præceptum adimpletur: q̄ ubicunq; defluxio fit de membro ad membrum: utriq; simul uenit succurrendum; mandanti (inquam) & recipienti. mandans euacuando, & mudando. recipiens uerò, roborando ne recipiat. &, si quid receperit; pariter expurgando; si nobile, & multi usus mēbrum fuerit. secus autem. si ignobile, & nullius usus, seu expulsionī, ac excrementis fuerit destinatum. Robur autem membro adiungimus, eius intemperie ad statū naturalem, & symmetriam alterantibus permutando: suæq; raram, ac laxam compagis texturam, magis densam, ac firmam, adstringentibus medicaminibus reddendo: &, si inanimatum fuerit, simul quoq; cibus ipsum reficiendo. Adstringentia enim medicamenta præter id, q̄ extraneum nō admittant, uirtutis etiam tonū conseruant. quoniam condensando meatus, innatum calidum retinent, & seruant; ne motu dissipetur, & dissoluatur Si nanq; cōsortij lege caput destillauerit; duo perpetuo in curatione consideranda sunt & membrum quod mandat & caput, quod recipit, & utriq; pariter succurrendum, mandans euacuando, & mudando: caput recipiens roborando, ne recipiat. Si igitur

igitur per consensum, qui ei cum toto est corpore, aut cum aliqua principi parte, uelut uentriculo, aut iecinore, aut utero, caput destillauerit: curatio erit, aut totum, aut principem communicantem partem euacuare, & materiam aliò diuertere: mox capiti robur addere frigidis, aut calidis adstringentibus secundum materiei dispositionem. hoc quidem est, quod docet Auic. in curatione sodæ factæ per communis, dum dicit, Oportet, ut solueris in omnibus speciebus sodæ, factæ propter communis membrorum, de illis membris: & ut ea euacues cū eis, quæ sunt eis propria: et, ut ipsorum permutes cōplexionē: & cum hoc confortes caput confortatiuis, ut non recipiat. si fuerit in principiis cum frigidis, sicut oleo rosato, & aceto post illud autem, si materia fuerit calida, & qualitas calida, facias illud idem opus semper. & si fuerit frigida, permuta te ad oleum chamæmelinum cum oleo myrtino, aut oleum, in quo dissoluatur gummi cupressi; aut, quod sit factum cū folijs cupressi. Consimilem ferè doctrinam scribit prima tertij. cap. de canonibus uniuersalibus curationis cum ait. & si humores fuerint ascendentes à latere, aut à corpore toto, trahemus ad contrarium. sicuti si fuerit ex inferioribus corporis totius, administrabimus clysterem. & suppositoria, & ligabimus extrema, et propriè pe-

Prima
tertij, ca.
33.

S ii des

176 LIBER SECVNDVS

des, & euacuabimus membra: ut putà si fuerit stomachus, cum hiera picra: aut splen, cum eo, q̄ est ei proprium: et similiter unumquodque membrum. Hæc quidem omnia Auic. à Gal. secundo de comp. med. secun. loc. habuit dum inquit. Si caput lege consortij afficiatur; quod ei cum toto est corpore, curatione adhibenda, quomodo contra intemperiem, superā-
 iemq; materiam pungemus. Si copia quidem premit, et maximè in uenis, sanguis mittendus est. Si autem magis qualitas urgeat, purgāte utendum medicamine. Quod, si particula laborante aliqua condolescat, ueluti iocinore, aut uentriculo, aut stomacho: his succurrendum est. Concludimus tandem, quod destillationis per consensum curatio consistit in communicantis particulae euacuatione, et materiei sursum repentis reuulsione, et capitis pariter roboratione. si uerò materia cōmunicans uaporabilis fuerit ascendens, aut à toto, aut à principi parte aliqua: (nā ut plurimū hoc euenit.) eius curatio erit, prohibere uaporum ascensum. q̄ tribus consequimur modis Primò per ipsorū diuersionem ad partem oppositam. Secundo per confortationem membri, à quo uapores surgunt, ne ipsos, aut ipsorum materiam, generet. Tertio per uaporum ascensus prohibitionem, et repræssionem. Sed notandum, q̄ omnia probibentia ascensum uaporum à membris:

plus

plus iuuāt quando uapor est à uentriculo, & intestinis. deinceps, quando est ab hepate. postea, quando à splene. deinde, quando est à renibus, & utero. ultimò, quando est à membris pectoris. Sed cum hæc omnia ad plenū nō satisfecerint, ad capitis iterum purgationem est deueniendū.

Qui uerò cum febre, aut capitis dolore coniunctus catarrhus fuerit, feбри, & dolori prius incumbendum, iuxta eorundem proprias affectiones: tanquam causis catarrhum fouentibus, & morbum protrahentibus, & tanquam à maius periculum minantibus. mox catarrhus suis presidijs uenit curandus secus agendum si quidem catarrhus magis urgeret. Prima enim tertij Auic. admonet, ut in omni soda, cui associatur rheumatismus: non declines ad refrigerandum caput, & humectandum cum oleis, & similibus: sed festina ad euacuandū, & stringendū extremitates, & fricandum eas, & ponendū pedes in aqua calida. Consimili ferē ingenio catarrhum curabimus cū cacochymia, aut plenitudine iunctū. Primò etenim cacochymiam, seu plenitudinem auferemus, uti causam morbi adaugentē: deinceps catarrho indulgemus. nisi catarrhus adeò sæuiat ut totam ad se trahat curationē. Qui autē cum tussi aut difficili respiratione com-

cap. de
soda tē
porali

S iii plicatus

278 LIBER SECVNDVS

plicatus catarrhus est: hic mistis, & complicatis auxilijs ex adstringentibus, & lenientibus, ac educantibus uenit medendus: ut suprā retulimus. Crassos aut, & glutinosos in pulmonū arterijs humores extenuantibus, & abstergentibus extrahi Gal. docet: quibus pariter humectantia addi suadet, alioquin quæ uehementer exiccant, excalescientia nocent. Parimodo, & cū raucedine iūctus catarrhus complicatis sanatur medicamentis, incrassantibus, s. & lenientibus, & mediocriter abstergentibus. qualia sunt dragacanthū, gummi arabicum, liquiritiæ succus, papaueris semē, & similia: quāobrem et benè dicit Auic. et si fuerit hæc raucedo humida ex catarrho, dentur habēti eā papauer, et rob eius: et ex eis, quæ clarificant uocē asperā et turbidam est masticatio cubebe. Nec est, q̄ quis ambigat, qualiter humidū raucedinē faciat, ac ipsam pariter sanat: quoniam humidū madidū madefaciens, organi soliditatem amouet, et relaxans inæqualitatem eius producit, partē unā super alterā eleuans, et ideò reddit uocem inequalē, et raucam. at humidū abstergēs, et mundificās et modicco sicco tēperatum; madidum humidū discutit, et simul organi planitiem lenit, sic q̄ aer æqualiter illidatur, ut clariorem uocem emittat. Qui uerò ex contrarijs cōpositus catarrhus fuerit, ex causa, inq̄, effectrice frigida,

Decima
fen. tertij
cap. 3.

da, & calida fluente materia: seu è contrario
(cum omnes huiusmodi defluxus à proca-
tarctiis excitati sint causis.) horum itaque
oīum studium erit, procatarcticas causas. si
remotæ nō fuerint, remouere. postea proprijs
medicaminibus fluxum sanare, Quibus autē
inæqualis principium partium intemperies
fluxionem concitauit, ut putà calida hepatis
discrasis, et frigida cerebri intemperies. In
eiusmodi uerò contra indicantibus affectibus
summopere est animaduertendū, ne dū alteri
succurrimus, reliquæ noxam creemus: idcirco
ex oppositis tēperatis præsijs sanantur: qua
mobrem cauere oportet, ut cōmoderationem
assiduè obseruemus, et amborū membrorum
offensam deuitemus, at si harum aliqua adsit,
quæ magis urgeat illi utiq; maiorem curatio-
nis portionem tribuere oportet, Qui subitò,
confertimq; ruit catarrhus, subitam expedi-
tamq; curationē exposcit: ruentem undique
materiam diuertendo, ac robur capiti adijciē-
do: ut tum casura uirtus, tū resoluta, laxataq;
instrumēta cōfirmētur. Catarrhus uerò, qui p
colli, et dorsi uertebrarū foramina descendit;
undæ frigida, et neruosa particulae læduntur
efficacissimis alterantibus, et concoquentibus
disponitur: et nō, nisi ualidissimis sanatur pur-
gationibus. Nos uerò in his catarrhis, qui ar-
ticulos, et neruos affligit, terebentinam p mul-

tos dies frigidis. s. tēporibus; exhibēus, et proficiuā plurimū experimur, Qui uerò p uenas caluariā ambientes ad partes externas hepatis uterūue consortio descendit catarrhus, extrinsecis admotis præsidijs multiū adiuuatur, in reliquis ut aliij per cōsensum facti catarrhi curantur. Quomodo aut catarrhus qui ad oculos fluit, sanatur aliè præcisa tēporali arteria, apud Gal. tertiodecimo methodi est legere Sed iam tempus postulat, ut ad uictus rationē progrediamur.

De uictus ratione in catarrho.

Cap. XXIII I,

QVod ergo ad uictus rationē attinet; eam quia instituere oportet, ut intentionibus, superius inuētis, & ipsa subseruiat. Alterationi (inquā) materiei imminutioni, & fluxus constrictioni. pro fluxus nanq; adstrictione, obseruandum; ut, quid modicè adstringentis, catarrhum cōpescendi uim habentis in fine mēse semper manducetur; ut cytonia, pyra, coriandrū, auellana torrefacta, diacytonion, & saccharum rosatum, & huiusmodi stomachum roborantia, & fluxum sistentia. Pro materiei autem diminutione, tenuis quidem semper uiuendi ratio in omni catarrho constituēda est. quamobrem benè asserebat Aetius: in uniuersum autem, pauco cibo, & quiete utendum est

Idem

Idem Auic. asseruit, à tenui uictu curationē exordiens. & sitiāt, & famen patiatur, & uigilet quantum potest, quoniam sunt initium curationis. & infra idem repetit. Et ad summū oportet, ut cibum, & aquæ potum minuant. Mesue uerò hos imitans, dixit. Primam autē rem complent, diminutio ciborum, & potuum & prohibitio uini oīno, & repletionis, & nauiseæ. parca utiq; , ac tenuis diæta in catarrho ad materiā demendā. p̄ceptuò imperatur. Pro materie uerò catarrhi alteratione; ad contrariam semper qualitatem diæta instituitur. De hac quidem alteratione per uictus rationem: Io. Zachariæ filius, ita scripsit. attamen id in oībus scire licet, quòd, quòd medicamētōrū quæ exhibētur, tēperies uergit; eò reliquus quoq; uictus inclinare debet. ea igitur qualitate prædita uictus ratio constituēda est, qua reliqua exhibita medicamenta constituta fuere. Si calidus nanq; catarrhus fuerit; frigidā uictus rationem medici cōmendant; si uerò frigidus; calidā illā iniungunt. si crassa, & uiscida catarrhi materia extiterit; uictus attenuans maximè laudatur si uerò tenuis illa fuerit; tū exiccans, tum incrassans diæta præcipitur. si ex calore & frigore commixtus, ac mediocris substantiæ extiterit, uictum etiam, qui adhibetur, utranq; qualitātē ac mediam substantiam obtinere necesse est; at si quis magis præpolle-

at

De cura-
tiōe affe-
ctuum
cord.

at, illi utiq; semper magis indulgendum. In calida uerò, & tenui fluxione; frigida modicè in-
 crassantia, seu emplasticam uim habentia, in
 cibo dantur: qualia sunt, alica, oryza chōdrus
 quē uulgares far appellāt. ptisana hordea cea,
 & oīs deniq; cibus emplasticus: amyllum cū
 lacte, si febris nō affuerit, & oua sorbilia: pāis
 in aqua cum amygdalarum, aut seminum me-
 lopeponis succo decoctus inter olera uerò, mal-
 ua, atriplex, cucurbita, & spinachium, laudan-
 tur; cum amygdalino oleo parata sine febre.
 etiam num ex gallinacei pulli iure, aut perdi-
 cis. uitulorum quoq; pedes conueniūt. Aetius
 in calidiori temperatura lactucæ cauliculos
 parum perferuefactos cōmendat: etiam, si in
 posca ipsos intingant, caseum quoq; tenerū, ac
 reeentem, tanq; utilem comestum approbauit.
 In frigida uerò, & tenui destillatiōe, calidiora
 exiccantia in cibis expetunt. qualia sunt, quæ-
 cunq; siccæ, & calidæ carnes sunt sicuti est le-
 porina, & hœdina caro, nec non turtures, &
 turdi, & auiculæ in dumetis degentes, & quæ
 in turribus degunt, colūbæ. Serapio cōmendat
 sorbitionē quæ fit ex aqua fursuris, & tritico.
 confecto cū oleo de amygdalis, & melle mūdo,
 uel penidijs. Ius quoq; cicerū, cū passo, & rore
 marino conditum, laudatur, & sorbitio facta
 ex farina eorū, & maximè in decoctione cari-
 carum pinguium cum saccharo. Præter hæc
 salvia

salvia, mentha, pulegium, roris marinus, huic catarrho cōceduntur. In frigido. n. crasso, & diuturno catarrho, attenuans uictus ratio proficua existit, et ab oībus cōmēdatur. prolixiores. n. morbi, ex crassiori, et frigidiori materia euenientes: ut plurimum ex solo uictu attenuante, aut mitiores redduntur, aut tolluntur penitus: ut dicit Gal. in initio libri de attenuante uictu. qualis aut sit uictus attenuās, ab ipso ibidem describitur, et pariter ab Oribasio lib. quarto ad Eustathium filium. Obseruetur igitur, ut horum attenuantium cibi concoctu faciles sint, et boni succi. et uitentur ea, quæ cum eo, q̄ attenuant; sunt calidiora, et sicciora magis q̄; oportet. ueluti urtica, eruca sinapis, allium, cepæ, et huius generis alia uaporum copiam ad cerebrum transmittentia. permittitur condimenti, et uoluptatis gratia, uti pipere nigro, Zingibere gariophyllis, cinnamomo, cōmistis rebus leuioribus, et mollioribus: ueluti oleo, iuri, et elixis. de hoc. n. attenuante uictu sermonem habens Auic. dixit. et, ut declinet cū cibis ad illud, quod alleuiat, et subtiliat, et calefacit, et exiccat: cum hoc, ut ex eo liniatur pectus. Prædictorum autē ciborum quantitas, præterq̄, q̄ moderata ppetuò esse debet; minor tamen in cœna, q̄; in prædio sit. Neq̄. n. cum illis sumus, qui in oībus capitis effectibus pleniorē prandio cœnam imperant. quoniam hac
unica

Cap. 5.
lib. primi

unica in catarrho ratione cōvincimur; q̄ i hu-
beriori cœna, quantūcūq; benè concoquatur:
ex calidi innati ad intra collectione, plurimi
tamen semper cuiuscūq; generis congeruntur
uapores: præcipuè humidi, et crassi. (cum tūc
tēporis frigidus quoq; prædominetur humor)
qui quoniā per obstructos cutis meatus extra
ferri non possunt; intra corpus detenti, atque
sursum eleuati, caput nimirū opplent, et dete-
rioris fluxus causæ fiunt. post cibum uerò, ad-
monet Celsus, neq; scribendum, neq; legendum
fore, neq; quicq; aliud moliendū, quod mentē
exagitet. Quò ad potum, ferè oēs uinum da-
mnāt in quocūq; catarrho, et in quocūq; eius
tempore præterq; in declinatione: quicquid
Paulus, et Auic. de dulci, et temperato dicāt.
quoniam natura uini, (inquiunt isti) est caput
replere, et si qd uitij adhuc supersit, ipsum ac-
cendit: etiam, q̄ tenue, et aquosum sit. quare in
catarrho calido, et subtili, penitus abnegant i
frigido uerò, non nisi mundato corpore, et po-
tius medicaminis ratione, quàm potus gratia,
exhibent. Loco et enim eius, in calido defluxu
cōmendant uinum granatorum dulcium, iuleb-
rofaceum, et uiolaceum aqua cōmistum. Alij
aqua hordei salubriter utuntur. quidam simul
cum hordeo in aqua modicū cinnamomi super-
addunt, aut coriandri, aut dulcis radice, iuxta
uarias intentiones: In frigida autem destilla-
tione

tione aqua mulsa ubiq; à medicis imperatur,
 & saluæ pariter, et roris marini, ac betonicæ
 decoctum. multi quoq; , cinnamomi, anisorum
 ac dulcis radicis decoctū salubriter experiun-
 tur. Puram autem, ac simplicem aquā penitus
 abnegat Auic. cum ait. et ad summū oportet
 ut minorent cōmexionē, et potū aquæ, et re-
 pellant eum omnino die, ac nocte, et remouebi-
 tur. Alba autem; et tenuia uina, (in de at-
 tenuante uictu inquit Oribasius.) crassos suc-
 cos incidunt, et per urinas expurgant. Ipsius
 uerò potus quantitas sit exigua: nā procurata
 sitis, catarrhi materiā exiccando, multum cō-
 fert. hac quidē de causa, dixit Auic. et sitiat,
 et famē patiatur. idē quoq; infra repetit. et o-
 portet etiā, ut tolaret sitē. id ipsum Celsus affir-
 mat, siti quanta maxima substineri potest, pu-
 gnandū est. Sitq; in uniuersum uictus tenuis,
 pro morbi ratione, et corporis robore. Cætera
 ordinentur in contrarium, et morbo, et causæ
 morbi; ueluti aer, & alia quæ ad uictū spectēt
 Aer igitur eligatur, ut neq; ī p̄sē calidus, aut
 frigidus sit. uerū si causa fuerit frigida; parum
 ad calidū declinet, si calida, parū ad frigidum.
 In calidis itaq; fluxionibus. solis, & æstatis
 calores euitet æger, ignes, & calida balnea, ne
 ue caput nimium grauius tegat. In frigidis
 autem destillationibus, à frigoribus, septētrio-
 nali flatu, noctu lunæ aspectu, & sub diuo am-
 bulationibus

286 LIBER SECVNDVS

Lib. 4.
cap. de
destil. &

Seam. 8.
cap. de
destilla.

bulationibus, lauacris frigidioribus cauendum est, ne' ue delecto capite maneat. praesertim, si post austrum septentrio flauerit. De exercitio autē, & motu dicimus, q̄, qui patiuntur catar rhū, euitent exercitia, quæ caput replent, ut uoce contendere, legere, ac fortiter canere. de ipso nanq; ait Celsus. si in nares, uel in fauces materia destillat, protinus primis diebus multum ambulandum est. at, si in pulmones quoq; destillat. multoq; magis, & ambulatione, & frictione, opus est; magis somno indulgendum, abstinendumq; à negocijs omnibus aliquando, sed, serius tentandum. Contrarium docet Aecius, dum inquit. in uniuersum autem pauco cibo, & quiete utendum est. Idem asserit Mesue & iniungatur quies; quoniā est res magna maturans ipsum. Dicimus, q̄ hi materiei concoctioni, & maturationi indulserunt. Celsus autem, eius resolutioni, ac diuersioni magis incubuit. Nos autem, in calidi catar rhī principio quietem omnino eligimus: at in frigidi initio, leuē ambulationē, & illā tectā, p̄mittimus ut putā domi factā, uel extra per loca tamen, & à uentis, & à solaribus radijs minimè uexata. somnus quarendus est nocte, ac parcius tantū, nec statim à cibo, & in latus dormiat. non plumeo maxillari, aut culcitra, in calido maximè: declinui capite ad interius quiescat, si pectoris angustia non reclamet: nam scribit

Auic

DE CATARRHO 287

Auic. & oportet secundum omnem dispositionem, ut assiduet declinationem capitis, uersus aeterius, & teneat decliue puluinar. supra dorsum autem dormire tanquam noxium, omnes detestantur, quotidie uentris subductionem procuret. & hilaritatem, & gaudium; in omnibus quærat. his quippe præsijs omnibus Cristo Iesu Deo nostro fauente catarrhus sanabitur.

F I N I S.

R E G I S T R V M.

* A B C D E F G H I K L M N
O P Q R S.

P A P I A E apud Hieronymum
Bartolum año Domini M. D. LXII.

camp^r n. cruce
habitu
Chine na manu phis arnos
ferberina lra 3y